INFORMATIEF DOCUMENT BIJ HET BESLUIT VAN 23 MAART 2014 VAN DE VLAAMSE REGERING TOT AANWIJZING MET TOEPASSING VAN DE HABITATRICHTLIJN VAN DE SPECIALE BESCHERMINGSZONE 'BE2100016 KLEIN EN GROOT SCHIETVELD' EN TOT DEFINITIEVE VASTSTELLING VOOR DIE ZONE EN VOOR DE MET TOEPASSING VAN DE VOGELRICHTLIJN AANGEWEZEN SPECIALE BESCHERMINGSZONE 'BE2101437 DE MAATJES, WUUSTWEZELHEIDE EN GROOT SCHIETVELD' VAN DE BIJBEHORENDE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN EN PRIORITEITEN

Ter informatie voor de lezer en gebruiker van dit rapport

Dit rapport is het rapport, opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos, dat de onderbouwing bevat van en de basis vormde voor de eerste principiële beslissing van de Vlaamse regering over de specifieke instandhoudingsdoelstellingen.

Na deze eerste principiële goedkeuring en na afwerking van alle rapporten werd een optimalisatie-oefening gehouden op Vlaamse schaal (kalibratie-oefening). Naar aanleiding hiervan werden de instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen voor alle rapporten geoptimaliseerd. De instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen in hoofdstuk 8 van dit rapport zijn dus niet meer van toepassing. Ook de in voorgaande hoofdstukken opgenomen onderbouwing van de instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen is hierdoor niet meer actueel ten opzichte van de definitief goedgekeurde instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen.

We wijzen er dan ook op dat dit rapport aanzien moet worden als informatief document. De definitieve goedkeuring van de instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen gebeurde op 23 maart 2014. Enkel dit besluit van de Vlaamse regering tot definitieve goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen d.d. 23 maart 2014 heeft juridische kracht.

De definitief goedgekeurde instandhoudingsdoelen en prioritaire inspanningen zijn raadpleegbaar op de website www.natura2000.vlaanderen.be.

RAPPORT 18

Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones

BE2100016 Klein en Groot Schietveld

BE2101437 De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld

Documentinformatie	S-IHD-rapport 18 - Klein en Groot Schietveld, De Maatjes en Wuustwezelheide - ontwerprapport
Statuut van het rapport	Voorliggend rapport is het definitief rapport dat is opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos en dat de basis vormt voor de beslissingen van de Vlaamse Regering over de specifieke instandhoudingsdoelstellingen.
Auteur	AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS
Documentnummer	02 10 03 02 111216
Datum	16/12/2011

INFORMATIEF DOCUMENT

Technische fiche

De technische fiche bevat de Europees te beschermen habitats en soorten, waarvoor in dit rapport instandhoudingsdoelstellingen worden opgesteld. Dit zijn de habitats en soorten die besproken worden in hoofdstuk 8 van dit rapport en die vallen onder minimum één van onderstaande voorwaarden:

- **De habitat of soort werd aangemeld bij de voordracht van het gebied als Speciale Beschermingszone**
- **De habitat of soort komt voor in het gebied, ongeacht of het werd aangemeld**
- **De habitat of soort werd door de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen aan het gebied gekoppeld**

In uitzonderlijke gevallen kan voor een habitat of soort die aan minimum één van deze voorwaarden voldoet toch beslist worden geen instandhoudingsdoelstellingen op te maken. Deze wordt niet in de technische fiche opgenomen. In voorkomend geval wordt dit in het rapport gemotiveerd.

SBZ-H	BE2100016: Klein en Groot Schietveld	
SBZ-V	BE2101437: De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	
Provincie	Antwerpen	
Gemeenten	Brasschaat, Brecht, Kalmthout, Kapellen, Wuustwezel	
Habitattypes Bijlage I	2310	Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten
	2330	Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen
	3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea
	3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	3260	Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion
	4010	Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix
	4030	Droge Europese heide
	6230 *	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	7140	Overgangs- en trilveen
	7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
	9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)
	9190	Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten
	91E0 *	Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

INFORMATIEF DOCUMENT

Soorten Bijlage II	Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus Kamsalamander - Triturus cristatus Meervleermuis - Myotis dasycneme
Soorten Bijlage III	Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus Franjestaart - Myotis nattereri Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus Heikikker - Rana arvalis Rugstreeppad - Bufo calamita Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus Kamsalamander - Triturus cristatus Laatvlieger - Eptesicus serotinus Meervleermuis - Myotis dasycneme Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species Watervleermuis - Myotis daubentonii Vale vleermuis – Myotis myotis Rosse vleermuis - Nyctalus noctula Poelkikker - Rana lessonae

* Europees prioritair habitattype

Soorten Bijlage IV	Blauwborst - Luscinia svecica Bruine kiekendief - Circus aeruginosus Wespendief - Pernis apivorus Zwarte specht - Dryocopus martius Boomleeuwerik - Lullula arborea Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus Roerdomp – Botaurus Stellaris
Doortrekkende en overwinterende vogels	Blauwe kiekendief - Circus cyaneus Regenwulp – Numenius phaeopus Kemphaan – Philomagus pugnax Zwartkopmeeuw - Larus melanocephalus

INFORMATIEF DOCUMENT

Essentie van rapport

Om de biodiversiteit in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn een netwerk van Europees beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook speciale beschermingszones (SBZ' s) genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitats die overal in Europa bedreigd en/of kwetsbaar of zeldzaam zijn. België heeft de verplichting om voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsmaatregelen te nemen om een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de Europees te beschermen habitats en soorten. Er is gekozen om het kader daarvoor, met name instandhoudingsdoelstellingen op te maken in overleg met de belangengroepen. Hierin worden uitspraken gedaan over de na te streven oppervlakte en kwaliteit van habitats en (leefgebieden van) populaties van soorten. Bijvoorbeeld welke oppervlakte heidehabitat en hoeveel broedparen Roerdomp worden nagestreefd binnen een bepaald Natura-2000 gebied. Op basis van de instandhoudingsdoelstellingen per SBZ moeten in de toekomst de nodige instandhoudingmaatregelen genomen worden.

Over welk gebied gaat het hier?

Het habitatrichtlijngebied "Klein en Groot Schietveld" ligt in de Noorderkempen (provincie Antwerpen) op grondgebied van de gemeenten Brasschaat, Kapellen, Kalmthout, Brecht en Wuustwezel. Het bestaat uit twee gescheiden deelgebieden: het Klein Schietveld (Klein Schietveld, 720 ha) en het Groot Schietveld (Groot Schietveld, 1.568 ha). Beide Schietvelden maken ook deel uit van het vogelrichtlijngebied *BE2101437 De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld*. In dit rapport zijn de vogelsoorten die hun leefgebied (ten dele) in de Schietvelden hebben mee opgenomen bij de bespreking van het habitatrichtlijngebied.

Een belangrijk deel van dit vogelrichtlijngebied ligt echter buiten de perimeter van het habitatrichtlijngebied. De doelstellingen voor de vogelsoorten die hun leefgebied hebben in die delen van het vogelrichtlijngebied die buiten de Schietvelden gelegen zijn, worden apart geformuleerd.[1]

Wie is actief in het gebied?

Beide Schietvelden zijn militair domein. De militaire overheid is daarmee de belangrijkste gebruiker van het terrein.

In het Groot Schietveld is er een grondwaterwinning van de Pidpa (satellietwinning Brecht), en in dezelfde zone ligt ook de landbouwconcessie van de gemeente Brecht.

Daarnaast zijn er enkele langlopende concessies die de militaire overheid met geselecteerde gebruikers heeft afgesloten (b.v. met de Koninklijke Aeroclub van Brasschaat voor gebruik van het vliegveld van het Klein Schietveld en met Natuurpunt voor de vleermuisinventarisaties in het Fort van Brasschaat).

Het habitatrichtlijngebied omvat daarnaast ook een zeer beperkte oppervlakte domeinbos (De Uitlegger, eigendom en beheer door Agentschap voor Natuur en Bos), openbaar bos (Oost-Beersgat, eigendom OCMW Antwerpen) en privé-eigendom.

Het SBZ-V Maatjes en Wuustwezelheide is 2.298 ha groot en omvat 393 ha bosbestemming en 57 ha natuur- en reservaatbestemming. De aanwezigheid van bos (295 ha) in vooral het kasteeldomein Sterbos en van meerdere visvijvers in de omgeving van de Maatjes is belangrijk. Het SBZ-V omvat eveneens 1.763 ha landbouwbestemming waarvan 173 ha ecologisch waardevol agrarisch gebied met 48 ha overdruk VEN/GENO in eigendom van ANB. 1.813,38 ha zijn geregistreerd door 240 landbouwers. .

De totale huidige oppervlakte in eigendom van en beheer door ANB is ca. 200 ha

Voor welke

Het gebied is van belang voor 13 Europese habitattypes en 30 Europese soorten. In het rap-

[1] *In de rest van het rapport wordt, tenzij anders aangegeven, met 'Maatjes en Wuustwezelheide'' het gedeelte van het vogelrichtlijngebied niet overlappend met habitatrichtlijngebied bedoeld. Indien gesproken wordt over 'de Schietvelden' wordt de zone die aangeduid is als vogelrichtlijngebied en als habitatrichtlijngebied bedoeld.*

INFORMATIEF DOCUMENT

Europese natuur is dit gebied belangrijk?

port wordt specifiek ingegaan op elk van deze habitats en soorten. Voor elke van deze habitats en soorten worden doelstellingen geformuleerd. Hierbij zijn de volgende algemene principes gehanteerd:

- Instandhoudingsdoelen worden in eerste instantie gerealiseerd door kwaliteitsverbetering. Effectieve uitbreiding en/of omvorming, waarbij Europese natuurtypen worden gerealiseerd op plaatsen die momenteel geen of nauwelijks natuurwaarden kennen, worden toegepast indien de doelen niet bereikt kunnen worden door kwaliteitsverbetering;
- Versterking van natuurwaarden vindt in eerste instantie plaats aansluitend aan bestaande kernen met natuurwaarden en op de geëigende locatie met potenties. Hierdoor wordt op de meest efficiënte manier een bepaald minimumareaal bereikt en het natuurbeheer het meest kostenefficiënt georganiseerd;
- Het realiseren van de doelen voor de Europees te beschermen habitats en soorten wordt zoveel als mogelijk ruimtelijk gecombineerd en gerealiseerd op locaties waarbij er het kleinste ruimtebeslag nodig is (= principe van zuinig ruimtegebruik en optimale ruimtelijke allocatie);
- Er wordt actief gezocht naar samenwerking met alle partners voor het realiseren van de doelen.

De habitats en soorten binnen het voorliggende habitatrichtlijngebied kunnen worden gegroepeerd in volgende natuurclusters: (a) heide (inclusief landduinen en heischraal grasland), (b) vennen en waterpartijen, (c) loofbossen, (d) forten en bunkers/geschutskoepels/schuilkelders en (e) kleinschalig extensief weidelandschap. Voor het vogelrichtlijngebied de Maatjes en Wuustwezelheide[2] komt naast loofbossen daar nog (f) moeras en natte graslanden bij.

Voor elk van deze natuurclusters wordt kort het natuurbelang geschetst. Tevens wordt ingegaan op de aandachtspunten (knelpunten) en de belangrijkste doelen.

Heide

In de beide Schietvelden komen aanzienlijke oppervlaktes vochtige heide en droge heide[3] voor. In mozaïek met vochtige heide komen ook veenhabitats[4] voor. Lokaal komen ook heischrale graslanden en pioniervegetaties[5] voor, op het vliegveld van het Klein Schietveld zelfs op grote oppervlakte. In de heide en in de overgangszone van heide naar bos komen zeldzame diersoorten voor zoals nachtzwaluw, boomleeuwerik, adder en gentiaanblauwtje. Het heischrale grasland herbergt dan weer andere zeldzame habitattypische soorten als de aardbeivlinder.

De kwaliteit van de meeste heidehabitats laat echter te wensen over. Dit is zichtbaar door de vergrassing van de heide door pijpenstrootje, door het verdwijnen van plekken open zand en het ontbreken van typische plantensoorten in droge heide en in de oeverzone van de vennen. Oorzaken van deze knelpunten zijn:

- verdroging
- verzuring
- eutrofiëring
- habitatfragmentatie

Externe invloeden zoals grondwaterbemaling en zure en vermestende deposities spelen hierin een belangrijke rol.

In de eerste plaats wordt aangestuurd op het kwaliteitsherstel van actueel gedeeltelijk aangetaste oppervlakten habitat. Het LIFE-Danah project heeft hier reeds in aanzienlijke mate op ingespeeld, met kwaliteitsverbetering voor m.n. droge en vochtige heide tot gevolg.

Naast de door LIFE-Danah gerealiseerde oppervlaktes zijn er nog oppervlaktes habitattypes die hersteld moeten worden, of waarvan de oppervlakte moet worden uitgebreid.

---

[2] *Met de Maatjes wordt het volledige gebied dat gelegen is rond de Maatjes/Matjens (Vlaams natuurreservaat Maatjes, wellanden, akkers, …) bedoeld. Het gaat meer bepaald over het noordoosten van het vogelrichtlijngebied.*

[3] *Het betreft voluit de habitattypes 4010 – Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix, 4030- Droge Europese heide en 2330 – Psammofiele heidemet Calluna- en Genista-soorten*

[4] *Het betreft voluit de habitattypes 7140 – Overgangs- en trilveen en 7150 – Slenken in veengronden met vegetaties behorend tot het Rhynchosporion.*

[5] *Het betreft voluit de habitattypes 6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) en 2310 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen*

INFORMATIEF DOCUMENT

Vennen en waterpartijen

Beide Schietvelden worden gekenmerkt door het voorkomen van verscheidene grotere en kleinere vennen[6]. Vennen maken integraal deel uit van een open heidesysteem, en zijn van belang voor soorten als heikker, poelkikker, rugstreeppad en kamsalamander, alle Europees beschermde amfibieënsoorten waarvan nog duurzame populaties voorkomen in het gebied. In iets voedselrijker water komt de Kamsalamander voor.

De grote vennen spelen ook een rol als rustplaats voor watervogels.

In de oeverzone van deze vennen kunnen zich zeldzame plantengemeenschappen ontwikkelen, alhoewel die momenteel slechts sporadisch blijken voor te komen.

Dit wijst meteen op een belangrijk knelpunt, nl. de verzuring van deze vennen waarbij atmosferische depositie een belangrijke rol speelt. Een te lage zuurtegraad van de vennen is immers nefast voor veel van de huidige natuurwaarden. Een afbouw van de verzurende deposities is dan ook een eerste vereiste voor het herstel van de vennen en hun typische flora en fauna.

Herstel van venhabitats en de voorziene uitbreiding en kwaliteitsverbetering van de omliggende heidehabitats zal het behoud van populaties van heikker, poelkikker en rugstreeppad verzekeren.

Loofbossen

Het aanwezige bos bestaat vooral uit naaldbos met een lagere natuurwaarde. Er zijn echter ook waardevolle kernen aanwezig en het voorkomen van tal van oud-bosplanten onder de ijle dennenbestanden met onderetages van loofhout (oud-bossites) geeft de grote potenties aan dat omvorming nog mogelijk is. Op de droge zandgronden van de Schietvelden kunnen zich dus ecologisch waardevolle oude zuurminnende eikenbossen[7] ontwikkelen. Deze ontwikkeling heeft zich op een aantal plaatsen al in gang gezet, maar deze oppervlakte is nog zeer beperkt.

Daarnaast komen er in beperkte mate ecologisch waardevolle grove dennenbestanden (rbb) voor aan de zuidrand van Groot Schietveld met naaldhoutgebonden zeldzame paddestoelen (en vogels). Behoud van een beperkte oppervlakte spontaan evoluerend grove dennenbestanden met bijmenging van loofhout lijkt daarom wenselijk.

Het voornaamste knelpunt is de soms massale aanwezigheid van invasieve exoten (Amerikaanse vogelkers, rododendron, …) in de bosbestanden. Via LIFE Danah en het door Agentschap voor Natuur en Bos gevoerde opvolgingsbeheer is de bestrijding van deze exoten momenteel goed op kruissnelheid gekomen.

Vogelrichtlijnsoorten zoals zwarte specht en wespendief en vleermuissoorten zullen positief reageren op de beoogde kwaliteitsverbetering van de bossen.

In de beekvalleien in het Groot Schietveld is ook Alluviaal elzenbos (habitattype 91E0) aanwezig, evenwel in verstoorde vorm. Herstel van een natuurlijke hydrologie is noodzakelijk om hierin verbetering te brengen.

---

[6] *Het betreft voluit de habitattypes3130- Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot de Littorelletalia uniflora en/of de Isoëtes – Nanojunctea en 3160 – van nature dystrofe poelen en meren.*

[7] *Het betreft voluit habitattype 9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met* Quercus robur *op zandvlakten*

INFORMATIEF DOCUMENT

Het aanwezige bos in de Wuustwezelheide[8] (Sterbos, Baantjesheide en Wolfsheuvel) bestaat voornamelijk uit naaldbos met een lagere natuurwaarde. Historisch gezien bestond dit gebied uit heide en vennen die tussen 1850 en 1930 bebost werden. Op de aanwezige droge zandgronden kunnen zich, net als op de Schietvelden, oude zuurminnende eikenbossen ontwikkelen. Knelpunten in deze bossen zijn gelijkaardig aan de bossen op de Schietvelden.

Vogelrichtlijnsoorten boomleeuwerik en nachtzwaluw zullen, indien er voldoende open, zandige heideplekken aanwezig zijn, positief reageren op de kwaliteitsverbetering in deze bossen.

<Forten en bunkers/geschutskoepels/schuilkelders>

Het fort van Brasschaat is een essentieel onderdeel van de Antwerpse fortengordel voor vleermuizen. Ook een belangrijk deel van de aanwezige bunkers kan mits een goede inrichting nog een belangrijk potentieel voor overwinterende, zwermende[9] en parende vleermuizen bieden. De omliggende gebieden vormen het foerageergebied voor deze dieren.

Verstoring van de rustplaatsen en versnippering van het landschap (licht) door infrastructuur en bebouwing dient vermeden te worden.

<Kleinschalig extensief weidelandschap>

Het nog (vrij) kleinschalig weidelandschap in het noordelijke deel van het Groot Schietveld - het Marum - is de enige plaats in het richtlijngebied waar de overgang tussen kleinschalig weidelandschap, de beekvallei en het heidelandschap nog aanwezig is. Het gebied vormt zelf een belangrijk onderdeel van de beekvallei en is tevens een essentiële buffer tussen intensief agrarisch gebied en broekbossen en heidegebied. De potenties zijn hier groot voor de ontwikkeling van een extensief bocagelandschap ten gunste van o.a. vleermuizen en kamsamalander, blauwe kiekendief, en grauwe klauwier en voor het herstel van het leefgebied van regenwulp.

<Moeras en natte graslanden>

Het moerasgebied de Maatjes (aangeduid als Vlaams Natuurreservaat, Vlaams natuurreservaat) is een oud turfwingebied[10] waarin de laatste 200 jaar verlanding is opgetreden en dat momenteel bestaat uit rietmoeras. Het gebied wordt gekenmerkt door de veelvuldige aanwezigheid van kleine natuurelementen zoals knotwilgenrijen, houtkanten en heggen. De rietkragen hebben de plaats ingenomen van de vroeger open waterplassen en maken deel uit van een veel groter rietland over de grens met Nederland. Rond het rietland zijn in het Vlaams natuurreservaat structuurrijke, natte graslanden aanwezig. Die zijn, samen met de omgevende natte weilanden van onder andere de Marijnevennen, erg belangrijk voor overwinterende en doortrekkende weide- en watervogels.

Voornaamste knelpunten zijn de kleine oppervlakte (6 ha) van het rietmoeras, de verdroging van de natte graslanden en de hoge voedselrijkdom van de waterlopen die door het gebied stromen.

Voor de instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten bruine kiekendief en roerdomp (en in mindere mate blauwborst) wordt uitbreiding van het rietland met ca. 100 ha tot doel gesteld. Deze uitbreiding mag, gezien de aanwezigheid van overwinterende soorten als blauwe kiekendief en doortrekkers als regenwulp en kemphaan, niet ten koste van de structuurrijke natte graslanden gebeuren. Ook porseleinhoen kan meeliften met deze soorten.

Welke inspanningen zijn noodzakelijk voor het realiseren van de doelen?

Voor de verschillende voorkomende habitats en soorten zijn doelen geformuleerd. Voor een aantal doelstellingen zijn bijkomende inspanningen noodzakelijk. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. De realiseerbaarheid hangt onder andere af van de kostprijs van de inspanningen, de maatschappelijke context en de technische kennis. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zal oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen. In de kaartenbijlage (bijlage 5), worden deze waar mogelijk op kaart gesitueerd.

1. Herstel van de natuurlijke hydrologie van het gebied

Het herstellen van de natuurlijke hydrologie is een noodzakelijke randvoorwaarde voor het bereiken van een goede tot uistekende staat van instandhouding voor verscheidene tot doel

[8] *Met 'Wuustwezelheide' wordt het bosrijke gebied van de Baantjesheide, Wolfsheuvel en Sterbos bedoeld.*

[9] *De Keukeleire en jansen, in prep*

[10] *landschapsatlas*

INFORMATIEF DOCUMENT

gestelde habitats op de Schietvelden (venhabitats, vochtige heide, veenhabitats, broekbos, kleinschalige extensieve graslanden) en habitatrichtlijnsoorten (kamsalamander, heikikker, poelkikker en rugstreeppad).

Ook in en rond de Maatjes is het herstel van de hydrologie aan de orde, alsook voor de ontwikkeling van een grensoverschrijdend moerasgebied (rietland én natte graslanden) als habitat voor soorten als bruine kiekendief, blauwborst maar ook de weidevogels.

Een herstel van de natuurlijke hydrologie in graslenden betekent vnl. een voldoende vernatting van de percelen m.n. in de winter en het voorjaar.

De winning van grondwater en de drainage van oppervlaktewater dienen afgestemd te worden op de instandhoudingsdoelstellingen voor de vermelde habitats en soorten.

2. Vermindering van de verzurende en vermestende atmosferische deposities
Beide Schietvelden worden negatief beïnvloed door verzurende en vermestende deposities afkomstig van het verkeer in de Antwerpse agglomeratie, bedrijven in het Antwerpse havengebied en van landbouwactiviteiten in het ruilverkavelde landschap in de omgeving van het speciale beschermingszone. Uit de resultaten van het depositiemeetnet verzuring (VMM) blijkt dat de verzuring langzaam afneemt maar nog steeds ver boven het kritisch niveau voor heidevegetaties ligt. De verdere vermindering van de deposities is een kritische randvoorwaarde voor het bereiken van een goede tot uitstekende staat van instandhouding voor de venhabitats en de hieraan gebonden fauna.

3. Bestrijding van vergrassing ook door gericht beheer
Eerder genoemde inspanningen - herstel van de natuurlijke hydrologie en vermindering van verzurende en vermestende atmosferische deposities - zijn cruciaal met het oog op het bestrijden van vergrassing. Aanvullend hierop moet een aangepast beheer gevoerd worden.

4. Kwaliteitsverbetering van de oeverzones van de vennen
De oeverzone van sommige vennen is te voedselrijk en daardoor dicht begroeid met pitrus of pijpenstrootje. Afplaggen van de voedselrijke toplaag en/of afschuinen van te steile venoevers zal de ontwikkeling van ven- en veenhabitats mogelijk maken.

5. Omvorming van bestaande naaldbossen naar zuurminnende eikenbossen samen met de bestrijding van invasieve exoten
Homogene naaldbossen in beide Schietvelden zullen door gericht beheer (inclusief exotenbestrijding) zoveel mogelijk omgevormd worden naar de nagestreefde zuurminnende eikenberkenbossen. Voor de bossen beheerd binnen de omgrenzing van het militaire domein wordt er van uitgegaan dat op termijn minimaal 80 % van de bosoppervlakte zal evolueren in de gewenste richting door de toepassing van de bestaande beheervisie van Agentschap voor Natuur en Bos. Bestrijding van invasieve exoten in andere habitattypes (o.a. waterpartijen en broekbos) verdient ook de nodige en soms dringende aandacht.

Ook op de Wuustwezelheide is omvorming van de aanwezige naaldbossen tot enerzijds zuurminnende eikenberkenbossen en anderzijds zandige bosheide een prioriteit om habitat voor zwarte specht, wespendief, boomleeuwerik en nachtzwaluw te ontwikkelen.

6. Verbinden van populaties in (de delen van) het speciale beschermingszone
Harde barrières belemmeren de miogratie tussen populaties in delen van de beschermingszones (o.a. Kampweg).

Een functionele verbinding tussen deelpopulaties is essentieel voor het behoud van gezonde populaties dier- en plantensoorten, en daarmee ook het duurzame behoud van de habitats..

Op landschapsniveau is ook de ecologische verbinding tussen de deelgebieden van de beschermingszones en met andere groengebieden en speciale beschermingszone's hiervoor aangewezen.

INFORMATIEF DOCUMENT

7. Zonering recreatieve verstoring

Recreatieve verstoring kan een sterke impact hebben op het rust-, voortplantings- en foerageersucces van een belangrijk aantal vogelsoorten als boomleeuwerik, nachtzwaluw en op vrijwel alle vleermuissoorten. Ook de moerasvogels (o.a. bruine kiekendief) en weidevogels (o.a. regenwulp) zijn gevoelig voor de verstoring.

Zonering van recreatieve activiteiten (wandelen, fietsers, visclubs, paramotors, …) in tijd en ruimte is een aangewezen hulpmiddel om de recreatieve verstoring te beperken. Toename van toezicht op het terrein is hierbij essentieel.

8. Optimaal ecologisch beheer terreingedeelten na bestemmingswijziging

Het Ministerie van Defensie heeft de intentie enkele grote delen van het militar domein te verkopen waardoor de bestemming als militair domein komt te vervallen. In eerste instantie betreft het het Marum (Groot Schietveld) en het vennengebied van het Klein Schietveld. Beide delen zijn cruciale elementen van het speciale beschermingszone.

Voor de goede instandhouding van de verschillende habitats en soorten is het van essentieel belang dat deze gebieden een blijvende natuurbestemming en natuurgericht beheer kennen, en dat er geen omzetting is naar een andere bestemming dan natuur- of bos.

9. Optimale inrichting kleinschalig extensief weidelandschap

De inrichting en het gebruik van het kleinschalig weidelandschap zijn niet optimaal.

Om de aanwezigheid van soorten als kamsalamander, blauwe kiekendief, regenwulp, … duurzaam in stand te houden en het leefgebied van korhoen en grauwe klauwier kwalitatief te herstellen, is het nemen van maatregelen aangewezen. Een maatregelenprogramma, opgesteld in samenspraak met de actoren, is cruciaal voor het bereiken van de gestelde doelen.

10. Uitwerken van maatregelprogramma ter versterking van moeras- en weidevogels

Het aanwezige rietmoeras is slechts een zestal hectare groot. Om een duurzame populatie van blauwborst en een broedpaar van bruine kiekendief te huisvesten is een uitbreiding van de oppervlakte rietmoeras (ca. 100 ha) noodzakelijk. De hiervoor geschikte gronden zijn momenteel al grotendeels in eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos.

De natte graslanden rond de Maatjes zijn belangrijk als overwinteringsgebied voor vogelsoorten als blauwe kiekendief en doortrekkers als regenwulp en kemphaan. Deze kunnen eveneens als jachthabitat voor bruine kiekendief en foerageergebied voor zwartkopmeeuw fungeren. Een voldoende groot, open en drassig weilandencomplex voor deze soorten bedraagt hier minimum 200 ha.

Om de aanwezigheid van soorten als bruine kiekendief, blauwborst, regenwulp, blauwe kiekendief, … duurzaam in stand te houden is het nemen van maatregelen aangewezen. Het, in samenspraak met de actoren, uitwerken van een maatregelenprogramma om de IHD te bereiken is prioritair.

Wat zijn de mogelijke maatschappelijke gevolgen van de natuurdoelen?

Voor het bereiken van de doelstellingen zijn actief inspanningen noodzakelijk. Daarnaast kunnen de natuurdoelen ook interacties hebben met:

- het gebruik binnen en buiten het gebied;
- de vergunningsplichtige activiteiten die kunnen plaatsvinden in of aanpalend aan het gebied.

Hieronder wordt getracht een beeld te schetsen van de mogelijke interacties. Dit overzicht is niet limitatief.

Mogelijke interacties met het gebruik van het habitat- en vogelrichtlijngebied

Habitat- en vogelrichtlijngebieden zijn geen zuivere natuurgebieden. Vaak worden ze door de mens gebruikt om te wonen, te werken of te recreëren. Afhankelijk van het type en de intensiteit van het menselijk gebruik zijn verschillende combinaties met de ontwikkeling van natuurwaarden mogelijk. Het is logisch dat op terreinen gebruikt door harde sectoren zoals vb. woon- of industriegebied minder mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Het huidig gebruik door de mens in het habitatrichtlijngebied is momenteel vnl. gericht op het militaire gebruik. Het militaire gebruik als schietveld heeft zowel positieve als negatieve impact op de doelvegetaties en -soorten. Positief is de dynamiek die het militaire gebruik in het terrein veroorzaakt en die tal van pionierssoorten en –vegetaties telkens weer kansen biedt, en de rust die het gevolg is van het afsluiten van het terrein voor het publiek. Als negatief worden aanzien: zowel de aanleg en het onderhoud van militaire infrastructuur in waardevolle vegetaties als de sterke verstoring door ongecontroleerde branden over grote oppervlaktes.

Recreatief gebruik is er – in theorie – enkel in het Klein Schietveld en in de openbare bossen (De Uitlegger en Oost-Beersgat). Het Groot Schietveld is immers gesloten voor recreatie. In praktijk blijken echter heel wat recreanten ook de weg naar het Groot Schietveld gevonden te hebben, m.n. in de avonduren en in het weekend. Recreatieve verstoring heeft niet alleen een directe impact op een belangrijk aantal soorten, maar ook het risico op het ontstaan van (vaak zeer nefaste) heidebranden wordt hierdoor verhoogd.

De instroom van nutriënten vanuit de percelen in de landbouwconcessie Brecht vormt een ander aandachtspunt. Dit kan immers een knelpunt zijn voor de ontwikkeling en het behoud van heide- en venhabitats, van venige broekbossen en van de waterloop als habitat. Hoewel er reeds beperkingen gelden is het huidige landgebruik er momenteel ook te grootschalig en te intensief voor het herstellen van een kleinschalig extensief weidelandschap met alle daaraan verbonden doelsoorten.

Het gebruik van de landbouwgronden in het habitatrichtlijngebied moet derhalve worden afgestemd op de beoogde natuurwaarden.

Ook het huidige gebruik van een deel van het gebied als waterwingebied door drinkwatermaatschappij Pidpa heeft interacties met de natuurlijke hydrologie en daarmee met de standplaatscondities van het terrein.

Voor de Maatjes zijn de laatste twee punten (instromen nutriënten en waterwinningen) eveneens van belang. Daarbij komt nog dat een groot deel van het gebied 'Maatjes en Wuustwezelheide' in (intensief) landbouwgebruik is. Overeenkomstig de ruimtelijke visie[11] zijn er drie verschillende mogelijkheden (natuurzone, natuurcomplex met landbouwgebruik en landbouwzone).

De mogelijke interacties met het gebruik van het gebied zijn afhankelijk van de ruimtelijke afbakening. In de natuurcomplexen wordt de hoofdfunctie natuur, terwijl in de natuurcomplexen met landbouwgebruik landbouw als medegebruiker aanwezig kan zijn. Het gebruik ervan is onderworpen aan voorwaarden om negatieve effecten op Europees beschermde habitats en soorten te beperken. In de landbouwzone is de hoofdfunctie vanzelfsprekend landbouw.

<u>Mogelijke interacties met het landgebruik buiten het Habitat- en Vogelrichtlijngebied</u>

De bufferende werking van de bosgordel in de randzone van de Schietvelden verzacht de interacties met het (ruil)verkavelde landgebruik buiten het gebied. Verzurende deposities, die overal in Vlaanderen bestaan maar i.h.b. in de directe omgeving van de Antwerpse agglomeratie en het havengebied, zijn een probleem voor kwetsbare heidehabitats. Bronnen van vermestende deposities zijn ook in de directe omgeving van het Groot Schietveld terug te vinden. Drainages in de onmiddellijke omgeving van het habitat- en vogelrichtlijngebied hebben een verdrogende impact en dienen zoveel mogelijk beperkt te worden.

<u>Mogelijke interacties met vergunningsplichtige activiteiten</u>

Voor een Speciale Beschermingszone geldt voor elke vergunningsplichtige activiteit de verplichting om na te gaan of een passende beoordeling nodig is. Een passende beoordeling is nodig wanneer de activiteit betekenisvolle gevolgen kan hebben voor de staat van instandhouding van een te beschermen habitat of soort. De instandhoudingsdoelstellingen voor het

[11] *AGNAS*

INFORMATIEF DOCUMENT

gebied creëren het kader voor de vergunningaanvrager en vergunningverlener.

Alleen de doelstellingen die in een definitief goedgekeurd S-IHD-besluit opgenomen worden, zijn bindend. Het onderliggende S-IHD-rapport is informatief. De S-IHD-besluiten worden pas bindend nadat alle S-IHD-besluiten zijn goedgekeurd.

Met opmaak: Nederlands (België)

INFORMATIEF DOCUMENT

Inhoudstafel

Technische fiche 2

Essentie van rapport 4

Inhoudstafel 12

1 Inleiding 20

Leeswijzer 20

2 Algemeen kader voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen 22

2.1. **Voor welke gebieden, soorten en habitats moeten instandhoudingsdoestellingen moeten worden opgemaakt?** 22

2.2. **Hoe komen de instandhoudingsdoelstellingen tot stand?** 22

3 Over welk gebied gaat dit rapport 26

4 Overzicht van de habitats en soorten en hun relatieve belang voor Vlaanderen 29

5 Beschrijving van de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied 33

5.1 Beschrijving van het fysische systeem (uit Arcadis 2009) 33

5.2 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de habitats 36

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten 36
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen 36
3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea 37
3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. vegetaties 38
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition 38
3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren 38
3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion 39
4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 39
4030 - Droge Europese heide 39
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 40
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones 40
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) 41
7110 - Actief hoogveen 41
7140 - Overgangs- en trilveen 41
7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion 42
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) 42
9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten 43
91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 43

5.3 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de soorten van de habitatrichtlijn 44

Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus 44
Franjestaart - Myotis nattereri 45
Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus 45
Heikikker - Rana arvalis 45
Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus 46
Kamsalamander - Triturus cristatus 46

Met opmaak: Lettertype: Times New Roman, 10 pt, Engels (V.S.)

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (V.S.)

INFORMATIEF DOCUMENT

Laatvlieger - Eptesicus serotinus 46
Meervleermuis - Myotis dasycneme 47
Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species 47
Watervleermuis - Myotis daubentonii 47
Rosse vleermuis - Nyctalus noctula 48
Vale vleermuis – Myotis myotis 48
Poelkikker - Rana lessonae 48
Rugstreeppad – Bufo calamita 48

5.4. Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de vogelsoorten van bijlage IV 50
Zwarte specht - Dryocopus martius 50
Blauwborst - Luscinia svecica 50
Wespendief - Pernis apivorus 51
Boomleeuwerik - Lullula arborea 51
Bruine kiekendief - Circus aeruginosus 52
Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus 52
Korhoen - Tetrao tetrix 53
Blauwe kiekendief - Circus cyaneus 53
Regenwulp - Numenius phaeopus 54
Kemphaan - Philomachus pugnax 54
Zwartkopmeeuw – Larus melanocephalus 54
Roerdomp – Botaurus stellaris 55

6 Beschrijving van de maatschappelijke context binnen het Europees te beschermen gebied 57

6.1 Beschrijving van de afspraken met defensie 57

6.2 Beschrijving van de planologische context 58
Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot Natuurlijke Rijkdommen 62

6.3 Situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën 65
Parken en kasteeldomeinen 75
Jacht en faunabeheer 77

7 Analyse van de knelpunten voor het bereiken van een goede staat van instandhouding 84

7.1 Analyse van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen 84
7.1.1. Overzicht van de sterktes 85
7.1.2. Overzicht van de zwaktes 86
7.1.3. Overzicht van bedreigingen 87
7.1.4. Overzicht van kansen 90
7.1.5. Identificatie van de kwesties 93

7.2 Overzicht van knelpunten en mogelijke oplossingen 96

• Recreatieve ontsluiting en infrastructuur afstemmen op de ecologische draagkracht van elk gebied 98

• Bijzondere aandacht voor het voorkomen van effecten van recreatie bij hoge en/of stijgende recreatiedruk. Indien nodig verdere allocatie van de recreanten naar de minst kwetsbare delen van het gebied en erbuiten 98

7.3 Samenvatting over de ernst van de knelpunten 100
Wijze van voorstelling knelpunten 100
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitats 101
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitatrichtlijnsoorten 103
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor soorten van de Speciale beschermingszone BE2101
437 – De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld 105

Met opmaak: Engels (V.S.)
Gewijzigde veldcode
Met opmaak: Engels (V.S.)
Gewijzigde veldcode
Met opmaak: Engels (V.S.)

INFORMATIEF DOCUMENT

8 De instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen 107

8.1 Doelstellingen op hoofdlijnen 107

8.2 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone 110

8.2.1. Speciale beschermingszone BE2101437 –Schietvelden 111

8.2.2. Speciale beschermingszone BE2101437 – De Maatjes, Wuustwezelheide 136

Loofbossen (met zandige heideplekken) 136

Moeras en natte graslanden 140

8.3 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen 145

8.4 Samenvattende tabel 147

Wijze van voorstelling in samenvattende tabel 147

Bijlage 1 – Het belang van het Europees te beschermen gebied in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Vlaanderen 150

De habitats van bijlage I 150

De soorten van bijlage II 155

De soorten van bijlage III 156

De soorten van bijlage IV 160

Bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten 164

Inleiding 164

Toelichting over de gebruikte informatie en modellen 164

De beoordeling van de staat van instandhouding 167

De habitats van bijlage I 169

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten 169

2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen 173

3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea 176

3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties 181

3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition 181

3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren 181

3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion* 184

4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 184

4030 - Droge Europese heide 188

6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 191

6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones 194

6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) 194

7110 - Actief hoogveen 194

7140 - Overgangs- en trilveen 195

7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion 198

9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) 201

9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten 204

91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 207

De soorten van bijlage II en III 210

Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus 211

Franjestaart - Myotis nattereri 211

Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus 212

Heikikker - Rana arvalis 213

Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus 216

Met opmaak: Engels (V.S.)

Met opmaak: Lettertype: Times New Roman, 10 pt, Engels (V.S.)

Met opmaak: Engels (V.S.)

Gewijzigde veldcode

INFORMATIEF DOCUMENT

Kamsalamander - Triturus cristatus 217
Laatvlieger - Eptesicus serotinus 219
Meervleermuis - Myotis dasycneme 220
Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species 221
Watervleermuis - Myotis daubentonii 222
Rosse vleermuis - Nyctalus noctula 223
Vale vleermuis – Myotis myotis 224
Poelkikker - Rana lessonae 224
Rugstreeppad – Bufo calamita 226

De vogelsoorten van bijlage IV 229
Zwarte specht - Dryocopus martius 229
Blauwborst - Luscinia svecica 232
Wespendief - Pernis apivorus 234
Boomleeuwerik - Lullula arborea 237
Bruine kiekendief - Circus aeruginosus 240
Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus 242
Roerdomp – Botaurus stellaris 245
Korhoen - Tetrao tetrix 246

Doortrekkende en overwinterende vogels 247
Blauwe kiekendief – Circus cyaneus 247
Regenwulp – Numenius phaeopus 249
Kemphaan – Philomagus pugnax 251

Regionaal belangrijke biotopen 253

Rodelijstsoorten 254

Bijlage 3 – De aanmeldingsgegevens 255

De habitats van bijlage I 255

Dystrofe natuurlijke poelen en meren 256

De soorten van bijlage II 260

Interpretatie van de aanmeldingsgegevens 261

Bijlage 4 – De expertgroep 264

Samenstelling 264

Bijlage 5 – Kaartenbijlage 265

Bijlage 6 – Rapportage landbouwgevoeligheidsanalyse 266

Bijlage 7 – Methodiek waardering drinkwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening 268

Bijlage 8 – Landschapsecologie: theorie en principes 278

Bijlage 9 – Afkortingen- en begrippenlijst 284

Bijlage 10 – Kwaliteitsbeoordeling Fort van Brasschaat en aantallen overwinterende vleermuizen 287

Bijlage 11 – Referentielijst 290

~~***Technische fiche 2***~~

~~***Essentie van rapport 4***~~

~~***Inhoudstafel 11***~~

~~***1 Inleiding 15***~~

INFORMATIEF DOCUMENT

Leeswijzer 15

2 Algemeen kader voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen 17

2.1. Voor welke gebieden, soorten en habitats moeten instandhoudingsdoestellingen moeten worden opgemaakt? 17

2.2. Hoe komen de instandhoudingsdoelstellingen tot stand? 17

3 Over welk gebied gaat dit rapport 21

4 Overzicht van de habitats en soorten en hun relatieve belang voor Vlaanderen 24

5 Beschrijving van de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied 28

5.1 Beschrijving van het fysische systeem (uit Arcadis 2009) 28

5.2 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de habitats 31

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten 31
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen 32
3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea 32
3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. vegetaties 33
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition 33
3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren 33
3260 - Submontane- en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion 34
4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 34
4030 - Droge Europese heide 35
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 35
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones 36
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) 36
7110 - Actief hoogveen 36
7140 - Overgangs- en trilveen 36
7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion 37
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) 38
9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten 38
91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 39

5.3 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de soorten van de habitatrichtlijn 39

Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus 40
Franjestaart - Myotis nattereri 40
Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus 40
Heikikker - Rana arvalis 41
Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus 41
Kamsalamander - Triturus cristatus 41
Laatvlieger - Eptesicus serotinus 42
Meervleermuis - Myotis dasycneme 42
Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species 42
Watervleermuis - Myotis daubentonii 43
Rosse vleermuis - Nyctalus noctula 43
Poelkikker - Rana lessonae 43
Rugstreeppad - Bufo calamita 44

5.4. Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de vogelsoorten van bijlage IV 45

Zwarte specht - Dryocopus martius 45

INFORMATIEF DOCUMENT

Blauwborst - Luscinia svecica 45
Wespendief - Pernis apivorus 46
Boomleeuwerik - Lullula arborea 46
Bruine kiekendief - Circus aeruginosus 47
Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus 47
Korhoen - Tetrao tetrix 48
Blauwe kiekendief - Circus cyaneus 48
Regenwulp - Numenius phaeopus 49
Kemphaan - Philomachus pugnax 49
Zwartkopmeeuw - Larus melanocephalus 49

6 Beschrijving van de maatschappelijke context binnen het Europees te beschermen gebied 51

6.1 Beschrijving van de afspraken met defensie 51

6.2 Beschrijving van de planologische context 52
Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot Natuurlijke Rijkdommen 56

6.3 Situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën 59
Parken en kasteeldomeinen 68
Jacht en faunabeheer 69

7 Analyse van de knelpunten voor het bereiken van een goede staat van instandhouding 76

7.1 Analyse van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen 76
7.1.1. Overzicht van de sterktes 77
7.1.2. Overzicht van de zwaktes 78
7.1.3. Overzicht van bedreigingen 79
7.1.4. Overzicht van kansen 82
7.1.5. Identificatie van de kwesties 84

7.2 Overzicht van knelpunten en mogelijke oplossingen 87

• Recreatieve ontsluiting en infrastructuur afstemmen op de ecologische draagkracht van elk gebied 89

• Bijzondere aandacht voor het voorkomen van effecten van recreatie bij hoge en/of stijgende recreatiedruk. Indien nodig verdere allocatie van de recreanten naar de minst kwetsbare delen van het gebied en erbuiten 89

7.3 Samenvatting over de ernst van de knelpunten 91
Wijze van voorstelling knelpunten 91
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitats 92
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitatrichtlijnsoorten 94
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor soorten van de Speciale beschermingszone BE2101437 - De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld 96

8 De instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen 98

8.1 Doelstellingen op hoofdlijnen 98

8.2 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone BE2100016 - Klein en Groot Schietveld 101
8.2.1. Speciale beschermingszone BE2101437 - Schietvelden 102
8.2.2. Speciale beschermingszone BE2101437 - De Maatjes, Wuustwezelheide 127
5.4.1.1 Loofbossen (met zandige heideplekken) 127
5.4.1.2 Moeras en natte graslanden 131

8.3 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen 135

INFORMATIEF DOCUMENT

8.4 Samenvattende tabel 137
Wijze van voorstelling in samenvattende tabel 137

Bijlage 1 Het belang van het Europees te beschermen gebied in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Vlaanderen *140*

De habitats van bijlage I 140

De soorten van bijlage II 145

De soorten van bijlage III 146

De soorten van bijlage IV 150

Bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten *154*

Inleiding 154

Toelichting over de gebruikte informatie en modellen 154
De beoordeling van de staat van instandhouding 157

8.5 De habitats van bijlage I 159
2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten 159
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen 163
3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea 166
3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties 171
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition 171
3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren 171
3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion* 174
4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 174
4030 - Droge Europese heide 178
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 181
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 184
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) 184
7110 - Actief hoogveen 184
7140 - Overgangs- en trilveen 185
7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion 188
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) 191
9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten 194
91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 197

8.6 De soorten van bijlage II en III 200
Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus 201
Franjestaart - Myotis nattereri 201
Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus 202
Heikikker - Rana arvalis 203
Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus 206
Kamsalamander - Triturus cristatus 207
Laatvlieger - Eptesicus serotinus 209
Meervleermuis - Myotis dasycneme 210
Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species 211
Watervleermuis - Myotis daubentonii 212
Rosse vleermuis - Nyctalus noctula 213
Poelkikker - Rana lessonae 213
Rugstreeppad - Bufo calamita 216

8.7 De vogelsoorten van bijlage IV 218
Zwarte specht - Dryocopus martius 218
Blauwborst - Luscinia svecica 221

INFORMATIEF DOCUMENT

Wespendief - Pernis apivorus 223
Boomleeuwerik - Lullula arborea 226
Bruine kiekendief - Circus aeruginosus 229
Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus 231
Korhoen - Tetrao tetrix 234

8.8 Doortrekkende en overwinterende vogels 235
Blauwe kiekendief - Circus cyaneus 235
Regenwulp - Numenius phaeopus 237
Kemphaan - Philomagus pugnax 239

8.9 Regionaal belangrijke biotopen 241

8.10 Rodelijstsoorten 242

Bijlage 3 – De aanmeldingsgegevens 243

De habitats van bijlage I 243

De soorten van bijlage II Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Interpretatie van de aanmeldingsgegevens 249

Bijlage 4 – De expertgroep 252

Samenstelling 252

Bijlage 5 – Kaartenbijlage 253

Bijlage 6 – Rapportage landbouwgevoeligheidsanalyse 254

Bijlage 7 – Methodiek waardering drinkwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening 256

Bijlage 8 – Kwaliteitsbeoordeling Fort van Brasschaat en aantallen overwinterende vleermuizen 257

Bijlage 8 – Landschapsecologie: theorie en principes 267

Bijlage 9 – Afkortingen- en begrippenlijst 273

Bijlage 10 – Referentielijst 276

INFORMATIEF DOCUMENT

1 Inleiding

Om de soortenrijkdom van planten en dieren en hun leefgebieden in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van Europese richtlijnen, de Vogel- en Habitatrichtlijn, een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook speciale beschermingszones (speciale beschermingszone) genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitattypes van Europees belang. Voor Vlaanderen handelt het om 48 habitattypes, 55 dier- en plantensoorten en 88 vogelsoorten.

Op de lidstaten van de Europese Unie rust de verplichting om de nodige maatregelen te nemen om een 'gunstige staat van instandhouding' te realiseren voor bijlagesoorten en habitattypes van Europees belang. Eerst wordt de 'gunstige staat van instandhouding' van de voorkomende bijlagesoorten en habitattypes vastgelegd. Dit zijn de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen, ook instandhoudingsdoelen of kortweg natuurdoelen genoemd. Er moet dus bepaald worden hoeveel individuen van een soort in een bepaald gebied nodig zijn, hoe groot het leefgebied daarvoor moet zijn en hoe de kwaliteit van het leefgebied moet zijn om te kunnen spreken van een leefbare populatie. En hoe groot bijvoorbeeld een heidegebied moet zijn om onderdak te kunnen geven aan alle habitattypische heidesoorten. De instandhoudingsdoelen maken duidelijk waar men naar toe wil met een bepaald gebied. Deze doelen zullen ook bepalend zijn voor de te nemen instandhoudingsmaatregelen

Het vastleggen van de instandhoudingsdoelen gebeurt in twee stappen. In beide stappen is uitgebreid overlegd met betrokken doelgroepen. Hoeveel en welke natuur we in heel Vlaanderen nodig hebben, hoeveel bos, hoeveel heide, hoeveel duinen. Deze doelen voor heel Vlaanderen worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen genoemd. Ze geven weer wat in het totaal nodig is, in het bijzonder welk areaal, welke oppervlakte en welke kwaliteit nodig zijn om in Vlaanderen de gunstige staat van instandhouding van alle Europees te beschermen soorten en habitattypes te realiseren. Deze doelstellingen zijn wetenschappelijk onderbouwd en werden in detail besproken en bediscussieerd met de doelgroepen. In een volgende stap worden deze globale instandhoudingsdoelen verfijnd per speciale beschermingszone of groep van speciale beschermingszone-H en speciale beschermingszone-V. Er wordt hierbij bekeken welk deel van de opdracht ieder gebied voor zijn rekening kan nemen: we spreken ook van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen. Deze doelstellingen worden wetenschappelijk onderbouwd en worden ook besproken met vertegenwoordigers van de belangengroepen op Vlaams en lokaal niveau, de lokale besturen en Vlaamse administraties.

Op dit moment houdt u een rapport ter onderbouwing van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de speciale beschermingszones *BE2100016 - Klein en Groot Schietveld* en *BE2101437 De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld* in handen. Op basis van dit rapport stelt de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor dit gebied vast.

Leeswijzer

In dit rapport worden op onderbouwde wijze de instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Eerst wordt het algemeen kader voor de opmaak van de natuurdoelen geschetst (hoofdstuk 2) en wordt het betrokken gebied gesitueerd en kort besproken (hoofdstuk 3).

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 het belang op Vlaams niveau van de hier voorkomende habitattypes en bijlagesoorten weergegeven, op basis van de gewestelijke instandhoudingsdoelen (G-IHD).

In hoofdstuk 5 wordt een beknopt overzicht gegeven van het huidige voorkomen, de trend, de potenties en de actuele staat van instandhouding van de habitattypes en bijlagesoorten in dit gebied. Een meer uitgebreide bespreking hiervan is terug te vinden in bijlage 2.

Om de instandhoudingsdoelen op te maken dient ook rekening gehouden te worden met de maatschappelijke context en de natuurlijke en antropogene factoren die een –positieve of negatieve- invloed kunnen hebben op het gebied en de voorkomende of potentieel voorkomende habitattypes en bijlagesoorten. In hoofdstuk 6 worden de voornaamste eigenaars- en gebruikersgroepen be-

INFORMATIEF DOCUMENT

sproken en gebeurt een sterkte-zwakte-analyse met betrekking tot het bereiken van de instandhoudingsdoelen (hoofdstuk 7).

Uiteindelijk worden, aan de hand van de informatie uit de voorgaande hoofdstukken, in hoofdstuk 8 de instandhoudingsdoelen per habitattype en bijlagesoort bepaald. Eveneens in hoofdstuk 8 wordt een aantal prioritaire acties voor het gebied voorgesteld die, naast andere acties, noodzakelijk zijn om de beoogde instandhoudingsdoelen te kunnen behalen.

INFORMATIEF DOCUMENT

2 Algemeen kader voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen

De opmaak van instandhoudingsdoelstellingen wordt geregeld door het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen. Dit besluit bepaalt het algemeen kader. Het besluit geeft aan voor welke gebieden, habitats en soorten instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt (zie paragraaf 2.1). Het beschrijft ook op welke manier de instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt (zie paragraaf 2.2).

2.1. *Voor welke gebieden, soorten en habitats moeten instandhoudingsdoestellingen moeten worden opgemaakt?*

Instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt voor alle Europees te beschermen gebieden. "Europees te beschermen gebied" is niets anders dan een verzamelnaam voor de speciale beschermingszones in hun verschillende vormen (Vogelrichtlijn[12] en Habitatrichtlijn[13]) en stadia in de aanwijzingsprocedure (voorgestelde speciale beschermingszone, gebied van communautair belang of speciale beschermingszone). In Vlaanderen zijn er 62 Europees te beschermen gebieden of Natura 2000-gebieden. **In hoofdstuk 3 wordt het in dit rapport betrokken gebied gesitueerd.**

"Europees te beschermen habitats" zijn de habitattypes vermeld in bijlage I van het Natuurdecreet[14]. Dit zijn de in Vlaanderen voorkomende habitats die volgens de Europese Habitatrichtlijn moeten worden beschermd, omdat ze worden bedreigd in heel Europa. In Vlaanderen komen er 48 van deze habitats voor, waarvan 8 prioritaire. Een prioritair habitat is een habitat dat sterk bedreigd is in Europa en waarvoor Europa een grote verantwoordelijkheid draagt omdat het vooral in Europa ligt.

"Europees te beschermen soorten" zijn de soorten van bijlage II, III en IV van het Natuurdecreet en de geregeld voorkomende trekvogels [15]. Voor de soorten van bijlage II, de vogelsoorten van bijlage IV en de geregeld voorkomende trekvogels moeten speciale beschermingszones worden aangewezen. Voor de soorten van bijlage III moeten volgens het decreet natuurbehoud ook instandhoudingsmaatregelen worden genomen en moeten volgens de Habitatrichtlijn deze soorten over het hele Vlaamse grondgebied worden beschermd. De soorten van bijlage II en III zijn voor een groot deel echter dezelfde. In Vlaanderen komen op regelmatige basis 22 soorten voor van bijlage II, 33 soorten van bijlage III, 66 vogelsoorten van bijlage IV en 22 soorten geregeld voorkomende trekvogels (zoals bedoeld in artikel 4 van de Vogelrichtlijn).

2.2. *Hoe komen de instandhoudingsdoelstellingen tot stand?*

De instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied (S-IHD) zijn "*de verbeter- of behoudopgaven voor de Europees te beschermen habitats of populaties van Europees te beschermde soorten en hun leefgebieden, waarvoor het Europees te beschermen gebied is aangemeld of die in het Europees te beschermen gebied voorkomen.*" De bestaande regelgeving ([16]) geeft aan dat er eerst doelen op het niveau van Vlaanderen, de zogenaamde gewestelijke instand-

---

[12] *RICHTLIJN van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand*

[13] *RICHTLIJN 92/43/EEG van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna*

[14] *Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en zijn wijzigingen*

[15] *ofwel de soorten van bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn respectievelijk annex I van de Vogelrichtlijn, en de niet in bijlage IV van dit decreet genoemde en op het grondgebied van het Vlaamse Gewest geregeld voorkomende soorten trekvogels. Een trekvogel wordt als geregeld voorkomend beschouwd als de trekkende populatie voldoet aan de internationaal aanvaardde 1%-criterium, dit wil zeggen waarvan geregeld 1% van de West-Europese populatie in ons land verblijft.*

[16] *Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen*

INFORMATIEF DOCUMENT

houdingsdoelstellingen, moeten worden geformuleerd vooraleer er doelen op het niveau van een individuele speciale beschermingszone worden opgesteld.

Die gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn dus de verbeter- of behoudopgaven voor het behouden, herstellen of ontwikkelen van een gunstige staat van instandhouding op Vlaams niveau van de in het Vlaamse Gewest voorkomende Europees te beschermen habitats of soorten. Zij leggen vast wanneer een Europees te beschermen habitat, via doelen op vlak van areaal, oppervlakte en kwaliteit, en een Europees te beschermen soort, via doelen op vlak van areaal, populatie en kwaliteit van het leefgebied, in een gunstige staat van instandhouding zijn. Met andere woorden wanneer ze duurzaam zullen kunnen overleven in Vlaanderen. Het spreekt voor zich dat de instandhoudingsdoelstellingen van een speciale beschermingszone moeten bijdragen tot de realisatie daarvan. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn door de Vlaamse Regering definitief vastgesteld op 23 juli 2010. **In hoofdstuk 4 worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen die van belang zijn voor dit gebied voorgesteld.**

Ter informatie: Doelen voor areaal, oppervlakte, populaties en kwaliteit

Areaal = het natuurlijke verspreidingsgebied van een habitat/soort binnen Vlaanderen. Dit komt ruwweg overeen met de ruimtelijke grenzen waarbinnen de habitat of soort binnen Vlaanderen voorkomt. Komt een habitat bijvoorbeeld van Limburg tot West-Vlaanderen voor of enkel in de Kempen?

Oppervlakte = de som van de oppervlaktes van elke plek van een bepaald habitattype dat voorkomt. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen doen onder meer een uitspraak over de noodzakelijke oppervlaktedoelstellingen voor Vlaanderen en dit voor elk habitattype. In de S-IHD wordt het oppervlaktedoel per gebied bepaald.

Populatie = de totale populatie van de betrokken soort, dus in principe alle individuen bij elkaar opgeteld. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen doen een uitspraak over populatiedoelstellingen voor Vlaanderen. In de specifieke instandhoudingsdoelstellingen wordt het populatiedoel per gebied bepaald.

Kwaliteit = de mate waarin de ecologische kenmerken aanwezig zijn die kenmerkend zijn voor een habitat of het leefgebied van een soort. Voor bossen is er bijvoorbeeld sprake over natuurlijke verjonging, gevarieerde ouderdomsstructuur, nutriëntencycli en aanwezigheid van dood hout. Voor waterafhankelijke systemen is het ecohydrologische regime essentieel. De kwaliteit van het leefgebied van een soort wordt bijvoorbeeld bepaald door de grootte van voortplantingsgebieden, de foerageergebieden en de rustgebieden. In de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen worden algemene doelstellingen gegeven voor een aantal typische kenmerken van habitats en leefgebieden van soorten. In de specifieke instandhoudingsdoelstellingen worden kwaliteitsdoelstellingen voor habitats en leefgebieden van soorten op gebiedsniveau omschreven.

De instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied worden opgemaakt op basis van een onderbouwend rapport dat de volgende componenten bevat:

1. Een analyse van het gebied in kwestie op vlak van de Europees te beschermen habitats en soorten.
2. De beoordeling van de actuele staat van instandhouding alsook, voor zover dat mogelijk is, de trends sinds de aanmelding, van de Europees te beschermen habitats en soorten, rekening houdend met de ecologische vereisten van die habitats en soorten.
3. Een inschatting van de potenties voor duurzame instandhouding van de relevante Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied in kwestie.
4. Een beoordeling van het belang van het gebied voor elke relevante Europees te beschermen habitat en soort, in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, en hieruit volgend een beoordeling van het belang van elke habitat en soort binnen het Europees te beschermen gebied in kwestie.
5. Het formuleren, op basis van punt 1 tot en met 4, van instandhoudingsdoelstellingen per relevante Europees te beschermen habitat en soort in het gebied, met het oog op het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen voor het Europees te beschermen gebied, zoals vermeld onder punt 9.

INFORMATIEF DOCUMENT

6. Een opgave van maatregelen die kunnen bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in punt 5.
7. Een beschrijving, in hoofdlijnen, van de planologische status van het gebied en een socio-economische actorenanalyse van de voornaamste eigenaars- en gebruikerscategorieën in of in de nabijheid van het gebied.
8. Een beschrijving van de bedreigingen en kansen met betrekking tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in punt 5.
9. Het formuleren van een voorstel van instandhoudingsdoelstellingen voor het Europees te beschermen gebied, op basis van de doelstellingen, vermeld in punt 5, waarbij de prioriteiten werden geïntegreerd, rekening houdend met punt 4 en 8, en na punt 6 en 7 in overweging te hebben genomen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft de opdracht gekregen voor de opmaak van de onderbouwende rapporten. Ze wordt hierbij wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Om het gehele proces van start tot finish te begeleiden heeft de minister ook een overleggroep in het leven geroepen. Deze Vlaamse overleggroep bestaat uit vertegenwoordigers van organisaties die belangen behartigen die rechtstreeks beïnvloed worden door of invloed hebben op de uitvoering van de instandhoudingsdoelstellingen. In de praktijk zijn dit vertegenwoordigers van de landbouworganisaties, natuurverenigingen, gebruikers van het buitengebied en de economische sector.

De minister stelt een voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten vast voor een Europees te beschermen gebied, op basis van:

1° dit rapport;

2° een door het Agentschap voor Natuur en Bos opgemaakt verslag van de consultatie van de betrokken doelgroepen in het betrokken gebied;

3° het overleg met de overleggroep over de in de twee vorige punten vermelde documenten.

De minister legt dit voorontwerp voor aan de Vlaamse Regering, die hierover een principiële beslissing neemt en hieromtrent advies vraagt aan de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen (Minaraad), de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV). Na dit advies stelt de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor het desbetreffende gebied definitief vast.

Ter info: statuut van dit rapport

De rapporten voor de onderbouwing van de instandhoudingsdoelstellingen zijn opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Het ANB wordt wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). In overleg met de Vlaamse Overleggroep is een consultatieproces ontworpen voor elk rapport.

In een eerste stap wordt een **ontwerprapport** wetenschappelijk getoetst door een Wetenschappelijke Begeleidingscommissie (WBC). Tevens wordt het ontwerprapport getoetst op zijn duidelijkheid en leesbaarheid door de Vlaamse Overleggroep (OG) en de betrokken Vlaamse administraties verzameld in de Projectgroep (PG). Op basis van de verzamelde reacties wordt door het ANB het ontwerprapport bijgesteld.

In een tweede stap wordt het **ontwerprapport** voor advies voorgelegd aan de betrokken belangengroepen in het betrokken gebied: het bovenlokaal overleg (BOLOV). Ook wordt advies gevraagd aan lokale besturen (gemeente en provincie) en administraties (de belangrijkste betrokken administraties zetelen in de projectgroep). Door het ANB wordt een voorstel voor reactie (ontwerp van reactienota) uitgewerkt. Deze wordt besproken met de Vlaamse Overleggroep en de Projectgroep. Op basis van dit overleg werkt het ANB de ontwerpreactienota en het ontwerprapport bij.

Het **definitief rapport** vormt de basis voor de beslissingen van de Vlaamse Regering over de specifieke instandhoudingdoelstellingen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Voorliggend rapport is het ontwerprapport dat is opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos om voorgelegd te worden aan de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie, de Vlaamse Overleggroep en de Projectgroep.

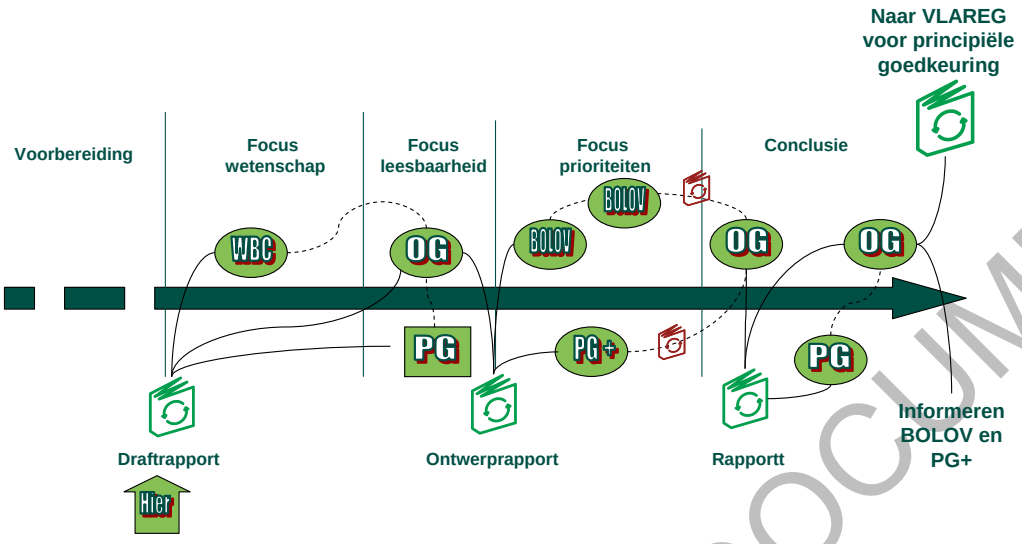

Figuur: Schets van het overlegproces

Figuur 2-1: Schets van het overlegproces.

INFORMATIEF DOCUMENT

3 Over welk gebied gaat dit rapport

Dit rapport dient voor de onderbouwing van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de peciale beschermingszones BE2100016 Klein en Groot Schietveld en BE2101437 De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld.

Het Klein en Groot Schietveld zijn gelegen in de Antwerpse Noorderkempen (zie Figuur 2-1), een streek die afhelt naar het noorden, naar Nederland toe. De zuidgrens van de Noorderkempen valt grotendeels samen met de lijn Zandvliet-Arendonk. De noordgrens valt samen met de Nederlandse grens.

Het habitatrichtlijngebied bestaat uit twee afzonderlijke deelgebieden. Het Klein Schietveld is gelegen in de gemeenten Kalmthout, Kapellen en Brasschaat, en het Groot Schietveld ligt op het grondgebied van de gemeenten Brasschaat, Brecht en Wuustwezel. Beide Schietvelden zijn militair domein. Het centrale deel van het Klein Schietveld is dit reeds sinds de onafhankelijkheid van België (en was dat ook daarvoor reeds, onder Nederlands bewind). Het Groot Schietveld werd eind 19^{e} eeuw ingesteld als militair domein.

Beide Schietvelden maken ook deel uit van het vogelrichtlijngebied *BE2101437 De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld*.

Een belangrijk deel van dit vogelrichtlijngebied ligt echter buiten de perimeter van het habitatrichtlijngebied op grondgebied van gemeenten Wuustwezel en Kalmthout. Dit gebied wordt benoemd als 'Maatjes en Wuustwezelheide'.

Dit rapport behandelt dus volgende (deel)gebieden:

gebied	**speciale beschermingszone-H**	**speciale beschermingszone-V**
Klein Schietveld	+	+ (deels)
Groot Schietveld	+	+
Maatjes en Wuustwezelheide	-	+

INFORMATIEF DOCUMENT

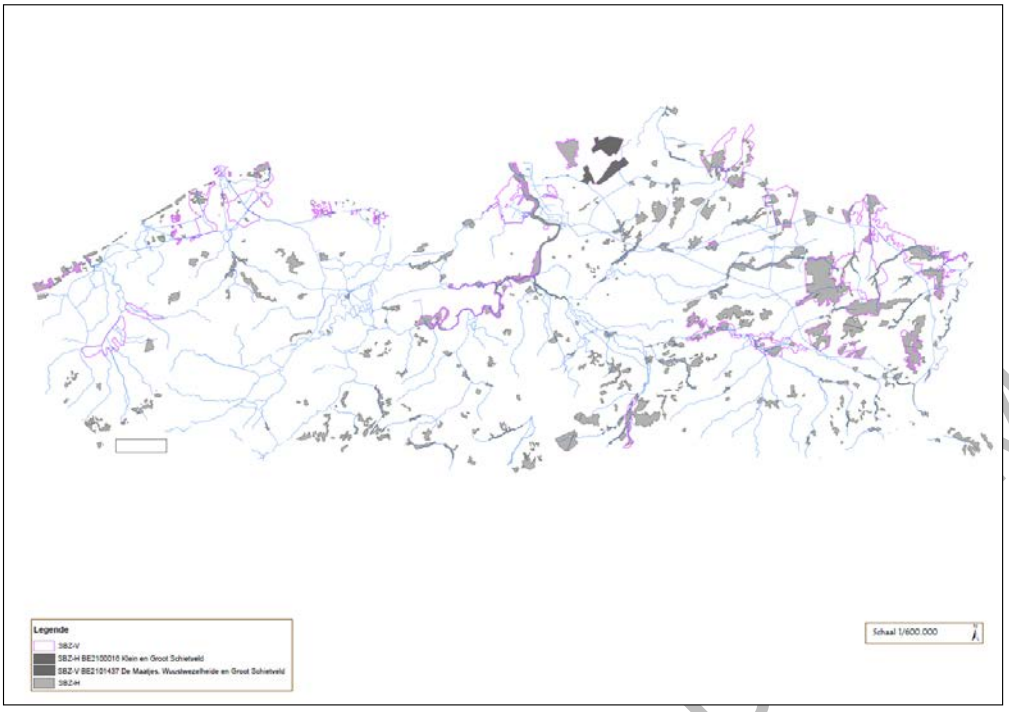

Figuur 3-1. Situering van het gebied ten opzichte van het gehele Natura2000-netwerk.

De situering van de deelgebieden wordt gegeven in kaart 3-1 in bijlage.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 3-1. Overzicht van de deelgebieden van het habitat- en vogelrichtlijngebied gebruikt in het rapport

Deelgebiedcode	***Deelgebiednaam***	***Oppervlakte***
Klein Schietveld	SBZ-H Klein Schietveld en omgeving	720 ha
	SBZ-V Klein Schietveld	230 ha
Groot Schietveld	SBZ-H Groot Schietveld	1.568 ha
	SBZ-V Groot Schietveld	1.550 ha
Maatjes en Wuust-wezelheide	SBZ-V Maatjes en Wuustwezelheide	2.330 ha
Totale oppervlakte SBZ-H	Klein en Groot Schietveld	2.288 ha
Totale oppervlakte SBZ-V	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	4.110 ha

INFORMATIEF DOCUMENT

4 Overzicht van de habitats en soorten en hun relatieve belang voor Vlaanderen

Op 8 mei hebben het Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek een onderbouwend rapport aan de minister bevoegd voor het natuurbehoud overgemaakt. Op basis van dit rapport heeft de Vlaamse Regering de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen goedgekeurd op 23/07/2010 In dat rapport wordt het belang van een speciale beschermingszone voor het bereiken van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen gesitueerd.

Ter info: Het relatieve belang van de Speciale beschermingszones voor het realiseren van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen

Het rapport ter onderbouwing van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen geeft een indicatie over het relatieve belang van de verschillende speciale beschermingszones voor het realiseren van de globale Vlaamse instandhoudingsdoelstellingen. Volgend onderscheid wordt gemaakt:

- In de "*essentiële*" en "*zeer belangrijke*" gebieden zijn, afhankelijk van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, prioritaire acties aangewezen voor het halen of behouden van de Vlaamse doelen.
- De "*belangrijke*" gebieden hebben een klein oppervlakte- of populatieaandeel van Europees te beschermen habitats en/of soorten.
- In de onderbouwende rapportage worden ook "*kennislacunes*" aangegeven die verder onderzocht moeten worden tijdens de opmaak van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gebieden was het, tijdens de opmaak van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, onduidelijk of ze een bijdrage kunnen leveren aan de Vlaamse doelstellingen.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de habitats en soorten waarvoor dit gebied belangrijk is volgens de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Voor de betrokken habitats en soorten wordt het belang van het gebied voor het duurzaam voortbestaan van habitat of soort (essentieel, zeer belangrijk of belangrijk) weergegeven. Daarnaast wordt een samenvatting van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen weergegeven. In Bijlage I zijn per habitat en soort de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen in het geheel weergegeven.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 4-1. Samengevatte weergave van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen van toepassing in dit gebied ('=' behoud van de huidige situatie of '↑' verbetering) en het belang van het gebied voor de realisatie ervan ('★★★' essentieel, '★★' zeer belangrijk of '★' belangrijk).

Habitats	***belang gebied***	***areaal***	***oppervlakte***	***kwaliteit***
2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten	*	=	↑	=
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen	*	=	↑	↑
3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea	* * *	↑	↑	↑
3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties	*	↑	↑	↑
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition	Kennis lacune	=	↑	↑
3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren	*	↑	↑	↑
3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion	Kennis lacune			
4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix	* * *	=	↑	↑
4030 - Droge Europese heide	* *	=	↑	↑
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	* * *	↑	↑	=
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones	*	=	↑	↑
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	*	=	↑	=
7110 - Actief hoogveen	Potenties waar HT 7140 voorkomt			
7140 - Overgangs- en trilveen	* *	↑	↑	↑
7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	* * *	=	=	↑
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)	*	=	↑	↑
9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten	* *	=	↑	↑
91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	*	=	↑	↑

INFORMATIEF DOCUMENT

Soorten Habitatrichtlijn	***belang gebied***	***areaal***	***oppervlakte***	***kwaliteit***
Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus	* *	=	=	↑
Franjestaart - Myotis nattereri	* *	=	↑	↑
Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus	* *	=	=	↑
Heikikker - Rana arvalis	* * *	=	=	↑
Rugstreeppad – Bufo calamita[17]	* *			
Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus	*	=	=	↑
Kamsalamander - Triturus cristatus	*	↑	↑	↑
Laatvlieger - Eptesicus serotinus	Kennis lacune	=	=	↑
Meervleermuis - Myotis dasycneme	*	=	=	↑
Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species	Kennis lacune	=	=	↑
Watervleermuis - Myotis daubentonii	* *	=	=	↑
Rosse vleermuis - Nyctalus noctula	Kennis lacune	=	=	↑
Poelkikker - Rana lessonae	* * *	=	=	↑

Soorten Vogelrichtlijn	***belang gebied***	***areaal***	***oppervlakte***	***kwaliteit***
Zwarte specht - Dryocopus martius	*	=	=	↑
Blauwborst - Luscinia svecica	*	=	=	↑
Wespendief - Pernis apivorus	*	=	=	↑
Blauwe kiekendief - Circus cyaneus	*	=	=	=
Boomleeuwerik - Lullula arborea	* *	=	=	↑

[17] De aanwezigheid van Rugstreeppad was niet opgenomen in de databanken van het INBO, waardoor er ook geen kaartmateriaal van de verspreiding beschikbaar is. Het balang van de gebieden voor deze soort werd ingeschat door de expertgroep.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bruine kiekendief - Circus aeruginosus	*	=	=	↑
Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus	*	=	=	↑
Regenwulp - Numenius phaeopus	* * *	=	-	↑

Het gebied werd ook aangemeld voor Korhoen (Tetrao tetrix), maar de soort is uitgestorven in Vlaanderen.

INFORMATIEF DOCUMENT

5 Beschrijving van de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied

In dit rapport wordt de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de Europees te beschermen soorten en habitats in hoofdstuk 8 onderbouwd. Dit gebeurt op basis van ecologische, aangevuld met socio-economische analyses. In dit hoofdstuk wordt de ecologische analyse over de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten besproken. In paragraaf 5.1 wordt eerst het functioneren van het fysische systeem van het gebied besproken. Welke bodemtypes komen voor? Zijn er belangrijke grondwaterstromen? Wat is de invloed van het reliëf? Enzoverder. Het fysische systeem vormt immers de basis voor de ontwikkeling van natuurwaarden. In paragrafen 5.2 en 5.3 wordt een samenvatting gegeven van de ecologische analyse van het actueel voorkomen van de Europees te beschermen habitats en soorten voor dit gebied. De ecologische analyse zelf vind je in Bijlage 2. Op basis van deze analyse, en de socio-economische context (hoofdstuk 6) in overweging nemend, worden in hoofdstuk 7 knelpunten geïdentificeerd en in hoofdstuk 8 doelen en prioriteiten bepaald.

Ter info: Toelichting van belangrijke termen gebruikt in dit hoofdstuk

Het *actuele voorkomen* is een beschrijving van waar een soort of habitat voorkomt en hoeveel.

De *actuele staat van instandhouding*: dit is een beschrijving van de huidige oppervlakte en kwaliteit van het Europees te beschermen habitat of van het leefgebied van een Europees te beschermen soort in dit gebied en de omschrijving van de achterliggende redenen.

De *trend* geeft de evolutie doorheen de tijd weer van de kwaliteit of kwantiteit van een habitat of soort.

De *potenties* geven aan hoeveel en eventueel waar er mogelijkheden zijn voor de uitbreiding of het herstel van een habitat of van een populatie van een soort.

5.1 Beschrijving van het fysische systeem (uit Arcadis 2009)

Geologie: De Tertiair geologische kaart toont dat in het volledige studiegebied De Formatie van Merksplas (Lid A) de bovenste Tertiaire Formatie is. Het is de jongste afzetting van het Tertiair die in Vlaanderen voorkomt (einde van Plioceen, omstreeks 2 miljoen jaar geleden). De afzettingen bestaan uit grijs half grof tot grof zand, kwartsrijk, regelmatig dunne klei-intercalaties, glimmerhoudend, schelpfragmenten, gerold hout, veen en (sideriet)keitjes (www.dov.be).

Kwartaire landschapsevolutie: De lijn Halsteren - Zandvliet - Malle - Turnhout begrenst een gebied waar Oud-Pleistocene afzettingen de basis van het landschap vormen. Deze afzettingen worden in België vanouds "Kempische Kleien" genoemd. Langs het kanaal Antwerpen - Turnhout (dat op 4 km afstand parallel aan het Groot Schietveld loopt) liggen inderdaad opvallende grote kleiwinningen met de bijbehorende - veelal verlaten - steenfabrieken. Deze Oud-Pleistocene afzettingen zijn van de Tegelen Formatie. Deze landschappelijke basis is meer dan 1,5 miljoen jaar oud.
In de loop van het Pleistoceen heeft het gebied vooral aan erosie blootgestaan. Daarbij werden de zandige delen meer aangetast dan de kleiige. Het gebied kreeg zo een enigszins golvend karakter. De vorm van de beekdalen weerspiegelt daarbij de aard van de Pleistocene bodem ter plaatse. Scherp ingesneden dalen duiden op een kleiige omgeving, schotelvormige dalen op een zandige. Door vergraving zijn deze karakteristieken hier en daar verloren gegaan en door Holocene veenvorming en sedimentatie hebben de diepe dalen een vlakke bodem gekregen.
Op de Oud-Pleistocene ondergrond is in de laatste IJstijd een dekzandmantel afgezet. Vormen in dit dekzand - duinen, ruggen, vlaktes etc - bepalen in belangrijke mate het landschap.

Bodem: De bodemkaart beschrijft voor het centrale gedeelte van het Klein Schietveld zogenaamde 'Antropogene gronden' hoewel deze in werkelijkheid niet werden gekarteerd omwille van de aanwezige militaire activiteit. In de Gebiedsvisie (INBO, 2003) werden de bodems beschreven aan de hand van de oude bedrijfsregelingen van Waters & Bossen. Door interpolatie kreeg men een algemeen beeld van de niet opgenomen delen. Dit wees op de aanwezigheid van volgende bodems:
· zone fort: hoofdzakelijk zeer natte en natte zandgronden

INFORMATIEF DOCUMENT

· zone Franse Heide: zeer natte zandgronden met duidelijke humus- en of ijzer-B-horizont (Zfg) in zuidelijke deel en humusarm zand zonder duidelijke profielontwikkeling (X, duinen) in noordelijk deel
· zone Grote Heide: matig droge (Zcg) en matig natte (Zdg) zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer-B-horizont, naast enkele stukken met natte lemige zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer-B-horizont (Seg)
· zone Klein Schietveld-noord: humusarm zand zonder duidelijke profielontwikkeling (X, duinen) in zuidelijk deel (duinen); Naast Zdg, Zcg, vooral Zeg (natte zandgrond met duidelijke humus en/of ijzer-B-horizont, dominant in het vengedeelte met aan de zuidkant hierbij een strook matig natte grond opzand zonder profielontwikkeling (Zdp), en ook een stukje Zdfp, variant van Zdp maar met diepe humus B horizont.
De textuurvariatie in dit gebied vormt een complex patroon van matig fijne zanden, met enkele vlekken lemig zand met insluitsels van licht zandleem. Op het scheidingsvlak van Maas en Schelde bevindt zich een brede strook lemig zand. De textuur van de podzolen aanwezig in het studiegebied varieert eveneens van zand tot lemig zand. De zandbodems worden fijner van korrel naar het oosten. Interfluviale zandgronden zonder profielontwikkeling komen sporadisch voor in het noorden.

De bodemkaart toont voor het volledige gebied van het Groot Schietveld eveneens zogenaamde 'Antropogene bodems'. Deze werden destijds niet gekarteerd. In de Gebiedsvisie (INBO, 2003) werden ook hier de bodems beschreven aan de hand van de oude bedrijfsregelingen van Waters & Bossen. Door interpolatie kreeg men een algemeen beeld van de niet opgenomen delen.
De textuurvariatie in dit gebied vormt een complex patroon van matig fijne zanden, afgewisseld met grote en kleine vlekken lemig zand met insluitsels van licht zandleem. Op het scheidingsvlak van Maas en Schelde bevindt zich een brede strook lemig zand en lichte zandleemgrond. In de beekdalen vindt men profielloze alluviale bodems en plaggengronden. Het noordelijk deel van de Weerijsbeek wordt omzoomd door veenbodems en zeer natte lemige zandgronden. Meer naar het zuiden stroomt deze beek door zeer natte gronden op lichte klei en natte tot zeer natte lichte zandleemgronden vaak met klei-zandsubstraat beginnend op geringe diepte. Ook langs de Schoor- en Schaapsdijkbeek worden zeer natte lichte zandleembodems aangetroffen. De interfluvia worden,gevormd door podzolen en plaggenbodems. De textuur van deze bodems varieert van zand tot lemig zand. De textuur van de podzolen aanwezig in het studiegebied varieert eveneens van zand tot lemig zand. De zandbodems worden fijner van korrel naar het oosten. Interfluviale zandgronden zonder profielontwikkeling komen sporadisch voor tussen de Weerijsbeek en de Weerhagense beek.

Voor het gebied 'Maatjes en Wuustwezelheide' toont de bodemkaart dat de Maatjes een heel vochtig gebied is. De gronden variëren allemaal van matig nat (waterhuishoudingsklasse d) tot uiterst nat (waterhuishoudingsklasse g). Het rietmoeras zelf is gekarteerd als uiterst natte grond op lichte zandleem met een veensubstraat beginnend op geringe diepte (v-Pgp). Errond liggen zeer natte gronden op lemig zand. De weilanden ten zuiden van het rietmoeras zijn voornamelijk zandgronden (textuurklasse Z).

De rest van het gebied (Wuustwezelheide) bestaat volgens de bodemkaart voor grote delen uit nat zand (Hollands Diep, Chartrosemoeren, Begijnenmoeren), vochtig zand (Sterbos, Molenheide, Wolfsheuvel, Baantjesheide, Zandven, Huisheuvel, Steertheuvel, …) met in het uiterste zuiden ook enkele antropogene gronden (Rijsvennen) en een landduin (Molenbergen).

<u>Reliëf</u>: Het studiegebied wordt, volgens de fysische systeemkaart, doorsneden door de microcuesta van de Kleien van de Kempen. Verder ten westen liggen de Scheldepolders. De Cuestarug (microcuesta) van de kleien van de Kempen vormt de grens tussen de Noorderkempen ten noorden en Centrale kempen ten zuiden. Het gebied ten noordoosten van de micro-cuesta watert af naar de Maas, terwijl de zuidwestelijke zijde naar de Schelde afwatert.
Het grootste deel van het Klein Schietveld is tussen de 16 en 27 m boven zeeniveau gelegen. Het noordelijke einde van het Klein Schietveld ligt op de cuestarug, op 28 m + TAW hoogte. Het Klein Schietveld strekt in noordelijke richting, is ongeveer 5 km lang en daalt naar 16 m TAW.
De bodemdaling van 1 tot 2 meter per kilometer is kenmerkend voor de noordflank van de Kempische rug. De grotere helling naar het zuidwesten gaat bij Zandvliet over in een heuse steilrand die doorloopt tot bij Halsteren.
Het grootste deel van het Groot Schietveld is tussen de 17 en 28 m boven zeeniveau gelegen. Het zuidelijke einde van het Groot Schietveld ligt juist op de cuestarug, op 28 m + TAW hoogte. Het Groot Schietveld strekt in noordoostelijke richting, is 10 km lang en daalt naar 17 m +OP. De terreinhelling is ongeveer 1,8 meter per kilometer.

INFORMATIEF DOCUMENT

De Ploey heeft in 1961 de geomorfologie van de Noorderkempen in kaart gebracht. Uit de gedetailleerde bodemkaart, de oude geologische kaart en oude topografische kaarten blijkt de aanwezigheid van meer uitgesproken stuifduincomplexen. In het Klein Schietveld komen, in vergelijking met het Groot Schietveld veel minder kleine duinruggen en duintjes voor. In het noordelijke centrale deel komen er voor en dit ook in samenhang met vennetjes: uitblazingslaagten met het uitgeblazen zand op een hoop ernaast. Ten noorden van dit "duinen"-gebied ligt een als "dekzandlandschap" getypeerd gebied, waar de zandafzettingen vlakker zijn. Het noordoosten van het Groot Schietveld strekt tot in deze zone. In het oosten, onder andere in het centrale gebied van Brecht, bepaalt de kleiondergrond in belangrijke mate de vormen in het landschap. Het Groot Schietveld raakt daar net aan.
In het noordoosten zijn de talrijke dalvormen van de bovenlopen van de Aa of Weerijs van belang. Binnen het Groot Schietveld komen twee verschillende dalvormen voor:
· Dal met vlakke dalbodem met holoceen veen
· Wadzand-dal, deels concaaf, deels met een recht profiel.
Afgezien van het veen in de dalen van de Weerijs (Grote Beek) en de rivierdal van de Kleine Beek langs Westdoorn, komt er verspreid nog op enkele plekjes veen voor.

Bodemgebruik
Volgens de bodemgebruikskaart zijn belangrijkste typen van bodemgebruik: droge en natte heide, grasland, open water (vennen), loof- en naaldbos en bebouwing. Deze bodemgebruikskaart is niet altijd even accuraat en dient enkel als indicatie.

Voor het gebied 'Maatjes en Wuustwezelheide' is het bodemgebruik voornamelijk gekenmerkt door (maïs)akkers en weilanden (Lisec 2003). In de Maatjes is er nog rietland aanwezig terwijl bossen aanwezig zijn op de Wuustwezelheide namelijk in Wolfsheuvel, in het Sterbos en op de Baantjesheide.

Hydrografie: De schietvelden behoren tot een uitgestrekt bronnengebied waar tal van kleine beken ontspringen die tot het Maasbekken behoren (Verdurmen e.a., 2007). Het Klein Schietveld wordt verdeeld over twee bekkens, nl. zuidelijk het Beneden-Scheldebekken in de subhydrografische zone Groot schijn van monding Oude Donkse beek tot monding Rode Beek en noordelijk, een zeer klein stukje, het Maasbekken in de subhydrografische zone van de Kleine A.
Het Klein Schietveld wordt door geen enkele waterloop aangesneden maar beschikt wel over een duidelijk waterrijke zone in het noorden. Hier bevindt zich een cluster van vennen, plassen en waterrijke gronden.

De hydrografie van de Maatjes wordt bepaald door de aanwezigheid van een fossiel beekdal, dat door de ligging een waterkom vormt voor de omliggende gronden. In de 15^{e} eeuw werden echer enkele turfkanalen gegraven die ondanks hun laag verval een sterk drainerend effect hebben (Ijzerenmolenvaart en de Roosendaalse Vaart). De watertoevoer wordt voorzien door de Broekloop en de Marijneloop. Ten behoeve van de waterbeheersing werd een deel van het stroomgebied van de Broekloop gekoppeld aan het stroomgebied van de Kleine Beek in Nederland (=Berkenbeek in België).

De Maatjes en de weilanden ten zuiden ervan zijn, net als het gebied tussen de Berkenbeek, Wolfsheuvelloop en Broekloop (Belgisch-Nederlandse grens) kent recent overstromingen en valt samen met de natuurlijke overstromingszone (DBBP Weerijs 2009). De rest van het Vogelrichtlijngebied is droger en grotendeels gevoelig voor infiltratie.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.2 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de habitats

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de actuele situatie van de Europees te beschermen habitats binnen het gebied. Voor elk Europees te beschermen habitat uit hoofdstuk 4 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage II - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten.

Voor het habitatrichtlijngebied geldt de beperking dat er voor het grootste gedeelte (militair domein) geen gepubliceerde bodemkaart bestaat. Het PotNat model is hier dus ook niet relevant. Bij de expert-beoordeling van de potenties van het gebied kon wel gebruik worden gemaakt van de ongepubliceerde bodemkaart zoals ze aan de Universiteit Gent werd opgemaakt.

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten

- Het actuele voorkomen

  Ter hoogte van het Huikven (Groot Schietveld) kwam dit habitattype op 2 kleinere plaatsen voor in complex met habitattype 2330, 1 ten noorden en 1 ten zuiden van het ven. Op een oppervlakte van maximaal 3 ha.

  Op het Klein Schietveld komt het habitattype ruimer voor, m.n. in het centrale duinengebied en in de Franse Heide (achter Munitiedepot) op een oppervlakte van ca. 53 ha.

- Actuele staat van instandhouding

  De aanwezige habitats scoren voldoende voor de indicatoren habitatstructuur, verstoring en fauna en scoren goed voor het aantal sleutelsoorten.

  De habitat is in een goede tot uitstekende actuele staat van instandhouding. Enkele criteria vergen speciale aandacht voor het behouden van een voldoende kwaliteit: behoud van open zand (structuur), beperken van vergrassing (verstoring) en beperkte oppervlakte en negatieve trends voor enkele habitattypische soorten (fauna).

- Trend

  Op Groot Schietveld achteruitgaand omwille van vergrassing, op Klein Schietveld stabiel

- Potenties

  Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen

- Het actuele voorkomen

  Waar dit habitattype voorkomt (ca. 4 ha totaal) is het sterk verweven met habitattype 2310

  Op het Groot Schietveld komen soorten van het subtype buntgrasverbond (2330_bu) heel lokaal voor op een landduin (ca. 2 ha) , in complex met het habitattype 2310 – psammofiele heide. Op de droge, zandige brandwegen komt het subtype Dwerghaververbond (2330_dw) voor, op totale een oppervlakte van een kleine 2 ha.

  Op het Klein Schietveld komt het habitattype niet als dusdanig voor.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding

  Het habitat (subtype dwerghaververbond) vertoont voldoende sleutelsoorten en is aanwezig in een voldoende oppervlakte. Ook op vlak van verbossing en invasieve exoten scoort het habitat voldoende.

  Het aandeel eenjarigen is echter minder dan codominant waardoor het habitat een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding vertoont.

- Trend

  achteruitgaand

- Potenties

  Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone maar zijn wel zeer ruim aanwezig

3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea

- Het actuele voorkomen

  Het voorkomen van habitat 3130 is vnl. beperkt tot het Groot Schietveld waar de gegraven E19–plas in zijn geheel tot dit habitattype gerekend wordt (ca. 23 ha). Van nature komt het habitattype op het Groot Schietveld maar in beperkte mate voor in een aantal vennetjes. (ca. 4 ha)

  In het Klein Schietveld komt de habitat op zeer kleine oppervlakte voor (ca. 0,25 ha).

- Actuele staat van instandhouding

  In de vennetjes waar het habitattype van nature voorkomt, is het aanwezig in een voldoende grote oppervlakte met een voldoende habitatstructuur, is het niet onderhevig aan te grote verstoring en herbergt het voldoende sleutelsoorten.

  Voor de hele speciale beschermingszone is het habitattype in de vennen in een goede tot uitstekende actuele staat van instandhouding. Het habitattype in de E19 plas echter is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding wegens de aanwezigheid van bomen op de zuidwest-oever en een onvoldoende doorzicht.

  Invasieve exoten zijn afwezig in de 3130-plassen zelf, maar binnen de speciale beschermingszone zijn wel grote populaties van Waterteunisbloem (Ludwigia grandiflora), Grote waternavel (Hydrocotyle ranunculoides) en Parelvederkruid (Myriophyllum aquaticum) aanwezig.

- Trend

  onbekend

- Potenties

  Potenties zijn slechts beperkt aanwezig.

INFORMATIEF DOCUMENT

3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. vegetaties

- Het actuele voorkomen: De aanwezigheid berust op de vondst van enkele kranswiersoorten. De expertgroep is van oordeel dat het voorkomen ervan berust op eerder toevallige factoren en de abiotiek van het terrein van nature niet geschikt is voor het duurzaam ontwikkelen en in stand houden van dit habitattype. Er wordt voor geopteerd dit habitattype niet verder mee te nemen.

3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition

- Het actuele voorkomen: Niettegenstaande enkele habitattypische soorten (o.a. Loos blaasjeskruid) binnen het speciale beschermingszone voorkomen, is de expertgroep van oordeel dat de abiotiek van het terrein van nature niet geschikt is voor het duurzaam ontwikkelen en in stand houden van dit habitattype.

3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren

- Het actuele voorkomen: Ten gevolge van atmosferische depositie zijn de meeste vennen in zowel Groot als Klein Schietveld verzuurd waardoor de sleutelsoorten van habitattype 3160 verdwenen zijn. Daarom werd het overgrote deel van de vennen op de habitatkaart gekarteerd als “geen habitat_verzuurd ven” (gh_ao).

  De oppervlakte die tot dit type gerekend mag worden is beperkt tot ca. 1 ha.

- Actuele staat van instandhouding: Enkele indicatoren (dynamiek, fauna, …) scoren voldoende tot goed. Het aantal groeivormen vertoont echter een gedegradeerde staat van instandhouding. Het belangrijkste knelpunt voor dit habitattype is het verdwijnen van de sleutelsoorten ten gevolge van verzuring, een te lage pH en sterke vergassing van de oevers

  Het habitattype is in een <u>gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.</u>

- Trend: onbekend

- Potenties: Er zijn zeker goede potenties in de speciale beschermingszone. In totaal zou een oppervlakte van ca. 58 ha geschikt zijn voor dit habitattype.

INFORMATIEF DOCUMENT

3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion

- Het actuele voorkomen: Er is een kennislacune omtrent het voorkomen van dit habitattype. Mogelijk komt het voor in de Weerijs, m.n. in de herstelde delen van de beek waar de structuurkwaliteit van de waterloop hersteld werd.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: kennislacune
- Potenties: Bij voldoende waterkwaliteit zijn de potenties voor dit habitattype in de Weerijs aanwezig.

4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

- Het actuele voorkomen: Natte heide komt in de Schietvelden wijdverbreid voor. In het Klein Schietveld wordt het habitat vnl. aangetroffen in het noordelijke vennengebied, in de depressies in het duinengebied en aan de westzijde van het vliegveld. Op het Groot Schietveld komt natte heide buiten de beboste delen en de weilanden en vagen in het Marum vrijwel overal voor.
- Actuele staat van instandhouding: Van de totale oppervlakte van ca. 475 ha werd meer ca. 210 ha of bijna de helft als 'gedegradeerd' gekarteerd, hoofdzakelijk te wijten aan sterke tot complete vergrassing. Dit heeft een directe impact op de criteria voor structuur en soortensamenstelling (vegetatie).

  Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding. Het grote probleem is de sterke vergrassing met Pijpenstrootje. Verzuring, eutrofiëring en verdroging zijn hier de belangrijkste oorzaken van.
- Trend: Historisch (Van Hecke 1972) was de zone met natte heide op het Klein Schietveld van het noordelijk vennengebied groter, en kwam ook ten westen van de Bondgenotenlaan nog heel wat natte heide voor. Door de toegenomen vergrassing is er eveneens veel habitat gedegradeerd.
- Potenties: In de beide Schietvelden zijn er grote potenties voor dit habitat, gezien het voorkomen van uitgestrekte oppervlaktes zandbodem met drainageklasse d en e (bron: ongepubliceerde bodemkaarten).en uiteraard ook gezien het ruime voorkomen van dit habitattype over (zeer) grote delen van het terrein

4030 - Droge Europese heide

- Het actuele voorkomen: Droge heide komt in de Schietvelden wijdverbreid voor en is met een oppervlakte van ca. 350 ha het habitat dat qua oppervlakte de tweede belangrijkste plaats inneemt (na vochtige heide).

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding: Van de 350 ha worden meer dan 200 ha gekarteerd als 'gedegradeerd' vnl. te wijten aan te sterke vergrassing en onvoldoende soortensamenstelling. Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

- Trend: Door de toegenomen vergrassing is er veel habitat gedegradeerd. De oppervlakte habitat is eveneens verminderd door een toegenomen aandeel verboste heide.

- Potenties: De potenties van de beide Schietvelden voor droge heide volgens Pot-Nat en niet-gepubliceerde bodemkaarten zijn veel minder groot dan deze voor vochtige heide (drainageklassen d en e overheersen sterk). Op het Groot Schietveld zijn geschikte gebieden vnl. te vinden op de drogere ruggen, in het Klein Schietveld situeren zich geschikte gebieden t.h.v. Grote Heide en het noordelijke deel van Bos West.

6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

- Het actuele voorkomen: Het Klein Schietveld is het belangrijkste deelgebied voor dit habitattype. De oppervlakte op het vliegveld is aanzienlijk,(> 10 ha). De oostzijde en de noordelijke zijde van het centrale vliegplein vertonen ook kensoorten van het habitattype (o.a. Hondsviooltje).

  Op het Groot Schietveld komt het habitattype voor in de randzone van de vliegstrip op beperkte oppervlakte (ca. 1 ha).

- Actuele staat van instandhouding: Voor het Klein Schietveld is de soortensamenstelling zeer goed, en de verstoring beperkt. De oppervlakte voor fauna is voldoende.

  Op het Groot Schietveld is de soortensamenstelling minder dan op het vliegveld van het Klein Schietveld, maar toch voldoende. De oppervlakte is beperkt maar voldoende.

  Het habitattype is in een goede tot uitstekende actuele staat van instandhouding.

- Trend: onbekend

- Potenties: De potenties voor de droge variant zijn gelijk aan de potenties voor droge heide, en dus gelokaliseerd. Soortenrijke heischrale graslanden zijn gebonden aan het voorkomen van een leemfractie in de bodem, waardoor de potenties beperkter zijn.

  De potenties voor de natte variant zijn gelijklopend met de potenties voor natte heide, en dus veel ruimer aanwezig.

6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

- Het actuele voorkomen: Het habitattype komt niet voor. De vegetaties die hiernaar neigen zijn onder te brengen in de regionaal belangrijk biotoop 'moerasspirearuigte met graslandkenmerken(rbbhf)'.

INFORMATIEF DOCUMENT

6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)

- Het actuele voorkomen: De habitatkaart geeft een kennislacune aan omtrent het voorkomen van dit habitattype. Het habitattype komt echter actueel niet voor.

7110 - Actief hoogveen

- Het actuele voorkomen: In het speciale beschermingszone komt actief hoogveen niet als dusdanig voor. Er zijn hoogveenelementen aanwezig in het Lavendelven en in het Moerken, maar beide venen worden gerekend tot de oligotrofe variant van het habitattype 7140 – Overgangs- en trilveen.
- Trend: In het Lavendelven (zo genoemd vanwege het voorkomen van Lavendelheide) kwamen tot in de jaren 1960 vegetaties voor die tot het hoogveen gerekend moeten worden (dominantie van Eenarig wollegras en bultvormende veenmossoorten). Deze zijn momenteel echter verdwenen.
- Potenties: De beste potenties voor actieve hoogveenvorming zijn aanwezig in het Lavendelven (historisch voorkomen). Daarnaast zijn er ook potenties in het Moerken.

7140 - Overgangs- en trilveen

- Het actuele voorkomen: In Groot Schietveld komt dit habitattype voor in het Lavendelven en in het Moerken (samen ca. 8 ha), in beide met vormen van hoogveenontwikkeling. Het gaat daarbij in feite om 2 types: overgangsveen (Moerke) en trilveen (Lavendelven).

  Op het Klein Schietveld moet het habitattype zeker ook aanwezig zijn geweest. Recente vondsten van Eenarig wollegras en Rood veenmos (Sphagnum rubellum) duiden hier op.
- Actuele staat van instandhouding: Naar soortensamenstelling en habitatstructuur stelt zich geen probleem, echter wel naar verstoring. In het Lavendelven treedt Gagel op als verstorende soort, in het Moerken is dat Riet.

  Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding en scoort onvoldoende voor het criterium verruiging. Met name de criteria hydrologie en verruiging vergen speciale aandacht voor het bereiken van een goede kwaliteit.
- Trend: Van alle locaties is geweten dat de laatste decennia wijzigingen in de soortensamenstelling zijn opgetreden, wat eveneens op verstoring wijst, mogelijk in gang gezet door wijzigingen in de hydrologie en de waterkwaliteit.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties

Het potentieel voor uitbreiding van het habitattype in het speciale beschermingszone Groot Schietveld is eerder beperkt, in de randzone van het Lavendelven kan de standplaats mogelijk worden uitgebreid door opgeschoten bos te verwijderen, of door de oorspronkelijke venconfiguratie te herstellen (verwijderen brandweg).

In het Klein Schietveld liggen potenties in de zone met Eenarig wollegras en Rood veenmos.

Voorafgaand gedetailleerd hydrologische onderzoek en opvolging zijn bij herstelmaatregelen noodzakelijk.

7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

- Het actuele voorkomen

Het habitattype komt in zeer nauw complex voor met het habitattype 4010 – vochtige heide, op de plaatsen waar dit habitattype goed ontwikkeld wordt aangetroffen. Een oppervlakte van ca. 3 ha werd hiervoor gekarteerd.

- Actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding en scoort voldoende tot goed voor alle criteria.

- Trend

onbekend

- Potenties

Omdat PotNat niet geschikt is voor hoogdynamische systemen is er geen potentiekaart voor dit habitat. Het potentieel voor herstel van de natuurlijke standplaats van het habitattype wordt in het speciale beschermingszone KGroot Schietveld als zeer groot beschouwd, gezien de ruime aanwezigheid van vennen en overgangszones naar de omringende heide.

Voor habitattype7150 dient onderscheid gemaakt te worden tussen natuurlijke en kunstmatige standplaatsen. Als natuurlijke standplaats worden die plaatsen beschouwd die door natuurlijke waterpeilschommelingen in een permanent pionierstadium gehouden worden, i.c. de randzones van vennen en grachten. Herstel van deze zones (i.e. tegengaan vergrassing, verbossing en verbiezing) leidt tot een duurzame instandhouding van het habitattype.

Dit in tegenstelling tot de kunstmatige standplaatsen (plagplekken, brandgangen enz.) die na verloop van tijd evolueren tot vochtige heide en bos en waar dus beheer moet worden uitgevoerd om het habitattype in stand te houden.

9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)

- Het actuele voorkomen

Dit habitat is beperkt tot enkele habitatvlekken in het Marum, in de vallei van de Weerijs. De totale actuele oppervlakte van dit habitat volgens de habitatkaart bedraagt ca 1,6 ha. Het betreft één van de oudste bosgedeelten van het habitatrichtlijngebied en de climaxvegetatie op die plaats. Er komen een aantal typische oud-bosplanten voor die zeldzaam zijn in de kempen.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding: De habitatstructuur vertoont een sterk gedegradeerde staat van instandhouding, net als de soortenrijkdom van de kruidlaag en de oppervlakte. Het habitat scoort wel voldoende op vlak van verstoring.

  Het habitattype is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

- Trend: onbekend

- Potenties: De potenties voor uitbreiding van dit habitattype zijn gering. Een kwaliteitsverbetering van de huidige habitatvlekken heeft wel een grote potentie.

9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten

- Het actuele voorkomen: Er komt slechts een beperkte oppervlakte van dit habitattype voor. Op het Groot Schietveld: ca. 20,8 ha vnl. op het Marum, in de omgeving van de E19-plas en aan het Vossengat. Op het Klein Schietveld ca. 10 ha in zone Essensteenweg (2 locaties), en 1,5 ha ten noorden van de Munitiedepot.

- Actuele staat van instandhouding: Zowel de oppervlakte als de indicator dood hout vertoont een gedegradeerde staat van instandhouding. De kruidlaag herbergt weinig sleutelsoorten en is onderhevig aan vergrassing. Lokaal is er ook een sterke aanwezigheid van exoten (Amerikaanse eik). Het habitattype vertoont bijgevolg een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

- Trend: stabiel

- Potenties: De potenties voor dit habitattype op de droge zure zandgronden lopen gelijk met de potenties voor droge heide (kaart 4-7 in bijlage 4). Lokaal komen dus ook zeer geschikte gebieden voor. Gelet op het criterium 'Oud bos' komen in eerste instantie het bos in aanmerking die al oud bos zijn, maar geen zuurminnend eikenbos, en die op een locatie liggen die als 'zeer geschikt' voor dit habitattype benoemd worden.

  Door het ouder worden van de habitatfragmenten die een onvoldoende leeftijd vertonen om aan de strikte definitie van dit habtitattype te voldoen, zal de oppervlakte van dit habitattype stijgen. Er wordt dus een positieve trend verwacht.

91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

- Het actuele voorkomen: Het habitattype komt enkel voor op het Groot Schietveld, vnl. in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs (ca. 45 ha, niet aaneengesloten). De broekbossen in de vallei van het Moerken (onder E19-plas) kunnen hier ook toe gerekend worden (ca. 5 ha), en ook in de vallei van de Schaaps- en Schoordijkbeek komen delen broekbos voor (ca. 3 ha).

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding: Het habitattype vertoont wel een voldoende grote oppervlakte en structuurdiversiteit, maar is sterk onderhevig aan verruiging en ruderalisering. Hierdoor scoort ook de soortensamenstelling van de kruidlaag onvoldoende.

  Het habitattype is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding

- Trend: stabiel

- Potenties: De potenties voor dit habitat zijn enkel aanwezig in de beekvalleien. Gezien de potenties in de rest van de vallei van de Kleine Aa of Weerijs (buiten militair domein) mag worden aangenomen dat de potenties voor dit habitattype binnen het militair domein er eveneens zeer geschikt zijn.

5.3 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de soorten van de habitatrichtlijn

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de actuele situatie van de Europees te beschermen soorten binnen het gebied. Voor elk Europees te beschermen soort uit hoofdstuk 4 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage II - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten.

Bijlage 10 geeft de kwaliteitsbeoordeling van het Fort van Brasschaat en de aantallen van de overwinterende vleermuizen.

Brandts vleermuis / Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii / Myotis mystacinus

- Het actuele voorkomen: Komt zowel in het Fort als in verspreide bunkers op het Groot Schietveld voor. Baardvleermuis wordt zowel zwermend[18] als overwinterend waargenomen.

- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune

- Trend: Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1976-2009.

- Potenties: Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreid liggende bunkers potenties voor overwintering van deze soorten. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Anti-tankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

INFORMATIEF DOCUMENT

[18] *De Keukeleire en jansen, in prep*

Franjestaart - Myotis nattereri

- Het actuele voorkomen: Komt zowel voor in het Fort van Brasschaat als in verspreide bunkers op het terrein (Groot Schietveld). Zowel zwerm[19]- als overwinteringsgedrag wordt waargenomen.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreide bunkers potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Anti-tankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus

- Het actuele voorkomen: Wordt overwinterend aangetroffen in Fort van Brasschaat en in verspreid liggende bunkers, steeds in kleine aantallen.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: stabiel, beperkt aantal aanwezig tijdens periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreide bunkers potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Anti-tankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Heikikker - Rana arvalis

- Het actuele voorkomen: Heikikkers komen in beide deelgebieden wijdverspreid voor (o.a. Guido Bulteel 2004).
- Actuele staat van instandhouding: De soort is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, gezien de te lage pH van de vennen
- Trend: De trend wordt terug positief, na een zeer sterke terugval in de laatste decennia van de 20e eeuw.
- Potenties: De Schietvelden hebben zeker potenties voor een uitbreiding van de populaties en een verbetering van het leefgebied van deze soort indien de grondwaterstand terug kan stijgen en de verzuring van de vennen wordt tegengegaan.

INFORMATIEF DOCUMENT

[19] *De Keukeleire en jansen, in prep*

Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus

- Het actuele voorkomen: De Ingekorven vleermuis is een Midden- en Zuid-Europese soort waarvan sporadisch overwintering wordt vastgesteld in het Fort van Brasschaat.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: sporadisch aanwezig in lage aantallen in periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Anti-tankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Kamsalamander - Triturus cristatus

- Het actuele voorkomen: De Kamsalamander komt enkel voor in een brandgracht in het Groot Schietveld, waar de populatie reeds lang gekend is. Exacte populatiegegevens zijn niet bekend.
- Actuele staat van instandhouding: De toestand van de populatie kamsalamander is slechts in beperkte mate gekend. De meest nabijgelegen populatie komt voor in het natuurreservaat De Kooldries te Brecht. Het waterhabitat voor deze soort vertoont enkele belangrijke knelpunten zoals onvoldoende ondergedoken of drijvende vegetatie en een te grote beschaduwing. Aan land zijn er vaak te weinig verbindende elementen aanwezig. De soort is daarom in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.
- Trend: Niet gekend: populatie waarschijnlijk stabiel maar mogelijk beperkt in aantal.
- Potenties: De brandgracht waar de soort actueel in voorkomt is wellicht het enige geschikte leefgebied voor de Kamsalamander in de heideterreinen van het Groot Schietveld. Het gevaar op calamiteiten met direct negatieve impact op de gehele populatie van de speciale beschermingszone is dus groot.

  De landbouwzone in het noorden van het Groot Schietveld heeft wel goede potenties voor de aanleg van Kamsalamanderpoelen.

Laatvlieger - Eptesicus serotinus

- Het actuele voorkomen: Laatvliegers worden sporadisch in kleine aantallen overwinterend aangetroffen in het Fort van Brasschaat.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: enkelingen sporadisch aanwezig in periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

INFORMATIEF DOCUMENT

Meervleermuis - Myotis dasycneme

- Het actuele voorkomen: Sporadisch aanwezig in het fort van Brasschaat. Zowel overwintering- als zwermgedrag[20] wordt waargenomen.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: sporadisch aanwezig in lage aantallen in periode 1976-2009.
- Potenties: Verkiest een waterrijke omgeving in de zomer. In die zin bieden beide gebieden potenties voor deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species

- Het actuele voorkomen: Aanwezig in het fort van Brasschaat, zowel zwermend[21] als overwintend.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: aanwezige aantallen stabiel in periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de bunkers potenties voor overwintering van deze soorten, die ook in de zomer aanwezig zijn. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Watervleermuis - Myotis daubentonii

- Het actuele voorkomen: Komt zowel in het Fort als in verspreide bunkers op het Groot Schietveld voor. Meest algemene soort van de voorkomende vleermuizen. Zowel overwintering als zwermgedrag[22] wordt waargenomen.
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1976-2009.
- Potenties: Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

---

[20] *De Keukeleire en jansen, in prep*

[21] *Gewone dwergvleermuis, idem*

[22] *idem*

INFORMATIEF DOCUMENT

Rosse vleermuis - Nyctalus noctula

- Het actuele voorkomen: Aanwezig in het fort van Brasschaat
- Actuele staat van instandhouding: Kennislacune
- Trend: Geen gegevens gekend.
- Potenties: De Rosse vleermuis is gebonden aan moerassen en open water als foerageergebied. De zomerverblijfplaatsen zijn oude bomen met holten en spleten. Hieruit kan afgeleid worden dat de Schietvelden geschikt leefgebieden zijn voor deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Vale vleermuis – Myotis myotis

- Het actuele voorkomen: In 2010 werd in fort van Brasschaat een schedel van een Vale vleermuis (Myotis myotis) gevonden. Er zijn geen andere waarnemingen waardoor er voor deze soort kennislacunes m.b.t. de actuele staat van instandhouding, de trend en de potenties zijn. Er worden bijgevolg geen doelstellingen opgesteld.

Poelkikker - Rana lessonae

- Het actuele voorkomen: Poelkikkers zijn sterk aanwezig in beide gebieden (o.a. Guido Bulteel 2004).
- Actuele staat van instandhouding: Zowel de populatie als de typische habitats zijn in een geschikte toestand. De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.
- Trend: Poelkikkers zijn thans zeer talrijk geworden in de heide, wat voorheen niet het geval was (toename sinds 1985), en hebben sindsdien zeer veel van de natte biotopen op beide Schietvelden gekoloniseerd.
- Potenties: De Poelkikker is een zon- en warmteminnende soort die zich tijdens het ganse jaar in of nabij een waterpartij ophoudt. De soort lijkt in Vlaanderen vooral gebonden aan voedselarme milieus zoals vochtige heidevelden, laagveengebieden en voedselarme moerassen. Vennen, grachten, kleine vijvers en depressies die matig voedselrijk (mesotroof) water bevatten, vormen de voortplantingsplaatsen. De Schietvelden vormen dus geschikte gebieden voor deze soort.

Rugstreeppad – Bufo calamita

- Het actuele voorkomen: De Rugstreeppad komt algemeen voor in de Schietvelden (Bulteel 2004).

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding

  Zowel de populatie als de typische habitats zijn in een geschikte toestand. De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

- Trend

  De soort wordt jaarlijks waargenomen sinds 1975 maar de evolutie van de aantallen is onbekend. De Rugstreeppad is gevoelig voor verzuring van het water (aantasting legsels) dus het is waarschijnlijk dat de aantallen tijdelijk lager waren. Bulteel (2004) uit evenwel de mogelijkheid dat het hier één van de grootste Vlaamse populaties betreft.

- Potenties

  De Rugstreeppad bewoont duin- en heidegebieden, waar landactieve dieren zich vooral ophouden op gestabiliseerde, zonbeschenen duinen met een schrale begroeiing van korstmossen, grassen en Struikhei. Als voortplantingsplaats worden bij voorkeur erg ondiepe, zonbeschenen oeverzones en uitlopers van grotere vennen gebruikt. De beide Schietvelden vormen dus een zeer geschikte gebieden voor deze soort.

  Aangezien de Rugstreeppad een gravende levenswijze heeft, is het belangrijk dat er terug meer plaatsen met open zand komen.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.4. Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de vogelsoorten van bijlage IV

In deze paragraaf worden de verschillende voorkomende Europees te beschermen vogelsoorten opgelijst waarvoor de SBZ-V of de SBZ-H volgens het G-IHD-rapport minstens belangrijk is. Voor elk Europees te beschermen soort uit hoofdstuk 0 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage II - *Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten*.

Met betrekking tot de vogelsoorten dient opgemerkt te worden dat met de term 'Maatjes en Wuustwezelheide' dat deel van het vogelrichtlijngebied bedoeld wordt dat buiten de Schietvelden gelegen is. Beide Schietvelden zijn aangeduid als habitatrichtlijngebied én vogelrichtlijngebied. Dit gebied wordt in het rapport benoemd als 'de Schietvelden' of als 'habitatrichtlijngebied'.

Zwarte specht - Dryocopus martius

- Het actuele voorkomen: Gezien het beperkt voorkomen van oud bos en dreven op de Schietvelden komt de Zwarte specht slechts in lage aantallen in het habitatrichtlijngebied voor (5-7 territoria cfr. jaarverslagen 2008 en 2009[23]).

  Ook in het gebied 'Maatjes en Wuustwezelheide' is er slechts een klein aandeel oud bos, hoewel in het Sterbos wel enkele oude dreven voorkomen. Zwarte specht wordt hier eveneens waargenomen (1bp).

- Actuele staat van instandhouding: Als afzonderlijke populatie worden de criteria helemaal niet bereikt. Als onderdeel van de kernpopulatie rond de Kalmthoutse Heide wordt wel aan een aantal criteria voldaan, maar in de leefgebieden in de Schietvelden en het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zijn de oppervlaktes geschikt bos te beperkt en de verstoring te ruim aanwezig. <u>De soort is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding</u>.

- Trend: De soort is aanwezig in lage aantallen, maar met een stabiele trend.

- Potenties: In de Wuustwezelheide zijn er potenties voor de Zwarte specht in de Baantjesheide, de Wolfsheuvel en het Sterbos. Het vogelrichtlijngebied (Schietvelden én het gebied Maatjes en Wuustwezelheide) hebben an sich onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie van de Zwarte specht. Het is belangrijk in de toekomst voldoende staand dood (naald)hout en dreven te behouden.

Blauwborst - Luscinia svecica

- Het actuele voorkomen: Blauwborst komt in beide deelgebieden van het habitatrichtlijngebied voor, maar is geen habitattypische soort voor de Schietvelden, wel voor Vlaams natuurreservaat De Maatjes.

INFORMATIEF DOCUMENT

[23] Vergunninghouders Natuurstudie & Agentschap voor Natuur en Bos 2009. Groot Schietveld – Klein Schietveld. Jaarverslag 2008. Uitgave Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen, en

Vergunninghouders Natuurstudie & Agentschap voor Natuur en Bos 2010. Groot Schietveld – Klein Schietveld. Jaarverslag 2009. Uitgave Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen.

- Actuele staat van instandhouding: De soort broedt in de Schietvelden in zeer lage aantallen (2 broedparen in 2009) in een voor haar marginaal biotoop. Het voorhanden zijnde biotoop voldoet niet aan de gestelde criteria.

  In de Maatjes scoort de populatie (15 bp) Blauwborst slecht op de populatiegrootte. De soort is voor wat betreft het leefgebied in de Schietvelden in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

- Trend: Niet van toepassing.

- Potenties: Omwille van het ontbreken van grote rietvelden of moerassen zijn de potenties voor Blauwborst in de Schietvelden beperkt. De soort broedt er in een voor haar marginaal biotoop. In de toekomst zal de Blauwborst wellicht stand weten te houden op een laag niveau.

  In de omgeving van de Maatjes zijn er potenties om bijkomend rietmoeras te creëren voor Bruine kiekendief en bijgevolg ook voor het uitbreiden van de populatie Blauwborst indien er rond het rietmoeras voldoende struwelen en ruigtes aanwezig zijn.

Wespendief - Pernis apivorus

- Het actuele voorkomen: De Wespendief is een jaarlijkse broedvogel in lage aantallen (2 broedparen in 2009).

- Actuele staat van instandhouding: Zowel de toestand van de populatie als de habitatkwaliteit zijn geschikt voor het voortbestaan van de Wespendief. De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

- Trend: Trend stabiel, aanwezigheid in lage aantallen.

- Potenties: De Wespendief zal profiteren van een omvorming van een deel van het naaldhout naar gemengd Eiken-Berkenbos (habitattype 9190). Gezien de grote oppervlakte die een paar bezet, lijkt een uitbreiding van het aantal paren in de Schietvelden slechts beperkt mogelijk.

  Door uitvoering van het beheerplan voor Baantjesheide en de criteria duurzaam bosbeheer voor de Wolfsheuvel en Sterbos zullen er binnen de Wuustwezelheide (Baantjesheide, Wolfsheuvel en Sterbos) potenties zijn voor een extra broedpaar van de Wespendief.

Boomleeuwerik - Lullula arborea

- Het actuele voorkomen: De Boomleeuwerik komt enkel verspreid op de Schietvelden voor, gebonden aan open zandige plaatsen als brede brandwegen en duingebieden. Het merendeel van de potentiële broedplaatsen wordt bezet. (20-21 territoria in 2009)

  In het gebied Maatjes en Wuustwezelheide wordt de soort wel waargenomen, maar vooralsnog niet als broedvogel.

- Actuele staat van instandhouding: De populatiegrootte en de habitatkwaliteit zijn voldoende geschikt voor het voortbestaan van de Boomleeuwerik op de Schietvelden. De soort is in een voldoende staat van instandhouding.

- Trend: Heideherstelwerken zorgen voor een positieve trend.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties

De Boomleeuwerik zal profiteren van een uitbreiding en een kwaliteitsverbetering door aangepast beheer (open houden) van open heide- en duingebieden en specifiek voor de Schietvelden ook van brandwegen. Er zal hierbij steeds moeten gezorgd worden voor de aanwezigheid van enkele verspreide bomen (berken, dennen) als noodzakelijke zangposten.

Boomleeuwerik vertoont potenties op de Wolfsheuvel en werd door Lisec (2004) er zelfs als broedvogel vermeld. Ook door uitvoering van het beheerplan Baantjesheide worden er bijkomende potenties voor de soort gecreëerd in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide.

Bijkomende winst kan geboekt worden door de bosranden zodanig in te richten dat er zachtere overgangen ontstaan van bos naar heide (bosranden zeer sterk dunnen met het laten staan van enkele overstaanders).

Bruine kiekendief - Circus aeruginosus

- Het actuele voorkomen

Bruine kiekendief is geen broedvogel in de schietvelden, komt wel voor in Vlaams natuurreservaat De Maatjes. Tot 1954 broedde er regelmatig een koppel. Momenteel is er wel een broedgeval in het Nederlands deel van het moerasgebied en de soort wordt regelmatig in het Vlaamse deel van het moerasgebied waargenomen.

- Actuele staat van instandhouding

Bruine kiekendief verkeert in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Vooral de kwaliteit en de oppervlakte van het foerageergebied zijn onvoldoende. Bovendien treedt er binnen het Vlaams natuurreservaat de Maatjes te veel verstoring (Paramotors, zachte recreatie, …) op.

- Trend

Trend stabiel, aanwezig in lage aantallen.

- Potenties

Het vereiste habitat is in de Schietvelden niet voorhanden. In het Vlaams natuurreservaat de Maatjes zijn er, indien het aanwezige rietmoeras uitgebreid wordt, wel potenties voor een broedpaar Bruine Kiekendief.

Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus

- Het actuele voorkomen

Uit de jaarlijkse monitoringgegevens blijkt dat het aantal broedparen van de Nachtzwaluw op de Schietvelden toeneemt (tot 31 territoria in 2009), o.a. ook ten gevolge van beheerwerken.

Hoewel de soort wel wordt waargenomen in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide, zijn er geen gekende broedgevallen.

- Actuele staat van instandhouding

De populatiegrootte en de habitatkwaliteit zijn voldoende geschikt voor het voortbestaan van de Nachtzwaluw op de Schietvelden. De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

Het habitat verkeert in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

- Trend

Stijgend .

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties

De Nachtzwaluw heeft een duidelijke voorkeur voor overgangszones tussen verschillende habitats of mozaïeklandschappen zoals open bosgebieden en bosranden, kapvlakten, structuurrijke heideterreinen en zandverstuivingen met gediversifieerde overgangen naar open bos. In de Schietvelden is voldoende plaats voor een kernpopulatie met 20-30 broedparen.

De Nachtzwaluw zal profiteren van het meer open maken en omvormen van een deel van het naaldhout in gemengd Eiken-Berkenbos (habitattype 9190). Voor deze soort is het belangrijk om in het bos open corridors te voorzien en open te houden.

Bijkomende winst kan geboekt worden door de bosranden zodanig in te richten dat er zachtere overgangen ontstaan van bos naar heide (bosranden zeer sterk dunnen met het laten staan van enkele overstaanders).

Er bestaan zowel op de Schietvelden als in de Maatjes en Wuustwezelheide (bossen Baantjesheide en de Wolfsheuvel) potenties voor deze soort.

Korhoen - Tetrao tetrix

- Het actuele voorkomen

In Vlaanderen is de soort uitgestorven sinds 1997, hoofdzakelijk als gevolg van habitatverlies (uitgestrekte heidevelden met nabijgelegen extensief beheerde kleinschalige landbouwgebieden).

- Potenties

Gezien de algemene terugval van het Korhoen in vrijwel geheel West-Europa en de lage mobiliteit van deze soort is een terugkeer van het Korhoen als broedvogel onwaarschijnlijk.

Het landbouwgebied van het Groot Schietveld biedt wel potenties tot herstel van de kwaliteit van het leefgebied van deze soort. Het is de enige plaats in het vogelrichtlijngebied waar het herstel van een extensief beheerd kleinschalig landbouwlandschap aangrenzend aan een groot heidegebied tot de mogelijkheden behoort.

Blauwe kiekendief - Circus cyaneus

- Het actuele voorkomen

De Blauwe kiekendief komt enkel als wintergast voor. De biotoop is op het Groot Schietveld zeker voorhanden. Voedselaanbod buiten het militair domein en in het het gebied Maatjes en Wuustwezelheide is mogelijk eerder beperkend voor de aanwezigheid van de soort.

- Actuele staat van instandhouding

De staat van instandhouding voor deze soort is onbekend. De habitatkwaliteit van het vogelrichtlijngebied is door het geringe voedselaanbod en een te laag aandeel geschikt landschap te laag. Uitbreiding van het aandeel extensieve graslanden is voor deze soort noodzakelijk.

- Trend

Stabiele trend voor de overwinteringsaantallen.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties: De potenties voor Blauwe kiekendief kunnen toenemen bij een toename van het voedselaanbod in de omgeving van het speciale beschermingszone. Een groot aanbod aan veldmuizen en zangvogels moet tijdens de winter beschikbaar zijn wat inhoudt dat voldoende geschikt habitat moet voorzien zijn in het agrarisch gebied.

Regenwulp - Numenius phaeopus

- Het actuele voorkomen: Regenwulp komt in het Groot Schietveld als doortrekker voor. Het vereiste slaapbiotoop is ruim aanwezig, maar het vereiste foerageergebied (natte graslanden) is onvoldoende aanwezig. Ook in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide komt de soort als doortrekker voor in de omgeving van het Vlaams natuurreservaat de Maatjes, ook hier is onvoldoende foerageergebied aanwezig.
- Actuele staat van instandhouding: Omdat het aandeel aaneengesloten extensieve (natte) weilanden te laag is, verkeert de soort in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.
- Trend: Onbekend
- Potenties: De potenties voor Regenwulp zijn zeker aanwezig. Uitbreiding van extensieve weilanden als foerageergebied is noodzakelijk. Toename van de soort is verder ook van andere factoren afhankelijk (trekroutes, preferentiële gebieden in de omgeving, …)

Kemphaan - Philomachus pugnax

- Het actuele voorkomen: In het vogelrichtlijngebied komt de soort als doortrekker voor in de omgeving van het Vlaams natuurreservaat de Maatjes.
- Actuele staat van instandhouding: De soort verkeert in een gedeeltelijk aangetaste staat als doortrekker. Er is onvoelde foerageergebied aanwezig.
- Trend: De aantallen Kemphaan zijn gedaald t.o.v. de aanmelding. De oppervlakte geschikt foerageergebied is achteruit gegaan.
- Potenties: De potenties voor Kemphaan zijn zeker aanwezig. Uitbreiding van het aandeel extensieve graslanden is voor deze soort noodzakelijk Toename van de soort is verder ook van andere factoren afhankelijk (o.. trekroutes, preferentiële gebieden in wijde omtrek).

Zwartkopmeeuw – Larus melanocephalus

- Het actuele voorkomen: Een deel van de broedende populatie Zwartkopmeeuwen uit het Antwerps Havengebied komt foerageren in het vogelrichtlijngebied.
- Potenties: Indien er voldoende (200ha) voedselrijk grasland aanwezig is, zijn er potenties om de foeragerende Zwartkopmeeuwen duurzaam in stand te houden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Roerdomp – Botaurus stellaris

- Het actuele voorkomen: Momenteel komt de soort niet als broedvogelvoor in het SBZ maar het is wel een historische broedvogel. De soort wordt in de winter wel sporadisch waargenomen in de Maatjes.
- Potenties: Indien het rietmoeras uitgebreid wordt en voldoende nat is met aanwezigheid van open water, zijn er potenties voor enkele broedparen roerdomp.

INFORMATIEF DOCUMENT

INFORMATIEF DOCUMENT

6 Beschrijving van de maatschappelijke context binnen het Europees te beschermen gebied

De Habitatrichtlijngebieden en Vogelrichtlijngebieden hebben niet enkel een ecologische betekenis. Een gebied wordt ook, actief en passief, gebruikt door verschillende gebruikers. De opmaak en realisatie van instandhoudingsdoelstellingen situeert zich lokaal dan ook binnen een bepaalde planologische, beleidsmatige en socio-economische context. De actuele natuurwaarden zijn tot zekere hoogte een gevolg van die actuele en historische socio-economische activiteiten. Daarnaast heeft deze context ook invloed op de perspectieven voor de natuur en de verschillende betrokken actoren (sectoren, beheerders en gebruikers) aanwezig in een bepaald gebied. Het is dan ook evident dat deze context mee in overweging wordt genomen bij het bepalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de prioriteiten voor een bepaald gebied.

Dit hoofdstuk beschrijft allereerst de afspraak met defensie (paragraaf **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**).. Daarna beschrijft men de planologische situatie, waarbij ook wordt ingegaan op de verschillende bestuurlijke structuren die een bevoegdheid hebben die aansluit bij het beheer van de natuurwaarden (paragraaf **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Daarnaast gebeurt een eerste situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën die in het gebied actief zijn (paragraaf **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). De socio-economische context wordt mee in overweging genomen bij de uitwerking van de sterktezwakteanalyse (hoofdstuk 7) en van de doelstellingen (zie hoofdstuk 8). De verzamelde informatie zal bovendien als input gebruikt worden voor het opstellen van actieprogramma's in het kader van de realisatie van de natuurdoelen.

Noot bij de interpretatie van de cijfergegevens

Een groot deel van de analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op GIS-gegevens. De praktijk leert dat niet alle gegevens geografisch even accuraat zijn. Bij de verschillende berekeningen en manipulaties kunnen bovendien kleine fouten optreden. Een concreet gevolg is dat de opgenomen cijfers enkel relatief geïnterpreteerd mogen worden. Voor de opmaak van percentages is als algemeen principe gebruik gemaakt van de afbakening van het Habitatrichtlijngebied en de twee Vogelrichtlijngebieden. De totale oppervlakte van het Habitatrichtlijngebied is 2288 ha. Het Vogelrichtlijngebied ligt volledig buiten het Habitatrichtlijngebied. De oppervlakte van het Vogelrichtlijngebied is 2328 ha. Het wordt in de tekst aangeduid met SBZ-V.

De gegevens zijn steeds de weergave van de situatie op het moment van inventarisatie of de studie en niet van de actuele situatie op het terrein. Daarom is steeds de bronvermelding van de gebruikte gegevens opgenomen. Eigen aan GIS is ook dat verschillende informatielagen niet steeds digitaal op elkaar afgestemd zijn. Bij berekeningen kunnen hierdoor snippers zijn aan de randen van het gebied die het gevolg zijn van 'fouten' bij de digitalisering. Deze slivers worden benoemd in de rapportage.

Het habitrichtlijngebied is bijna volledig eigendom van defensie. Binnen militaire gebieden gelden, in overleg met de defensie, specifieke afspraken over het gebruik. De analyses uitgevoerd in dit hoofdstuk moeten binnen deze context geïnterpreteerd worden.

6.1 Beschrijving van de afspraken met defensie

De grote militaire domeinen in Vlaanderen behoren tot de belangrijkste natuurgebieden van de regio, en maken deel uit van het Natura 2000 netwerk. Veel van deze gebieden werden als militair domein ingesteld vóór de omschakeling naar intensief landgebruik, en werden hierdoor gevrijwaard van ingrijpende veranderingen als (ruil)verkaveling of grote infrastructuurwerken. In deze gebieden bleven waardevolle vegetaties en daaraan gebonden diersoorten behouden. Gezien deze terreinen omwille van het militaire karakter vaak ook werden afgesloten, hebben ze voor verschillende fauna-soorten ook een belangrijke functie als rustgebied. Ook op cultuurhistorisch vlak hebben deze gebieden vaak een zeer grote waarde,

Het Klein en Groot Schietveld werden reeds in de 19e eeuw als militair domein ingesteld. Sinds 1926 loopt er een overeenkomst tussen Defensie en het toenmalige Waters en Bossen voor het beheer van de bossen op het domein in functie van de houtopbrengst. De samenwerking tussen

INFORMATIEF DOCUMENT

Defensie en het natuur- en bosbeheer (nu Agentschap voor Natuur en Bos) kent hier dus al een lange traditie. Het Vlaamse Gewest heeft in 1999, net zoals voor ander gebieden in Vlaanderen, een protocolovereenkomst afgesloten met Defensie zodat een aangepast natuur- en bosbeheer kan worden uitgevoerd. Sinds de afsluiting van de protocolovereenkomst worden de afspraken i.v.m. het terreinbeheer gemaakt op de natuur- en bosbeheercommissie, die twee maal per jaar bijeenkomt.

Eén van de concrete acties in het kader van de protocolovereenkomst was de uitvoering van het LIFE-project Danah, waardoor het noodzakelijke beheer voor verschillende habitattypes en soorten een belangrijke inhaalbeweging maakte. Binnen dit habitatrichtlijngebied zijn in dit kader acties genomen voor heideherstel, maaien, plaggen, venherstel, exotenbestrijding en hermeandering van de Weerijsbeek

6.2 Beschrijving van de planologische context

In de context van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen zijn een hele reeks van planologische statuten mogelijk, die al dan niet onder de zuivere noemer "ruimtelijke ordening" (met name plannen van aanleg of ruimtelijk uitvoeringsplannen) vallen. In het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen beperken we ons tot de ruimtelijke bestemmingen, de oppervlaktedelfstoffenplannen, ruimtelijke beschermingsstatuten vanuit het onroerend erfgoed en de planning in het kader van het integraal waterbeheer.

Ruimtelijke bestemmingen

De ruimtelijke bestemming van een gebied is vastgelegd in het Gewestplan en verschillende Ruimtelijke Uitvoeringsplannen. De verschillende bestemmingen kunnen geclusterd worden tot een aantal hoofdcategorieën. De situatie is sterk verschillend tussen het Habitat- en Vogelrichtlijngebied

Het Habitatrichtlijngebied heeft bijna volledig (95%) een militaire bestemmnig. De resterende oppervlakte heeft bijna volledig een groene bestemming. Verder komen er kleine snippers van woon-, landbouw-, recreatie- en industriegebied aan de rand van het gebied voor.Het Vogelrichtlijngebied heeft meer grotendeels een bestemming landbouw (75%). Groene bestemmingen nemen ongeveer 20% van de oppervlakte in. Verder komen er kleine snippers van woon-, recreatie- en industriegebied voor

In Tabel 6-5 wordt een overzicht gegeven van de voorkomende bestemmingen binnen de verschillende deelgebieden. Tevens wordt de oppervlakte per hoofdcategorie aangegeven. Op kaart 6-1 in bijlage wordt de bestemmingsverdeling binnen het gebied gesitueerd op kaart.

Tabel 6-1 Overzicht van de ruimtelijke bestemmingen en hun percentuele aandeel in de totale oppervlakte van het gebied[24].

	Nr deel-gebied	Ruimtelijke bestemmingscategorie[25]							
		Wonen	Recreatie	Natuur en reservaat	Overig groen	Bos	Land-bouw	Industrie	Andere
Oppervlakte per deelgebied (ha)	1	<0,5		8	<0,5	69	<0,5	<0,5	643
	2	1	1		1	19	6		1540
	SBZ-V	59	17	57	1	393	1763	4	31

[24] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Gewestplan, vector, toestand 01/01/2002 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, AGIV-product).

Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, vector, toestand 03/06/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed).

[25] *De ruimtelijke bestemmingscategorieën zijn gebaseerd op een clustering van de categorieën opgenomen in het Gewestplan aangevuld met de geldende G-RUP's in de verschillende Habitatrichtlijngebieden.*

INFORMATIEF DOCUMENT

In de periode 2004-2008 werkte de Vlaamse overheid in overleg met gemeenten, provincies en belangengroepen in 13 buitengebiedregio's een ruimtelijke visie uit voor landbouw, natuur en bos. Deze visie geeft op hoofdlijnen aan welke gebieden behouden blijven voor landbouw en waar er ruimte kan zijn voor natuurontwikkeling of bosuitbreiding. De visie vormt de basis voor de opmaak van concrete gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen die de bestemmingen op perceelsniveau vastleggen. De prioriteiten en fasering voor de opmaak van deze ruimtelijke uitvoeringsplannen worden aangegeven in operationele uitvoeringsprogramma's

In het operationeel uitvoeringsprogramma is aangegeven welke gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen de Vlaamse overheid de komende jaren zal opmaken voor de afbakening van de resterende landbouw-, natuur- en bosgebieden. De acties uit het uitvoeringsprogramma bij het eindvoorstel van gewenste ruimtelijke structuur worden onderverdeeld in drie categorieën:

1. Gebieden waarvoor onmiddellijk gestart kan worden met de voorbereiding van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP).

2. Gebieden waarvoor verder overleg en/of onderzoek nodig is

3. Gebieden waarvoor de opmaak van een gewestelijke RUP op korte termijn niet mogelijk is. Voor een eerste

Het Habitatrichtlijngebied overlapt met twee van de dertien buitengebiedregio's waarvoor een ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos is uitgewerkt:

- In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen stelde de Vlaamse overheid in 2008 een ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos op voor de regio Noorderkempen.
  Op 12 december 2008 nam de Vlaamse Regering kennis van deze visie en keurde ze de beleidsmatige herbevestiging van de bestaande gewestplannen voor ca. 31.300 ha agrarisch gebied en een operationeel uitvoeringsprogramma goed.

- In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen stelde de Vlaamse overheid in 2008 een ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos op voor de regio Antwerpse Gordel/Klein Brabant. Op 27 maart 2009 nam de Vlaamse regering kennis van deze visie en keurde ze de beleidsmatige herbevestiging van de bestaande gewestplannen voor ca. 9.700 ha agrarisch gebied én een operationeel uitvoeringsprogramma goed.

Binnen het gebied liggen geen herbevestigde agrarische gebieden. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de verschillende acties die opgenomen zijn in het operationeel uitvoeringsprogramma. Tevens wordt aangegeven voor welke deelgebieden deze acties van toepassing zijn.

Tabel 6-2. Overzicht van de verschillende acties opgenomen in het operationeel uitvoeringsprogramma met betrekking tot het voorliggend gebied.[26]

Prioriteit	**Naam**	**Omschrijving**	**Deel-gebieden van gebied**
Uitvoeringsacties op korte termijn op te starten	/		

[26] *Operationeel uitvoeringsprogarmma regio Noorderkempen, 19 december 2008*
Operationeel uitvoeringsprogarmma regio Antwerpse Gordel/Klein Brabant, 27 maart 2009

INFORMATIEF DOCUMENT

Prioriteit	Naam	Omschrijving	Deel-gebieden van ge-bied
Op te starten specifiek onderzoek voorafgaand aan uitvoeringsactie	Schietvelden en omgeving	De opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor: - Het nader uitwerken van de verweving van landbouw, natuur en bos ten zuidoosten van Gooreind (4.1), bos) en natuurontwikkeling (in 3.2 en het gedeelte van 1.3 buiten het Militair domein). Motivering: *Verder onderzoek en overleg is nodig in functie van gedetailleerde ruimtelijke herschikkingen van de actuele toestand (landbouw, bos en natuurwaarden) en het realiseren van een natuurverbinding tussen het Groot Schietveld en Klein Schietveld via Grote Heide. De opname van een militair domein in een gewestelijk RUP is alleen mogelijk indien de militaire overheid beslist tot desaffectatie.*	1;2; SBZ-V
	Vallei van de Grote Beek - Weerijs en Groot Schietveld	Opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor: - Verweving van landbouw, natuur, bos en water in de vallei van de Grote Beek – Weerijs stroomopwaarts van het Groot Schietveld en in de zone ten zuiden van het Groot Schietveld. Bosuitbreiding ca. 10 ha. Motivering: *Verder onderzoek en overleg nodig i.f.v. het gedetailleerd in kaart brengen van het landbouwgebruik en de landbouwbedrijfszetels, potenties voor natuurontwikkeling en water i.f.v de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszone van het Groot Schietveld. Opmaken gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied.* *Afstemming met de provincie voor uitwerking van de provinciale natuurverbinding.* *De opname van een militair domein in een gewestelijk RUP is alleen mogelijk indien de militaire overheid beslist tot desaffectatie.*	2; SBZ-V
	Het noordelijk bosgebied	Opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor: - Het versterken van de bosstructuur en het behouden van de aaneengesloten bosgordel voor de bossen Franse heide – Mastenbos (18.1), Wolvenbos (18.2), Complex Fort van Kapellen, Oude Gracht en Uitlegger (18.3) (richtcijfer 25 ha) als schakel in de verbinding tussen de Schietvelden en de Kalmthoutse Heide als belangrijke natuurgebieden op Europees niveau. - Het hernemen van de agrarische bestemming voor het landbouwgebied Putte (19.1). Motivering *Verder onderzoek en overleg nodig i.f.v. het gedetailleerd in kaart brengen van het landbouwgebruik en de landbouwbedrijfszetels, concrete mogelijkheden voor uitbreiden van natuur- of bosgebieden en mogelijkheden voor waterberging. Opmaken gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied.* *Uitwerken van de visie rond het bebouwd perifeer landschap.*	1; SBZ-V
Op te starten specifiek onderzoek voorafgaand aan uitvoeringsactie	Rommersheide - Horst– De Merel	Opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor: - Het versterken en behouden van de verbinding tussen Kleine Heide – Grote Heide (18.4) - Groot Schietveld (16.2) – het mozaïekgebied Rommersheide – Horst – De Merel (24.2) met Brechtse Heide. - Het nader uitwerken van de verweving tussen landbouw, natuur en bos voor het gebied Rommersheide – Horst – De Merel (24.2). - Het versterken van de bosstructuur voor het bosgebied	2, SBZ-V

INFORMATIEF DOCUMENT

Prioriteit	Naam	Omschrijving	Deel-gebieden van gebied
		Kleine Heide – Grote Heide (18.4). Motivering: *Verder onderzoek tot noodzaak aan initiatief kan uitgevoerd worden in het kader van een landinrichtingsproject en provinciale projecten.* *Verder onderzoek en overleg nodig i.f.v. het gedetailleerd in kaart brengen van het landbouwgebruik en de landbouwbedrijfszetels, concrete mogelijkheden voor uitbreiden van natuur- of bosgebieden en mogelijkheden voor waterberging. Opmaken gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied.*	
Gebieden waarvoor geen acties op korte termijn opgestart worden	De Maatjes – Sterbos – Wuustwezelse Heide	De opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor: - Hernemen van de agrarische bestemming in het gebied tussen de Maatjes, Wolfsheuvel en Sterbos en in de Wuustwezelse heide. - Versterking van de natuurwaarden in de kern van de Maatjes en in de omgeving van de Maatjes in samenhang met behoud van landbouwgebruik en in functie van de Europese speciale beschermingszone. - Differentiatie van Wolfsheuvel en Sterbos als natuurverwevingsgebied, versterken van de bosstructuur (ca. 20ha) en behoud van delen van het gebied in landbouwgebruik in relatie tot de actie van de gordel van de Pastoorsbossen en Bosduin. Verder onderzoek en overleg nodig i.f.v. de bestemming en inrichting van het gebied in functie van het behoud en de instandhouding van de soorten en habitats van de speciale beschermingszones (incl. opmaak voortoets en indien nodig passende beoordeling), waarbij als uitgangspunt geldt dat (1) in het gebeid De Maatjes-Sterbos acties inzake natuurontwikkeling genomen worden en (2) in het gebeid Wuustwezelse Heide het behoud van de agrarische bestemming voorop staat.	SBZ-V

Vlaams Ecologisch Netwerk en Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) vormen twee belangrijke gebiedsgerichte instrumenten van het Vlaams natuur- en bosbeleid. Deze instrumenten worden gedeeld met het ruimtelijke ordeningsbeleid. De totale oppervlakte VEN en Natuurverwevingsgebied bedroeg op 1 januari 2009 87.073 ha, respectievelijk 1.529 ha.

Het VEN vormt met haar grote aaneengesloten gebieden de ruggengraat van de toekomstige natuurlijke structuur (netwerken) in Vlaanderen. Het bestaat uit de Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO). Voor de instandhouding, ondersteuning en versterking van de natuurkernen wordt voorzien in de afbakening van Natuurverwevingsgebieden (NVWG). Zij vormen als het ware een beschermende jas voor de natuurkernen. Voor de verbinding van de verschillende natuurkernen worden Natuurverbindingsgebieden (NVBG) afgebakend. Samen vormen deze gebieden het IVON: het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk. In deze gebieden worden bijkomende kansen gegeven aan planten en dieren. Andere functies zoals landbouw, recreatie, bosbouw, wonen, … mogen hierdoor niet in het gedrang komen.

In Tabel 6-4 wordt een overzicht gegeven van de voorkomende categorieën van het VEN binnen de verschillende deelgebieden. Tevens wordt het relatieve aandeel per categorie aangegeven. Binnen het voorgestelde gebied komt geen natuurverwevingsgebied voor. In het totaal is slechts een beperkte oppervlakte van het gebied aangeduid als VEN. Deze ligt volledig binnen het Vogelrichtlijngebied. Op kaart 6.12 in bijlage 5 wordt het VEN in en rond het gebied geïllustreerd op kaart.

INFORMATIEDOCUMENT

Tabel 6-3. Overzicht van de categorieën van het VEN en hun percentuele aandeel in de totale oppervlakte van het gebied.[27]

	Nr deel-gebied	Categorie	
		Vlaams Ecologisch Netwerk	
		Grote eenheid natuur (GEN)	Grote eenheid natuur in ont-wikkeling (GENO)
Oppervlakte per deelgebied (ha)	**1**		
	2		
	SBZ-V	42	48
Totale oppervlakte (ha)		**42**	**48**
Aandeel (% totale oppervlakte SBZ)		**0,9**	**1,0**

Natuurverbindingsgebieden worden aangeduid door de provincies binnen de provinciale ruimtelijke structuurplannen. In en rond het gebied zijn verschillende verbindingsgebieden aangeduid[28]:

- de Grote Beek als natuurverbinding tussen de vallei van het Groot Schijn, het anti-tankkanaal en natuurlijke gebieden ten noorden van het anti-tankkanaal
- de Grote Beek als natuurverbinding tussen het Groot Schietveld van Brasschaat en de natuurlijke gebieden in Nederland tussen Zundert en de Belgische grens
- het anti-tankkanaal als natuurverbinding tussen de bos- en heidegebieden Kapellen - Kalmthout, Sint-Job-in-'t-Goor, het natuurlijk complex rond Oelegem, Massenhoven en de samenvloeiing van de Kleine en Grote Nete
- langsheen de Kleine Aa vanaf de Nederlandse grens
- natuurverbinding tussen de Kalmthoutse Heide en De Maatjes
- verbinding tussen Groot Schietveld - Rommersheide en Vraagheide
- verbinding tussen de Kalmthoutse Heide, Klein Schietveld en Groot Schietveld

Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot Natuurlijke Rijkdommen

De plannen van aanleg (gewestplan, bijzonder plan van aanleg, …) die voornamelijk in de jaren zeventig tot stand zijn gekomen, voorzien in ontginningsgebieden en uitbreidingsgebieden van ontginningsgebieden. De plannen van aanleg hebben bindende kracht.

Het beleid inzake het beheer van de oppervlaktedelfstoffen werd ondertussen in het Oppervlaktedelfstoffendecreet van 2003 vastgelegd en heeft als basisdoelstelling om, ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties, op een duurzame wijze te voorzien in de behoefte aan oppervlaktedelfstoffen. Het Oppervlaktedelfstoffendecreet voorziet in een oppervlaktedelfstoffenplanning. Die oppervlaktedelfstoffenplanning is nodig voor het verzekeren van een duurzame voorraadbeheer van oppervlaktedelfstoffen zoals zand, leem, klei en grind. De oppervlaktedelfstoffenplanning omvat het opmaken van een set van bijzondere oppervlaktedelfstoffenplannen, een per samenhangend oppervlaktedelfstoffengebied, waar in hoofdzaak één welbepaalde oppervlaktedelfstof besproken wordt. Die plannen bevatten ontwikkelingsperspectieven voor een termijn van minimaal 25

[27] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Gebieden van VEN en IVON, vector, toestand 10/07/2009 (Agentschap voor Natuur en Bos).

[28] *Adriaens T., Peymen J. & Decleer K. (2007). Digitaal gegevensbestand Natuurverbindingsgebieden en ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang in Vlaanderen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.*

INFORMATIEF DOCUMENT

jaar en acties voor de volgende vijf jaar. Zij worden vijfjaarlijks geëvalueerd en vormen de basis voor de ruimtelijke beleidsvisie met betrekking tot ontginningen. Zij bevatten met andere woorden ook een evaluatie van de ontginningsgebieden die in de plannen van aanleg zijn vastgelegd en geven aan welke (delen van) deze gebieden een andere bestemming mogen krijgen en welke (delen van) deze gebieden nog steeds moeten behouden blijven. De bijzondere oppervlaktedelfstoffenplannen zijn beleidsdocumenten zonder bindende kracht. Zij worden immers omgezet in een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan dat wel bindend is.

Plannen van aanleg:

Binnen het gebied komt er geen ontginningsgebied voor op de plannen van aanleg.

Bijzondere Oppervlaktedelfstoffenplannen:

Er overlapt geen goedgekeurd bijzonder oppervlaktedelfstoffenplan met het voorliggende gebied. Het gebied bevindt zich wel binnen het oppervlaktedelfstoffengebieden: 'Zand in Antwerpen'. Het Bijzonder Oppervlaktedelfstoffen-plan (BOD) voor deze gebieden is momenteel in opmaak. Het voorliggende gebied heeft mogelijk raakpunten met deze plannen.

Ruimtelijke bescherming en beleid m.b.t. onroerend erfgoed

Het onroerend erfgoed wordt in Vlaanderen beschermd via een aantal ruimtelijke sporen: er is het spoor van de beschermde landschappen, dorpsgezichten, archeologische monumenten, archeologische zones, monumenten en het spoor van de tandem ankerplaatsen en erfgoedlandschappen. Via het nieuwe Decreet Ruimtelijke Ordening[29] is het verplicht advies te vragen aan het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed bij elke stedenbouwkundige vergunning binnen beschermde landschappen, stads- en dorpsgezichten, monumenten, archeologische monumenten, archeologische zones en erfgoedlandschappen, alsook binnen ankerplaatsen voor wat betreft de vergunningen, onderworpen aan de zorgplicht.

De bescherming van landschappen dorpsgezichten, monumenten, archeologische monumenten en archeologische zones heeft gevolgen voor eigenaars, beheerders en gebruikers. Allereerst is er een zogenaamde onderhouds- en instandhoudingsplicht om het beschermde goed in goede tot uistekende staat te houden. Het uitvoeren van werkzaamheden is bovendien onderworpen aan een vergunning en/of toestemming. Ankerplaatsen en erfgoedlandschappen vormen een onderdeel van een vernieuwd landschapsbeleid. Erfgoedlandschappen worden aangeduid in de ruimtelijke uitvoeringsplannen. Erfgoedlandschappen zijn gebaseerd op de ankerplaatsen, de meest waardevolle landschappen van Vlaanderen, waarin een geheel van verschillende erfgoedelementen (naast landschappelijke ook monumentale of archeologische) voorkomt. Erfgoedlandschappen zijn momenteel niet van toepassing in het kader van het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn momenteel twee erfgoedlandschappen die gelegen zijn buiten de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. (mededeling Mira Van Olmen d.d. 22/07/2009). De aanduiding van ankerplaatsen op zich heeft geen rechtsgevolgen voor de burger. Na de aanduiding geldt voor de administratieve overheden wel de zorgplicht. De aanduiding van de ankerplaatsen heeft tot doel de landschappelijke waarden en landschappelijke kenmerken van deze landschappen mee te laten spelen in het afwegingskader bij het opstellen van die ruimtelijke uitvoeringsplannen die geheel of gedeeltelijk in ankerplaatsen gelegen zijn. Bij de opmaak van een dergelijk RUP, worden de landschapswaarden en –kenmerken doorvertaald in stedenbouwkundige voorschriften. Vanaf de opname in de ruimtelijke uitvoeringsplannen worden de ankerplaatsen erfgoedlandschappen genoemd. De stedenbouwkundige voorschriften uit het RUP gelden voor alle burgers. Drie categorieën van ankerplaatsen worden onderscheiden namelijk definitief vastgestelde, voorlopig vastgestelde en voorstellen uit de landschapsatlas.

Europees kader:

De Vlaamse sectorale regelgeving voor erfgoed kadert binnen Europese conventies, zoals de conventie van Granada met betrekking tot het bouwkundig ergoed en de conventie van Valetta voor

[29] *Decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, gewijzigd bij de decreten van 28/9/1999, 22/12/1999, 26/4/2000, 8/12/2000, 13/7/2001, 1/3/2002, 8/3/2002, 19/7/2002, 28/2/2003, 4/6/2003, 21/11/2003, 7/5/2004, 22/4/2005, 10/3/2006, 16/6/2006, 7/7/2006, 22/12/2006, 9/11/2007 en 21/12/2007*

INFORMATIEF DOCUMENT

archeologie. De Europese landschapsconventie of Conventie van Firenze werd aangenomen door de Raad van Europa op 20/10/2000. Op 1/02/2005 is deze conventie in werking getreden in België. Door ratificatie van deze conventie verbindt België er zich toe (art. 5d) het landschap te integreren in het beleid van ruimltelijke ordening, sedenbouw en het cultureel, milieu-, landbouw-, sociaal en economisch beleid, evenals in andere beleidsdomeinen die rechtstreeks of onrechtstreeks invloed hebben op het landschap.

In Tabel 6-4 wordt een overzicht gegeven van de geldende ruimtelijke beschermingen met betrekking tot het onroerend erfgoed, die betrekking hebben op het voorliggende gebied. Op kaart 6.2 in bijlage 5 worden deze in en rond het gebied geïllustreerd op kaart. Er is slechts een beperkte oppervlakte van het gebied gelegen binnen een beschermd landschap. Er is 1 beschermd dorpsgezicht aanwezig. Verder zijn er vier voorstellen opgenomen in de landschapsatlas.

Tabel 6-4 Overzicht van de specifieke statuten uit het beleidsveld onroerend erfgoed binnen het gebied.[30]

Categorie	**Naam**	**Deelgebieden**	**Oppervlakte totaal (ha)**	**Oppervlakte binnen gebied (ha)**
Beschermd landschap	Antitankgracht te Antwerpen, Brasschaat, Brecht, Kapellen, Ranst, Schilde, Schoten en Stabroek	1	160	15
	De Maatjes	SBZ-V	7	7
Beschermd monument	Hoeve Nuytemans, meer bepaald woonhuis, stal en schuur	SBZ-V	<0,5	<0,5
	Kruisweg 12: Napoleonhoeve	SBZ-V	<0,5	<0,5
Beschermd dorpsgezicht	Hoeve Nuytemans met omliggende gronden, en de gebouwen op de hoek van de Kruisweg en het Achterstraatje	SBZ-V	6	6
Ankerplaats:				
	Groot Schietveld (definitief vastegstelde ankerplaats MB 09/02/2011)	2; SBZ-V	1685	1557
	Antitankgracht (voorstel landschapsatlas)	1	145	13
	Domein Oude Gracht (definitief vastgestelde ankerplaats MB 13/09/2011)	1	400	12
	De Maatjes (voorstel landschapsatlas)	SBZ-V	254	254
Archeologische sites	/			

Beheerplannen in het kader van het integraal waterbeheer

[30] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Onroerend erfgoed en Landschapsatlas, vector, toestand 22/07/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed).

INFORMATIEF DOCUMENT

De contouren van het Vlaamse waterbeleid liggen vast in het decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003. Het decreet is ook een vertaling van de Europese Kaderrichtlijn Water naar de Vlaamse wetgeving.

Het waterbeleid krijgt vorm in waterbeheerplannen. Er worden in Vlaanderen plannen opgemaakt voor de stroomgebieddistricten van de Schelde en de Maas, voor de elf bekkens en voor de 103 deelbekkens. Tussen al deze plannen is er een intense samenhang. De waterbeheerplannen hebben als doel samen een integraal waterbeheer in de praktijk te brengen, elk op het juiste niveau. Op 8 oktober 2010 keurde de Vlaamse Regering de stroomgebiedbeheerplannen voor de Schelde en de Maas en het maatregelenpakket voor Vlaanderen definitief goed. Op 30 januari 2009 keurde de Vlaamse Regering het besluit voor de vaststelling van de bekkenbeheerplannen en de bijhorende deelbekkenbeheerplannen definitief goed. Zowel in het bekkenbeheerplan als de deelbekkenplannen is een visie op het watersysteem en bijbehorende acties opgenomen.

Het gebied ligt voor 21% binnen het Beneden-Scheldebekken (deelbekken Benedenschijn) en voor 79% binnen het Maasbekken (deelbekkens Kleine Aa en Weerijs). In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de verschillende acties opgenomen in de bekkenbeheerplannen die in de buurt liggen van het voorliggende gebied.

Op www.provant.be/leefomgeving/waterlopen zijn de verschillende deelbekkenbeheerplannen raadpleegbaar en vindt men een overzicht van de acties die zijn opgenomen in de deelbekkenbeheerplannen.

Tabel 6-5 Overzicht van de acties opgenomen in waterbeheerplannen in de buurt van het gebied.[31]

Thema	Omschrijving van de actie	Initiatiefnemer	Deel-gebieden van gebied
Uitvoeren van integrale projecten	Inventarisatie van de contacten en de wisselwerking(en) tussen de watersystemen Antitankgracht enerzijds, en kruisende Kempense beken anderzijds (ongeacht de categorie van de betrokken beken)	VMM	1
Uitvoeren van integrale projecten	Onderzoek naar de mogelijkheid om de scheiding van de Antitankgracht en de Kempense beken maximaal te realiseren (ongeacht de categorie van de betrokken beken)	VMM	1
Uitvoeren van integrale projecten	Gedeeltelijk verder uitbouwen van de infrastructuren voor zachte recreatie (fiets - wandelpad en opportuniteitsonderzoek naar zwemlocaties) langs de Antitankgracht, waarbij rekening zal worden gehouden met de landschappelijke waarden, erfgoedwaarden en n	PIH; provinciebestuur Antwerpen	1
Toerisme en recreatie	Opportuniteitsonderzoek naar zwemlocaties in verschillende waterlichamen (Antitankgracht, De Ster in Sint-Niklaas, BLOSO-centrum Hazewinkel)	PIH; provinciebestuur Antwerpen	1
Uitvoeren van integrale projecten	Het systeem van de sluisbunkers herbekijken en beheren zodanig dat het water per segment voldoende kan opgehouden worden	VMM	1

6.3 Situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën

Een divers aantal eigenaars en gebruikerscategorieën zal betrokken zijn bij de realisatie op het terrein van de instandhoudingdoelstellingen of zal daar gevolgen van ondervinden. Bepaalde groepen kunnen actief bepaalde beheertaken leveren of hun activiteiten bijsturen. Andere groepen moeten ermee rekening houden in vergunningsprocedures. In dit hoofdstuk wordt een aantal al-

[31] *http://geoloket.vmm.be/bekkenwerking*

INFORMATIEF DOCUMENT

gemene eigenaars en gebruikerscategorieën gesitueerd die een belangrijke rol zouden kunnen spelen in de uitvoering. Dit overzicht is zeker en vast niet volledig. In het kader van de realisatie van de natuurdoelen dient dit overzicht verder aangevuld en gedetailleerd te worden.

Eigendomssituatie

Binnen Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn er verschillende soorten eigenaars. Naast de vele kleinere en grote privé-eigenaars zijn er percelen eigendom van uiteenlopende, openbare besturen en organisaties. Denk hierbij bijvoorbeeld maar aan de gemeenten, de OCMW's, de kerkfabrieken en natuurverenigingen. Het is op dit moment nog niet de bedoeling om elke individuele eigenaar te identificeren. Dergelijke oefening gebeurt op het moment dat afspraken worden gemaakt over de concrete implementatie van de natuurdoelen. Het is op dit moment wel al interessant om op glo-baal niveau een zicht te hebben op de gronden die in eigendom (en beheer) zijn van de "natuur-sector" (ANB, natuurverenigingen, …) en op de gronden die in eigendom zijn van andere eigenaars. Een belangrijk uitgangspunt bij de opmaak van de IHD is namelijk dat de sterkste schouders (de natuursector) de zwaarste lasten zullen moeten dragen.

In Tabel 6-5 wordt een overzicht gegeven van de eigendomssituatie. Op kaart 6-3 in bijlage 5 wordt de eigendomssituatie binnen het gebied gesitueerd. De eigendomssituatie is sterk verschillend tussen het Habitat- en Vogelrichtlijngebied.

Het Habitatrichtlijngebied is bijna volledig in eigendom van het Ministerie voor Defensie. Voor het grootste deel van deze oppervlakte is er een Protocol met Landsverdediging. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft daarnaast nog een beperkte oppervlakte in eigendom. Natuurpunt is als enige terreinbeherende natuurvereniging beperkt actief in het gebied. Ze hebben geen gronden in eigendom, maar beheren wel 12ha (0,3%) in deelgebied 1 (het Fort van Brasschaat).

Binnen het Vogelrichtljngebied is het grootste deel van het gebied (bijna 95%) in private handen. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft slechts een beperkte oppervlakte binnen het gebied in eigendom (3%). Daarnaast is ze voor een beperkte oppervlakte verantwoordelijk voor het technisch beheer conform het bosdecreet.

Tabel 6-6 Situering van de eigendomssituatie binnen het gebied.[32]

	Nr deel-gebied	Categorie						
		Eigendom ANB	Niet eigendom, beheer ANB	Technisch beheer conform bos-decreet	Eigendom natuur-vere-niging	Beheer natuur-vere-niging	Gronden recht van voorkoop natuur[33]	Ander
Oppervlakte per deelgebied (ha)	1	26	617			12		66
	2		1377	18				173
	SBZ-V	74	11	51			19	2174

[32] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Patrimoniumdatabank, vector, toestand 02/07/2009 (Agentschap voor Natuur en Bos).

Erkende natuurreservaten v.z.w. Durme, vector, toestand 09/02/2009 (v.z.w. Durme)

Erkende natuurreservaten v.z.w. Limburgs Landschap, vector, toestand 03/04/2009 (v.z.w. Limburgs Landschap).

Erkende natuurreservaten v.z.w. Natuurpunt, vector, toestand 08/04/2009(v.z.w. Natuurpunt).

Gebieden met recht van voorkoop in de visiegebieden van de Vlaamse en erkende natuurreservaten, vector, toestand 25/07/2008 (Agentschap voor Natuur en Bos).

[33] *Het betreft hier enkel en alleen de gebieden met recht van voorkoop in relatie tot de Vlaamse en erkende natuurreservaten. In sommige gebieden kunnen nog andere rechten van voorkoop in relatie tot de ruimtelijke uitvoeringsplannen, ruilverkaveling, natuurinrichting etc. van kracht zijn. Daarnaast is er in het ganse VEN een voorkooprecht van kracht.*

INFORMATIEF DOCUMENT

Bevoegde besturen en beherende verenigingen

Achtergrondinformatie bij de analyse

De opmaak en de realisatie van de Vlaamse instandhoudingsdoelstellingen worden op Vlaams niveau gecoördineerd. Er zijn echter een groot aantal beheerniveaus en –organisaties die van belang zullen zijn bij de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast kunnen ook met privé-beheerders (vb. landbouwers, bosbeheerders, ….) afspraken gemaakt worden. De realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen zal gebeuren via samenwerking met deze verschillende groepen van betrokkenen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bevoegde besturen en verenigingen die een ruimtelijk beheer voeren of privé beheer ondersteunen in de voorliggende context. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal groepen van privé-beheerders (vb. landbouwers, watermaatschappijen, bosbouwers, jagers…). Dit overzicht is zeker en vast niet volledig. Bij de voorbereiding van de implementatie dient dit overzicht verder aangevuld en gedetailleerd te worden.

Tabel 6-7 Situering van de bevoegde besturen en beherende verenigingen binnen het gebied .[34]

	Naam	**Oppervlakte binnen gebied (ha)**	**Aandeel van gebied (%)**
Betrokken provincies	Antwerpen	4616	100
Betrokken gemeenten	Brasschaat	346	7,5
	Wuustwezel	2580	55,9
	Brecht	1094	23,7
	Kapellen	321	7,0
	Kalmthout	274	5,9
Betrokken bekkenbesturen	Beneden-Scheldebekken	954	20,7
	Maasbekken	3662	79,3
Betrokken waterschappen	Het Schijn	954	20,7
	Mark en Weerijs	3662	79,3
Betrokken regionale land-schappen	Voorkempen	4616	100
Erkende terreinbeherende natuurverenigingen	Natuurpunt	12	<0,5
Betrokken bosgroepen	Antwerpen Noord	4616	100
Betrokken WBE's	Groot-Brecht	2	0,0
	Noorderkempen	1492	32,3
	De Voorkempen	1967	42,6

[34]*Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Voorlopig referentiebestand provinciegrenzen, toestand 22/05/2003 (Vlaamse Landmaatschappij, AGIV-product).

Voorlopig referentiebestand gemeentegrenzen, vector, toestand 22/05/2003 (Vlaamse Landmaatschappij, AGIV-product).

Vlaamse Hydrografische Atlas - Zones, vector, toestand 27/05/2009 (Vlaamse Milieumaatschappij, Afdeling Operationeel Waterbeheer, AGIV-product).

Geografische indeling van watersystemen, vector, toestand 21/03/2008 (Vlaamse Milieumaatschappij, Afdeling Operationeel Waterbeheer, AGIV-product).

Regionale Landschappen, vector, toestand 31/07/2009 (Vlaams Overleg Regionale Landschappen)

Bosgroepen, vector, toestand 02/07/2009 (Agentschap voor Natuur en Bos).

Wildbeheerseenheden, vector, toestand 30/07/2009 (Hubertus Vereniging Vlaanderen).

INFORMATIEF DOCUMENT

	Antwerpse Polders Noord	263	5,7
	Essen	25	0,5
	Brechtse Heide	<0,5	0,0

***:** Deze besturen of organisaties hebben gezien het statuut van het Habitrichtlijngebied als militair domein niet alle ook een effectieve werking in het Habitatrichtlijngebied. De terreinen binnen het Habitatrichtlijngebied behoren mogelijk tot het grotere 'werkingsgebied' (bv regionaal landschap, waarin de gemeentes volledig zijn opgenomen, WBE enz.).

INFORMATIEF DOCUMENT

Inventarisatie van het landbouwgebruik

Achtergrondinformatie bij de analyse

De inventarisatie van het landbouwgebruik binnen het gebied gebeurt via de methodiek van de landbouwgevoeligheidsanalyse. Deze maakt een vergelijking tussen de landbouwgronden in de verschillende Speciale Beschermingszones (en hun deelgebieden). De meest "gevoelige" gronden zijn deze die voor de landbouw op dit moment het meest van belang zijn. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met intrinsieke landbouwwaarde van de gronden alsook met het belang van de percelen in de bedrijfsstructuur van de huidige gebruiker. De methodiek is gebaseerd op een desktopanalyse van bestaande datasets. De gegevens van de Mestbank vormen hiervoor een belangrijke bron, samen met heel wat geografisch kaartmateriaal over bodemtypes, juridische randvoorwaarden en dergelijke. Het is niet de bedoeling om op basis van deze ruwe data uitspraken te doen of conclusies te trekken voor individuele bedrijven. Maar het instrument biedt wel de mogelijkheid om de impact op de landbouw te vergelijken tussen de verschillende (deelgebieden van) Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Daarnaast moet ook aangegeven worden dat geen analyse kon gemaakt worden van de eigendoms- en pachtsituatie van de betrokken bedrijven. Deze zal bij het maken van afspraken over maatregelen moeten bekeken worden om de respectievelijke rol van pachter en verpachter te bepalen.

De toegepaste methodiek is voor dit proces op maat ontwikkeld door de Vlaamse Landmaatschappij in overleg met het Agentschap voor Natuur en Bos, het departement Landbouw en Visserij, de landbouworganisaties Boerenbond en ABS en het ILVO. De toepassing van de methodiek werd uitgevoerd door de VLM. Een toelichting over de gebruikte methodiek en een uitvoerige beschrijving van de uitkomsten is opgenomen in bijlage 6. Onderstaand wordt een korte synthese gegeven van de belangrijkste resultaten van deze landbouwgevoeligheidsanalyse voor dit gebied.

De gemeenten Wuustwezel (146 rundveebedrijven, 65 varkensbedrijven, 15 pluimveebedrijven en 42 gemengde bedrijven) en Brecht (120 rundveebedrijven, 30 varkensbedrijven, 7 pluimveebedrijven en 15 gemengde bedrijven) behoren tot de gemeenten met de grootste veestapel van de provincie Antwerpen.

Omdat het Habitatrichtlijngebied 'Klein en Groot Schietveld' en het Vogelrichtlijngebied 'De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld' niet overlappen is voor beide gebieden een afzonderlijke landbouwgevoeligheidsanalyse opgemaakt. De landbouwsituatie is sterk verschillend in beide gebieden. Onderstaand wordt de analyse voor beide gebieden afzonderlijk gepresenteerd.

<u>Landbouwgevoeligheidsanalyse 'Klein en Groot Schietveld'</u>

In het Habitrichtlijngebied 'Groot en Klein Schietveld' is 174 hectare landbouw geregistreerd door 44 bedrijven. De landbouwgebruikspercelen[35] bevinden zich vooral langs de zuid- en oostrand van het gebied. Er liggen geen percelen met bedrijfsgebouwen in het gebied, wel liggen er 43 percelen met bedrijfsgebouwen binnen een straal van 300 meter rond het gebied. 5,2 ha van de aanwezige landbouwgrond behoort tot de 'vergrote huiskavel'[36] en wordt dus gezien als zeer waardevolle grond op het vlak van ruimtelijke ligging ten opzichte van de bedrijfsgebouwen. Voor de gronden gelegen binnen het militair domein gebeurt het landbouwgebruik in overleg met Defensie.

Op juridisch en beleidsmatig vlak (Bijlage 6, kaart 18-2) is er niet veel onderscheid tussen de landbouwgronden in het gebied. Alle gronden scoren zeer hoog tot hoog. Deze scores kunnen verklaard worden doordat het gebied 'Groot en Klein Schietveld' voornamelijk uit militair domein bestaat. Dit is een gewestplanbestemming zonder (bemestings)beperkingen voor landbouw en deze gebieden werden buiten beschouwing gelaten bij de afbakening van het VEN en gebieden voor RVV natuur (ook al zijn ze, in dit gebied in het bijzonder, zeker wel VEN-waardig). De hoge tot zeer hoge score

---

[35] *Aangegeven percelen van gekend terreinbeheerders werden niet als landbouwpercelen mee opgenomen en zijn niet meegerekend in het aantal bedrijven, het aantal percelen en de oppervlaktes. Percelenstukken die aan de rand van het SBZ voor 5 meter of minder in het gebied liggen worden niet mee opgenomen om fouten bij het op elkaar leggen van kaartlagen te minimaliseren.*

[36] *De vergrote huiskavel is de aaneengesloten kavel (alle kavels die minder dan 3 meter van elkaar liggen vormen een aaneengesloten kavel) dat aansluit bij de bedrijfsgebouwen. Meer achtergrondinformatie vindt men in Bijlage 6, paragraaf 1.3.5.1.*

INFORMATIEF DOCUMENT

is moet genuanceerd worden, gezien voor alle gronden in landbouwgebruik in dit gebied (strenge) beperkingen gelden, zoals opgenomen in de concessie die hiertoe werd afgesloten tussen het Ministerie van Defensie en de gemeente Brecht die instaat voor de verdere toewijzing van de gronden aan landbouwers.

Op fysisch vlak (Bijlage 6, kaart 18-3) scoren de gronden matig laag. De variatie in gevoeligheid wordt vooral veroorzaakt door een verschil in overstromingsgevoeligheid en kaveloppervlakte. De bodemkaart kleurt deze militaire domeinen in als 'kunstmatig', wat de lage scores voor de textuur- en drainageklasse verklaart. Erosiegevoeligheid is niet van belang in dit gebied.

Qua bedrijfsgebonden parameters (Bijlage 6, kaart 18-4) scoren de meeste gronden matig tot meer gevoelig. De meeste percelen liggen op grotere afstand van de bedrijfszetel, enkel in het oosten behoren 2 percelen tot een huiskavel. Er komen vooral graslanden voor. Dit weerspiegelt zich zeer duidelijk in de grondgebruiksintensiteit van de teelten. Qua productieomvang, leeftijd en uitbollingsgraad scoort het gebied in het algemeen goed. De meeste bedrijven hebben nog ruimte voor bijkomende mestafzet, wat zorgt voor een lagere gevoeligheid voor de parameter 'mestbalans'. Het beeld voor de ruwvoederbalans geeft twee uitersten: er is ongeveer een gelijke verdeling tussen percelen van bedrijven met een (beperkt en ruim) ruwvoederoverschot en percelen van bedrijven die rond het evenwicht schommelen.

De totale gevoeligheid (Bijlage 6, kaart 32-1 en Tabel 6-8) van de landbouwpercelen in het gebied is op basis van de analyses in het kader van de landbouwgevoeligheidsanalyse matig tot meer gevoelig, wat deels kan verklaard worden door de zeer hoge scores voor de juridische en beleidsmatige parameters. Gezien de beperkingen vastgelegd in de concessies met Defensie en de gemeente Brecht moeten deze scores genuanceerd worden.

Ten opzichte van de gebieden in de Kempen scoren de gronden hier matig en weinig uiteenlopend.

Tabel 6-8 Opdeling van de aanwezige landbouwgronden per gevoeligheidsklasse (zonder terreinbeherende verenigingen) voor het Habitatrichtlijngebied

Gevoeligheidsklasse	***Raster oppervlakte (x 100 m²)***	Rel. opp. (%)
Minst gevoelig (klasse 1)	0,0	0,0
Klasse 2	0,0	0,0
Klasse 3	0,0	0,0
Klasse 4	1,9	1,1
Klasse 5	1,0	0,6
Klasse 6	0,2	0,1
Klasse 7	1,9	1,1
Klasse 8	0,6	0,4
Klasse 9	12,1	7,0
Matig gevoelig (klasse 10)	19,9	11,4
Klasse 11	29,4	16,9
Klasse 12	49,8	28,6
Klasse 13	46,8	26,9
Klasse 14	7,7	4,4
Klasse 15	1,1	0,7
Klasse 16	0,1	0,0
Klasse 17	1,4	0,8
Klasse 18	0,0	0,0
Meest gevoelig (klasse 19)	0,0	0,0

INFORMATIEF DOCUMENT

Tot. Opp. in landbouwgebruik (in ha)	174	100
Opp.in landbouwgebruik/tot.opp deelgebied (%)	7,6	

Landbouwgevoeligheidsanalyse 'De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld'

In het Vogelrichtlijngebied 'De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld' is 1870 hectare landbouw[37] geregistreerd door 279 bedrijven. Er liggen 106 percelen met bedrijfsgebouwen in het gebied, ze liggen allen in De Maatjes en Wuustwezelheide. Daarnaast liggen er 59 percelen met bedrijfsgebouwen binnen een straal van 300 meter rond het Natura 2000 gebied (op Vlaams grondgebied). 380 ha van de aanwezige landbouw behoort tot de 'vergrote huiskavel'[38] en wordt dus gezien als zeer waardevolle grond op het vlak van ruimtelijke ligging ten opzichte van de bedrijfsgebouwen.

Op juridisch en beleidsmatig vlak (Bijlage 6, kaart 39-2) scoren de meeste landbouwpercelen 'meest gevoelig'. Enkel in het centrale gebied van de Maatjes dat is opgenomen in het VEN, in de perimeter Recht van Voorkoop (RVV) 'Natuur' en dat striktere bemestingsnormen kent, worden enkele percelen als 'minst' tot 'matig gevoelig' aangeduid. Het verschil tussen deze 'minst' en 'matig gevoelige' gronden ligt in de verschillende bemestingsnormen die van kracht zijn in het VEN: in GENO (grote eenheid natuur in ontwikkeling) zijn geen strengere bemestingsnormen van kracht, in GEN (grote eenheid natuur) wel. Verder komen in dit deelgebied nog groene gewestplanbestemmingen voor ter hoogte van Sterbos en Groot Ven. Deze zones worden hierdoor als 'meer gevoelig' gecatalogeerd. Alle andere percelen scoren 'meest gevoelig' omdat de percelen gelegen zijn buiten het VEN, buiten RVV 'Natuur'-gebied en in een agrarische gewestplanbestemming.

Op fysisch vlak (Bijlage 6, kaart 39-3) scoren de gronden 'matig' tot 'meest gevoelig'. Het patroon dat door deze fysische factoren tot stand komt, wordt bepaald door de plaatselijke hydrografie van het gebied. De Maatjes als moerassig gebied en de lokale valleitjes zijn duidelijk herkenbaar bij de parameters 'overstromingsgevoeligheid', 'drainage' en 'textuur' en komen als dusdanig ook in de fysische deelkaart naar voor als de 'matig gevoelige' gronden. De parameter 'erosiegevoeligheid' is niet van belang in dit gebied. De parameter 'kaveloppervlakte' scoort voor dit intensief landbouwgebied van de Noorderkempen hoog.

Qua bedrijfsgebonden parameters (bijlage 6 kaart 39-4) zijn de meeste gronden 'matig' tot 'minder gevoelig'. Enkele gronden scoren 'meer gevoelig'. Deze laatste gronden liggen hoofdzakelijk in het oosten van het deelgebied, waar ook duidelijk de meeste bedrijfszetels gesitueerd zijn (de parameter 'afstand tot de bedrijfszetel' scoort hier opvallend hoger). Ook bevinden zich hier enkele percelen met een hogere 'grondgebruiksintensiteit van de teelten', maar het algehele beeld van het deelgebied voor deze parameter is matig (wat ook deels verklaard wordt door de grote oppervlaktes grasland en maïs). Voor het hele deelgebied scoren de parameters 'productieomvang' en 'leeftijd en uitbollingsgraad' eerder hoog. De mest- en ruwvoederbalans geven een variabel beeld voor dit deelgebied).

De totale gevoeligheid (bijlage 39-1 en tabel 9*) van de landbouwpercelen in het hele gebied is 'matig' tot 'meest gevoelig'. Tot en met klasse 8 komt slechts weinig landbouw voor (steeds minder dan 1% van de totale landbouwoppervlakte). 84% van de totale landbouwoppervlakte valt in de 'meer' tot 'meest gevoelige' klassen (13 tot 19). Opvallend is dat de 'meest gevoelige' percelen (wat het totaal van de verschillende parameters betreft) zich in het oosten van het deelgebied bevinden. Dit staat in nauw verband met de trend bij de bedrijfsgebonden parameters (locatie van bedrijfszetels).

[37] *Aangegeven percelen van gekend terreinbeheerders werden niet als landbouwpercelen mee opgenomen en zijn niet meegerekend in het aantal bedrijven, het aantal percelen en de oppervlaktes. Percelenstukken die aan de rand van het SBZ voor 5 meter of minder in het gebied liggen worden niet mee opgenomen om fouten bij het op elkaar leggen van kaartlagen te minimaliseren.*

[38] *De vergrote huiskavel is de aaneengesloten kavel (alle kavels die minder dan 3 meter van elkaar liggen vormen een aaneengesloten kavel) dat aansluit bij de bedrijfsgebouwen. Meer achtergrondinformatie vindt men in Bijlage 6, paragraaf 1.3.5.1.*

INFORMATIEF DOCUMENT

Ten opzichte van de andere Europees te beschermen gebieden in de Kempen scoren de gronden in De Maatjes en Wuustwezelheide gemiddeld genomen hoog.

Tabel 6-9: Opdeling van de aanwezige landbouwgronden per gevoeligheidsklasse (zonder terreinbeherende verenigingen) in het Vogelrichtlijngebied 'De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld'

Gevoeligheidsklasse	***Raster oppervlakte (x 100 m²)***	Rel. opp. (%)
Minst gevoelig (klasse 1)		0,0
Klasse 2		0,0
Klasse 3	0,1	0,0
Klasse 4	1,7	0,1
Klasse 5	2,6	0,1
Klasse 6	2,8	0,1
Klasse 7	15,3	0,8
Klasse 8	8,3	0,4
Klasse 9	24,7	1,3
Matig gevoelig (Klasse 10)	40,1	2,2
Klasse 11	79,9	4,3
Klasse 12	113,9	6,1
Klasse 13	240,6	12,9
Klasse 14	383,9	20,6
Klasse 15	362,1	19,4
Klasse 16	246,9	13,2
Klasse 17	216,5	11,6
Klasse 18	97,6	5,2
Meest gevoelig (Klasse 19)	29,5	1,6
Totaal	1866	100
Opp.in ldbgebruik/tot.opp DG (%)	45,4	

Inventarisatie van het bosbouwgebruik

Achtergrondinformatie bij de analyse

Zowel het type bos (fysisch) als het bosbeheer (eigendomsituatie, beheerplan, …) zijn belangrijk voor het bepalen van de relatie van het actuele bosbouwgebruik met de instandhoudingsdoelstellingen. Beiden elementen worden zowel kwantitatief als kwalitatief besproken. Voor het bepalen van het type bos wordt gebruik gemaakt van de informatie aanwezig binnen de boskartering Vlaanderen. Een analyse gebeurt van de boomsamenstelling en de ouderdomssituatie van de verschillende bossen die voorkomen binnen het gebied. Deze twee elementen bepalen onder andere de economische return de mogelijkheden voor aansluiting bij Europese habitats en soorten, … Om het beheer te typeren wordt eerst de eigendomssituatie in kaart gebracht. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de openbare en private bossen. Zoals hoger reeds gesteld is het de bedoeling dat de sterkste schouders de zwaarste lasten zullen dragen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor openbare bossen is het bovendien sowieso verplicht om een uitgebreid beheerplan met oog voor de multifunctionele doelstellingen van een bos op te maken. Daarnaast wordt ook een inschatting gemaakt van de stand van zaken met betrekking tot het beheer. Zo

INFORMATIEF DOCUMENT

wordt kwalitatief besproken voor welke bossen een beheerplan bestaat. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de huidige stand van zaken van de werking van de bosgroep in het gebied.

De cijfers met betrekking tot het huidige bosareaal in het Habitatrichlijngebied moet genuanceerd worden. De analyses zijn immers gebaseerd op de situatie in het gebied van vóór de uitvoering van de werken van het LIFE-project Danah.

Binnen het gehele gebied ligt 481 ha of 10% in bosbestemming (zie Tabel 6-1). Deze oppervlake is grotendeels gelegen binnen het Vogelrichtlijngebied. 26% (of 1222 ha) van het gebied is opgenomen in de bosinventarisatie. Volgens de bosinventarisatie komt het grootste deel van het bos voor binnen het Habitatrichlijngebied. In uitvoering van het LIFE-project Danah werd in het habitatrichtlijngebied 3,5 ha volwassen naaldbos gekapt en elders gecompenseerd. Daarnaast werd in het kader van het heideherstel vnl. jonge opslag verwijderd. In het Vogelrichtlijngebied komt volgens de bosinventarisatie iets minder dan 300 ha bos voor.

Binnen het Habitatrichtlijngebied bestaat de beboste oppervlakte uit evenveel naaldhout en loofhout. In het Vogelrichtlijngebied komt overwegend naaldhout (bijna 90%) voor. Populier komt volgens de bosinventarisatie bijna niet voor binnen het gebied.

Een volledig overzicht van de aanwezige bostypen binnen het gebied wordt weergegeven in Tabel 6-10. In bijlage 5 worden de voorkomende bostypen gesitueerd op kaart 6-4.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-10 Overzicht van de geïnventariseerde bostypen binnen het gebied[39]

	Nr deel-gebied	Categorie																				
		Loofhout				Loofhout gemengd met naaldhout				Naaldhout				Naaldhout gemengd met loofhout				Populier				Niet bebost
		Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	
Oppervlakte per deelgebied (ha)	**1**		57	7	30		18	1	38	5	77	36	56		40	37	31					287
	2	16	67	6	141		22		11		37	37	14		27	73	29		1			1088
	SBZ-V	1	10	3	3	1	8		4	22	105	80	1	3	8	23	<0,5					2056
Totale oppervlakte (ha)		**17**	**135**	**16**	**173**	**1**	**48**	**1**	**53**	**27**	**219**	**153**	**71**	**3**	**74**	**133**	**59**	**0**	**1**	**0**	**0**	**3430**
Aandeel (% totale opper-vlakte SBZ)		**0,4**	**2,9**	**0,3**	**3,8**	**0,0**	**1,0**	**0,0**	**1,2**	**0,6**	**4,7**	**3,3**	**1,5**	**0,1**	**1,6**	**2,9**	**1,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**74,3**

[39] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Bosreferentielaag van Vlaanderen, vector, toestand 2001 (LNE, Agentschap voor Natuur en Bos, AGIV-product).

INFORMATIEF DOCUMENT

Een overzicht van de eigendomssituatie van het gekarteerde bosareaal binnen het gebied is opgenomen in Tabel 6-11 en in bijlage 5, kaart 6-4 . Binnen het Habitrichtlijngebied is bijna de volledige bosoppervlakte militair domein in eigendom van Defensie). Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft slechts een beperkte oppervlakte in eigendom binnen deelgebied 1. Ze beheert wel het volledig bosareaal dat eigendom is van defensie.

De totale private boseigendom bedraagt 298 ha (circa 24,4% van de aanwezige bosoppervlakte). Deze oppervlakte is bijna volledig gelegen binnen het Vogelrichtlijngebied. De natuurverenigingen hebben geen eigendommen in het gebied.

Het volledig gebied ligt binnen het werkingsgebied van de bosgroep 'Antwerpen Noord'. De werking beperkt zich tot de bossen in het Vogelrichtlijngebied.

Tabel 6-11 Overzicht van de eigendomssituatie van het geïnventariseerde bos binnen het gebied

	Nr deel-gebied	**Categorie**				
		Totale bo-soppervlakte volgens bos-kartering	**Eigendom ANB**	**Eigendom andere over-heden**	**Eigendom Natuur-vereniging**	**Private ei-gendom**
Oppervlakte per deelge-bied (ha)	**1**	434	14	370		50
	2	493		486		7
	SBZ-V	295	1	53		241
Totale oppervlakte (ha)		**1222**	**15**	**909**	**0**	**298**
Aandeel (% totale bo-soppervlakte SBZ)			**1,2**	**74,4**	**0,0**	**24,4**

Parken en kasteeldomeinen

Achtergrondinformatie bij de analyse

Parken en kasteeldomeinen vormen een bijzondere eenheid binnen bepaalde Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Zij hebben vaak een typisch cultuurhistorisch karakter en uitzicht. Bepaalde parken en kasteeldomeinen hebben een bijzondere natuurkwaliteit doordat ze bescherm zijn gebleven van verstoring of/en versnippering. In het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen zal in bepaalde gevallen een afweging gemaakt moeten worden tussen het cultuurhistorische en ecologische elementen. Langs de andere kant bieden parken en kasteeldomeinen ook kansen voor de ontwikkeling van natuurdoelen. Ze worden immers vaak gekenmerkt door een unieke eenheid in eigendomstructuur of/en beheer.

In het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen worden de gekende parken en kasteeldomeinen geïnventariseerd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de inventaris van parken en kasteeldomeinen van het Agentschap voor Natuur en Bos. Voor elk van de parken en kasteeldomeinen wordt de eigendomssituatie meegegeven.

Binnen het voorliggende gebied is er een beperkte overlap met enkele parken en kasteeldomeinen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-12 geeft een volledig overzicht van de aanwezige parken en kasteeldomeinen binnen het gebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-12 Overzicht van de aanwezige parken en kasteeldomeinen binnen het gebied.

Deelgebied	Parktype	Eigendomssituatie	Totale oppervlakte (ha)	Oppervlakte binnen gebied (ha)
2; SBZ-V	/		2	1
1; SBZ-V	kasteelpark	Privaat	6	<0,5
SBZ-V	landschapspark	Openbaar	5	<0,5
2; SBZ-V	parkbos	Privaat	34	1

Jacht en faunabeheer

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen verschillende Habitat- of Vogelrichtlijngebieden wordt gejaagd. De jacht wordt georganiseerd via jachtrechten en wildbeheereenheden. Jaarlijks wordt de jacht en het faunabeheer gepland via wildbeheerplannen. In deze plannen staan de doelstellingen en de maatregelen met betrekking tot de jacht voor een bepaald gebied opgenomen.

De jacht is natuurlijk maar mogelijk indien een bepaalde natuurkwaliteit aanwezig is zodat bejaagbare soorten zich kunnen ontwikkelingen. Het beheer door jagers van bepaalde gebieden (vb. aanplant kleine landschapselementen, bosbeheer, …) schept bijkomende kansen voor de ontwikkeling van (Europese) natuurwaarden. Daarnaast kunnen bepaalde jachtactiviteiten (vb. bijvoeren, aanplanten van bepaalde soorten, …) in bepaalde gevallen ook een aandachtspunt vormen. Faunabeheer kan ten slotte ook in bepaalde gebieden noodzakelijk zijn om de doelstellingen te behalen. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen wordt daarom de aanwezige jachtactiviteiten binnen een bepaald gebied in kaart gebracht. Naast een analyse van de bejaagbare oppervlakte binnen het gebied wordt ook de jachtrechtsituatie in kaart gebracht.

Binnen het voorliggende gebied liggen een aantal wildbeheereenheden (WBE's). In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betrokken WBE's en een aantal van hun kenmerken.

Gegevens over de WBE's binnen het Vogelrichtlijngebied ontbreken momenteel nog. Deze waren nog niet opgenomen in de analyse van de Hubertusvereniging. Deze gegevens zijn opgevraagd en zullen worden toegevoegd.

Tabel 6-13. Kenmerken van de betrokken WBE's [40]

	Aantal jachtrechthouders binnen WBE	Totale oppervlakte WBE	Oppervlakte WBE binnen Natura 2000 gebied	Bejaagbare oppervlakte binnen Natura 2000 gebied
Groot-Brecht*	25	6234	2	1
Noorderkempen*	26	4521	0	0
De Voorkempen*	19	3396	1471	24
Kalmthout*	24	2849	0	0
Antwerpse Polders Noord*	36	4908	263	43
Essen	33	3725	0	0

* Het werkingsgebied van deze wildbheereenheden overlappen deels met het Habitrichtlijngebied. De activiteiten binnen dit gebied worden dus mogelijk mee bepaald door afspraken met Defensie.

[40] *Gebruikte datalaag voor de analyse is:*
Wildbeheereenheden, tabel, toestand 01/01/2010 (Hubertus Vereniging Vlaanderen)

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor elke wildbeheereenheid is er een wildbeheerplan. In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de doelstellingen van de hierboven beschreven WBE's.

Tabel 6-14. Doelstellingen uit de wildbeheerplannen van de betrokken WBE's [41]

Naam WBE	Doelstellingen wildbeheerplan	Wildsoort voor doelstelling
Groot-Brecht	Toename voorjaarsstand	ree, patrijs
	Constant jaarlijkse oogst	ree
	Beperking negatieve gevolgen	Canadese gans, Nijlgans, houtduif, konijn, vos, kraai, gaai, ekster
Noorderkempen	Constante voorjaarstand	ree, haas, fazant
	Beperking negatieve gevolgen	konijn, grauwe gans, Canadese gans, vos, kat, houtduif, kraai, ekster
	Andere	patrijs, eend, gaai
De Voorkempen	Constante voorjaarstand	ree, haas, patrijs, eend
	Toename voorjaarsstand	fazant
	Beperking negatieve gevolgen	Canadese gans, vos, kat, houtduif, kraai, ekster
	Andere	konijn, patrijs
Antwerpse Polders Noord	Constante voorjaarstand	ree, konijn, wilde eend
	Toename voorjaarsstand	haas, patrijs, fazant
	Constant jaarlijkse oogst	haas, patrijs, eend
	Beperking negatieve gevolgen	ree, smient, vos, kat, houtduif, kraai, gaai, ekster
Essen	Constante voorjaarstand	haas, konijn, patrijs,wilde eend canada gans
	Toename voorjaarsstand	fazant
	Beperking negatieve gevolgen	vos, kat, houtduif, kraai
Kalmthout	Constante voorjaarsstand	Ree, fazant, wilde eend
	Toename voorjaarsstand	Haas, patrijs, konijn
	Constante jaarlijkse oogst	Haas, patrijs, fazant, wilde eend
	Toename jaarlijkse oogst	Canadese gans, konijn
	Beperking negatieve gevolgen	Ree, Canadese gans, vos, verwilderde kat, houtduif, kraai, ekster, gaai

Inventarisatie van waterwinningen[42]

Achtergrondinformatie bij de analyse

Zowel voor de natuur als de mens is zuiver en voldoende kwaliteitsvol water van zeer groot belang. Het is dan ook duidelijk dat er in sommige gebieden een sterke interactie kan zijn tussen de winning van water voor menselijk gebruik en de aanwezige natuurwaarden. Enerzijds zijn de aanwezige natuurwaarden in bepaalde gebieden beschermd gebleven van externe kwaliteitsverstorende invloeden omwille van de aanwezigheid van winningen. Bepaalde natuurgebieden en het hebeer in deze gebieden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de drietrapsstrategie – vasthouden (én

[41] *Wildbeheerplannen van de verschillende Wildbeheereenheden.*

[42] *Gebruikte datalagen voor de analyse zijn:*

Waterwingebieden SVW, vector, toestand 24/09/2009 (Samenwerkingsverband Vlaams Water)
Vergunde grondwaterwinningen, vector, toestand 03/09/2009 (VMM)

INFORMATIEF DOCUMENT

infiltreren), bergen en (vertraagd) afvoeren. Op die manier zijn natuurgebieden van belang als 'reservoir' of 'insijpelingsgebied' voor winningen. Langs de andere kant kunnen winningen de ontwikkeling van bepaalde natte natuurtypen hypothekeren. Gezien het belang van de relatie tussen de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen en de winning van water wordt bijzondere aandacht besteed aan de beschrijving van de waarde van de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden voor de winning van water.

Bij waterwinningen wordt automatische de link gelegd met drinkwater. Naast de winningen voor drinkwater zijn er echter nog een groot aantal grondwaterwinningen voor koeling, bedrijfsprocessen, irrigatie, … Alle voorkomende winningen binnen het gebied worden daarom geïdentificeerd.

Gezien hun algemeen belang is voor de winningen voor drinkwater de relatie met de verschillende gebieden verder in detail onderzocht. Hierbij wordt zowel aandacht gegeven aan oppervlaktewaterwinningen en grondwaterwinningen. Door het Samenwerkingsverband Vlaams Water (SVW) is een methodiek voor een 'waardebepaling' van percelen uitgewerkt. Via deze methode wordt een 'waarde' gegeven aan de percelen in functie van de bijdrage van de percelen aan de kwaliteit en de kwantiteit van het opgepompte water. De uitkomst is een relatieve waardering van verschillende percelen in het kader van de drinkwatervoorziening. De relatieve waardering van de percelen voor drinkwatervoorziening wordt uitgedrukt in een vijfdelige schaal. Naast de aanwezige infrastructuur binnen een gebied (bijvoorbeeld waterbekkens, infiltratievoorzieningen, …) moet voor grondwaterwinningen natuurlijk ook rekening gehouden worden met het belang van de ruimere omgeving. Voor grondwaterwinningen speelt immers ook de mate waarbij het perceel bijdraagt aan de winning. Om die waarde te bepalen voor grondwaterwinningen is de afpompingskegel van de winning bij de vergunde capaciteit berekend. Percelen met een grote afpomping dragen veel bij aan de winning en krijgen een hogere relatieve waarde. Percelen met een lage afpomping krijgen een lagere relatieve waarde. Het kan op deze manier dan gebeuren dat een waterwinning niet gelegen is in een gebied, maar dat een aantal percelen binnen het gebied bijdraagt tot de kwantiteit en kwaliteit van de winning en dus gewaardeerd wordt. Vooral voor freatische grondwaterwinningen kan de bijdrage van de omliggende percelen aanzienlijk zijn. Een uitgebreide omschrijving van de methodiek is toegevoegd in bijlage 7.

Binnen het gebied zelf komen momenteel 64 vergunde grondwaterwinningen voor. Bijna alle winningen liggen binnen het Vogelrichtlijngebied. De meeste van deze winningen zijn gekoppeld aan landbouwactiviteiten. In de kaartenbijlage op kaart 6.6 wordt een overzicht op kaart gegeven van de verschillende winningen in het gebied. In bijlage 7 wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste kenmerken van deze winning.

Door de aanwezigheid van grote drinkwaterwinningen maken de grondwaterwinningen voor landbouwactiviteiten slechts een (zeer) beperkt deel uit van de vergunde niet-freatische jaardebieten (zie tabel bijlage 7).

Er zijn drie drinkwaterwinningen van PIDPA die ruimtelijk interfereren met het gebied. De winningen van Brecht ligt in deelgebied 2 van het Habitatirchtlijgebied. Het is een artesische winning. De ruimtelijke interferentie bedraagt meer dan 200 ha. Het betreft een zone met een lagere waarderingsklasse. De winning van Wuustwezel ligt binnen het Vogelrichtlijngebied. Deze artesisch winning interfereert ruimtelijk met bijna het gehele Vogelrichtlijngebied. Ook zones met een grote waarde voor de drinkwaterwinning liggen binnen het Vogelrichtlijngebied. De winning van Kappelen ligt buiten Natura 2000 gebied. Ze interfereert ruimtelijk met het Habitatrichtlijngebied en (in beperkte mate) met het Vogelrichtlijngebied. Het is een semi-artesisch winning. De overlap met het gebied is vooral met zones met lagere waarderingsklasse voor de winning. In bijlage 7 worden de belangrijkste kenmerken van deze winningen opgenomen. In Tabel 6-15 wordt een overzicht gegeven van de ruimtelijke interferentie van de drie drinkwaterwinningen met het gebied[43]. In de kaartenbijlage wordt op kaart 6.6 de interferentie gesitueerd op kaart.

INFORMATIEF DOCUMENT

[43] *Er zijn vijf klassen onderscheiden. Klasse 1 omvat de ruimtelijke eenheden die relatief het minst gewaardeerd zijn. Ze zijn relatief gezien minder belangrijk voor de werking van de winning. Klasse vijf omvat de ruimtelijke eenheden die relatief het hoogst gewaardeerd werden. Zij zijn relatief gezien het meest belangrijk voor de werking van de winning.*

Tabel 6-15 Overzicht van de ruimtelijke interferentie van de winningen met het gebied

	Nr deel-gebied	Naam Winning	Overlap met verschillende categorieën van waardering				
			1	2	3	4	5
Oppervlakte per deelgebied (ha)	**1**	Kapellen	173	244			
	2	Brecht	187	40			<0,5
	SBZ-V	Brecht	<0,5	<0,5			
	SBZ-V	Kapellen	2	3			
	SBZ-V	Wuustwezel	215	1024	457	276	297
Totale oppervlakte (ha)			**577**	**1311**	**457**	**276**	**298**
Aandeel (% totale oppervlakte SBZ)			**12,5**	**28,4**	**9,9**	**6,0**	**6,4**

Voor het transport van het drinkwater is een uitgebreid leidingennetwerk aanwezig. Deze leidingen moeten op geregelde tijdstippen gecontroleerd kunnen worden. Bovendien moeten ze, bij lekken, bereikbaar zijn voor onderhoud. Op kaart 6-7 in bijlage X is een situering van de leidingen voor drinkwater opgenomen.

Inventarisatie van het recreatief gebruik

Achtergrondinformatie bij de analyse

Een groot aantal Habitat- en Vogelrichtlijngebieden heeft een bepaalde recreatieve waarde. Langs de andere kant legt recreatie in sommige gevallen een druk op bepaalde natuurwaarden. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende recreatie die ruimtelijk vastligt. De analyse gebeurt op basis van een analyse van de voorkomende, recreatieve bestemming volgens het gewestplan en/of geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen. Deze informatie wordt aangevuld met recreatieve gebruiken binnen de gebieden die geïnventariseerd werden in het kader van de opmaak van een ruimte-inventaris binnen de studie 'Ruimte voor toerisme en recreatie in Vlaanderen'[44] die opgemaakt werd door WES in opdracht van Toerisme Vlaanderen. Binnen deze studie werden volgende ruimtelijke entiteiten weerhouden in de ruimte-inventaris:

- Niet-geplande aantrekkingselementen (wandelbossen, natuurgebieden met bezoekerscentra);
- Geplande aantrekkingselementen (attractie- en themaparken, zoo's en dierenparken, openluchtrecreatieve en waterrecreatieve aantrekkingspolen,…);
- Logiesaccomodatie (openluchtrecreatieve verblijven);
- Overige recreatieve infrastructuur (jachthavens).

Deze gegevens zijn aangevuld met ruimtelijke informatie van BLOSO ontvangen met betrekking tot de ruimtelijke ligging van sportinfrastructuur. Het is ook mogelijk dat andere vormen en infrastructuur met betrekking tot recreatie aanwezig zijn (bijvoorbeeld routes voor wandelen, fietsen, ruitersport, puntsgewijze recreatieve infrastructuur, …). Deze gebruiken worden verder in detail geïnventariseerd op het moment dat afspraken worden gemaakt over de implementatie van de natuurdoelen.

Binnen het volledige gebied is 18 ha via de ruimtelijke ordening bestemd voor recreatie (zie Tabel 6-1). Deze oppervlakte ligt vooral binnen het Vogelrichtlijngebied. Er is een beperkte interferentie

[44] *WES 2007.*

INFORMATIEF DOCUMENT

met de vergunde camping 'Keienven'. Daarnaast komen ook twee speelbossen binnen het gebied voor. Sportinfrastructuur is enkel aanwezig binnen het Vogelrichtlijngebied.

Een volledig overzicht van de aanwezige recreatieve infrastructuur binnen het gebied wordt weergegeven in Tabel 6-16. In bijlage 5 op kaart 6.8 wordt de interferentie gesitueerd op kaart.

Tabel 6-16 Overzicht van de geïnventariseerde recreatieve infrastructuur[45] en sportinfrastructuur[46] binnen het gebied

Categorie recreatieve infrastructuur	Naam	Deel-gebieden van gebied	Oppervlakte totaal (ha)	Oppervlakte binnen gebied (ha)
Niet-geplande aantrekkings-elementen	Speelbos 'Klein Schietveld'	1	18	4
	Speelbos 'Uilenbos'	2	7	7
Geplande aantrekkingsele-menten	/			
Logiesaccomodatie	Camping Keienven	2, SBZ-V	7	<0,5
Overige recreatieve infra-structuur (jachthavens)	/			
Sportinfrastructuur	Motorcrossterrein AMC			
	Basketbalveld Wuustwezel			
	Petanqueterrein Wuustwezel			
	Sporthal Wuustwezel			
	Turnlokaal Vrije Basisschool Sterbos			
	Skateterrein Wuustwezel			
	Rolschaatspiste Wuustwezel			
	Tennisvelden Molenheide			
	Sportlokaal Sint-Kristoffel			
	Tennisterrein Kattegat			
	Voetbalveld Kattegat			
	Turnlokaal Braken Vrij Onderwijs			
	Visvijver De Maatjes			
	Visvijver De Platte Pen Wuustwezel			
Recreatieve infrastructuur:	wandel- en fietsknooppuntennetwer-ken, Grote Routepaden	1, 2, 3		

Inventarisatie van de woongebieden

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kan natuurlijk ook worden gewoond. De bestaande bewoning wordt geregeld via de vergunning in het kader van de ruimtelijke ordening. De opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen verandert hier niets. Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kunnen uitzonderlijk (deels) overlappen met woongebieden of woonuitbreidingsgebieden. In die uitzonderlijke situaties kan het verder ontwikkelen van het woongebied of woonuitbreidingsgebied mogelijks interfereren met de instandhoudingsdoelstellingen voor de diersoorten en/of hun leefgebieden in de speciale beschermingszone. Ook voor woongebieden of woonuitbreidingsgebieden die grenzen aan

[45] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Ruimte voor Toerisme in Vlaanderen, vector, toestand 19/06/2006 (Toerisme Vlaanderen).
[46] *Sportinfrastructuur in Vlaanderen, vector, toestand 15/10/2009 (Bloso)*

INFORMATIEF DOCUMENT

een speciale beschermingszone kan er interferentie zijn. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt daarom in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende bestemmingscategorieën volgens het gewestplan en/of de geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen.

In bijlage 5 op kaart 6.9 wordt een overzicht gegeven van de aanwezige woongebieden in en rond het gebied. Binnen het gebied komen enkel een aantal snippers voor. Deze zijn voornamelijk in het vogelrichtlijngebied woongebied gelegen.[47]

Inventarisatie van de industriële en gerelateerde activiteiten

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen Habitat- of Vogelrichtlijngebieden komen verschillende vormen van industriële en gerelateerde activiteiten zoals ontginningen, storten, watervoorzieningen, etc. voor. De relatie met de instandhoudingsdoelstellingen van een Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kan sterk verschillen van activiteit tot activiteit. In bepaalde situaties zullen bepaalde instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden op terreinen van industriële en gerelateerde activiteiten. Langs de andere kant is het duidelijk dat bepaalde activiteiten een druk leggen op bepaalde natuurwaarden.

Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende industriële en gerelateerde activiteiten die ruimtelijk vastliggen. De analyse gebeurt op basis van een analyse van de voorkomende bestemmingscategorieën volgens het gewestplan en/of de geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen. Deze informatie wordt aangevuld met informatie van het Agentschap Ondernemen over de voorkomende bedrijvenzones en ligging van de bedrijfspercelen.

Binnen het gebied komen slechts enkele zones voor die bestemd zijn voor industriële en gerelateerde activiteiten (zie Tabel 6-1). Binnen het Vogelrichtlijngebied komt, volgens het gewestplan, 4 ha industriebestemming voor. Deze bedrijfszone is volledig ingevuld met bedrijfspercelen. In de andere deelgebieden komen slechts in beperkte mate bedrijfszones voor (het betreft hier voornamelijk snippers in de randzone van het gebied).

Transportinfrastructuur

Achtergrondinformatie bij de analyse

In en rond de Europese gebieden komen verschillende soorten transportinfrastructuur (autowegen, spoorwegen, waterwegen) voor. De restruimte rond deze infrastructuur biedt kansen voor de ontwikkeling van bepaalde natuurwaarden. Langs de andere kant kan de aanwezigheid en het gebruik van deze infrastructuur aanleiding geven tot een bepaalde druk.

In bijlage 5 wordt een overzicht gegeven van de aanwezige infrastructuur[48].

Infrastructuur nutsbedrijven

Elia

Elia is de beheerder van het Belgische hoogspanningsnet en staat in voor de transmissie van elektriciteit. Over het hoogspanningsnet wordt stroom vervoerd van de producenten naar de distribu-

---

[47] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Gewestplan, vector, toestand 01/01/2002 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, AGIV-product).

Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, vector, toestand 03/06/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed).

[48] *Gebruikte datalaag:*

Transportnetwerk (NAVTEQ - GIS-Vlaanderen), vector, toestand 29/04/2009 (NAVTEQ, Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen en Agentschap Wegen en Verkeer).

INFORMATIEF DOCUMENT

tienetbeheerders en de industriële grootverbruikers. Elia bezit alle Belgische netinfrastructuur van 150 tot 380 kV en nagenoeg 94% van de netinfrastructuur van 30 tot 70 kV.

Op kaart 6-12 in bijlage X staan de verschillende installaties van Elia die gelegen zijn in de buurt van of in de betrokken Natura 2000 gebieden.

De infrastructuur van Elia kan op verschillende manieren interfereren met de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied. Zowel ondergrondse als bovengrondse leidingen moeten bijvoorbeeld bereikbaar zijn voor periodiek onderhoud of voor herstellingswerken. Verandering van de fysische bodemkarakteristieken (vb. vernatting, afgraving,..) kan leiden tot structurele problemen van infrastructuur zoals pilonen of hoogspanningsstations. Tenslotte dient men voor de bovengrondse leidingen ook rekening te houden met de bestaande veiligheidsvoorschriften. Het is vanuit veiligheid verboden om bebouwing maar ook opgaand groen (bijvoorbeeld bomen) te lokaliseren binnen een bepaalde veiligheidsafstand. Bomen binnen deze afstand moeten periodiek gesnoeid worden indien ze te dicht bij de geleiders komen. De veiligheidsafstand is groter naarmate de spanning toeneemt. Op te merken valt dat binnen deze veiligheidszone ook opportuniteiten zijn om hoogwaardige natuur na te streven. Indien gekozen wordt voor bepaalde 'lage vegetatie' is zelfs een win-win situatie mogelijk.

De omgekeerde situatie geldt ook. De aanleg van ondergrondse leidingen bv. kan invloed hebben op de waterhuishouding.

Fluxys

Er werd geen informatie aangeleverd door Fluxys. Toetsing bij Fluxys over mogelijke interacties moet gebeuren in het kader van de implementatie van de maatregelen.

INFORMATIEF DOCUMENT

7 Analyse van de knelpunten voor het bereiken van een goede staat van instandhouding

Op Vlaams niveau zijn doelen voor de Europese habitats en soorten afgesproken. Afspraken zijn ook gemaakt over het belang van elk van de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden (zie hoofdstuk 0). Een aantal habitats en soorten is momenteel niet in een goede staat van instandhouding (zie hoofdstuk 5). Voor het bereiken van een duurzame oplossing moeten bestaande knelpunten opgelost en bedreigingen gekeerd worden. Hierbij moet optimaal gebruik gemaakt worden van actuele sterkten en toekomstige kansen. De socio-economische context (zie hoofdstuk 6) geeft input voor het identificeren van de kansen en bedreigingen.

In dit hoofdstuk wordt een analyse van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen gepresenteerd Op basis hiervan worden de belangrijkste knelpunten geïdentificeerd. Voor elke van de knelpunten worden de mogelijke oplossingsrichtingen geschetst. (zie paragraaf 7.1.5). In paragraaf 7.3 wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste knelpunten. Op basis van de analyses in dit hoofdstuk worden in hoofdstuk 0 de conclusies getrokken worden over de doelstellingen en prioritaire inspanningen per gebied.

7.1 Analyse van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen geanalyseerd. Eerst wordt een overzicht gegeven van de verschillende sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Vervolgens worden de belangrijkste kwesties geïdentificeerd.

Ter info: Methodologisch kader voor de analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen

De methodiek van de SWOT-analyse, die gangbaar wordt toegepast bij het opstellen van bedrijfsplannen voor ondernemingen, wordt gevolgd. In dat kader wordt aan de hand van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen gekeken naar de toekomst van de organisatie. Volgende stappen worden hierbij gezet:

1. **Bepalen sterke en zwakke punten** (Strengths & Weaknesses):
   1° Sterktes. De sterktes zijn in dit kader die biotische en abiotische elementen en processen in de natuur die helpen de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Voorbeelden van sterktes zijn onder andere de aanwezigheid van kwel, grote aaneengesloten natuurkernen, voorkomen van voor het habitat typische soorten, ….
   2° Zwaktes. De zwaktes zijn die biotische en abiotische elementen en processen in de natuur die de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen tegenwerken. Voorbeelden van zwaktes zijn onder meer vergrassing van heidevegetatie, overstromingen van kwestbare vegetatie, ontbreken van structuurdiversiteit in bos, …

2. **Kansen en bedreigingen** (Opportunities & Threats)
   1° Kansen. De kansen zijn “krachten” die niet eigen aan de natuur zijn, maar acties of menselijke activiteiten die wel helpen de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Welke bestaande of potentiële socio-economische activiteiten kunnen de natuur helpen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken? Zijn er al plannen die knelpunten zullen oplossen?
   Voorbeelden van kansen zijn onder meer de aanwezigheid van een goed werkende bosgroep, lopende of geplande beheerinspanningen van het ANB, bestaande afspraken met landbouwers over natuurgericht beheer, …
   2° Bedreigingen. Bedreigingen zijn “krachten” die niet eigen aan de natuur zijn en die de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen tegenwerken. Welke bestaande of potentiële socio-economische activiteiten zullen het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen juist moeilijk maken voor de natuur? Zijn er al plannen die knelpunten zullen veroorzaken?
   Voorbeelden van bedreigingen zijn onder andere de geplande aanleg van infrastructuurwerken, de instroom van nutriënten in een gebied, versnipperde eigendomsstructuur van bossen.

INFORMATIEF DOCUMENT

3. **Identificatie van de kwesties**
In een volgende stap wordt de relatie tussen de verschillende sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen geanalyseerd. Voor elke sterkte en zwakte wordt onderzocht of/en op welke manier ze een relatie heeft met de kansen en bedreigingen. Zo wordt onderzocht welke kansen sterktes versterken of zwaktes oplossen. En wordt onderzocht welke bedreigingen zwaktes versterkt en sterktes beperkt. Deze analyse wordt gepresenteerd via een matrix, de zogenaamde confrontiematrix, met in de rijen de sterktes en zwaktes en in de kolommen de kansen en bedreigingen. Op basis van deze analyse worden de belangrijkste kwesties geïdentificeerd. De kwesties zijn die relaties tussen sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen die het belangrijkste zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

7.1.1. Overzicht van de sterktes

1. Het Klein en het Groot Schietveld zijn naar Vlaamse normen relatief grote aaneengesloten natuurgebieden

Hoewel ze ruimtelijk van elkaar gescheiden zijn, zijn beide Schietvelden op zich relatief grote aaneengesloten natuurgebieden. Er is slechts een beperkt aantal wegen en op de meeste plaatsen een beperkte betreding. De meest kwetsbare zones van het Klein Schietveld en het volledige Groot Schietveld zijn afgesloten voor recreatie, zodat er voldoende rustgebieden zijn voor fauna.

De grote aaneengesloten oppervlakte zorgt voor betere overlevingskansen voor de soorten die er voorkomen. Van verscheidene soorten zijn er nog duurzame populaties aanwezig. De grote oppervlakte biedt ook grote uitbreidingskansen voor heidehabitats en mogelijkheden voor het herstel van natuurlijke processen op landschapsschaal (natuurlijke hydrologie, natuurlijke successie, …).

Op beide Schietvelden samen is de grootste oppervlakte natte heide in Vlaanderen aanwezig, wat ook één van de redenen is waarom er nog zoveel zeldzame en habitattypische soorten voorkomen.

2. Grote variatie in abiotische kenmerken

De grote oppervlakte biedt een grote variatie in abiotische kenmerken (reliëf, geologie, pedologie, hydrologie, …) Zo wisselen uitgesproken droge, zandige bodems af met zeer natte bodems, infiltratiegebieden met beekvalleien. Die variatie in de abiotiek vertaalt zich in een grote variatie in fauna en flora, en in een grote potentie tot herstel van goede uitgangssituaties voor de gewenste vegetaties.

3. Van bepaalde soorten komen meerdere populaties voor - > risicospreiding t.a.v. uitsterven soorten

De gebieden herbergen veel zeer sterk bedreigde soorten van heide- en veenhabitats.Voor een aantal belangrijke habitats en soorten geldt dat ze in de beide deelgebieden actueel of potentieel voorkomen. Het lokaal uitsterven van een soort in een bepaald deel gebied hoeft dus niet dadelijk te betekenen dat de soort uit het habitatrichtlijngebied is verdwenen.

4. Gunstige omstandigheden voor evolutie naar habitatwaardige bossen mits beperkt actief ingrijpen

Verschillende bossen evolueren, hoewel ooit grotendeels aangeplant als monotone naaldhoutaanplant, al naar waardevol ouder bos met verjonging van verschillende soorten loofbomen en struiken. Hier is de uitgangssituatie gunstig voor een spontane evolutie naar zuurminnend eikenberkenbos (habitattype 9190) Het is dus voornamelijk een kwestie van tijd eer de meeste bossen habitatwaardig worden. Elders is actief ingrijpen (dunnen, creëren van open plekken, verwijderen van strooisel en opslag van naaldhout, …) noodzakelijk om de monotone naaldhoutaanplanten om te vormen naar habitatwaardig bos.

5. Aanwezigheid van fossiel beekdal en veensubstraat in een grensoverschrijdend gebied

De Maatjes en omgeving dragen de kenmerken van een laagveenformatie in mesotroof tot eutroof milieu en zijn gelegen in een fossiel beekdal. Hierdoor ontvangt het moeras water door neerslag.

INFORMATIEF DOCUMENT

oppervlakteaanvoer en kwel. Het immense veenpakket dat de omgeving vroeger bedekte is verdwenen, op een aantal relicten na. Volgens de bodemkaart zijn daarvan nog enkele in het Vlaams natuurreservaat aanwezig. Het gebied dankt zijn grote natuurwaarde aan de aanwezigheid van deze natte gronden in Vlaanderen maar zeker ook in Nederland.

6. Vrij groot bosrijk gebied

In het gebied Wuustwezelheide is een relatief groot aaneengesloten bosrijk gebied aanwezig dat sterk contrasteert met het open en sterk geuniformiseerd landbouwland. De aanwezigheid van het kasteeldomein heeft er mede voor gezorgd dat een bosrijk gebied bewaard gebleven is, het gesloten karakter en landschapsstructuur zijn nog goed bewaard en de parkstructuur (beboste stukken en ontginningsdreven) is ook nog relatief gaaf.

7. Militair domein

Vrijwel het gehele habitatrichtlijngebied en een zeer belangrijk deel van het vogelrichtlijngebied bestaat uit militair domein. Hier zijn op grote aaneengesloten oppervlaktes de natuurlijke kenmerken van het landschap bewaard gebleven, en is in de voor het publiek afgesloten gedeeltes de rust goeddeels bewaard.

7.1.2. Overzicht van de zwaktes

1. Kwetsbaarheid van de (ven)habitats voor verzuring

Als gevolg van verzuring zijn immers bijna alle sleutelsoorten verdwenen. De vennen in de Schietvelden zijn bijzonder kwetsbaar voor verzuring.

De kennis over effectgerichte herstelmaatregelen voor vennen zoals het bekalken of bemergelen van de intrekgebieden is nog onvolledig maar neemt gestaag toe. Het is wel de vraag of het aanwenden van dergelijke maatregelen in alle opzichten aanvaardbaar is (opschonen van vennen b.v. kan negatieve effecten hebben op faunasoorten) en of deze maatregelen tot het gewenste herstel zullen leiden zolang de externe milieufactoren (verzurende atmosferische deposities) in gelijke mate ongunstig blijven. Toch valt geen enkele herstelmaatregel op voorhand uit te sluiten.

De aanwezigheid van een bosgordel in grote delen van de randzone van het Groot Schietveld kan een deel van de verzurende impact van emissies bufferen richting de meer centraal gelegen open vegetaties. De kwetsbaarheid van de boshabitats voor verzuring (HT 9190) vormt daarbij echter ook een zwakte.

2. Kwetsbaarheid van de habitats voor verdroging

De belangrijke aanwezigheid van verdrogingsgevoelige vegetao.a. tietypes (natte heides, veenvegetaties, natte weilanden) en soorten en maakt het gebied kwetsbaar voor verdroging. Ook de soorten die hun leefgebied of foerageergebied in natte vegetatietypes hebben en er dus van afhankelijk zijn worden hierdoor kwetsbaar voor verdroging.

3. Kwetsbaarheid van de vegetaties

Heidevegetaties staan bekend als kwetsbaar. Heidevegetaties (zowel droge als natte) zijn op Vlaams niveau zeldzaam en tredgevoelig. Vooral oude, structuurrijke droge heides met veel mossen en korstmossen en natte, venige heides zijn zeer gevoelig voor betreding.

4. Kwetsbaarheid van soorten

Niet alle belangrijke soorten komen in meerdere (sub)populaties voor, of komen voor in beide deelgebieden. Aardbeivlinder, Gentiaanblauwtje, Eenarig wollegras, Adder en Heidekartelblad zijn onder meer soorten die slechts één, of enkele kleine populaties hebben in het gebied, of die slechts in een van de twee deelgebieden voorkomen. Dat maakt de soorten kwetsbaar voor stochastische factoren en voor lokaal uitsterven. De grote aantalen overwinterende en zwermende vleermuizen van meerdere soorten, zijn in belangrijke mate gebonden aan één fort, wat ze ook zeer kwetsbaar maakt voor verstoring.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ook vogelsoorten als Nachtzwaluw, Wespendief, Boomleeuwerik, Bruine kiekendief, … zijn zeer gevoelig voor verstoring.

5. Geïsoleerde ligging

Hoewel de Schietvelden nog relatief uitgestrekte natuurgebieden zijn, liggen ze vrij tot zeer geïsoleerd het binnen het Vlaamse cultuurlandschap. Verschillende soorten (Vleermuizen, vogels, …) gebruiken lineaire landschapselementen als bomenrijen, waterlopen, houtkanten, … om zich te verplaatsen tussen hun verschillende leefgebieden. Indien deze landschapselementen onvoldoende aanwezig zijn of er heel wat barrières als verstedelijkt gebied, lichtverstoring door woongebieden, snelwegen, … aanwezig zijn, dan wordt het bereiken van de verschillende leefgebieden moeilijker.

De resterende open stukken die beide gebieden ook onderling verbinden worden hoe langer hoe meer ingepalmd, en de aanwezige verkeersinfrastructuur heeft daarbovenop ook een sterk versnipperend effect. Hierdoor is de verbinding met andere habitatrichtlijngebieden (o.a. Kalmthoutse heide, Fortengordel, …) onvoldoende wat mogelijk een weerslag kan hebben op de aanwezige populaties (vleermuizen, amfibieën, …).

Voor een groot aantal organismen is deze sterk geïsoleerde ligging nefast. De eigenhandige terugkeer van habitattypische soorten die uit het gebied verdwenen zijn wordt er sterk door bemoeilijkt (bv. Gentiaanblauwtje naar Klein Schietveld), maar ook nog aanwezige (ogenschijnlijk) gezonde populaties kunnen het moeilijk krijgen omdat op lange termijn door de isolatie en de beperkte genetische uitwisseling die dat met zich meebrengt, de kans op lokaal uitsterven toeneemt ('extinction debt', Kuussaari et al. 2009; Öckinger et al. 2010) .

In het kader van de ontsnippering werden in de omgeving wel reeds maatregelen getroffen zoals de aanleg van het ecoduct over de E19 en HSL, en de aanleg van ecokokers en ecoduikers aan de Weerijsbeek, Weehagense beek, Henxbrpoekbeek, Laarse beek, E-10 plas en Antitankgracht.

7.1.3. Overzicht van bedreigingen

1. Verdroging door grondwaterwinning en drainages in de omgeving

In de speciale beschermingszones zijn er twee belangrijke grondwaterwinningen van Pidpa t.b.v. de productie van drinkwaterc met verdrogende effecten op het gebied.

Daarnaast is ook een te hoge drainage van landbouwwater een bedreiging voor het behoud van voldoende natte graslanden in functie van vogelsoorten.

2. Verzuring

Heide- en venecosystemen zijn zeer gevoelig voor luchtdepositie. Er dient rekening gehouden te worden met mogelijke hindereffecten:

- emissies van verbrandingsgassen als gevolg van vervoer
- verzurende deposities.

Verbrandingsgassen als gevolg van vervoer betreft stikstofoxiden (NO_x) welke worden omgezet tot salpeterzuur. In het geval van verzurende deposities gaat het vooral om zwavel (SO_2)- en stikstofverbindingen (NO). SO_2 wordt in de atmosfeer grotendeels omgezet worden in zwavelzuur (H_2SO_4), terwijl NO na oxidatie tot NO_2 omgezet wordt tot salpeterzuur (HNO_3). Deze zuren zullen na enige tijd afgezet worden als droge of natte depositie ('zure regen').

Het afzetten van verzurende componenten uit de lucht (atmosferische depositie) leidt tot verzuring van de bodem en het oppervlaktewater en tot aantasting van de vegetaties. Externe verzuring van bodem en oppervlaktewater leidt tot aanrijking met nitraat en zware metalen. Interne verzuring is een gevolg van diverse processen in de bodem of substraten van oppervlaktewaters. Zandige bo-

INFORMATIEF DOCUMENT

dems maar ook voedselarme wateren op weinig bufferend substraat zoals vennen op zandige bodems zijn onderhevig aan verzuring (Kuijken 2001). Door verzuring vergrast heide en wordt het bufferend vermogen in de bodem aangetast. Een maximaal depositieniveau van 300 tot 700 Zeq/ha.jaar wordt vermeld in het MINA-plan 2 om verzuringsgevoelige habitats als heide en vennen te beschermen.

Op basis van de overheersende windrichtingen in de regio (ZW) en gegevens van het depositiemeetnet verzuring, mag worden aangenomen dat de beide Schietvelden in belangrijke mate negatief worden beïnvloed door verzurende deposities afkomstig van het verkeer in de Antwerpse agglomeratie en bedrijven in het Antwerpse havengebied. In 2008 bedroeg de totale verzurende depositie in Kapellen (meetstation in het Klein Schietveld) 2879 Zeq/ha.jaar in heideterreinen[49]. Het VMM rapport stelt letterlijk: *De hoge depositiewaarden in Kapellen kunnen we toeschrijven aan de industrie in de Antwerpse haven en de invloed van de Antwerpse agglomeratie. Antwerpen ligt immers ten zuidwesten (hoofdwind-richting) van Kapellen*. De depositie zit dus nog steeds ver boven de kritische last. De te hoge atmosferische depositie werd ook door Laurijssens et al. 2007b aangehaald als een van de redenen van de sterke vergrassing in het terrein.

Door een verlaagde kweldruk en een verhoogde drainage, is het aandeel kwelwater in het grondwater in het Vlaams natuurreservaat de Maatjes verlaagd. Doordat kwelwater een hoger basengehalte heeft dan regenwater/oppervlaktewater, is het grondwater verzuurd (Lisec 2004, Tauw 2004). Dit heeft zijn weerslag op de laagveenflora die van oorsprong in het gebied aanwezig geweest is.

3. Toenemende vergrassing met Pijpenstrootje

Veruit het grootste deel van de oppervlakte natte en droge heide in de speciale beschermingszone is vergrast met Pijpenstrootje. Verzuring, eutrofiëring en verdroging zijn hier op de eerste plaats debet aan. Hoe meer het grondwaterpeil zakt en schommelt, hoe groter de expansie van Pijpenstrootje. In de doelenzone van het Groot Schietveld werd deze evolutie nog versneld door de frequente grootschalige preventieve branden (tot 2006) én het afbranden van heidevegetaties in ongunstige omstandigheden ten gevolge van schietoefeningen, waarvan het sneller groeiende Pijpenstrootje zich beter herstelt dan Gewone Dophei of Struikhei.

Behalve door plaggen (zeer plaatselijk en procentueel toch maar op een fractie van het terrein) is door het beheer tot op heden niet echt effectbestrijdend ingezet op het terugdringen van de vergrassing. Hierbij is te bedenken dat plaggen een erg dure maatregel is (ca. 6.000 euro/ha) en het terrein zich vaak slecht leent voor de inzet van de benodigde zware machines (reliëfrijk, geaccidenteerd, landschappelijk kwetsbaar). In eerste instantie wordt getracht probleemoplossend te werken, en alvast richting beheersing van hydrologie zijn reeds voorzichtige maatregelen getroffen.

4. Branden

Het gebied is brandgevoelig, omwille van de voorkomende vegetaties en omwille van de sterke vergrassing met Pijpenstrootje die is opgetreden (zie hierboven). Sinds enkele jaren wordt er in het Groot Schietveld niet meer grootschalig preventief gebrand, aangezien dit een negatief effect had op de heidevegetaties en heidefauna en vnl. de verdere vergrassing met Pijpenstrootje bevorderde.

Bij de schietoefeningen in het Groot Schietveld wordt rekening gehouden met de brandgevoeligheidsindex. Door de terreinbeheerder, -eigenaar en brandweerkorpsen van de betrokken gemeentes wordt sterk ingezet op vroegtijdige branddetectie. Occasionele branden zijn echter onvermijdelijk, en lopen steeds het risico uit te dijen tot een uitslaande brand met zware verwoestende gevolgen.

5. Hoge recreatiedruk

Tot doel gestelde habitats in de heidesfeer zoals stuifduinen (habitats 2310 en 2330) en vochtige en droge heide (habitats 4010/7150 resp. 4030) zijn kwetsbaar voor menselijke verstoring (Toet-

[49] *Zure regen in Vlaanderen, depositiemeetnet verzuring 2008 (VMM)*

INFORMATIEF DOCUMENT

singskader natuur en recreatie; Arcadis, 2009). Ook voor heidevogels kan de hoge recreatiedruk een bedreiging vormen.

Het Groot Schietveld is in principe niet toegankelijk voor het publiek, maar in de weekends en 's avonds durft er wel veel volk aanwezig zijn (wandelaars, joggers, fietsers, ruiters, quad- en motorruiters,…),.

Het Klein Schietveld is grotendeels wel toegankelijk, maar ook daar stelt zich het recreatieprobleem ten volle. Loslopende honden vormen er een hardnekkig probleem. Door de grootte van de terreinen en het personeelstekort bij eigenaar en beheerder kan onvoldoende adequaat toezicht gehouden worden, ook in de niet toegankelijke zones zoals het fort van Brasschaat..

Ook in het Vlaams natuurreservaat en de rest van het gebied Maatjes en Wuustwezelheide is verstoring door recreanten en paramotoren een bedreiging voor foeragerende en rustende weidevogels zoals Kemphaan, Regenwulp, Tureluur, Grutto, …

6. Eutrofiëring door landbouwactiviteiten en atmosferische depositie

Professioneel landbouwgebruik is in het habitatrichtlijngebied beperkt tot de weilanden van de concessie Brecht, in het noordoosten van het Groot Schietveld. Hoewel er beperkingen gelden, is de intensiviteit van het landbouwgebruik (gebruik, bemesting) te hoog om hoogwaardige natuur er ook een plaats te geven, en is een impact van eutrofiëring op de vallei van de Kleine Aa of Weerijs en de broekbossen en hooilandjes die daarin gelegen zijn te verwachten.

Ook atmosferische depositie van ammoniak afkomstig van intensieve veehouderijen in de omgeving draagt bij tot eutrofiëring. Ook hierop werd gewezen in Laurijssens et al. 2007b.

In de omgeving van het Vlaams natuurreservaat heeft de hoge mate van bemesting op de intensieve landbouwperceleneen invloed op de waterkwaliteit van de lokale en ondiepe grondwatertafels. Vooral een hogere aanwezigheid van ammonium en fosfaten vormt een bedreiging voor de natuurwaarden in het Vlaams natuurreservaat (Lisec 2004). In het VNR is de kwaliteit van alle hpr* graslanden sterk gedaald en/of omgezet naar maïsakkers. Hierdoor is het geschikt leefgebied voor de aanwezige vogelsoorten (Bruine kiekendief, Regenwulp, …) gedaald.

7. De deelgebieden van het habitatrichlijngebied en het vogelrichtlijngebied vormen geen aaneensluitend geheel

De beide Schietvelden worden van elkaar gescheiden door de Bredabaan en de Essensteenweg, en de aanwezige bebouwing en vertuining daarrond. Beide banen zijn (zeer) drukke verkeerswegen. Voor alle niet-vliegende migrerende organismen is dit een ernstige barrière.

De Kampweg (aan Brecht – Wuustwezel) snijdt het Groot Schietveld in twee. De Kampweg is eveneens een drukke verkeersweg, waarvan het gebruik in de toekomst waarschijnlijk nog zal stijgen (door de verdere ontsluiting van Brecht via station Voorkempen en de nog aan te leggen oprit van de E19 richting Antwerpen). Ook deze weg vormt een bedreiging voor migrerende organismen.

De rest van het vogelrichtlijngebied is gescheiden van de Schietvelden door de N1/N111/N133 en de dorpskern van Wuustwezel.

Andere nabijgelegen Habitatrichtlijngebieden zijn de Kalmthoutse Heide, de Kempense kleiputten en de Fortengordel rond Antwerpen. De verbinding met deze gebieden wordt ook sterk gestremd door barrières.

8. Aantasting van de natuurwaarden door invasieve exoten

De spontane vestiging van inheems loofhout wordt in een aantal bossen sterk gehinderd door de massale aanwezigheid en uitbreiding van de exoten Amerikaanse vogelkers en rododendron.

In het verleden zijn al wel een groot aantal bossen vogelkersvrij gemaakt. Deze bossen vragen nog wel permanente opvolging om te vermijden dat het probleem er opnieuw de kop zou opsteken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Grijs kronkelsteeltje (Campylopus introflexus) is een invasieve mossoort uit zuidelijke Afrika die bij ons andere (mos)soorten verdringt en de fixatie van open zand versnelt.

In de Antitankgracht vormt de complete overwoekering met Parelvederkruid en Grote waternavel een groot knelpunt, zowel voor de biodiversiteit van de waterlopen het potentiële voorkomen van Drijvende waterweegbree, als voor de vleermuissoorten uit het fort (verandering van voedselaanbod en luchtvochtigheid).

9. Waterkwaliteit van de waterlopen

De waterkwaliteit van de waterlopen die niet in het speciale beschermingszone ontspringen is afhankelijk van de kwaliteit van het bovenstroomse gedeelte. De waterkwaliteit heeft een direct gevolg voor de habitatkwaliteit.

In het verleden kende m.n. de Weerijs met momenten een zeer slechte waterkwaliteit, omwille van de te beperkte zuivering van het RWZI van Brecht. De meetpunten van de VMM geven aan dat de waterkwaliteit nog steeds onvoldoende is. Het RWZI wordt momenteel gerenoveerd en uitgebreid, zodat de problemen zich in de toekomst niet meer zo scherp zouden mogen stellen. Toch blijft de waterkwaliteit een aandachtspunt, zeker op momenten dat het RWZI overstort.

Daarnaast heeft ook de landbouwactiviteit langs de waterlopen een mogelijke impact op de waterkwaliteit. Voor de habitats zijn hierbij de concentraties aan nutriënten waarmee ze effectief geconfronteerd worden van belang, en dan zijn de piekconcentraties van belang. Gemiddelde waarden geven immers een uitgemiddeld cijfer over langere periodes.

De waterkwaliteit van de Stapelheidebeek is volgens de resultaten van het VMM-meetpunt beter.

Deze bedreiging is ook aanwezig in het noordelijk deel van het vogelrichtlijngebied waar ammonium in verhoogde concentraties aanwezig is in het oppervlaktewater van onder andere de Marijneloop, Broekloop en Berkebeek (VMM, Lisec 200). Ook bij recentere metingen (2011) worden normoverschrijden voor nutriënten vastgesteld (bv VMM meetpunten 68300 Broekloop en 68400 Berkenbeek) in de maandelijkse metingen.

10. Intensivering militair gebruik

Zowel de intensiteit als het gebruik als militair domein zijn onderhevig aan veranderingen, debet aan de herstructureringen die binnen Defensie gebeuren, en aan de toenemende internationale samenwerking.

Verdere intensivering houdt een mogelijk risico in op beschadiging van natuurwaarden indien dit gepaard gaat met inname van vegetaties of leefgebied van soorten.

7.1.4. Overzicht van kansen

1. Samenwerkingsverbanden met diverse partijen (o.a. Protocol Vlaamse Overheid- Defensie)

Protocol Vlaamse Overheid – Defensie: Veel gronden kennen reeds een natuurgericht beheer. Het grootste deel van beide Schietvelden (meer dan 2000 ha) wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos, dank zij de afspraken die tussen de Vlaamse Overheid en Defensie gemaakt werden in een protocolovereenkomst met betrekking tot het beheer van waardevolle militaire domeinen.

Dit beheer is vooral gericht op de ontwikkeling en uitbreiding van de heidehabitats (4010 (en de hiermee geassocieerde 7140 en 7150), 4030 en 2310). Voor deze habitats zijn dus inspanningen lopende, recent uitgevoerd of staan op stapel. In het kader van het LIFE-project 'Danah' werden van 2003 tot 2009 ongeveer 360 ha heide opengemaakt en ongeveer 30 ha geplagd. Daarnaast werden enkele venoevers opgeschoond, werd de Weerijs hermeanderd en het peil verhoogd ten behoeve van het broekbos in de vallei (habitattype 91E0), en vond een uitgebreide exotenbestrijding plaats. Het LIFE Danah project heeft dus voor een goede uitgangsbasis gezorgd om het verdere noodzakelijke beheer op verder te zetten.

INFORMATIEF DOCUMENT

De opmaak van het beheerplan voor beide Schietvelden moet de uitgevoerde maatregelen een duurzaam karakter geven, en verder noodzakelijk herstel opnemen.

Ook andere partijen dringen aan op mogelijke samenwerkingsverbanden voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen (bvb. PIDPA).

2. Opmaak van visies en beheerplannen voor (in de nabijheid gelegen) gebieden

Zowel voor de Antitankgracht als voor een aantal in de directe omgeving liggende domeinbossen en openbare bossen van het habitatrichtlijngebied is een beheerplan opgemaakt of in opmaak. De noodzaak tot realiseren of optimaliseren van ecologische verbindingszones richting Groot en Klein Schietveld komt daarbij steeds tot uiting.

Ook in ruimtelijke structuurplannen (gemeenten, provincie) wordt het belang van beide gebieden steevast onderkend.

Ook voor gebieden binnen het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zijn of worden er beheerplannen opgemaakt..

Ook de opmaak van ecologische bermbeheerplannen (O.a. E19/HSL) die gericht zijn op de ontwikkeling van natuurlijke vegetaties en de verbinding van leefgebieden zijn van belang.

3. Allocatie van de recreatie

Door de relatieve grootte van de terreinen bestaat de kans om nog grootschalige onverstoorde rustzones voor heidesoorten te combineren met een verantwoorde openstelling. Allocatie van de recreatie door een degelijke zonering en handhaving zijn hiervoor noodzakelijk.

Voor de aanwezige visvijvers in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide bestaan er eveneens kansen om deze te herlocaliseren/herinrichten en op deze manier de bedreiging weg te nemen.

4. Monitoring door vergunninghouders

Het Groot Schietveld is niet vrij toegankelijk vanwege de militaire activiteit. Monitoring van natuurwaarden kan er enkel mits toelating van Defensie tot betreden van het terrein. Sinds lang bestaat er een systeem van 'vergunninghouders natuurstudie', waarbij onafhankelijke waarnemers monitoring van flora & fauna uitvoeren. De waarnemers zijn gegroepeerd in thematische werkgroepen. De werkgroepen brengen jaarlijks verslag uit van hun activiteiten aan zowel Defensie als aan de terreinbeheerder (Agentschap voor Natuur en Bos). De monitoring is nog in grote mate gericht op het Groot Schietveld, maar ook het Klein Schietveld wordt hoe langer hoe meer in de monitoring betrokken. De verslagen van de werkgroepen worden sinds kort gebundeld in een jaarverslag (Vergunninghouders Klein en Groot Schietveld & Agentschap voor Natuur en Bos, 2008, 2009, 2010).

5. Afbakening en gebruik als militair domein

De afbakening en het gebruik als militair domein heeft ervoor gezorgd dat beide Schietvelden gevrijwaard zijn gebleven van ontginning of verkaveling, en dat het 19^{e} eeuwse heidelandschap er grotendeels bewaard werd. De afbakening als militair domein geeft in dit opzicht ook heden ten dage nog bescherming.

Voor een aantal habitats en soorten is het militaire gebruik (schietoefeningen, tankgebruik, maaibeheer, …) ook positief gebleken.

6. Grensoverschrijdend ecologisch basisplan (GEB)

Het doel van het Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan is maatregelen te formuleren om de natuurwaarden in het gebied aan weerszijden van de Vlaams-Nederlandse grens te behouden en te versterken en daarmee invulling te geven aan het beleid voor deze EU-natuurbeschermings-

INFORMATIEF DOCUMENT

gebieden. In het plan is voor elk van de zes gebieden (waaronder de Maatjes) een natuurstreefbeeld geformuleerd.
De gewenste bescherming van planten en dieren kan daarmee bereikt worden. Om het natuurstreefbeeld ook echt werkelijkheid te laten worden moeten veel maatregelen worden genomen. Die maatregelen worden in een Plan van aanpak per gebied geïdentificeerd, beschreven en –globaal- begroot.

De doelstellingen van het GEB basisplan overlappen met de IHD. Hierdoor zijn de doelstellingen meteen vervat in een grensoverschrijdende visie. Bij het nemen van maatregelen aan de ene kant van de landsgrens zullen ook de natuurwaarden aan de andere kant mee profiteren.

7. Waterconserveringsproject Wuustwezel

In Wuustwezel loopt sedert enkele jaren een waterconserveringsproject waarbij landbouwers stuwtjes plaatsen en beheren in perceelsgrachten. Het uitgangspunt zijn de waterkwantiteitsdoelstellingen van het integraal waterbeleid toepassen via agrarisch peilbeheer. Dit houdt in dat de agrarische activiteiten bepalen in hoeverre er gestuwd wordt, warbij de stuwhoogte steeds zo hoog mogelijk wordt gehouden. Een uitbreiding van het project in Wuustwezel, maar ooj in de nabijgelegen gemeentes Brecht, Essen en Kalmthout is gepland.
Dit project is een belangrijke kans om de grondwaterstandsdaling in landbouwgebied, die ook zijn impact heeft op nabijgelegen natuurgebieden, te beperken.

INFORMATIEF DOCUMENT

7.1.5. Identificatie van de kwesties

In de bovenstaande paragraaf zijn verschillende sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen besproken. Het is duidelijk dat er een relatie bestaat tussen een aantal sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Sommige kansen versterken sterktes of lossen zwaktes op. Sommige bedreigingen versterken-zwaktes of beperken sterktes. In onderstaande tabel (de zogenaamde confrontatiematrix) worden de belangrijkste kwesties geïdentificeerd. De kwesties zijn die relaties tussen sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen die het belangrijkste zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens worden de belangrijkste kwesties uit de tabel besproken. De kwesties vormen de basis voor het identificeren van de verschillende knelpunten (zie paragraaf 7.1.5).

Tabel 7-1. Confrontatiematrix, waarbij de interne factoren (sterktes en zwaktes) met de externe (kansen en bedreigingen) worden geconfronteerd ter identificatie van de kwesties

INFORMATIEF DOCUMENT

Confrontatie-matrix		Kansen						Bedreigingen									
		Protocol Vlaamse Overheid - Defensie	Visies en beheerplannen nabijgelegen gebieden	allocatie recreatiedruk	Monitoring door vergunninghouders	GEB	Waterconservering	verdroging	verzuring	vergrassing	branden	stijgende recreatie druk	vermesting	geïsoleerde ligging	invasieve exoten	waterkwaliteit waterlopen	
Sterktes	groot gebied	Positieve kwestie (1)	Positieve kwestie (2)									Negatieve kwestie (1)					
	grote variatie in abiotiek																
	meerdere populaties											Negatieve kwestie (1)		Negatieve kwestie (2)			
	spontane ontwikkeling inheems bos														Negatieve kwestie (3)		
	Fossiel beekdal en veensubstraat							Negatieve kwestie (4)									
	Vrij groot bosrijk gebied																
	Militair domein																
	kwetsbaarheid verzuring								Negatieve kwestie (5)								
	Kwetsbaarheid verdroging						Positieve kwestie	Negatieve kwestie (4)		Negatieve kwestie (4)							
Zwaktes	kwetsbare habitats en soorten		Positieve kwestie (2) en (3)	Positieve kwestie (3)				Negatieve kwestie (4)				Negatieve kwestie (1)	Negatieve kwestie (5)	Negatieve kwestie (2)			
	Geïsoleerde ligging, en geen aaneensluitend geheel																

INFORMATIEF DOCUMENT

1° Het Protocol tussen Defensie en het Agentschap voor Natuur en Bos garandeert een natuurgericht beheer in een groot gebied → **Belangrijke positieve kwestie (1)**

2° Voor verschillende bos- en natuurgebieden in de omgeving van het speciale beschermingszone zijn recent visies en beheerplannen opgemaakt die ook een ecologische grondslag kennen. Dit versterkt de waarde van een ruimere omgeving van het speciale beschermingszone. → **Positieve kwestie (2)**

3° Allocatie van recreatiedruk door zoneringen het instellen van rustgebieden kan een adequate bijdrage bieden om verstoring van kwetsbare fauna en flora te milderen → **Positieve kwestie (3)**

4° **Het Waterconserveringsproject Wuustwezel kan bij uitbreiding de grondwaterstand in aangrenzende landbouwgebieden opkrikken, met positieve impact op de natuurgebieden.**

5° Hoge recreatiedruk zonder goede zonering en voldoende rustgebieden kan in een groot gebied leiden tot zware verstoring van een grote verscheidenheid aan soorten → **Negatieve kwestie (1)**

6° Van verscheidene soorten (o.a. amfibieën en reptielen) komen in het gebied meerdere populaties voor. Uitwisseling tussen deze populaties wordt bemoeilijkt door verkeer op de wegen die de gebieden van elkaar scheiden, of die een interne scheiding geven (Kampweg). → **Belangrijke negatieve kwestie (2)**

7° De spontane opslag van streekeigen loofbomen (zomereik, berk, …) wordt jammer genoeg vergezeld door de uitbreiding van invasieve exoten zoals Amerikaanse vogelkers. Hierdoor is actieve bestrijding noodzakelijk. → **Negatieve kwestie (3)**

8° Verdroging leidt tot degradatie van de verdrogingsgevoelige vegetaties (vochtige heide en natte extensieve graslanden) en beïnvloedt ook de soorten die er van afhankelijk zijn als leef- of foerageergebied → **Belangrijke negatieve kwestie (4)**

9° De verzurende atmosferische deposities nemen stilaan af maar zijn nog steeds te hoog voor de sterk verzuringsgevoelige venhabitats in het gebied. → **Belangrijke negatieve kwestie (5)**

10° De N-deposities (vermesting) nemen slechts langzaam aan af en blijft voor de Schietvelden ook in lange termijnvoorspellingen (NARA 2009, natuurverkenning 2030) boven de kritische last voor heiden en bossen. Bovendien treed er interne eutrofiëring op door het mineraliseren van de bodem t.g.v. verdroging. → **Belangrijke negatieve kwestie (5)**

INFORMATIEF DOCUMENT

7.2 Overzicht van knelpunten en mogelijke oplossingen

Op basis van de bovenstaande analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen kan een aantal knelpunten worden geïdentificeerd. Voor deze knelpunten moeten oplossingen gezocht worden om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. In onderstaande paragraaf worden de belangrijkste knelpunten besproken en mogelijke oplossingen voorgesteld. Deze vermelde mogelijke oplossingen zijn noch limitatief noch bindend. Het is een aanreiken van mogelijke oplossingen, zonder dat dit andere mogelijke oplossingen uitsluit.

In paragaaf 7.3 worden conclusies met betrekking tot de ernst van de knelpunten gepresenteerd.

1. Knelpunt: Verdroging

Duiding. Verschillende van de tot doel gestelde habitattypes zijn vochtig tot nat van aard (bv. vennen, vochtige heide en slenkvegetaties). Ook leef- en foerageergebieden van bepaalde tot doel gestelde soorten situeren zich in de natte sfeer (Heikikker, Poelkikker, Kamsalamander, Blauwe kiekendief, regenwulp …). Verdroging van ecotopen is dus een belangrijk aandachtspunt zowel voor de Schietvelden als voor de rest van het vogelrichtlijngebied.

Mogelijke oplossingen

- Bijzondere aandacht voor verdrogingseffecten in als gevolg van grondwaterwinningen. Maximaliseren van de kwel in van nature kwelrijke gebieden.
- Bijzondere aandacht voor de impact van de E19-plas op de drainage van het Groot Schietveld;
- Minimaliseren (vertragen) van de afvoer. Doorvoeren van aanpassingen aan grachtenstelsels die een impact hebben op het habitatrichtlijngebied (demping, bodemverhoging, opstuwing, …)
- Verhogen van de infiltratiecapaciteit van de bossen in het habitat-en vogelrichtlijngebied als positief neveneffect van omvormingsbeheer van naaldbos naar gemengd loofbos.

2. Knelpunt: Verzuring

Duiding. Inbreng van verzurende depositie, via de lucht (zure depositie) is een probleem voor meerdere van de tot doel gestelde habitats (2310 Psammofiele heide, 2330 Stuifduinen, 3130 Mesotrofe vennen, 3160 Dystrofe vennen, 4010 Vochtige heide, 4030 Droge Heide) en de soorten die hiermee verbonden zijn (Heikikker, Kamsalamander, …). Zure depositie heeft zowel lokale als meer algemene oorzaken. Lokaal kan verzuring in de hand worden gewerkt door bedrijvigheid, o.a. intensieve veeteelt, binnen of in de directe omgeving van het gebied. Meer algemeen zijn verzurende deposities ten gevolge van industriële bedrijvigheid en transport te beschouwen.

Mogelijke oplossingen

- Toepassing van Best Beschikbare Technologie voor bedrijven in de omgeving van het habitatrichtlijngebied.
- Verdere uitbouw van openbaar vervoer en transport van goederen via het spoor of de waterweg, verdere uitbouw van functionele fietsverbindingen;
- Maximaliseren van kwel in kwelafhankelijke vegetaties (freatofyten).

3. Knelpunt: Eutrofiëring

Duiding. Vermesting en eutrofiëring, via de lucht (droge en natte depositie) en via waterrelaties (oppervlaktewater, grondwater), is een probleem voor meerdere van de tot doel gestelde habitats en de soorten (leefgbied, foerageergebied, …) die hiermee verbonden zijn. Ook voor vermesting gelden zowel lokale als algemene oorzaken.

Mogelijke oplossingen

INFORMATIEF DOCUMENT

- Planologisch vergunningenbeleid voor intensieve veehouderijen in combinatie met emissie-arme stallen en emissiearme bemesting

- Extensivering van landbouwconcessie Brecht;

- Extensivering van landbouw aanpalend aan eutrofiëringsgevoelige habitats en leefgebieden met het oog op de verlaging van vermestende invloed;

- Scheiding van watersystemen zodat geutrofieerd water rond het gebied geleid wordt.

4. Knelpunt: Harde barrières, versnippering en te kleine leefgebieden

Duiding. Het ontstaan van harde barrières tussen leefgebieden van soorten betekent dat netwerken van soorten uiteenvallen. Verkeerswegen en bebouwing zijn in de context van dit gebied het meest belangrijk. De aanwezige leef- en foerageergebieden zijn bovendien te klein in oppervlakte en te ver van elkaar gelegen.

Mogelijke oplossingen

- Vergroten van leef- en foerageergebieden voor de aanwezige habitattypische soorten en bijlagesoorten.

- Tegengaan van bijkomende versnippering:

    - Geen nieuwe wegen aanleggen in het gebied of bestaande (semi) verharde wegen niet verder opwaarderen (Groot Schietveld: transversalen, limietwegen);

    - Vrijwaren van niet verharde wegen binnen de speciale beschermingszone voor verharding;

    - Vrijwaren van de resterende open ruimte tussen Klein en Groot Schietveld en realiseren van effectieve verbinding;

- Creëren van ecologische verbindingen en mitigerende maatregelen voor bestaande harde barrières

    - Streven naar verbindingen met andere natuurgebieden. De provincie Antwerpen heeft de ecologische verbinding langs de vallei van de Kleine Aa of Weerijs naar De Kooldries-Hoofsweer opgenomen in haar structuurplan. Ook een ecologische verbinding naar het Mastenbos en zo naar de Kalmthoutse Heide is noodzakelijk. De antitankgracht vormt een belangrijk verbindend element dat als ecologische infrastructuur bewaard en geoptimaliseerd dient te worden.

    - Aanleg van ecotunnels / ecoducten. Te onderzoeken voor de Kampweg en voor de Bredabaan – Essensteenweg.

    - Verbindingen tussen de gebieden donker houden (geen verlichting) of bestaande verlichting aanpassen in functie van nachtelijk migrerende organismen (uitbreiden principe dynamische verlichting.cfr. E19);

    - Bestaande verbindingen zo efficiënt mogelijk inrichten.

    - Een actief beleid van herstel of aanleg van kleine landschapselementen, lineaire groene landschapselementen, …

INFORMATIEF DOCUMENT

5. Knelpunt: Recreatie

Duiding. In voorliggend habitat- en vogelrichtlijngebied is betreding van vegetaties in de heidesfeer en vooral ook verstoring van fauna een belangrijk aandachtspunt. Heidevogels zijn ook zeer gevoelig voor verstoring, en dit al vanop grote afstand zodat er nood is aan voldoende grote rustzones. De rustzones voor vleermuizen verdienen daarnaast ook speciale aandacht.

Ondanks het afgesloten karakter van het grootste deel van het Groot Schietveld treedt verstoring van het rustgebied op door ongeoorloofde recreatie.

Mogelijke oplossing

- Recreatieve ontsluiting en infrastructuur afstemmen op de ecologische draagkracht van elk gebied
- Bijzondere aandacht voor het voorkomen van effecten van recreatie bij hoge en/of stijgende recreatiedruk. Indien nodig verdere allocatie van de recreanten naar de minst kwetsbare delen van het gebied en erbuiten
- Instelling van bijkomende rustzones tijdens het broedseizoen;
- Verhogen van het toezicht;
- Voeren van communicatie (gebiedsfolders, infoborden, enz.), geleide wandelingen enz.
- Afsluiting van wegen die voor verstoring van gevoelige fauna of flora zorgen
- afsluiten van bepaalde zone's van het fort van Brasschaat voor onbevoegden

Voor het Groot Schietveld is vrije recreatie momenteel niet aan de orde. Indien delen van het terrein wel zouden worden opengesteld kunnen dezelfde oplossingsrichtingen gevolgd worden.

6. Intensivering militair gebruik

Duiding. Het militaire gebruik blijft het hoofdgebruik van de kern van het habitatrichtlijngebied, met aandacht voor de belangrijke natuurwaarden. Bij intensivering van het militair gebruik of bij toepassing van een ander militair gebruik bestaat het risico dat beschadiging van natuurwaarden optreedt (b.v. bij aanleg nieuwe infrastructuur, gebruik door niet-gebriefte buitenlandse eenheden, …).

Mogelijke oplossing

- Meerjarenplanning van het militare gebruik te bespreken op de lokale subcommissie Natuur- en Bosbeheer, waardoor mogellijke negatieve effecten zo snel mogelijk erkend en gecounterd of gemilderd kunnen worden.
- Duidelijke communicatie over natuurwaarden en randvoorwaarden aan alle militaire terreingebruikers;

7. Vegetatiesuccessie

Duiding. De meeste van de tot doel gestelde habitats zijn open van karakter. Ook een aantal van de tot doel gestelde soorten vereisen open leefgebieden. Vegetatiesuccessie is dus een constante bezorgheid. Dit knelpunt geldt voor alle heide- en landduinhabitats.

Mogelijke oplossingen

- Herstel van natuurlijke natt grondwaterstanden vertraagt de verbossing;
- Aangepast beheer of herstel van heide- en landduinvegetaties.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Natuurherstelprojecten (herstelbeheer cfr. LIFE Danah);

- Verdere afname van verzurende en eutrofiërende deposities.

8. Invasieve exoten

Duiding. De omvorming van de bestaande bossen naar habitatwaardige bossen wordt op verscheidene plaatsen gehinderd door de massale aanwezigheid van Amerikaanse vogelkers en (in mindere mate) rododendron. Ook in en langs de waterlopen en waterpartijen (Grote waternavel, Parelvederkruid, Waterteunisbloem, Japanse duizendknoop, Reuzenbalsemien, …) verdringen exoten de inheemse soorten met vaak dramatische gevolgen (b.v. Antitankgracht rond Fort van Brasschaat). Ook bij de fauna komen invasieve exoten voor (o.a. Canadese gans, Nijlgans)

Mogelijke oplossingen

- Aangepast beheer van de bossen , stuifduinen, waterpartijen en bermen met bestrijding van de woekerende exoten.

- Bestrijding van de Canadese gans en Nijlgans

INFORMATIEF DOCUMENT

7.3 Samenvatting over de ernst van de knelpunten

In deze paragaaf wordt een samenvatting gegeven van de analyse van de knelpunten. In de samenvattende tabel wordt eerst aangegeven hoe belangrijk het SBZ-H is voor het betreffende habitat of de soort rekening houdend met de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Voor elk van de tot doel gestelde habitats en soorten wordt daarnaast aangegeven **hoe ernstig de beschouwde knelpunten** zijn. De ernst van een knelpunt is ofwel groot ofwel klein voor een Europees te beschermen habitat of soort (voorstellingsvorm zie inzet). Daarnaast wordt ook aangegeven **hoe zeker het beschouwde knelpunt** voorkomt binnen het gebied. Afhankelijk van bepaalde kansen of bedreigen zullen immers bepaalde knelpunten al dan niet optreden (voorstellingsvorm zie inzet).

Wijze van voorstelling knelpunten

.Tabel 0-1. Legende voor het weergeven van de ernst van een knelpunt voor een specifiek habitat of soort in de prioriteitentabel.

Kleurcode	Ernst	Omschrijving
	Groot	• Habitat / soort is verdwenen, verdwijnt of zal verdwijnen, of • Oppervlakte / kwaliteit van habitat neemt sterk af of zal sterk afnemen, of • Populatie / leefgebied (kwaliteit of oppervlakte) neemt sterk af of zal sterk afnemen, of • Mogelijkheden voor uitbreiding of verbetering sterk beperkt
	Klein	• Habitat van goede kwaliteit is beperkt aanwezig of kwaliteit gaat langzaam achteruit, of • Duurzame populaties zijn beperkt aanwezig of nemen beperkt af, of • Oppervlakte / kwaliteit van habitat / leefgebied neemt beperkt af, of • Mogelijkheden voor uitbreiding of verbetering beperkt

Tabel 0-2. Legende voor het weergeven van de mate van zekerheid van het optreden van een knelpunt voor een specifiek habitat of soort in de prioriteitentabel.

Code	Zekerheid	Omschrijving
!!	Zeker	Zeker aanwezig: abiotische en vegetatiekundige of andere gegevens duiden op hetzelfde knelpunt.
!	Waarschijnlijk	Waarschijnlijk aanwezig: abiotische, vegetatiekundige of andere gegevens duiden op het knelpunt.
?	Onduidelijk	Het is onduidelijk of het knelpunt optreedt of hoe groot het is.

Tabel 0-3. Legende voor het weergeven van de bijdrage aan de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen in de prioriteitentabel.

Kleurcode	Omschrijving
★★★	Essentiële Speciale Beschermingszone
★★	Zeer belangrijke Speciale Beschermingszone
★	Belangrijk Speciale Beschermingszone

INFORMATIEF DOCUMENT

Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitats

De belangrijkste conclusies zijn:

- Verdroging (daling en sterke schommelingen van de grondwaterstand) is zeker sinds de jaren '80 een zeer ernstig probleem in het Groot Schietveld. Een stijging en stabilisering van het grondwaterpeil is een conditio-sine-qua-non voor het bereiken van een goede tot uistekende staat van instandhouding van de vochtige heide (4010) en hiermee geassocieerde veenhabitats (7140 en 7150) en voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor de grondwaterafhankelijke venhabitats (3130, 3160).

- Zure depositie en vooral eutrofiëring zijn eveneens zeer ernstige problemen. Extra inspanningen om zure deposities te verminderen zijn absoluut noodzakelijk voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor de venhabitats (3130 en 3160). Vermindering van de eutrofiëring is een kritische randvoorwaarde voor het tegengaan van de vergrassing van de vochtige en droge heide (4010 en 4030), en voor de duurzame instandhouding van heischraal grasland (6230) en landduinhabitats (2310 en 2330).

- Geïsoleerde ligging: voor het herstel of het behoud van de soortenrijkdom van een aantal habitats is de geïsoleerde ligging t.o.v. andere bos- en natuurgebieden een probleem. Voor soorten met een kortlevende zaadbank moeten zaadbronnen in de omgeving aanwezig zijn. Ook is het gevaar reëel dat genetische verarming vroeg of laat problematisch zal worden. Voor kleine populaties van typische plantensoorten (b.v. Kleine veenbes, Lavendelheide, …) is dit gevaar het grootst. Ook de geïsoleerde ligging van de beide deelgebieden van het habitatrichtlijngebied t.o.v. elkaar is in dit opzicht een belangrijk knelpunt.

- Vegetatiesuccessie en invasieve exoten belemmeren de instandhouding van vele habitattypes.

- Intensivering van het militair gebruik vormt een risico indien dit gepaard gaat met habitatverlies of –beschadiging, of verstoring van soorten. Dit knelpunt kan sterk gemilderd of zelfs vermeden worden door het toepassen van het overleg via de daarvoor in het leven geroepen kanalen, en is daarom niet in onderstaande tabel opgenomen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Een overzicht van de knelpunten wordt gegeven in onderstaande tabel

HABITATS	**2310**	**2330**	**3130**	**3160**	**3260**	**4010**	**4030**	**6230**	**7110**	**7140**	**7150**	**9120**	**9190**	**91E0**
Belang voor G-IHD	★	★	★★★	★	?	★★★	★★	★★★	★	★★	★★★	★	★	★
Knelpunten	**Ernst van het knelpunt**													
1. Verdroging			!	!		!!			!!	!!	!!			!!
2. Verzuring	!	!	!!	!!		!!	!!	!!					!	!
3. Eutrofiëring	!	!	!	!	!!	!!	!!	!!	!!	!!	!!			
4. Recreatie-druk	!	!!	?	?	?	!	!	?	?	?	?	?	?	?
5. Geïsoleer-de ligging / Harde barriè-res	!	!	!	!	!	!!	!!	!!	!	!	!	!		!!
6. Vegetatie-successie	!	!				!!	!!	!	!	!	!	!		
7. Invasieve exoten	!	!!	!	!	!								!!	!

INFORMATIE-DOCUMENT

Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor habitatrichtlijnsoorten

De belangrijkste conclusies zijn:

- Verdroging (daling en sterke schommelingen van de grondwaterstand). Een stijging en stabilisering van het grondwaterpeil is een conditio-sine-qua-non voor het bereiken van een goede staat van instandhouding van de habitathabitattypische soorten van vochtige heide en vennen (Heikikker, Poelkikker) en van de soorten van moerassen en natte graslanden (Bruine kiekendief, Regenwulp, Kemphaan, …)

- Zure depositie is eveneens een zeer ernstig probleem. Bedrijven dienen zich sowieso te houden aan de milieuvergunningsvoorwaarden. Extra inspanningen om de zure depositie te verminderen zijn absoluut noodzakelijk voor het bereiken van een goede staat van instandhouding voor Kamsalamander, Rugstreeppad en Heikikker.

- De geïsoleerde ligging van de gebieden en de te kleine oppervlakte van leef- en foerageergebieden t.o.v. andere bos- en natuurgebieden vormt voor een groot aantal soorten een belangrijk knelpunt. De opdeling van de speciale beschermingszone in 3 niet aaneengesloten gebieden, gescheiden door drukke wegeninfrastructuur en verkavelingen, versterkt dit probleem nog aangezien uitwisseling tussen de deelgebieden voor soorten zeer sterk wordt bemoeilijkt tot vrijwel uitgesloten is, met uitzondering van vogels. Dit geldt niet alleen voor de soorten van de bijlagen, maar ook voor heel wat habitattypische soorten van de habitats waaronder reptielen (o.a. Adder, Levendbarende hagedis), insecten (o.a. typische vlinder-, sprinkhaan- en libellensoorten) en zoogdieren (o.a. Boommarter).

- De toenemende recreatieve druk is voor een groot aantal soorten zeer nefast. Dit geldt niet alleen voor de soorten van de bijlagen, maar ook voor heel wat habitattypische soorten van de habitats waaronder reptielen (o.a. Adder, Levendbarende hagedis), insecten (o.a. typische vlinder-, sprinkhaan- en libellensoorten), vogels (weide-, moeras- en bosvogels) en zoogdieren (o.a. Boommarter & vleermuizen).

- Intensivering van het militair gebruik vormt een risico indien dit gepaard gaat met verstoring van soorten. Dit knelpunt kan sterk gemilderd of zelfs vermeden worden door het toepassen van het overleg via de daarvoor in het leven geroepen kanalen, en is daarom niet in onderstaande tabel opgenomen (kan ook moeilijk aan bepaalde habitats gekoppeld worden).

INFORMATIEF DOCUMENT

Een overzicht van de knelpunten wordt gegeven in onderstaande tabel

SOORTEN	Kamsalamander	Rugstreeppad	Heikkikker	Poelkikker	Vleermuizen: soorten die gebruikmaken van infrastructuur	Vleermuizen: soorten van bossen en waterplassen
Belang voor G-IHD	★	★★ ??	★★★	★★★	★ en ★★	★ en ★★
Knelpunten	**Ernst van het knelpunt**					
1. Verdroging	!!		!!	!!	!	
2. Verzuring	!!		!!			
3. Eutrofiëring		?	!	?		
4. Recreatiedruk					!!	?
5. Geïsoleerde ligging	!!	!!	!!	!!	!!	!
6. Vegetatiesuccessie		!!				
7. Invasieve exoten	!!	!	!	!	!!	

INFORMATIEF DOCUMENT

Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor soorten van de Speciale beschermingszone BE2101437 – De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld

De belangrijkste conclusies zijn:

- Vegetatiesuccessie: Vormt een knelpunt voor soorten die gebonden zijn aan open terreinen met verspreide boomopslag als Boomleeuwerink en Nachtzwaluw.
- Recreatieve verstoring kan voor veel vogelsoorten een zwaar negatieve impact hebben., o.a. ook voor Wespendief, Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, …. Ook voor weidevogels en Bruine kiekendief is dit een belangrijk knelpunt.
- Verdwijnen van rietlanden en natte extensieve weilanden heeft een negatieve impact op soorten verbonden aan deze biotopen omdat deze broed- en foerageergebied voor moeras- en weidevogels is. Het betreft dan vooral Bruine kiekendief, Regenwulp, Kemphaan en Blauwborst.

.

INFORMATIEF DOCUMENT

Een overzicht van de knelpunten wordt gegeven in onderstaande tabel

SOORTEN	Zwarte specht	Blauwborst	Wespendief	Boomleeuwerik	Bruine kiekendief	Nachtzwaluw	Blauwe kiekendief	Regenwulp	Korhoen ???	Kemphaan
Belang voor G-IHD	★	★	★	★★	★	★	★	★★★	aange-meld	aange-meld
Knelpunten	**Ernst van het knelpunt**									
1. Verdroging		!			!		?	?	?	!
2. Verzuring										
3. Eutrofiëring		?			?	?		?	?	?
4. Vegetatiesuccessie				!!	?	!!	!			?
5. Invasieve exoten	?		?	?		?				
6. Recreatiedruk			!	!	!!	!!	!	?		?
7. Geïsoleerde ligging	?		?	?		?				

INFORMATIEF DOCUMENT

8 De instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen

In dit hoofdstuk worden de specifieke instandhoudingsdoestellingen voor het habitat- en vogelrichtlijngebied 'Klein en Groot Schietveld' beschreven. Bij het formuleren van doelstellingen voor een gebied worden heel wat elementen in overweging gebracht. De meeste daarvan werden eerder in het rapport reeds uitvoerig belicht zijnde:

1. De **gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD)** die de krijtlijnen uitzetten voor doelen op niveau van afzonderlijke gebieden (habitat- of vogelrichtlijngebieden). Wanneer de G-IHD voorschrijven dat zich voor een bepaald habitat of soort een belangrijke verbeteropgave stelt, dan zal deze in de eerste plaats gezocht worden in gebieden die voor dat habitat of die soort als 'zeer belangrijk' of 'essentieel' vermeld staan in de G-IHD.

   In hoofdstuk 4 werd het belang van het voorliggend gebied voor de verschillende habitats en soorten opgegeven;

2. De **actuele staat van instandhouding van een habitat of soort** in een gebied

   Deze werd in beknopte versie weergegeven in hoofdstuk 5 en een uitgebreide analyse vindt u in bijlage II;

3. De **trend en de potenties voor een habitat of soort**

   Hier werd eveneens op ingegaan in hoofdstuk 5.

4. **Socio-economische factoren** worden bij het bepalen van doelen eveneens in overweging genomen

   Een feitelijke analyse daarvan werd weergegeven in hoofdstuk 6. Een belangrijke doorvertaling daarvan werd gegeven in hoofdstuk 7 met de beschrijving van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen en het formuleren van de belangrijkste knelpunten.

Er is nog een 5de factor die stuurt op het formuleren van doelen. Het betreft **landschapsecologische overwegingen**. Deze wegen in de eerste plaats op de ruimtelijke allocatie van de doelen.

In hoeverre is de ruimtelijke allocatie – of m.a.w. waar welk doel dient te worden gerealiseerd - van belang in dit S-IHD-rapport?

De feitelijke instandhoudingsdoelstellingen, zijnde de doelstellingen per habitat en soort, worden uitgedrukt in termen van oppervlakte habitat of leefgebied (kwantiteit dus) en de kwaliteit van de habitats en leefgebieden.

Instandhoudingsdoelstellingen kunnen echter niet zonder meer worden geformuleerd door: (a) abstractie te maken van de huidige ruimtelijke spreiding van habitatplekken en leefgebieden van soorten en (b) van de ruimtelijke situering van de ontwikkelingskansen voor de verbetering of uitbreiding van habitats en leefgebieden. Doelen moeten daarom worden geformuleerd met een doorkijk naar de ruimtelijke vertaalslag. Door doelen op die manier te formuleren, wordt ook met zin voor realiteit gewerkt.

In eerste instantie zullen we de doelstellingen voor dit gebied op hoofdlijnen weergeven (§8.2). Deze doelen komen tot stand door rekening te houden met elk van de hoger genoemde factoren.

Daarna worden de specifieke doelen per habitat en soort opgelijst (§8.3).

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met het opsommen van de prioritaire inspanningen (§8.4).

8.1 Doelstellingen op hoofdlijnen

Het habitatrichtlijngebied heeft een totale oppervlakte van bijna 2.300 ha en bestaat uit twee grote maar afzonderlijke deelgebieden. Beide gebieden bestaan uit een centraal gedeelte dat overwegend gekenmerkt wordt door open ecotopen en waarrond, in de periferie, bos aanwezig is. Zowel voor de open ecotopen als voor het bos stellen we ons de vraag hoe deze versterkt kunnen worden. Daartoe dienen we te vertrekken vanuit de noden van deze habitats. Wat is het meest nodig: (a) vergroten/versterken van deze habitats, (b) kwaliteitsverbetering of (c) ecologische verbindingen met natuurgebieden in de omgeving?

INFORMATIEF DOCUMENT

De **open ecotopen** kwalificeren overwegend als Europese habitattypes waarvoor het gebied in Vlaanderen belangrijk (habitattypes 2310 psammofiele heide en habitattype 2330 open grasland op landduinen, habitattype 3160 dystrofe vennen en 7110 hoogveen), zeer belangrijk (habitattype 4030 droge heide en habitattype 7140 overgangs- en trilveen) of zelfs essentieel is (habitattypes 4010 vochtige heide, 7150 slenkvegetaties, 6230 heischraal grasland en 3130 mesotrofe vennen). Het spreekt voor zich dat het behoud en de versterking van al deze habitats zeer belangrijke doelstellingen zullen zijn voor dit gebied. Dus uitbreiden of een kwaliteitsverbetering of een combinatie van voorgaande.

Grootte. Momenteel is er binnen de beide Schietvelden meer dan 900 ha van deze heide- en venhabitats aanwezig. Dit is op Vlaams niveau een grote oppervlakte en in principe voldoende groot voor de meeste kenmerkende heidesoorten die we in Vlaanderen kennen. Zo komen er in de heide en in de overgangszone van heide naar bos zeldzame diersoorten voor zoals nachtzwaluw, boomleeuwerik, heikikker, poelkikker, rugstreeppad en andere habitattypische soorten zoals adder, levendbarende hagedis, gentiaanblauwtje, heideblauwtje, heivlinder, groentje enz.

Kwaliteit. De kwaliteit van de meeste heide- en venhabitats laat echter te wensen over en is het belangrijkste werkpunt. De voor het oog meest opvallende minpunten zijn de vergrassing van de heide door pijpenstrootje, het verdwijnen van plekken open (stuivend) zand en het ontbreken van typische plantensoorten in de oeverzone van de vennen. Oorzaken van deze knelpunten zijn:

- verdroging;
- verzuring;
- eutrofiëring;

Externe invloeden zoals grondwaterbemaling en deposities vanuit de lucht spelen een belangrijke rol. Kwaliteitsverbetering van de heide- en venhabitats behoeft een 'aanpak aan de bron' en dus de aanpak van de oorzaken die aan de basis liggen van de visueel zichtbare problemen.

Een goede inrichting en beheer van het heidelandschap kan echter eveneens en aanvullend inspelen op de vastgestelde knelpunten en de gevolgen daarvan.

Een essentiële kwaliteitsverbetering van de verschillende heidehabitats hoeft in dit geval niet automatisch gepaard te gaan met het vergroten van de oppervlakte van al deze habitats. Een eerste doelstelling is het verbeteren tot een voldoende kwaliteitsniveau van wat nog aanwezig is, aangezien dit reeds over relatief grote oppervlaktes gaat.

Daarnaast dient ook verbinding een drijvende kracht te zijn bij de doelenformulering. Een geïsoleerde ligging van habitatrichtlijngebieden in een verder 'ontwikkeld' landschap legt op langere termijn een zware hypotheek op de duurzame instandhouding van verschillende belangrijke dier- en plantensoorten. Verbinding van gescheiden populaties is darom essentieel. Daarbij dient zowel de interne verbinding (harde barrières binnen de contouren van de speciale beschermingszone) als de externe verbinding (naar andere speciale beschermingszone's en groengebieden) bekeken te worden.

Gesloten ecotopen, met name de bossen, vooral voorkomend in de periferie van het Groot Schietveld en in het Klein Schietveld ook centraler beperkt voorkomend, bestaat nu overwegend uit naaldhout. Gezien er vanuit de G-IHD sterk wordt ingezet op het verhogen van het habitatwaardig aandeel van de huidige bosoppervlakte in Vlaanderen, en gezien dit in dit gebied niet door effectieve uitbreiding dient te gebeuren maar door (makkelijker realiseerbare) omvorming vanuit reeds bestaand naaldbos, is het een logische doelstelling hier zwaar op in te zetten. Net zoals bij de open heidehabitats is dus ook voor de bossen kwaliteitsverbetering bij uitstek het middel om de Europese natuurwaarden van het gebied te verhogen. Een aantal soorten kunnen meeliften met deze doelstelling voor het habitattype o.a. diverse soorten vleermuizen, zwarte specht en wespendief. De bossen in de periferie hebben bovendien een meervoudige functie: (a) ze bieden de kans om meer Europees boshabitat te krijgen en leefgebied voor bossoorten en (b) ze hebben een scherm- en bufferfunctie ten opzichte van de omgeving.

Resterende vraagstelling bij de doelenformulering is hoe omgegaan dient te worden met de aanwezige landbouwgronden van de concessie Brecht. De ambitie om ook hier Europese habitats te realiseren mag bestaan maar de realiteit nu is dat de gronden sterk zijn aangerijkt door het landbouwgebruik zodat dit doel veraf is. Wél zijn het ontwikkelingsgebieden waarvan het beheer afgestemd dient te worden op het realiseren van leefgebied of foerageergebied voor richtlijnsoorten, op het bufferen van de gebieden waar voedselarme habitats voorkomen, en op het verkrijgen van kansen voor kwaliteitsverbetering in en verbinding met de rest van het richtlijngebied.

Het 'puur' Vogelrichtlijngebied Maatjes & Wuustwezelheide heeft een oppervlakte van ca. 2300 ha.

INFORMATIEF DOCUMENT

Van de 400 ha met een bosbestemming is slechts 300 ha bebost. Binnen dit gebied ligt de nadruk op een sterke kwaliteitsverbetering van de aanwezige (loof)bossen en de realisatie van enkele grotere loofboskernen door bosinbreiding en een beperkte bosuitbreiding (verbinding). De doelstellingen focusen zich op de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor de aanwezige soorten. Op basis van de leefgebiedsvereisten voor wespendief en zwarte specht, wordt een effectieve bosoppervlakte van 400–450 ha bos tot doel gesteld. Binnen deze bossen dient voldoende aandacht te zijn voor brede zandwegen en open plekken met zandrijke heidevegetaties als leefgebied voor boomleeuwerik en nachtzwaluw,

De huidige oppervlakte rietmoeras en natte extensieve graslanden bedraagt ongeveer 85 ha en is gelegen binnen het Vlaams Natuurreservaat. De doelstellingen focusen zich op de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor de aanwezige soorten. Als leefgebied voor bruine kiekendief en blauwborst is een uitbreiding van het rietmoeras (actueel 6,7 ha) tot 100 ha vereist. De oppervlakte natte graslanden (actueel ca. 70 ha) is belangrijk foerageergebied voor weidevogels (regenwulp, kemphaan, …) en bruine kiekendief. Deze oppervlakte wordt uitgebreidt tot een oppervlakte van 200 ha waarvan minstens de helft nat tot zeer nat is.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.2 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone

Legende	
Symbool	Omschrijving
↑	Het doel is een stijging van oppervlakte of populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit

INFORMATIEF DOCUMENT

8.2.1. Speciale beschermingszone BE2101437 –Schietvelden

Heide	In de beide Schietvelden komen aanzienlijke oppervlaktes vochtige heide en droge heide voor. In mozaïek met vochtige heide komen ook veenhabitats[50] voor. Lokaal komen ook heischrale graslanden voor, op het vliegveld van het Klein Schietveld zelfs op grote oppervlakte. In de heide en in de overgangszone van heide naar bos komen zeldzame diersoorten voor zoals nachtzwaluw, boomleeuwerik, adder en gentiaanblauwtje. Het heischrale grasland herbergt dan weer andere zeldzame habitattypische soorten als de aardbeivlinder. De kwaliteit van de meeste heidehabitats laat echter te wensen over. Dit is zichtbaar door de vergrassing van de heide door pijpenstrootje, door het verdwijnen van plekken open zand en het ontbreken van typische plantensoorten in droge heide en in de oeverzone van de vennen. Oorzaken van deze knelpunten zijn: • verdroging • verzuring • eutrofiëring Externe invloeden zoals grondwaterbemaling en zure en vermestende deposities spelen hierin een belangrijke rol. In de eerste plaats wordt ingestoken op het kwaliteitsherstel van actueel gedegradeerde oppervlakte habitat. Het LIFE-Danah project heeft hier reeds in aanzienlijke mate op ingespeeld, met kwaliteitsverbetering voor m.n. droge en vochtige heide tot gevolg. Naast de door LIFE-Danah gerealiseerde oppervlaktes zijn er nog oppervlaktes habitattypes die hersteld moeten worden, of waarvan de oppervlakte moet worden uitgebreid.

[50] *Het betreft voluit de habitattypes 7140 – Overgangs- en trilveen en 7150 – Slenken in veengronden met vegetaties behorend tot het Rhynchosporion. Habitattype 7110 – Hoogveen komt voor in de vorm van hoogveenelementen aanwezig in het Lavendelven en in het Moerken (GSV).*

INFORMATIEF DOCUMENT

Habitat	oppervlaktedoelstelling doel	 toelichting	kwaliteitsdoelstelling doel	 toelichting
2310 – Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten	↑	*Doel:* Actuele oppervlakte ca. 55-57 ha. Locaties die - rekening houdend met de aanwezigheid van en de uitbreidingsdoelen voor andere habitats - in aanmerking komen voor uitbreiding van de oppervlakte landduinhabitats, zijn: Groot Schietveld, omgeving Huikven (beperkt), Klein Schietveld duinengebied en achter Munitiedepot. Uitbreiding door omvorming met ca. 8 – 12 ha. *Motivering:* De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze habitats. Het habitattype bevindt zich in een voldoende staat van instandhouding, maar lokale versterking is nodig. Met name verbinding van de gescheiden liggende oppervlaktes is cruciaal voor het realiseren van aaneengesloten complexen en is ook noodzakelijk voor het bereiken/handhaven van een goede tot uistekende staat van instandhouding van voor dit habitat habitattypische soorten.	↑	*Doel:* Nastreven van de verschillende typische successiestadia op landduinen door een beheer gericht op de creatie van plekken open zand (plaggen) Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Boomleeuwerik o Nachtzwaluw o Roodborsttapuit o Boompieper o Levendbarende hagedis o Heivlinder o Groene zandloopkever *Motivering:* Op Groot Schietveld is één van de twee plekken waar het habitattype voorkwam volledig vergrast. Herstel is daar aan de orde, maar de oppervlakte ervan is beperkt. Op het Klein Schietveld zijn er nog mogelijkheden in de vergraste delen van het duinengebied. Verbinding van aparte habitatplekken is op het Klein Schietveld mogelijk, door het herstellen van het habitattype in de Munitiedepot en het verbinden ervan met het duinengebied.
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen	=	*Doel:* Actuele oppervlakte: ca. 2 ha (verder sterk verweven met habitattype 2310). Locaties waar het habitattype in wisselwer-	=	*Doel:* Behoud van de aanwezige vegetaties, in wisselwerking met habitattype 2310.

INFORMATIEDOCUMENT

		king met habitattype 2310 behouden moet blijven zijn: Groot Schietveld, omgeving Huikven (beperkt), Klein Schietveld duinengebied en achter Munitiedepot. Brandwegen zijn een belangrijke groeiplaats voor het subtype Dwerghaververbond. Het open karakter van de brandwegen dient hiervoor behouden te blijven. *Motivering:* Enkel in Klein Schietveld zijn er potenties aanwezig voor uitbreiding van het habitattype. De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze habitats. Het habitattype bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, maar gezien de beperkte potentie en de quasi onmogelijkheid tot herstel van duurzame stuifzandwerking wordt voor de landduinen de nadruk gelegd op habitattype 2310. Lokaal zal habitattype2330 dan ook altijd aanwezig blijven.		Behoud van de aanwezige vegetaties van het subtype Dwerghaververbond op brandwegen en andere open zandige plekken die geen duinzand zijn. Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Boomleeuwerik o Nachtzwaluw o Roodborsttapuit o Boompieper o Levendbarende hagedis o Rugstreeppad (landhabitat) o Heivlinder o Groene zandloopkever *Motivering:* Kwaliteitsvolle uitbreiding van het habitattype is niet mogelijk gezien de beperkingen op stuifzandwerking en het zeer beperkt voorkomen van duingronden in het Groot Schietveld.
4010 – Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix	↑	*Doel:* Uitbreiding van de ca. 475 ha actuele oppervlakte met 30-40 ha door omvorming. Deze oppervlakte werd reeds gerealiseerd via LIFE-project Danah door plaggen en open kappen. *Motivering:* De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als essentieel gebied voor dit habitat. Dit habitat bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, dus versterking is nodig. Uitbreiding van de oppervlakte is ook noodzakelijk voor het	↑	*Doel:* Herstel van de kwaliteit in vergraste delen door herstel van de hydrologie en tegengaan van verzuring en eutrofiëring Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Wulp o Heikikker o Poelkikker o Rugstreeppad o Levendbarende hagedis o Koraaljuffer o Heidesabelsprinkhaan

INFORMATIEDOCUMENT

		bereiken of handhaven van een goede tot uistekende staat van instandhouding van voor dit habitat habitattypische soorten.		o Gentiaanblauwtje o Heideblauwtje o Groentje Specifiek voor Groot Schietveld en uniek voor Vlaanderen ook een duurzame populatie van adder (komt niet voor in Klein Schietveld). *Motivering:* Vergrassing van de vochtige heide met pijpenstrootje is een groot probleem in de Schietvelden. Verdroging, verzuring, vermesting en voormalige grootschalige branden liggen hier ten grondslag aan.
4030 – Droge Europese heide	↑	*Doel:* Actuele oppervlakte ca. 350 ha. Uitbreiding met 30-40 ha door omvorming. Hiervoor werden reeds inrichtingswerken gerealiseerd via LIFE-project Danah door plaggen en open kappen en omzetting vanuit naaldbos. *Motivering:* Uitbreiding is nodig in functie van realiseren van verbindingen om samenhangende heidegebieden en voldoende robuuste kerngebied te kunnen herstellen.	↑	*Doel:* Nastreven van het voorkomen van alle ouderdomsstadia van Struikhei (van pionier- tot degeneratiestadium) in functie van een hoge structuurrijkdom en van een aantal habitattypische soorten. Verbetering van de kwaliteit. Tegengaan van vergrassing via tegengaan van verzuring en eutrofiëring Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Boomleeuwerik o Veldleeuwerik o Nachtzwaluw o Roodborsttapuit o Boompieper o Levendbarende hagedis o Heivlinder Specifiek voor Groot Schietveld en uniek voor Vlaanderen ook een duurzame populatie van adder (komt niet voor in Klein Schietveld).

INFORMATIEF DOCUMENT

				Motivering: Vergrassing van droge heide is het grootste probleem in beide Schietvelden om een goede lokale staat van instandhouding te kunnen bereiken. Daarnaast blijft ook de soortenrijkdom een heikel punt.
6230 – Heischraal grasland	↑	*Doel:* Actuele oppervlakte ca. 12 ha. Uitbreiding van de oppervlakte in het Klein Schietveld met ca. 9 ha op het vliegveld en beperkt op het Groot Schietveld (1 ha) in de vagen door aangepast beheer. Voor het Klein Schietveld geldt een minimale oppervlaktedoelstelling van 20 ha. Dit impliceert uitbreiding door omvorming vanuit ander graslandtype. *Motivering:* De speciale beschermingszone Klein en Groot Schietveld is cfr. de G-IHD essentieel voor dit habitattype. Ook het voorkomen van uitzonderlijke soorten is hierbij van belang. Voor de populatie Aardbeivlinder op het Klein Schietveld is een minimale aaneengesloten oppervlakte van 20-30 ha vereist. Via verschralingsbeheer van de graslanden en door de aangrenzende heischrale habitats kan deze oppervlaket benaderd worden.	↑	*Doel:* Behoud en kwalitatieve verbetering van de aanwezige oppervlakte heischraal grasland. Verbetering kan met name nog op het Groot Schietveld plaatsvinden. Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in (een van) beide deelgebieden: o Rugstreeppad (landhabitat) o Veldkrekel o Aardbeivlinder o Snortikker o Knopsprietje *Motivering:* Kwaliteitsverbetering is haalbaar door een dat beheer meer op dit habitattype wordt toegespitst.
7140 – Overgangs- en trilveen	↑	*Doel:* Actuele oppervlakte ca. 8 ha Beperkte uitbreiding van de oppervlakte met	↑	*Doel:* Herstel van de lokale hydrologie (stijghoogte en kweldruk van het grondwater) via de vermindering van drainage en grondwater-

INFORMATIEF DOCUMENT

		ca. 1-1,5 ha door omvorming, deels ook in samenhang met de uitbreiding van de oppervlakte vochtige heide (zie doelen voor habitat 4010). Lokaal zijn er op lange termijn ook potenties om het habitattype 7110 hieruit te laten ontwikkelen. *Motivering:* De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk voor dit habitattype, wat vnl. betrekking heeft op het Groot Schietveld (Lavendelven, Moerken). Beperkte uitbreiding is mogelijk, bij herstel van hydrologische vereisten.		onttrekkingen in de omgeving. Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten: o Adder o Noordse witsnuitlibel o Geelgerande oeverspin o Zwarte goudoogdaas o Lavendelheide o Kleine veenbes o Bultvormende veenmossoorten *Motivering:* Zowel Lavendelven als Moerken vertonen verstoringsindicaties en een aantal kenmerkende soorten zijn er ook uit verdwenen ten gevolge van hydrologische veranderingen. Herstel van beide systemen is essentieel voor het behoud van dit habitattype.
7150 – Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	↑	*Doel:* Actuele oppervlakte ca. 3 ha Behoud en herstel van periodiek overstroomde zandige oevers van sommige vennen. Uitbreiding van de oppervlakte met ca. 2 tot 5 ha door omvorming in samenhang met de uitbreiding van de oppervlakte natte heide (zie doelen voor habitat 4010) *Motivering:* Beide Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als essentieel gebied voor dit habitat. Er wordt gestreefd naar een uitbreiding van dit habitat in complex met de vennen (3160) en met de natte heide (4010).	↑	*Doel:* Herstel van de lokale hydrologie (stijghoogte van het grondwater). Herstel van open oeverzones voor de vestiging van het habitattype. *Motivering:* Herstel van oeverzones die nu vaak volledig vergrast zijn biedt kansen op een duurzaam herstel van dit habitattype . DE open oeverzones zijn daarbij ook belangrijke plaatsen voor ei-afzet door heikikker.

INFORMATIEF DOCUMENT

	populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***	
Soort	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
Boomleeuwerik - Lullula arborea	= (↑)	*Doel:* Behoud tot lichte stijging met enkele broedparen van de huidige populatie. *Motivering:* De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt in belangrijke mate reeds benut. Door herstelmaatregelen voor de habitattype's 2310 en 4030 zal beschikbaar habitat nog licht stijgen zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.	↑	*Doel:* Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van de heide- en landduinhabitats (2310 en 4030). Behoud van het open zandig karakter van een aantal brandwegen. Behoud van de rustgebieden. Inrichten van de bosranden zodat er een zachtere overgang is van bos naar heide *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort.Vooral de aanwezigheid van open zand is een belangrijke factor.
Nachtzwaluw – Caprimulgus europaeus	= (↑)	Doel: Behoud tot lichte stijging met enkele broedpren van de huidige populatie. Motivering: De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt in belangrijke mate reeds benut. Door herstelmaatregelen voor de habitattype's 2310 en 4030 zal beschikbaar habitat nog licht stijgen	↑	Doel: Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van de heide- en landduinhabitats (2310 en 4030). Inrichten van de bosranden zodat er een zachtere overgang is van bos naar heide. Behoud van voldoende grote rustgebieden. Motivering: De Schietvelden werd in de G-IHD aange-

INFORMATIEF DOCUMENT

	zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.	duid als belangrijk gebied voor deze soort.

Vennen en waterpartijen	Beide Schietvelden worden gekenmerkt door het voorkomen van verscheidene grotere en kleinere vennen. Vennen maken integraal deel uit van een open heidesysteem, en zijn van belang voor soorten als heikker, poelkikker, Kamsalamander en Rugstreeppad, alle Europees beschermde amfibieënsoorten waarvan nog duurzame populaties voorkomen in het gebied. In iets voedselrijker water komt de kamsalamander voor. De grote vennen spelen ook een rol als rustplaats voor watervogels. In de oeverzone van deze vennen kunnen zich zeldzame plantengemeenschappen ontwikkelen, alhoewel die momenteel slechts her en der blijken voor te komen. Dit wijst meteen op een belangrijk knelpunt zijnde de verzuring van deze vennen waarin atmosferische deposities een belangrijke rol spelen. De hoge zuurtegraad van de vennen is ook een knelpunt voor een soort als heikikker. Herstel van venhabitats en de voorziene uitbreiding en kwaliteitsverbetering van de omliggende heidehabitats zal het behoud van populaties van heikikker, poelkikker en rugstreeppad verzekeren.

	oppervlaktedoelstelling		***kwaliteitsdoelstelling***	
Habitat	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
3130 – Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea a. in vennen	=	*Doel:* Behoud van de huidige oppervlakte van 6 ha in vennen. *Motivering:* Het habitattype is slechts zeer beperkt aanwezig in het speciale beschermingszone (actueel ca. 6 ha), en er zijn gezien de abiotische omstandigheden ook geen grote potenties aanwezig.	=	*Doel:* Behoud van de aanwezige vegetaties, open houden van venoevers. Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Poelkikker o Heikikker o Libellen *Motivering:* Herstel van vegetaties kan enkel op die plaatsen waar de abiotische vereisten aan-

INFORMATIEF DOCUMENT

3130 – Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea b. de E19-plas	=(↓)	*Doel:* Behoud van de huidige oppervlakte van ca. 23 ha voor zover die aanwezig is de oeverzone van de E19-plas, tenzij een oppervlaktevermindering door herstel in de richting van een meer natuurlijke hydrologische situatie verantwoord is om een verbetering van een habitattype met een hogere prioriteit te kunnen realiseren. *Motivering:* De Schietvelden zijn essentieel genoemd voor dit habitattype, met de kanttekening dat dit het gevolg is van het inbrengen van de gehele oppervlakte van de E19-plas als habitattype, waar de vegetaties enkel in de oeverzone voorkomen. Het voorkomen van het habitattype is het gevolg van het aanwezig zijn van een kwelvenster in de bodem van de plas, waarlangs mineralenrijker water toestroomt. De toestroming van dit kwelwater gaat echter ten koste van de kweltoevoer naar het Moerken, waar zeer kwetsbare soorten uit de vegetatie verdwenen zijn, waarschijnlijk ten gevolge van het wegvallen of verminderen van toestromende kwel. Voor de mildering van de negatieve effecten van de drinkwaterwinning van Pidpa wordt het plaspeil van de E19 plas verhoogt, wat de drainage van het gebied moet temperen. Tegelijkertijd zal de waterdruk op het kwelvenster hierdoor toenemen, met verminderde kwelinvloed in de plas en gedeeltelijk herstel van kwelstroming richting Moerken tot gevolg. De vegetaties van het habitattype zullen hierdoor mogelijk beïnvloed worden. Daarnaast blijft op termijn ook de optie open om het kwelvenster te dichten, om de hydrologie van het Moerken te kunnen herstellen.	wezig zijn. =(↓) *Doel:* Behoud van de aanwezige vegetaties, tenzij het habitattype in aanmerking komt om omgevormd te worden tot een habitattype met een hogere prioriteit voor dit speciale beschermingszone, of tenzij een kwaliteitsvermindering van het habitattype verantwoord is om een kwaliteitsverbetering van een habitattype met een hogere prioriteit te kunnen realiseren, i.c. de habitattype's 7140, 7110 en 4010. *Motivering:* Zie motivering oppervlaktedoelstelling.

INFORMATIEDOCUMENT

3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. vegetaties	Geen doel-stelling	Huidig voorkomen berust op antropogene invloed. Gezien de oligotrofe abiotische omstandigheden zijn er geen potenties aanwezig.	Geen doel-stelling	
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition	Geen doel-stelling	Actueel niet aanwezig. Gezien de oligotrofe abiotische omstandigheden zijn er geen potenties aanwezig.	Geen doel-stelling	
3160 – Dystrofe natuurlijke poelen en meren	↑	*Doel:* Sterke uitbreiding van de actuele oppervlakte van ca. 1 ha met 10 – 15 ha door omvorming. *Motivering:* Van nature zijn de Schietvelden één van de meest geschikte plaatsen in Vlaanderen voor het ventype 3160. De actuele oppervlakte bedraagt ca. 1 ha. De potenties voor uitbreiding met 10 tot 15 ha zijn zeker aanwezig.	↑	*Doel:* Tegengaan van verzuring van de vennen door het verder laten afnemen van verzurende deposities en door herstel van de hydrologie. Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen door verwijderen Pijpenstrootje- en/of Pitrusgordel. Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Dodaars o Wintertaling o Boomvalk o Heikikker o Poelkikker o Rugstreeppad o Venwitsnuitlibel o Koraaljuffer o Maanwaterjuffer o Vinpootsalamander *Motivering:* Ten gevolge van verzuring zijn in de meeste vennen de sleutelsoorten verdwenen.
3260 - Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion	↑	*Doel:* Instandhouding van het habitatontwikkeling in de herstelde structuurrijke waterloop (Weerijs) en uitbreiding in de resterende	↑	*Doel:* Behoud en verbetering van de aanwezige vegetaties en faunasoorten door een verbetering van de waterkwaliteit en structuur-

INFORMATIEF DOCUMENT

rechtgetrokken trajecten van de Weerijs binnen het habitatrichtlijngebied.

Motivering:

De trajecten van de beek die hersteld werden behoren mogelijk tot het habitattype. Er komen momenteel wel begeleidende habitattypische soorten voor maar nog geen sleutelsoorten. Verder onderzoek is vereist, in voorkomen geval ook naar vereisten voor duurzame instandhouding.

kwaliteit van de waterloop binnen de speciale beschermingszone.

Onderzoek naar de de impact van afstroming van gronden in landbouwgebruik binnen het habitatrichtlijngebied op de waterkwaliteit.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- IJsvogel
- Bermpje
- Weidebeekjuffer
- Eendagsvliegen (sp.)
- Kokerjuffers (sp.)

Motivering:

Binnen det speciale beschermingszone kan de structuurkwaliteit nog verbeterd worden, en zijn mogelijk nog knelpunten voor het bereiken van een goede waterkwaliteit aanwezig.

Behoud en verbetering zijn ook sterk afhankelijk van externe factoren, m.n. waterkwaliteit en -kwantiteit.

"*Belangrijk is te melden dat in de stroomgebiedbeheerplannen ook reeds aandacht wordt gegeven aan milieudoelstellingen. Op dit moment is dit enkel afgerond voor de Vlaamse waterlichamen (1ste categorie en bevaarbaar) maar in een later stadium zal dit voor alle waterlopen worden vastgelegd in de verschillende waterbekkens, dus ook in de omgeving van de Vlaamse Ardennen. Tot dusver geldt voor de grote waterlopen in de Vlaamse waterlopen dat een basismilieudoelstelling wordt beoogd. Deze bevat strengere normen voor bv. orthofosfaat dan vroeger het geval was (dus ook al hoge kwali-*

INFORMATIEF DOCUMENT

				teitsdoelstelling). Wanneer in een later stadium ook voor de kleinere waterlopen milieudoelstellingen worden vastgelegd, zal voor die zones waar soorten als rivierdonderpad en beekprik voorkomen een strengere milieudoelstelling worden beoogd. Belangrijk is te melden dat in de stroomgebiedbeheerplannen van Schelde en Maas, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 08 oktober 2010, ook strengere milieudoelstellingen werden gedefinieerd ter bescherming van een aantal kwetsbare gebieden zoals drinkwaterwinningsgebieden en speciale beschermingszones. Voor de speciale beschermingszone's is de gehanteerde methodiek gekoppeld aan de habitatvereisten van enkele watergebonden habitats en soorten zoals beschreven in INBO.R.2008.35 en INBO.R.2008.42. Tot nu toe zijn enkel waterlopen met een stroomgebied groter dan 50 vierkante km behandeld. Europa vraagt dat voor waterlopen met een stroomgebied vanaf 10 vierkante km wordt gerapporteerd en doelen worden vastgelegd. De oefening met betrekking tot strengere milieudoelstellingen zal logischerwijze ook worden doorgetrokken naar deze lokale waterlichamen.
		populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***
Soort		***doel*** ***toelichting***	***doel***	***toelichting***

INFORMATIEF DOCUMENT

Poelkikker – Rana lessonae	=	*Doel*: Minimaal behoud van de huidige populatie. *Motivering*: De Schietvelden zijn van essentieel belangvoor het behoud van de poelkikker in Vlaanderen. De populatie kent een positieve trend, en is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.	=	*Doel*: Behoud huidig leefgebied. *Motivering*: Er is momenteel voldoende leefgebied aanwezig.
Rugstreeppad – Bufo calamita	= (↑)	*Doel*: Minimaal behoud van de huidige populatie. *Motivering*: De Schietvelden zijn zeer belangrijk voor het behoud van de Rugstreeppad in Vlaanderen. Actueel gezonde populatie. Bij verdere kwaliteitsverbetering van de verzuurde vennen kan de populatie nog versterkt worden.	↑	*Doel*: Kwaliteitsverbetering met betrekking tot de zuurtegraad van het water. Tegengaan van verzuring van de vennen en paaiplaatsen door het verder laten afnemen van verzurende deposities. Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen door verwijderen Pijpenstrootje- en/of Pitrusgordel. Creëren van verbindingen tussen de bestaande populaties en tussen land- en waterhabitat. *Motivering*: Verzuring heeft een impact op het paaisucces. Open, vegetatieloze plassen en oeverzones zijn uitgelezen paaiplaatsen voor de soort. Populaties van de deelgebieden zijn actueel gescheiden, wat verhoogde kans geeft op

INFORMATIEF DOCUMENT

				lokaal uitsterven.
Heikikker – Rana arvalis	=↑	*Doel:* Behoud tot stijging van de huidige populatie. *Motivatie:* Heikikkers zijn terug in veel vennen en grachten aanwezig., maar uitbreiding is reëel bij verdere kwaliteitsverbetering.	↑	*Doel:* Kwalitatieve verbetering van de vennen: Tegengaan van verzuring van de vennen door het verder laten afnemen van verzurende deposities. Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen. Opheffen migratiebarrières tussen populaties en tussen land- en waterhabitat. *Motivatie:* De pH van de meeste vennen is nog steeds te zuur. Herstel van de oeverzones biedt betere paaikansen. Populaties van de deelgebieden zijn actueel gescheiden, wat verhoogde kans geeft op lokaal uitsterven.
Vleermuizen – soorten van waterplassen Meervleermuis - Myotis dasycneme Watervleermuis - Myotis daubentonii	↑	*Doel:* Stijging van de huidige populaties. *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk tot zeer belangrijk voor een aantal soorten.	↑	*Doel:* Kwalitatieve verbetering van foerageergebied en verbinding tussen gebieden. *Motivering:* Soorten komen jagen rond de grote plassen en vennen, op de antitankgracht en rond het fort Verbindende structuren (bosranden, waterpartijen, enz.) zijn van groot belang bij de migratie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Loofbossen	Het aanwezige bos bestaat vooral uit naaldbos met een lagere natuurwaarde. Op de droge zandgronden van de Schietvelden kunnen zich oude zuurminnende eikenbossen[51] ontwikkelen. Deze ontwikkeling heeft zich op een aantal plaatsen al in gang gezet, maar deze oppervlakte is nog zeer beperkt. Het voornaamste knelpunt is de soms massale aanwezigheid van invasieve exoten (Amerikaanse vogelkers, rododendron, …) in de bosbestanden. Via LIFE Danah en het door Agentschap voor Natuur en Bos gevoerde opvolgingsbeheer is de bestrijding van deze exoten momenteel goed op kruissnelheid gekomen. Vogelrichtlijnsoorten zoals zwarte specht en wespendief zullen positief reageren op de beoogde kwaliteitsverbetering van de bossen. In de beekvalleien in het Groot Schietveld is ook Alluviaal elzenbos (habitattype 91E0) aanwezig, evenwel verstoord. Herstel van een natuurlijke hydrologie is noodzakelijk om hierin verbetering te brengen.

	oppervlaktedoelstelling		***kwaliteitsdoelstelling***	
Habitat	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
9120 – Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)	=	*Doel:* Behoud van de aanwezige oppervlakte van ca. 2 ha. *Motivering:* Het habitattype is slechts zeer beperkt aanwezig, en er zijn weinig potenties tot uit-	=	*Doel:* Behoud van de aanwezige kwaliteit. *Motivering:* De bestaande bossen behouden.

[51] *Het betreft voluit habitattype 9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met* Quercus robur *op zandvlakten*

INFORMATIEF DOCUMENT

		breiding.		
9190 – Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten	↑	*Doel:* Uitbreiding van de ca. 31 ha actueel habitat door omvorming van 150–175 ha naaldhoutbestanden. Einddoel: 181 – 206 ha. *Motivering:* De bestaande bossen kunnen zoveel mogelijk omgevormd worden naar streekeigen zuurminnende Eiken-berkenbossen (9190). Een aantal is al goed op weg (.v. Marum, Klein Schietveld noord) en kan gerust gelaten worden. In andere bestanden zijn nog dunningen nodig (b.v. Schietstanden Groot Schietveld).	↑	*Doel:* Kwaliteitsverbetering Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Zwarte specht o Wespenief o Bonte vliegenvanger o Kleine bonte specht o Boommarter o Vleermuizen (sp.) o Eikenpage o Bont dikkopje o Bruine eikenpage *Motivering:* De aanwezigheid van invasieve exoten vormt vooral nog een groot probleem in Groot Schietveld, in Klein Schietveld vnl. nog opvolging door nabehandeling nodig. Voorkomen van Amerikaanse eik als hoofdboomsoort is lokaal ook een probleem.
91E0	=	*Doel:* Behoud van de actuele oppervlakte van ca. 53 ha broekbossen in de valleien met overgangen van mesotroof naar oligotroof. Elzen- en berkenbroekbos. *Motivering:* In de beekvalleien zijn de overgangen van voedselarme heide naar voedselrijker broekbos, met tussenliggende gagelstruwelen en voedselarm berkenbroekbos – op enkele plaatsen nog aanwezig, wat op Vlaamse schaal eerder een rariteit is. De combinatie met de (deels) herstelde waterloop (habi-	↑	*Doel:* Herstel van de hydrologie en trofie van de beekvalleien (stijghoogte van het grondwater, overstromingsregime waterlopen). Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden: o Kleine bonte specht o Matkop o Nachtegaal *Motivering:* De aanwezige verruiging vormt een belangrijk knelpunt. Nitrofiele elzenbroeken komen

INFORMATIEF DOCUMENT

		tattype 3260) maakt het beekvallei-ecosysteem volledig.		voor waar mesotrofe of zelfs oligotrofe broekbossen verwacht worden. Herstel van de natuurlijke hydrologie en trofie is een noodzaak.

	populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***	
Soort	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
Zwarte specht – Dryocopus martius	=	*Doel:* Behoud van de huidige populatie van 5–7 broedparen. *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het voorkomende aantal broedparen is stabiel.	↑	*Doel:* Laten verouderen van de bestaande loofbossen Behoud van een deel van de naaldhoutbestanden Behoud van voldoende staand dood (naald)hout *Motivering:* Voor een goede staat van instandhouding dient er per broedpaar dubbel zoveel geschikt loofbos of gemengd bos beschikbaar zijn dan geschikt naaldbos. De soort broedt vooral in dode naaldbomen en eiken- of beukendreven.
Wespendief – Pernis apivorus	=	*Doel:* Behoud van de huidige populatie van minimaal 2 broedparen. *Motivering:* De Schietvelden zijn een eerder klein gebied voor deze soort zodat een toename van de populatie niet realistisch is.	↑	*Doel:* Laten verouderen van de bestaande loofbossen. Omvormen van een deel van de naaldhoutbestanden naar zuurminnend Eikenberkenbos (9190)
Vleermuizen	↑	*Doel:*	↑	*Doel:*

INFORMATIEF DOCUMENT

Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus, Franjestaart - Myotis nattereri, Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus, Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus, Rosse vleermuis - Nyctalus noctula Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species Laatvlieger - Eptesicus serotinus	Stijging van de huidige populaties. *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk tot zeer belangrijk voor een aantal soorten.	Kwalitatieve verbetering van verblijfplaatsen, zwerm- en paarplaatsen, foerageergebied en verbinding tussen gebieden. *Motivering:* Voortplantingsgelegenheid en foerageergebied in de bossen is niet gekwantificeerd maar mogelijk beperkt door grote hoeveelheid naaldhout. Omvorming van de bossen zal hierop positief effect hebben. Beheer van bossen met bijzondere aandacht voor oude bomen, open plekken en geleidelijke bosranden: - minimaal 10 % open plekken in de bossen met een natuurgericht beheer - minimaal 5 % open plekken in de private bossen (cfr. Criteria Duurzaam Bosbeheer) Verbindende structuren (bosranden, waterpartijen, enz.) zijn van groot belang bij de migratie.

Forten en bunkers/geschutskoepels/schuilkelders	Het fort van Brasschaat is een essentieel onderdeel van de Antwerpse fortengordel voor vleermuizen. Ook een belangrijk deel van de aanwezige bunkers kan mits een goede inrichting nog een belangrijk potentieel voor overwinterende, zwermende[52] en parende vleermuizen bieden. Verstoring van de rustplaatsen en compartimentering van het landschap (licht) dient vermeden te worden.

[52] *De Keukeleire en jansen, in prep*

INFORMATIEF DOCUMENT

Soorten	*Doel*	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
Vleermuizen specifiek - *Ingekorven vleermuis & Meervleermuis*	↑	Behoud of toename van de overwinterings, zwerm- en paarpopulatie *Motivering:* Het habitatrichtlijngebied is volgens de G-IHD essentieel voor deze soorten. *Meervleermuis:* De overwinterende aantallen zijn echter laag en vaak onregelmatig waardoor de soort extra kwetsbaar is. Een toename van de populatie is dus aangewezen, maar vermoedelijk slechts beperkt mogelijk. Gelet op de noordelijke ligging van het habitatrichtlijngebied zijn er wel potenties. *Ingekorven vleermuis:* uitbreiding van de populatie is enkel mogelijk mits een verhoging van de kwaliteit van het fort van Brasschaat als overwinteringsobject en een gerichte verbetering in de connectiviteit van het omliggende landschap.	↑	Behouden, verbeteren en bufferen van het geschikt microklimaat zodat aan volgende kwaliteitseisen voldaan is: - geen verstoring van de betreffende soorten - gradiënt van licht gebufferd t.o.v. buitenklimaat tot stabiele hoge temperatuur tussen 7 en 10 °C - gradiënt van relatief droog tot zeer hoge relatieve luchtvochtigheid (> 90 %) - gradiënt van tochtig tot maximaal tochtvrij - geen lichtpollutie in winterverblijfplaatsen, zwerm- en paarplaatsen, fortgrachten en aanvliegroutes Verbeteren van de ecologische kwaliteit van het fortdomein in de speciale beschermingszone door het behouden en versterken van kleine landschaps elementen en habitattypes zoals habitattype 9120/9190 en 91E0. Opstellen van een zoneringsplan voor het fort van Brasschaat. *Motivering:* *Meervleermuis:* meervleermuis verkeert in een gedeeltelijk aangetaste lokale staat van instandhouding. Volgens de G-IHD dient de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren. Meervleermuis wordt momenteel verstoord in zijn winterverblijfplaatsen. *Ingekorven vleermuis:* ingekorven vleermuis verkeert in een gedeeltelijk aangetaste lokale staat van instandhouding. Volgens de G-IHD moet de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren. Ingekorven vleermuis wordt momenteel verstoord in zijn winterverblijfplaatsen. In de Fortengordel wordt het opmaken van een

INFORMATIEF DOCUMENT

				zoneringsplan voor alle forten als prioiritaire inspanning opgenomen. Omdat dit fort ook deel uitmaakt van de Fortengordel, is een evenwaardige behandeling aangewezen.
Vleermuizen algemeen: overwinterende, zwermende en parende soorten in fort van Brasschaat en verspreide bunkers op het terrein	↑	*Doel:* Minimaal behoud van de huidige populaties. *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk voor een aantal soorten. Het fort van Brasschaat is van zeer groot belang voor overwinterende en parende vleermuizen.	↑	*Doel:* Kwalitatieve verbetering van de overwinteringsplaatsen door inrichting en beperking van verstoring en verlichting. Verbetering van het foerageergebied en van de verbindingselementen in het landschap, opheffen van migratiebarrières. *Motivering:* Verstoring door gebruik en verlichting van de winterverblijfplaatsen, en niet optimale inrichting ervan hebben een negatief effect op de populaties. Verbindende landschapselementen zijn van groot belang voor de migratie.

Kleinschalig extensief weidelandschap

Het nog (vrij) kleinschalig weidelandschap in het noordelijke deel van het Groot Schietveld - het Marum – is de enige plaats in het richtlijngebied waar de overgang tussen kleinschalig weidelandschap, de beekvallei en het heidelandschap nog aanwezig is. Het gebied vormt zelf een belangrijk onderdeel van de beekvallei en is tevens een belangrijke buffer tussen intensief agrarisch gebied en het heidegebied (o.a. voor atmosferische deposities) en de broekbossen in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs. De doelstelling voor dit gebied is herstel van een geschikte milieukwaliteit in dit lokale infiltratiegebied voor de alluviale broekbossen en de beekhabitats en de ontwikkeling van een extensief bocagelandschap van belang als leef- en/of foerageergebied voor soorten als vleermuizen en kamsamalander, regenwulp en blauwe kiekendief,

INFORMATIEF DOCUMENT

Weidecomplexen Groot Schietveld (vnl. Marum) *	=	*Doel*: Behoud en herstel als kleinschalig extensief landbouwgebied herstel van het leef- en/of foerageergebied voor soorten als blauwe kiekendief, regenwulp, vleermuizen, kamsalamander, … *Motivering*: Het landbouwgebied op het Groot Schietveld maakt deel uit van de speciale beschermingszone, en is een buffergebied tussen het ruilverkaveld agrarisch gebied en de natuurkern van de speciale beschermingszone met heides en alluviale bossen. De weilanden maken deel uit van de vallei van de Kleine Aa of Weerijsbeek. Uitspoeling van nutriënten en drainage hebben een impact op de beek zelf en op de aanliggende alluviale bossen.	↑	*Doel*: Kamsalamanderhabitat verwezenlijken, wintervoedselaanbod uitbreiden voor soorten als blauwe kiekendief, wespendief e.a. Extensivering van gebruik en herstel kleinschalig landschap. Herstel van natte graslanden in functie van regenwulp. Algemene verbetering van de milieukwaliteit in functie van de habitats en soorten in de rest van de speciale beschermingszone. *Motivering*: De landbouwzone is het enige gebied binnen het vogelrichtlijngebied waar een wisselwerking tussen een relatief extensief beheerd kleinschalig landbouwgebied en een groot heidegebied mogelijk is. In het landbouwgebied zijn nu ook gebruiksbeperkingen van kracht. Deze zijn onvoldoende om achteruitgang van milieukwaliteit te verhinderen. Behoud en herstel van kleinschalig extensief landbouwgebied bestaande uit weinig bemest structuurrijk grasland, kleine houtwallen en houtkanten en poelen, en ruige delen in de winter als wat voedselrijkere overgangszone tussen heide en agrarisch gebied in functie van kamsalamander en blauwe kiekendief, waarbij ook dagvlinders, vleermuizen, gorzen, kneu, wulp, klapekster, tapuit, grauwe klauwier, korhoen … mee baat hebben. Op niveau van het beekdal lopen de (ondiepe) grond- en oppervlaktewaterstromen van de hoger gelegen naar de lager gelegen gedeeltes, waardoor de weilanden als lokaal

INFORMATIEF DOCUMENT

		infiltratiegebied functioneren voor de broekbossen die nog lager in de vallei gelegen zijn. Het landbouwgebruik heeft als lokaal infiltratiegebied aldus een directe impact op habitattype 91E0 in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs, op (potentieel) habitattype 3260 (Kleine Aa of Weerijs zelf) en op de heides. Te intensief landbouwgebruik leidt tot sterke verschraling van de milieukwaliteit, door te sterke en te vroege drainage en maaischema, verdwijnen van structuurrijk grasland en verdwijnen van refugia voor fauna.

INFORMATIEF DOCUMENT

	populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***	
Soort	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
Kamsalamander – Triturus cristatus	↑	*Doel:* Toename van de huidige populatie, door uitbreiding van het leefgebied. *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De soort komt momenteel slechts in 1 gracht voor, en heeft in de onmiddellijke nabijheid geen ander leefgebied. Uitbreiding van het leefgebied is absoluut nodig om te vermijden dat de populatie ten onder gaat door calamiteiten of genetische verarming. Introductie in poelen op Marum vanuit de huidige of meest nabijgelegen populatie moet onderzocht worden.	↑	*Doel:* Verbeteren van de habitatkwaliteit van de huidige leefomgeving door geleidelijk openkappen van de oeverzones. Herstel van extensief weidelandschap met poelen en houtkanten in de weidecomplexen van het Groot Schietveld. Bijkomende creatie van een functioneel netwerk van poelen (metapopulatie). De weilanden in het Marum zijn hiervoor aangewezen *Motivering:* Kwalitatieve verbetering van de huidige leefomgeving door openkappen van de oevers.
Korhoen – Tetrao tetrix	Geen doelstelling	*Motivering:* De soort is uitgestorven in Vlaanderen en een terugkeer is zeer onwaarschijnlijk.	↑	*Doel:* Behoud en herstel van kleinschalig extensief landbouwgebied in de weilandcomplexen Groot Schietveld bestaande uit weinig bemest structuurrijk grasland, kleine houtwallen en houtkanten en poelen, en ruige delen in de winter als wat voedselrijkere overgangszone tussen heide en agrarisch gebied *Motivering:* Met deze doelstellingen wordt een geschikter leefgebied voor het korhoen gecreëerd, waar ook andere soorten mee van zullen profiteren.
Blauwe kiekendief – Circus cyaneus	= (↑)	*Doel:* Behoud tot lichte stijging van de huidige	↑	*Doel:* Kwaliteit van de slaapplaats behouden door garanderen van groot onverstoord rustge-

INFORMATIEF DOCUMENT

		winterpopulatie *Motivering*: De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort.		bied. Verbetering van het voedselaanbod door extensivering van de weilandcomplexen op het Groot Schietveld en behoud en herstel van overgangen van de heide naar extensieve landbouwgronden. *Motivering*: Het vrijwaren van grote aaneengesloten rustgebieden is cruciaal. Het voedselaanbod vormt waarschijnlijk de beperkende factor voor deze soort, mogelijk ook voor het behoud van de huidige aantallen. Met name de weilanden bieden potentieel voor het verhogen van het winteraanbod aan veldmuizen ed. De potenties voor blauwe kiekendief kunnen toenemen bij een toename van het voedselaanbod in en in de omgeving vande speciale beschermingszone. Een groot aanbod aan Veldmuizen en zangvogels moet tijdens de winter beschikbaar zijn wat inhoudt dat voldoende geschikt habitat (niet te dichte ruigtes, permanent grasland, ruige akkerranden en stoppelvelden) moet voorzien zijn in agrarisch gebied. Bij een meer natuurgericht beheer van de weilanden in het Noorden van het Groot Schietveld en in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zou dit in belangrijke mate kunnen worden ingevuld.
Regenwulp – Numenius phaeopus	↑	*Doel* Toename van de aantallen regenwulp in het gebied. *Motivering*: Sinds geruime tijd slapen er geen of slechts zeer weinig regenwulpen meer in de Schiet-	↑	*Doel:* Verbetering van de huidige kwaliteit van het foerageer- en leefgebied om het voorkomen van regenwulp als wintergast opnieuw toe te laten. Dit omvat extensieve graslanden, die tot einde april plas-dras staan.

INFORMATIEF DOCUMENT

	velden. Het gebied is echter essentieel voor deze soort.	*Motivering*: De soort kwam vooral voor op doortrek in april. De Schietvelden zijn nog steeds geschikt als slaapplaats voor de soort, maar de milieukwaliteit van de weilanden als foerageergebied is sterk achteruitgeggaan door verdroging en verdwijnen van extensieve graslanden. Hoge grondwaterstanden tot einde april en herstel van natte extensieve cultuurgraslanden zijn essentieel voor het herstel van het foergeergebied van deze soort. .

INFORMATIEF DOCUMENT

8.2.2. Speciale beschermingszone BE2101437 – De Maatjes, Wuustwezelheide

Loofbossen (met zandige heideplekken)

Algemeen	Met uitzondering van de landbouw is loofbos qua oppervlakte het belangrijkste landschapstype binnen het vogelrichtlijngebied (zonder Klein en Groot Schietveld). Binnen het overwegend agrarisch gebied vormen bossen de belangrijkste natuurkernen (actueel ca. 300 ha, volgens gewestplan ca. 400 ha). De aanwezige bossen zijn belangrijk als habitat voor Zwarte specht en Wespendief. Indien er voldoende open, zandige heideplekken aanwezig zijn, is dit landschapstype ook belangrijk als habitat voor Vogelrichtlijnsoorten boomleeuwerik en nachtzwaluw. Het aanwezige bos in het gebied Wuustwezelheide (Sterbos, Baantjesheide en Wolfsheuvel) bestaat voornamelijk uit naaldbos met een lagere natuurwaarde. Historisch gezien bestond dit gebied uit heide en vennen dat tussen 1850 en 1930 bebost werd. Op de aanwezige droge zandgronden kunnen zich, net als op de Schietvelden, oude zuurminnende eikenbossen[53] ontwikkelen. Het belangrijkste knelpunt voor de aanwezige habitatvlekken is de kwaliteit (versnippering, exoten, structuur, hoog aandeel naaldhout…). .Binnen dit gebied ligt de nadruk op een sterke kwaliteitsverbetering van de aanwezige (loof)bossen en de realisatie van enkele grotere loofboskernen door bosinbreiding en een beperkte bosuitbreiding (verbinding). Op basis van de leefgebiedsvereisten voor wespendief en zwarte specht, wordt een effectieve bosoppervlakte van 450 ha die goed gebufferd is en duurzame populaties van typische bossoorten kan bewerkstelligen tot doel gesteld. Binnen deze bossen dient voldoende aandacht te zijn voor brede zandwegen en open plekken met zandrijke heidevegetaties als leefgebied voor boomleeuwerik en nachtzwaluw.

[53] *Het betreft voluit habitattype 9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met* Quercus robur *op zandvlakten*

INFORMATIEF DOCUMENT

	populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***	
Soort	***doel***	***toelichting***	***doel***	***Toelichting***
Zwarte specht – Dryocopus martius	=	Instandhouden van één broedpaar in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide. Dit leidt tot een geschikte bosoppervlakte (actueel 300 ha) van minimum 400 ha, door bebossing van gebieden met een bosbestemming (door omvorming). *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soort sporen samen met de doelstellingen voor de boshabitats. Het voorkomende aantal broedparen is stabiel maar verkeert in een gedeeltelijk angetaste staat van instandhouding. Indien de bestaande oppervlakte met bestemming 'bos' op het gewestplan bebost wordt, is de doelstelling bijna volledig gerealiseerd.	↑	Bossen met voldoende variatie aan (loofboom) soorten, voldoende oude bomen, dreven en open plekken. Het beheer van de bossen moet voldoen aan de criteria duurzaam bosbeheer. *Deze doelstellingen overlappen met de doelstellingen voor wespendief.* *Motivering:* Voor een goede staat van instandhouding dient er per broedpaar voldoende geschikt loofbos of gemengd bos beschikbaar te zijn. De soort broedt vooral in dode naaldbomen en eiken- of beukendreven. Het speciale beschermingszone-V is in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort en de soort verkeert in een gedeeltelijk angetaste staat van instandhouding. Door een (spontane) evolutie van de aanwezige naaldhoutbestanden naar een mengeling van niet te dicht beuken- en naaldbos met open plekken en voldoende hoge bomen met gladde stam (Beuk, Eik, Den, Es, Els) zal geschikt habitat voor zwarte specht stijgen.
Wespendief – Pernis apivorus	↑	Eén broedpaar wespendief in de omgeving van het Sterbos. Hiervoor is bovenop de doelstellingen voor zwarte specht 50 ha effectieve bosuitbreiding noodzakelijk als verbinding tussen de boscomplexen**.** *Motivering:* De speciale beschermingszone is volgens de G-IHD belangrijk voor wespendief. De ge-	↑	*Deze doelstellingen overlappen met de doelstellingen voor zwarte specht.* *Motivering:* Zie hiernaast

INFORMATIEF DOCUMENT

		westelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soort sporen samen met de doelstellingen voor de boshabitats. De soort is in Vlaanderen een voldoende staat van instandhouding. Voor het het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zijn er potenties voor een bijkomend broedpaar wespendief. De doelstellingen voor zwarte specht zorgen voor een oppervlakte van 400 ha bos. Om een aandeel van 30 % bos in het foerageergebied (1500 ha) te bereiken is er nog 50 ha bijkomend bos noodzakelijk. Deze bosuitbreiding zou de verbinding met het bosrijk gebied in het ZO van het gebied Maatjes en Wuustwezelheide moeten verwezenlijken en zorgen voor een mozaïeklandschap.		
Boomleeuwerik - Lullula arborea	↑	Populatie van 1 of 2 broedparen in het gebied Wuustwezelheide. *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Door creatie van heideplekken in o.a. in Baantjesheide en op de Wolfsheuvel zal het beschikbaar habitat licht stijgen zodat een beperkte uitbreiding met één of twee broedparen mogelijk is. Per broedpaar is een 5 à 10 ha zanderige heide vereist.	↑	Uitbreiding van de oppervlakte open plekken met open zandrijke heidevegetaties en voldoende kale plekken tot 10–20 ha. Droge zandrijke (naald)bossen met aanwezigheid van: - stukken kapvlakten of jonge aanplanten met droge zandige bodem tussen rijen bomen; - afwisseling van kale, zandige of schaars begroeide stukken met verspreide jonge bomen; - rijen van bomen afgewisseld met voldoende brede zandpaden (≥ 50 m) *Motivering:* De Schietvelden en de rest van het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Vooral de aanwezigheid van open zand is een belangrijke factor.

INFORMATIEF DOCUMENT

Nachtzwaluw – Caprimulgus europaeus	↑	Stijging van de populatie met 1 of 2 broedparen. *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt nog niet benut. Door herstelmaatregelen voor de soorten zwarte specht, wespendief en boomleeuwerik zal beschikbaar habitat stijgen zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.	↑	Aanwezigheid van bosranden met een geleidelijke overgang van (naald)bos naar heide of zand. *De doelstellingen overlappen met de doelstellingen voor Boomleeuwerik.* *Motivering:* De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De soort is net als boomleeuwerik afhankelijk van halfopen (dennen)bossen op zandgrond met brede zandvlakten of -paden; open, zandige ruimten en onbegroeide plekken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Moeras en natte graslanden

Algemeen

Het moerasgebied en natuurreservaat de Maatjes is de restant van een oud laagveenmoeras en turfwingebied waarin de laatste 200 jaar terug verlanding in het rietmoeras is opgetreden en dat momenteel bestaat uit rietmoeras en (natte) weilanden. Het gebied wordt gekenmerkt door de veelvuldige aanwezigheid van kleine natuurelementen zoals knotwilgenrijen, houtkanten en heggen. De rietkragen hebben de plaats ingenomen waar vroeger open waterplassen waren en maken deel uit van een veel groter rietland over de grens met Nederland. Oorspronkelijk kwam er in het gebied een grote oppervlakte aan natte extensieve graslanden voor die echter teruggedrongen zijn tot de oppervlakte binnen het Vlaams Natuurreservaat.

Het moerasgebied is vooral belangrijk voor bruine kiekendief, roerdomp en blauwborst maar ook voor andere typische rietsoorten als rietzanger, baardmannetje, spotvogel, bosrietzanger, … Tot een kleine 10 jaar geleden werd zelfs porseleinhoen waargenomen en deze soort zal meeliften met de doelstellingen voor de andere moeras- en weidevogels. Voornaamste knelpunten zijn de kleine oppervlakte (6 ha) van het rietmoeras en de verdroging door een te intensieve drainage. Voor de instandhouding van de vogelrichtlijnsoort roerdomp wordt uitbreiding van het rietland met ca. 100 ha tot doel gesteld. Blauwborst en bruine kiekendief liften mee met deze doelstelling.

In het huidige Vlaams natuurreservaat rond de Maatjes zijn de laatste structuurrijke, natte graslanden aanwezig die erg belangrijk voor overwinterende en doortrekkende weide- en watervogels. De beschikbare oppervlakte leefgebied voor deze soorten is sterk geconcentreerd in deze natuurgericht beheerde graslanden. De uitbreiding van het rietland kan bijgevolg niet ten koste gaan van de oppervlakte aan graslanden. De belangrijkste (weiland)soorten zijn regenwulp, blauwe kiekendief, kemphaan, zwartkopmeeuw, tureluur, wulp, grutto, zomertaling, smient, rietgans, …

Het weilandencomplex voor deze soorten dient voldoende groot en gevarieerd te zijn waarbij er zowel minder natte als natte weilanden aanwezig moeten zijn om de verschillende soorten voldoende foerageermogelijkheden te bieden. Samenvattend komt dit neer op een weilandencomplex van 200 ha, waarvan minstens 100 ha nat tot zeer nat is.

Bovenstaande doelstellingen overlappen bijna volledig met het natuurstreefbeeld vanuit het Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan (Tauw 2004) en met de landschappelijke waarde van het gebied[54].

[54] Fiche Ankerplaats Maatjes*: "De Maatjes zijn gelegen in een fossiel beekdal en vormen door hun ligging in een depressie een waterkom voor de omliggende gronden. De omgeving betreft een open, vochtig weidelandschap met een uitgesproken microreliëf, doorkruist met lijnrechte greppels, grachten en (onverharde) wegen."*

INFORMATIEF DOCUMENT

	populatiedoelstelling		***kwaliteitseisen aan de leefgebieden***	
Soort	***doel***	***toelichting***	***doel***	***toelichting***
Roerdomp – *Botaurus stellaris*	↑	Herstel van de populatie van 2-3 broedpaar. *Motivatie:* Het SBZ is niet aangemeld voor de Roerdomp maar de soort werd er historisch wel waargenomen. De regionale staat van instandhouding is zeer ongunstig en er wordt in de G-IHD een uitbreiding van de populatie voorzien.	↑	> 30 ha foerageergebied per broedpaar, bestaande uit waterriet en moerasvegetaties (rbbmr, rbbmc) en open helder water (> 30 %) met een hoog voedselaanbod, via uitbreiding van het bestaande rietmoeras tot 100 ha. Het waterpeil is voldoende hoog, de rietvegetaties hebben een gevarieerde leeftijdsstructuur, er zijn voldoende verlandingsvegetaties en er is voldoende rust. *Motivatie:* Er wordt in de G-IHD voor deze soort een bijkomende oppervlakte van 850-1240 ha moeras en rietlanden tot doel gesteld.
Regenwulp – Numenius phaeopus	= (↑)	Behoud tot stijging van de huidige doortrekkerspopulatie. Hiervoor is bijkomend foerageergebied noodzakelijk. *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD als essentieel aangeduid voor deze soort en de soort wordt jaarlijks waargenomen. De soort foerageert in zeer open landschappen op drassige weilanden. De aantallen zijn echter dalende.	↑	Foerageergebied > 200 ha via uitbreiding van de oppervlakte open extensieve vochtige weilanden (met veel ongewervelden) met 100 ha. *Motivering:* In de G-IHD wordt het herstel van foerageergebieden in de weilanden onder de Maatjes tot doel gesteld. Het gebied vertoont potenties voor grotere aantallen voor deze soort. Het gebied is aangemeld omdat het van internationaal belang was (> 900 doortrekkende regenwulpen) De verbetering van de kwaliteit spoort samen met de doelstellingen voor bruine kiekendief, kemphaan en blauwe kiekendief.
Bruine kiekendief – Circus aeruginosus	↑	Populatie van 1 broedpaar.	↑	*De vereiste 200 ha leefgebied overlapt met de doelstellingen voor roerdomp (100 ha rietmoeras) en regenwulp (100 ha extra vochtige wei-*

INFORMATIEF DOCUMENT

		Motivering: Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen sporen samen met de doelstellingen voor roerdomp. Bijkomend is een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van actuele populaties bruine kiekendief noodzakelijk. Deze doelstelling is in overeenstemming met het natuurstreefbeeld dat geformuleerd wordt in het Grensoverchrijdend Ecologisch Basisplan.		*landen)*Onverstoord moerasgebied met aanwezigheid van open water met stabiele en voldoende hoge waterpeilen in het broedseizoen. Verbetering van het voedselaanbod in de aanwezige weilanden. *Motivering:* Indien het moerasgebied uitgebreidt wordt, zijn er potenties voor deze soort. Bruine kiekendief heeft per broedpaar een oppervlakte van > 200 ha als leefgebied nodig.
Blauwborst – Luscinia svecica	↑	Uitbreiden van de bestaande populatie tot 50 broedparen. Motivering: Het gebied wordt vanuit de G-IHD als belangrijk aangemeld voor de blauwborst en er wordt een behoud van de Vlaamse populatie voor de blauwborst vooropgesteld. Er wordt in de G-IHD een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied tot doel gesteld. De soort verkeert wegens een te kleine populatiegrootte echter in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.	↑	*De vereiste 75 – 100 ha overlapt met de doelstellingen voor bruine kiekendief.* Habitatkenmerken rietmoeras: - minder dan 30 % struiken per ha - vegetatie tussen de 50 cm en de 2m - open plekken met slik tussen de vegetatie Motivering: De kwaliteit van het leefgebied is momenteel voldoende en uitbreiding van de oppervlakte kwaliteitsvol leefgebied voor de blauwborst is gewenst.
Blauwe kiekendief – Circus cyaneus	= (↑)	Behoud tot lichte stijging van de huidige doortrekkerspopulatie. *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd in de G-	↑	Behoud van de huidige kwaliteit van de slaapplaats. *Verbetering van het voedselaanbod zoals geformuleerd bij bruine kiekendief.*

INFORMATIEF DOCUMENT

		IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort.		*Motivering:* Het voedselaanbod vormt waarschijnlijk de beperkende factor voor deze soort, mogelijk ook voor het behoud van de huidige aantallen. Met name de weilanden bieden potentieel voor het verhogen van het winteraanbod aan veldmuizen ed.
Kemphaan	= (↑)	*De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor regenwulp, blauwe kiekendief en bruine kiekendief.* *Motivering:* Het vogelrichtlijngebied werd aangemeld voor deze soort en de soort wordt jaarlijks waargenomen. De soort foerageert in zeer open landschappen op drassige weilanden en in ondiepe plassen. De aantallen zijn echter dalende. Het gebied vertoont potenties voor grotere aantallen voor deze soort en van andere vogelrichtlijn en habitattypische soorten (weidevogels als Tureluur, Wulp, Zomertaling, Smient, …)	↑	Minstens 13 ha met een grashoogte ≤ 6 cm. *De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor regenwulp, blauwe kiekendief, zwartkopmeeuw en bruine kiekendief.* *Motivering:* Zie hiernaast.
Zwartkopmeeuw	= (↑)	*De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor regenwulp, blauwe kiekendief en bruine kiekendief..* *Motivering* Momenteel komt een deel van de populatie zwartkopmeeuwen uit de Antwerpse haven foerageren in het vogelrichtlijngebied. Deze soort heeft in de Kempen een foerageergebied van 200 ha grasland met veel voedsel nodig,	= (↑)	*De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor regenwulp, blauwe kiekendief en kemphaan.*

INFORMATIEF DOCUMENT

zoals geformuleerd bij regenwulp.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.3 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Voor de verschillende voorkomende habitats en soorten zijn doelen geformuleerd. Voor een aantal doelstellingen zijn bijkomende inspanningen noodzakelijk. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. De realiseerbaarheid hangt onder andere af van de kostprijs van de inspanningen, de maatschappelijke context en de technische kennis. In paragaaf 8.5 wordt een overzicht gegeven van de prioriteit, dekkingsgraad en de nodige inspanning hiervoor. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zullen oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen.

In de kaartenbijlage (bijlage 5) worden de prioritaire inspanningen op kaart gesitueerd.

<1. Herstel van de natuurlijke hydrologie van het gebied>

Het herstellen van de natuurlijke hydrologie is een noodzakelijke randvoorwaarde voor het bereiken van een goede staat van instandhouding voor verscheidene tot doel gestelde habitats op de Schietvelden (venhabitats, vochtige heide, veenhabitats en broekbos) en habitatrichtlijnsoorten (kamsalamander, heikikker, poelkikker en rugstreeppad).

Ook in en rond de Maatjes is het herstel van de hydrologie aan de orde. Voor de ontwikkeling van een grensoverschrijdend moerasgebied (rietland én natte graslanden) als habitat voor soorten als bruine kiekendief, blauwborst maar ook de weidevogels, is het herstellen van de hydrologie vereist.

.

De winning van grondwater en de drainage van oppervlaktewater dienen afgestemd te worden op de instandhoudingsdoelstellingen voor de vermelde habitats en soorten.

<2. Vermindering van de verzurende en vermestende atmosferische deposities>
Beide Schietvelden worden negatief beïnvloed door verzurende en vermestende deposities afkomstig van het verkeer in de Antwerpse agglomeratie, bedrijven in het Antwerpse havengebied en het ruilverkavelde landschap in de omgeving van de speciale beschermingszone. Uit de resultaten van het depositiemeetnet verzuring (VMM) blijkt dat de verzuring langzaam afneemt maar nog steeds ver boven het kritisch niveau voor heidevegetaties ligt. De verdere vermindering van de deposities is een kritische randvoorwaarde voor het bereiken van een goede staat van instandhouding voor de venhabitats en de hieraan gebonden fauna.

<3. Bestrijding van vergrassing ook door gericht heidebeheer>
Eerder genoemde inspanningen - herstel van de natuurlijke hydrologie en vermindering van verzurende en vermestende atmosferische deposities - zijn cruciaal met het oog op het bestrijden van vergrassing. Ook middels een aangepast beheer kan hieraan een bijdrage geleverd worden.

<4. Kwaliteitsverbetering van de oeverzones van de vennen >
De oeverzone van sommige vennen is te voedselrijk en daardoor dicht begroeid met pitrus of pijpenstrootje. Afplaggen van de voedselrijke toplaag en/of afschuinen van te steile venoevers zal de ontwikkeling van ven- en veenhabitats mogelijk maken en ook voor diersoorten als Heikikker positieve gevolgen hebben.

<5. Omvorming van bestaande naaldbossen naar zuurminnende eikenbossen samen met de bestrijding van invasieve exoten>
Naaldbossen in beide Schietvelden zullen door gericht beheer (inclusief exotenbestrijding) zoveel mogelijk omgevormd worden naar de nagestreefde zuurminnende eikenberkenbossen. Voor de bossen beheerd binnen de omgrenzing van het militaire domein wordt er van uitgegaan dat op termijn minimaal 80 % van de bosoppervlakte zal evolueren in de gewenste richting door de toepassing van de bestaande beheervisie. Bestrijding van invasieve exoten in andere habitattypes (o.a. waterpartijen en broekbos) verdient ook de nodige en soms dringende aandacht.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ook op de Wuustwezelheide is omvorming van de aanwezige naaldbossen tot enerzijds zuurminnende eikenberkenbossen en anderzijds zandige bosheide een prioriteit om habitat voor zwarte specht, wespendief, boomleeuwerik en nachtzwaluw te ontwikkelen.

<6. Verminderen recreatieve verstoring >
Recreatieve verstoring kan een sterke impact hebben op het rust-, voortplantings- en foerageersucces van een belangrijk aantal vogelsoorten als boomleeuwerik, nachtzwaluw en op vrijwel alle vleermuissoorten en boommarter. Ook de moerasvogels (o.a. bruine kiekendief) en weidevogels (o.a. regenwulp) zijn gevoelig voor de verstoring.

Zonering van recreatieve activiteiten (wandelen, fietsers, visclubs, paramotors, …) in tijd en ruimte is een aangewezen hulpmiddel om de recreatieve verstoring te beperken. Toename van toezicht op het terrein is hierbij essentieel.

<7. Waarborgen van de doelen bij verkoop van delen van militair domein >
Het Ministerie van Defensie heeft de intentie enkele grote delen van het militar domein te vervreemden. In eerste instantie betreft het het Marum (Groot Schietveld) en het vennengebied van het Klein Schietveld. Beide delen zijn cruciale elementen van de speciale beschermingszone.

Het is daarom van essentieel belang dat in deze gebieden de goede lokale staat van instandhouding van de tot doel gestelde habitats en soorten wordt bereikt en duurzaam in stand gehouden, en dat deze gebieden een duurzaam natuurgericht beheer krijgen. Hiertoe dienen een aantal randvoorwaarden te worden ingebouwd.

<8. Herstel van kleinschalig extensief landbouwgebruik in de weilandcomplexen van het Groot Schietveld>
De weilandcomplexen op het Groot Schietveld vormen het enige gebied binnen het vogelrichtlijngebied waar een wisselwerking tussen een relatief extensief beheerd kleinschalig landbouwgebied en een groot heidegebied mogelijk is. Behoud en herstel van kleinschalig extensief landbouwgebied is nodig, bestaande uit weinig bemest structuurrijk grasland, kleine houtwallen en houtkanten en poelen, en ruige delen in de winter als wat voedselrijkere overgangszone tussen heide en agrarisch gebied in functie van kamsalamander, regenwulp en blauwe kiekendief waarbij ook dagvlinders, vleermuizen, gorzen, kneu, wulp, klapekster, tapuit, grauwe klauwier, korhoen …mee baat hebben.

Het, in samenspraak met de actoren, uitwerken van een maatregelenprogramma om de IHD te bereiken is prioritair.

<9. Uitwerken van maatregelprogramma ter versterking van moeras- en weidevogels>

Het aanwezige rietmoeras is slechts een zestal hectare groot. Om een duurzame populatie van blauwborst en een broedpaar van bruine kiekendief te huisvesten is een uitbreiding van de oppervlakte rietmoeras (ca. 100 ha) noodzakelijk. De hiervoor geschikte gronden zijn momenteel al grotendeels in eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos.

De natte graslanden rond de Maatjes zijn belangrijk als overwinteringsgebied voor vogelsoorten als blauwe kiekendief, regenwulp en kemphaan. Deze kunnen eveneens als jachthabitat voor bruine kiekendief fungeren.

Om de aanwezigheid van soorten als bruine kiekendief, blauwborst, regenwulp, blauwe kiekendief, … duurzaam in stand te houden is het nemen van maatregelen aangewezen. Het, in samenspraak met de actoren, uitwerken van een maatregelenprogramma om de IHD te bereiken is prioritair.

<10. Creeëren van verbindingen tussen de bestaande populaties>
Interne barrières binnen de speciale beschermingszone (b.v. de Kampweg t.h.v. het Groot Schietveld) moeten bekeken worden in functie van het behoud van gezonde populaties dier- en plantensoorten, en daarmee ook het duurzame behoud van de habitats.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.4 Samenvattende tabel

Wijze van voorstelling in samenvattende tabel

De verschillende prioriteiten hebben een verschillend eurgentie. In de prioriteitentabel wordt een voorrangsorde aangegeven voor het aanpakken van de prioriteit. De omschrijving en betekenis van de vier categorieën van prioriteit (groot, matig, laag of onbekend) wordt weergegeven in Tabel 8-1.

Tabel 8-1. Legende voor het weergeven van de prioriteit voor het oplossen van een knelpunt in de prioriteitentabel.

Kleurcode	Grootte van de prioriteit	Omschrijving
▲	*Groot*	*Als actie niet wordt opgestart treedt onherroepelijk verlies op van Europees te beschermen habitats of van populaties Europees te beschermen soorten of ernstig verlies van de eventuele herstelpotenties van die soorten en habitats.*
▲	*Matig*	*Als actie niet wordt opgestart zullen Europees te beschermen habitats en het leefgebied of de populatie van Europees te beschermen soorten slechts matig ontwikkelen of treedt er een matig verlies op van de herstelpotenties voor die soorten en habitats.*
▲	*Laag*	*Ook zonder deze actie is het instandhoudingsdoelstelling binnen bereik.*
?	*Onbekend*	*Verder onderzoek is nodig om het belang van de actie knelpunt uit te klaren.*

Tevens wordt in de samenvattende tabel een indicatie gegeven van de inspanning die het de betrokken actoren (eigenaar, gebruiker, overheid,…) zal kosten om de actie uit te voeren. De omschrijving en betekenis van de drie categorieën van inspanning (groot, matig en laag) wordt weergegeven in Tabel 8-2.

Tabel 8-2. Legende voor het weergeven in de prioriteitentabel van de inschatting van de grootte van de inspanning die het oplossen een knelpunt zal kosten.

Kleurcode	Grootte van de inspanning	Omschrijving
◆	*Groot*	*De distance to target is groot of de inspanning nodig om die te overbruggen is groot voor de betrokken actoren*
◆	*Matig*	*De distance to target is matig of de inspanning nodig om die te overbruggen is matig voor de betrokken actoren*
◆	*Klein*	*De distance to target is klein of de inspanning nodig om die te overbruggen is laag voor de betrokken actoren*

Tot slot wordt inde samenvattende tabel aangegeven in welke mate de actie wordt gedekt door bestaand of gepland beleid, zoals natuurinrichtingsprojecten, bekkenbeheerplannen, bosbeheer-

INFORMATIEF DOCUMENT

plannen en dies meer. De omschrijving en betekenis van de categorieën van de dekkingsgraad (groot, matig en laag) wordt weergegeven in Tabel 8-3.

Tabel 8-3. Legende voor het weergeven van de inschatting van de mate waarin het oplossen van een knelpunt gedekt wordt door gepland beleid in de prioriteitentabel.

Kleurcode	**Mate van de dekking**
●	*Niet gedekt*
●	*Niet of nauwelijks gedekt*
●	*Gedeeltelijk gedekt*
●	*Volledig gedekt*
?	*De dekking is onduidelijk*

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 8-4. Evaluatie en samenvatting van de prioritaire inspanningen

Prioritaire acties	***Globale prioriteit***	***Dekkingsgraad***	***Inspanning***
1. Herstel van de natuurlijke hydrologie van het gebied	▲	●	◆
2. Vermindering van de verzurende atmosferische deposities	▲	●	◆
3. Bestrijding van vergrassing ook door gericht beheer	▲	●	◆
4. Kwaliteitsverbetering van de oeverzones van de vennen	▲	●	◆
5. Omvorming van naaldbossen naar zuurminnende eikenbossen samen met de bestrijding van invasieve exoten	▲	●	◆
6. Verminderen recreatieve verstoring	▲	●	◆
7. Waarborgen van de doelen vij verkoop van delen militair domein	▲	●	◆
8. Herstel van kleinschalig extensief landbouwgebruik in weilandcomplexen	▲		◆
9. Maatregelenprogramma voor moeras- en weidevogels	▲	●	◆
10. Verbindingen creëren voor populaties binnen de speciale beschermingszone	▲	●	◆

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 1 – Het belang van het Europees te beschermen gebied in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Vlaanderen

De habitats van bijlage I

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 1.100 ha
Kwaliteit	=	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, ontbreken van natuurlijke dynamiek, vegetatiewijziging

2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 280 - 380 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, ontbreken van natuurlijke dynamiek, vegetatiewijziging

3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	sterke uitbreiding van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 44 - 57 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

INFORMATIEF DOCUMENT

3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	sterke uitbreiding van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 5 - 25 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition **Kennislacune**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	minimaal behoud van het huidig areaal en zo mogelijk uitbreiding van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 25 - 85 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren **Kennislacune**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidig areaal.
Oppervlakte	↑	Uitbreiding van de huidige oppervlakte van 40 - 42 ha met 20 - 45 ha.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal

INFORMATIEF DOCUMENT

Oppervlakte	↑	uitbreiding met 700 - 900 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatie-wijziging

4030 - Droge Europese heide **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 640 - 480 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidig areaal met 3 %
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 257 ha
Kwaliteit	=	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, eutrofiëring en/of verzuring, vegetatiewijziging

6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 122 - 187 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, niet afgestemd menselijk gebruik, ontbreken van natuurlijke dynamiek, vegetatie-wijziging

INFORMATIEF DOCUMENT

6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 900 - 1650 ha
Kwaliteit	=	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, vervuiling, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, ontbreken van natuurlijke dynamiek, vegetatiewijziging

7110 - Actief hoogveen **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidige areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding waar mogelijk, gelet op de zeer lange ontwikkelingstermijn en de beperkingen van het fysich milieu, door ontwikkeling van lokale hoogveenelementen in overgangsveen (7140)
Kwaliteit	=	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

7140 - Overgangs- en trilveen **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 210 - 360 ha
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal

INFORMATIEF DOCUMENT

Oppervlakte	=	lokale uitbreiding in functie van de lokale kwaliteit in complex met de habitats 4010 en 7140.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, vervuiling, vegetatiewijziging

9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 2.050 - 3.200 ha door effectieve bosuitbreiding en 12.450 tot 16.600 ha door bosomvorming
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 520 - 890 ha door effectieve bosuitbreiding en 4.800 - 6.400 door bosomvorming
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging

91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Oppervlakte	↑	uitbreiding met 1.800 - 3.000 ha door effectieve bosuitbreiding en 8.775 - 11.700 ha door bosomvorming
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, eutrofiëring en/of verzuring, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, ontbreken van natuurlijke dynamiek, vegetatiewijziging

INFORMATIEF DOCUMENT

De soorten van bijlage II

Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kamsalamander - Triturus cristatus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidige areaal
Populatie	↑	Uitbreiding van het huidig aantal populaties en versterken van de resterende populaties waarbij gestreefd wordt naar minimum 50 adulte individuen per populatie, die zich in een of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voortplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, versnippering, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Meervleermuis - Myotis dasycneme **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leef-

INFORMATIEF DOCUMENT

		gebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

De soorten van bijlage III

Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige overwinterende populatie van gemiddeld 2.000 exemplaren
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Franjestaart - Myotis nattereri **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	↑	behoud of groei van de huidige populaties
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus **Zeer Belangrijk**

INFORMATIEF DOCUMENT

thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Heikikker - Rana arvalis **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	Behoud van de huidige populaties, waarbij gestreefd wordt naar minimaal 200 roepende mannetjes per populatie, die zich in een grote of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voorplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Rugstreeppad - Bufo calamita **Zeer belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het actuele areaal
Populatie	=	behoud van de actuele populaties
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus **Is al besproken bij Bijlage II soorten.**

Laatvlieger - Eptesicus serotinus **Kennislacune**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Meervleermuis - Myotis dasycneme **Is al besproken bij bijlage II soorten**

Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species **Kennislacune**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van tekort aan kwaliteit van het leefgebied naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Watervleermuis - Myotis daubentonii **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel

INFORMATIEF DOCUMENT

Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Rosse vleermuis - Nyctalus noctula **Kennislacune**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	behoud of groei van de huidige populatie
Kwaliteit	↑	Oplossen van tekort aan kwaliteit van het leefgebied Instandhouding, herstel en ontwikkeling van waterrijke gebieden in een straal van 10 km van de zomerkolonies, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Poelkikker - Rana lessonae **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	Instandhouding van de huidige populaties, waarbij gestreefd wordt naar minimum 200 roepende mannetjes per populatie, die zich in een grote of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voorplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring Het verhinderen van hybridisatie van poelkikker met meerkikker en bastaardkikker. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

De soorten van bijlage IV

Zwarte specht - Dryocopus martius **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal van 7.000 km²
Populatie	=	minimaal behoud van de huidige populatie van gemiddeld 850 broedparen
Kwaliteit	↑	Oplossen van tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Blauwborst - Luscinia svecica **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal van 7.500 km²
Populatie	=	behoud van de huidige populatie van gemiddeld 3.350 broed-paren
Kwaliteit	↑	Oplossen van vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Wespendief - Pernis apivorus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal van 6.000 km²
Populatie	=	behoud van de huidige populatie van gemiddeld 200 broedparen
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Blauwe kiekendief - Circus cyaneus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Populatie	=	behoud van de huidige populatie van minimaal 150 exemplaren
Kwaliteit	=	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige

INFORMATIEF DOCUMENT

		milieubeleid.

Boomleeuwerik - Lullula arborea **Zeer Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal van 3.000 km²
Populatie	=	behoud van de huidige populatie van gemiddeld 650 broedparen
Kwaliteit	↑	Oplossen van vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Bruine kiekendief - Circus aeruginosus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidige areaal van 2.500 km²
Populatie	=	behoud van de huidige populatie van 135 broedparen
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus **Belangrijk**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Populatie	=	behoud van de huidige gemiddelde populatie van 550 exemplaren
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan

INFORMATIEF DOCUMENT

		kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Regenwulp - Numenius phaeopus **Essentieel**		
thema	doel	Omschrijving van het doel
Areaal	=	behoud van het huidig areaal
Populatie		
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten

Inleiding

Bij het formuleren van doelstellingen voor de Europees te beschermen habitats en soorten worden verschillende aspecten in beschouwing genomen, waaronder (a) de beoordeling van de huidige kwaliteit van het habitat of soort in het gebied (de zogenaamde actuele staat van instandhouding), (b) de trend voor het habitat of het leefgebied van de soort in het gebied en (c) de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, die een doorwerking hebben op gebiedsniveau.

Vaststellingen hierbij kunnen leiden tot het besluit dat uitbreiding vereist is voor het habitat of het leefgebied van de soort. In dat geval is het belangrijk om in te kunnen schatten of uitbreiding binnen het betreffende gebied effectief tot de mogelijkheden behoort. Met andere woorden, de potenties voor de habitats of de leefgebieden van de soort moet gekend zijn.

In deze bijlage 2 wordt per tot doel gestelde habitat en soort informatie gegeven over:

a. de beoordeling van het habitat of soort in het gebied in de huidige situatie (actuele staat van instandhouding);

b. de trend voor het habitat of het leefgebied van de soort in het gebied;

c. potenties voor de habitats of de leefgebieden van de soort.

Deze informatie ondersteunt het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen op niveau van het gebied.

Om aan te geven waarop de kwaliteitsbeoordelingen, de inschatting van potenties en dergelijke berusten, wordt in een eerst volgende paragraaf aangegeven welke modellen en basisinformatie worden gebruikt voor het bepalen daarvan.

In de daarop volgende paragrafen wordt voor elke Europees te beschermen habitat of soort de concrete situatie geanalyseerd. Nadat beknopt ingegaan wordt op de actuele aanwezigheid van het habitat of de soort in het gebied ('het actuele voorkomen'), zullen de drie hoger genoemde aspecten worden toegelicht (actuele staat van instandhouding, trend en potenties).

Afsluitend wordt kort aangegeven hoe het staat met de in het gebied voorkomende regionaal belangrijk biotopen. Een regionaal belangrijk biotoop is een vegetatie die op Vlaams niveau zeldzaam en bedreigd is. Om het voortbestaan daarvan in Vlaanderen niet in het gedrang te brengen en omdat deze biotopen vaak een leefgebied zijn van Europees te beschermen soorten is het belangrijk om ook daar een zicht op te hebben.

Toelichting over de gebruikte informatie en modellen

- ***De habitatkaart***

De habitatkaart (v.5.2) geeft de best beschikbare informatie weer over de verspreiding van de Natura 2000 habitats en regionaal belangrijke biotopen in Vlaanderen (Paelinckx et al. 2009). De verspreiding op het niveau van individuele Natura 2000 gebieden kan met de habitatkaart dus nagegaan worden.

De indicatieve situering van de habitattypen en regionaal belangrijke biotopen is de resultante van:

- een vertaling van de Biologische Waarderingskaart v.2 naar de Natura 2000 habitattypen en regionaal belangrijke biotopen;
- gericht veldwerk; met name sinds 2003 werd er binnen de habitatrichtlijngebieden rechtstreeks met Natura 2000 habitattypen gekarteerd. In dit opzicht werd een habitatsleutel ontwikkeld (De Saeger et al. 2008);

INFORMATIEF DOCUMENT

- integratie met aanvullende datalagen (vnl. vegetatiekaarten) voor habitats die anders niet eenduidig of onvoldoende gedetailleerd uit de Biologische Waarderingskaart af te leiden zijn.

De belangrijkste 'sterkten' van de habitatkaart zijn:

- een uniforme, gebiedsdekkende situering en typering van nagenoeg alle habitattypen in Vlaanderen;
- een vaste, uniforme werkwijze voor heel Vlaanderen, waardoor alle toepassingen die nood hebben aan de situering van de habitattypen herhaalbaar, controleerbaar en objectiever worden.

De belangrijkste 'zwakten' van de habitatkaart zijn:

- de tijdsperiode 1997–2009 nodig voor het beëindigen van een volledige karteercyclus is lang, waardoor de informatie voor sommige SBZ's gedateerd kan zijn;
- het vertalen van de geraadpleegde informatiebronnen in het algemeen, en deze van de BWK (vnl. veldwerk van voor 2003) in het bijzonder blijft voor sommige habitattypen onderhevig aan kennislacunes.

Op basis van terreininventarisaties die plaatsvonden in het kader van de opmaak van voorliggend S-IHD rapport, kunnen in functie van het rapport nog specifieke correcties doorgevoerd worden. Deze komen aan bod onder de respectievelijke habitats.

Paelinckx D., De Saeger S., Oosterlynck P., Demolder H., Guelinckx R., Leyssen A., Van Hove M., Weyembergh G., Wils C., Vriens L., T'Jollyn F., Van Ormelingen J., Bosch H., Van de Maele J., Erens G., Adams Y, De Knijf G, Berten B., Provoost S., Thomaes A., Vandekerkhove K., Denys L., Packet J., Van Dam G. & Verheirstraeten M. 2009. Habitatkaart, versie 5.2. Indicatieve situering van de Natura 2000 habitats en de regionaal belangrijke biotopen. Integratie en bewerking van de Biologische Waarderingskaart, versie 2. Rapport en GIS-bestand INBO.R.2009.4. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

De Saeger S., Paelinckx D., Demolder H., Denys L., Packet J., Thomaes A. & Vandekerkhove K. 2008. Sleutel voor het karteren van NATURA2000 habitattypen in Vlaanderen, grotendeels vertrekkende van de karteringseenheden van de Biologische Waarderingskaart, versie 5. Intern Rapport INBO.IR.2008.23. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek, Brussel.

- ***Soortgegevens***

De verspreidingsgegevens van soorten van de Habitat- en Vogelrichtlijn zijn uit diverse bronnen afkomstig. Een groot deel komt uit databanken van het INBO of Natuurpunt, en werd als punt- of hokgegevens aangeleverd. Gegevens over libellen werden verstrekt door de Libellenvereniging Vlaanderen. Daarnaast werden ook LIKONA, Natuurstudiewerkgroep Dijleland, www.waarnemingen.be, Vlaamse Vereniging voor Entomologie, de Nationale Plantentuin, KBIN, ANB en privégegevens van enkele waarnemers geraadpleegd. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de herkomst van gegevens over de verschillende soortgroepen.

Tabel 5. Herkomst van de soortgegevens.

Soortengroep/soort	**Databank**	**Instantie**
amfibieën en reptielen	Hyla databank	Natuurpunt
broedvogels	broedvogeldatabank	INBO
watervogels	watervogeldatabank	INBO
flora	florabank, herbarium Nationale Plantentuin en veldgegevens	INBO, Nationale Plantentuin

INFORMATIEF DOCUMENT

	Vlaamse Bryologische Werkgroep	
libellen	Libellenvereniging Vlaanderen	Libellenvereniging Vlaanderen
vissen	VIS Informatiesysteem	INBO
zoogdieren	databank zoogdierenwerkgroep, databank vleermuizenwerkgroep, diverse	Natuurpunt, INBO, ANB, LIKONA
Vliegend Hert	INBO	INBO
Spaanse Vlag	diverse	LIKONA, Natuurstudiewerkgroep Dijleland, www.waarnemingen.be, Vlaamse vereniging voor Entomologie
weekdieren	diverse	KBIN, INBO, privégegevens Bart Vercoutere, Koen Verschoore en Floris Verhaeghe

Deze set van gegevens, hoewel uitgebreid, was niet altijd volledig. Eventuele kennislacunes konden worden opgevangen door nazicht van een expertgroep, en indien nodig door het bevragen van lokale waarnemers.

- ***PotNat***

Het INBO ontwikkelde een methode om voor heel Vlaanderen op basis van (a)biotische factoren de potenties voor natuur in te schatten, het potentiële natuur (PotNat) model. Het model toont waar in Vlaanderen bepaalde natuurtypen zich kunnen ontwikkelen.

Potnat steunt op twee kennispijlers, enerzijds de abiotische eisen die een natuurtype stelt aan haar standplaats, en anderzijds het ruimtelijk voorkomen van die standplaatskenmerken in Vlaanderen.

Voor 60 in Vlaanderen voorkomende terrestrische natuurtypes werden abiotische profielen opgemaakt. Deze profielen geven voor 9 standplaatskenmerken (zijnde bodemtextuur, bodemzuurtegraad, bodemprofiel, trofie, gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand, gemiddelde laagste grondwaterstand, overstromingstolerantie, waterkwaliteit en zouttolerantie) de waarden aan waarbinnen een bepaald natuurtype kan voorkomen. Hierbij moet opgemerkt dat op eenzelfde standplaats doorgaans verschillende natuurtypen tot ontwikkeling kunnen komen (ecoserie). Welk natuurtype uit de ecoserie uiteindelijk voorkomt is een gevolg van het gevoerde beheer. Voor de tweede pijler werd het ruimtelijk voorkomen van deze 9 standplaatskenmerken in Vlaanderen in kaart gebracht.

Het PotNat-model is een GIS-toepassing. Het combineert beide kennispijlers en toont waar in Vlaanderen de standplaatskenmerken geschikt zijn voor welk natuurtype (of ecoserie). Het resultaat is een geschiktheidscore van een bepaalde locatie voor een bepaald natuurtype. De scores gaan van zeer geschikt tot ongeschikt. Bij essentiële ontbrekende data is de score onbekend. De scores worden weergegeven op een kaart. De kaart geeft ruimtelijk weer waar in Vlaanderen een bepaald natuurtype kan voorkomen (potentie).

Beperkingen van het model:

- het model is beperkt tot terrestrische natuurtypen, waterhabitats worden niet besproken;
- het model maakt gebruik van meerdere datalagen. De beperkingen van elk van deze datalagen afzonderlijk werken steeds door in de resultaten van het PotNat-model;

INFORMATIEF DOCUMENT

- de vereiste standplaatskenmerken voor een natuurtype zijn niet altijd voldoende gekend. Ook ontbreekt soms voldoende gedetailleerde en gebiedsdekkende informatie over de standplaatskenmerken in Vlaanderen.

- het model vult het expertoordeel aan, maar vervangt het niet. PotNat is zeer geschikt om een expert te helpen na te denken over potenties. Het is evenwel de reële terreinsituatie die bepalend is voor de reëel aanwezige potenties. PotNat geeft dus enkel een eerste indicatie, die verder dient geanalyseerd en geduid door de expert. PotNat kan dus niet zondermeer vertaald worden in kwantitatieve gegevens. Er kan dus niet zondermeer uit PotNat een oppervlakte "potentie" op gebiedsniveau afgeleid worden.

Wouters J. & Decleer K. (in prep). PotNat, een model voor het inschatten van natuurpotenties in Vlaanderen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=BOL_NAT_PotNat

De beoordeling van de staat van instandhouding

De *actuele staat van instandhouding* is de staat van instandhouding op niveau van het gebied als geheel.

Om te komen tot de actuele staat van instandhouding voor een habitattype wordt gestart met de beoordeling op niveau van één of meerdere afzonderlijke habitatplekken. Deze eerste stap laat toe om een uitspraak te doen over de *lokale staat van instandhouding* van een specifiek habitattype. Voor het beoordelen van de *lokale staat van instandhouding* – voor habitattypen en soorten – zijn beoordelingstabellen beschikbaar. Deze tabellen - ontworpen voor de beoordeling van afzonderlijke habitatvlekken en leefgebieden van soorten - worden verder LSVI-tabellen genoemd. De LSVI-tabellen voor de beoordeling van habitats en soorten zijn terug te vinden in verschillende rapporten (Adriaens et al. 2008, Adriaens & Ameeuw 2008, T'Jollyn et al. 2009).

De LSVI-tabellen bevatten een aantal criteria en indicatoren die evaluatie behoeven om te komen tot de lokale staat van instandhouding voor de Europees te beschermen habitats. Voor de soorten kunnen zowel de toestand van de lokale populatie als de kwaliteit van de leefomgeving aan de hand van indicatoren getoetst worden aan weloverwogen drempelwaarden. Voor habitattypen wordt dit beoordeeld aan de hand van de criteria habitatstructuur, aanwezige verstoringen en vegetatieontwikkeling.

De keuze van de indicatoren en de bijhorende drempelwaarden in de beoordelingstabellen van dit rapport is gebaseerd op hun objectiviteit (nationale en internationale literatuur), eenduidigheid, praktische bruik- en meetbaarheid en de voledigheid waarmee ze de ecologie van de soorten en habitats beschrijven. Ook hun relevantie werd hierbij in overweging genomen.

Voor de beoordeling van individuele indicatoren dient gekozen tussen volgende scores:

- Score A: goed;
- Score B: voldoende;
- Score C: gedegradeerd.

Voor elk habitat of soort wordt uiteindelijk een beoordeling gegeven van de huidige situatie op ecologisch vlak.

Dit wordt gedaan door het samennemen van de verschillende scores over de indicatoren heen zodat voor een heel gebied één score verkregen wordt voor de staat van instandhouding van een Europees beschermd habitat of een Europees beschermde soort binnen het voorliggende gebied.

Voor de beoordeling van de actuele staat van instandhouding worden twee eindbeoordelingen onderscheiden:

INFORMATIEF DOCUMENT

- Goede tot uitstekende staat van instandhouding;
- Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

De conclusie van de actuele staat van instandhouding wordt afgeleid uit de de geïntegreerde scores van criteria en indicatoren over de verschillende deelgebieden en habitatvlekken heen. Deze worden als volgt gekoppeld aan een einduitspraak over de actuele staat van instandhouding.

- Indien alle beoordelingen van de indicatoren vallen binnen de categorieën 'overal voldoende tot goed', 'overwegend voldoende tot goed' en 'deels voldoende tot goed' dan wordt besloten tot een eindbeoordeling van de actuele staat van instandhouding als '□Goede tot uitstekende staat van instandhouding';
- Indien er één of meer beoordelingen van de indicatoren vallen binnen de categorieën 'overwegend gedegradeerd' of 'overal gedegradeerd' dan wordt besloten tot een eindbeoordeling van de actuele staat van instandhouding als '□Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding''.

Intermezzo: Fauna als criterium bij de beoordeling van de actuele staat van instandhouding voor habitats

De LSVI-tabellen bevatten ook steeds een beoordelingsluik "fauna" dat toelaat te toetsen naar de geschiktheid voor faunasoorten die in het habitattype (voor het habitat typische soorten) mogen verwacht worden. Dit criterium wordt in regel niet beoordeeld op niveau van een of meerdere habitatplekken, maar op een groter schaalniveau. Dit kan een complex van gelijkaardige en aaneengesloten habitats zijn, of op het niveau van een deelgebied zijn, indien voldoende groot, of op het niveau van het hele gebied. Redenen hiervoor zijn:

- het speelt op een hoger schaalniveau (niet op niveau van een afzonderlijke habitatvlek of een kleine groep van habitatvlekken);
- het hoeft niet te gaan over soorten die actueel aanwezig zijn (en dus niet hoeven vastgesteld, in tegenstelling tot alle andere beoordelingscriteria), maar over het creëren van de nodige oppervlaktevoorwaarden of ecologische vereisten voor een normale respectievelijk optimale ontwikkeling op vlak van voor het habitat typische faunasoorten (een voldoende respectievelijk goede oppervlaktevereiste en ecologische vereisten voor faunaontwikkeling);
- het laat toe tot gedifferentieerde uitspraken te doen, zonder een geïntegreerd oordeel te vellen over de lokale staat van instandhouding: qua habitatstructuur en vegetatie heeft het habitattype in dit gebied bijvoorbeeld een voldoende kwaliteit (waarbij vooral criteria x en y een aandachtspunt zijn), maar er komt geen of er komt slechts een beperkt percentage van de voor het habitat typische faunasoorten voor.

Via literatuur, expertoordeel,… kan dit faunaluik verder geduid en geargumenteerd worden.

Dezelfde redenering gaat op voor de beoordeling van de staat van instandhouding op niveau van habitatrichtlijnsoorten. Ook hier is het de bedoeling dat in een eerste stap beoordelingen plaatsvinden op niveau van afzonderlijke leefgebieden (*'lokale staat van instandhouding'*) en dat deze in een tweede stap worden geïntegreerd om te komen tot de staat van instandhouding op niveau van het gebied (*actuele staat van instandhouding*).

Adriaens P. & Ameeuw G. 2008. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten. INBO.R.2008.36. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 246 pp.

Adriaens D., Adriaens T. & Ameeuw G. 2008. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten. INBO.R.2008.35. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 217 pp.

INFORMATIEF DOCUMENT

T'jollyn, F., Bosch, H., Demolder, H., De Saeger, S., Leyssen, A., Thomaes, A., Wouters, J. & Paelinckx, D. & Hoffmann, M. (2009). Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de NATURA 2000-habitattypen, versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek 2009 (46). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel: België. 326 pp

De habitats van bijlage I

In deze paragraaf worden de verschillende voorkomende Europees te beschermen habitats opgelijst en worden daarvoor volgende aspecten toegelicht:

- Het actueel voorkomen;
- De potenties voor het habitat binnen het gebied dat het rapport beslaat;
- De trend;
- De beoordeling van de actuele staat van instandhouding aan de hand van de LSVI-tabellen.

Voor het actueel voorkomen van een habitat wordt vertrokken van de hoger vermelde habitatkaart. De Vlaanderen dekkende kaart wordt kort toegelicht en waar nodig becommentarieerd en aangevuld.

Met het bepalen van de potenties wordt bedoeld dat wordt nagegaan waar in het gebied het habitat zich nog zou kunnen ontwikkelen op basis van de ecologische vereisten van dat habitat. Op deze wijze wordt de op ecologische basis maximale mogelijke oppervlakte-uitbreiding bepaald. Voor het bepalen van de potenties wordt vertrokken van een experteninschatting. Het model POTNAT wordt aangewend ter ondersteuning van deze inschatting. Het resultaat van deze modellen wordt kort toegelicht, becommentarieerd en aangevuld.

Wanneer specifieke gegevens bekend zijn over de evolutie van de kwantiteit of de kwaliteit van een habitat wordt dat beschouwd onder 'trend'.

De beoordeling van criteria en indicatoren wordt in tabellen weergegeven.

De eerste tabel geeft de conclusies weer door integratie over alle deelgebieden heen. De daar op volgende tabellen geven de beoordeling van elk indicator, gebruikt in de LSVI-tabellen, weer voor elk deelgebied waarin het habitat voorkomt. Deze tabel wordt gevolgd door een tabel waarin de geïntegreerde beoordeling over de criteria heen wordt afgeleid uit de beoordelingen van de criteria op niveau van afzonderlijke deelgebieden of habitatvlekken.

Afgesloten wordt met een eerste formulering van ecologische doelen voor de habitats vertrekkend van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en de analyses uit deze bijlage.

2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten

Het actuele voorkomen

Volgens de habitatkaart komt het habitattype niet meer voor op het Groot Schietveld. Ter hoogte van het Huikven kwam het op 2 plaatsen voor, 1 ten noorden en 1 ten zuiden van het ven. De ongepubliceerde bodemkaart bevestigt dat het op deze plaatsen om duingronden gaat. Het zijn de enige duingronden op het Groot Schietveld. De plek ten noorden van het Huikven is momenteel vrijwel volledig vergrast, de plek ten zuiden is nog wel in goede staat. Aangezien deze plek een grotere oppervlakte kent (ca. 2 ha) wordt het geheel als voldoende van kwaliteit en soortensamenstelling beschouwd.

Op het Klein Schietveld komt het habitattype ruimer voor op een oppervlakte van ca. 53 ha, m.n. in het centrale duinengebied en in de Franse Heide (achter Munitiedepot). Zowel kwaliteit als soortensamenstelling worden daar als minstens voldoende beschouwd.

Potenties

Op het Groot Schietveld zijn de potenties slechts beperkt aanwezig in de omgeving van het Huikven. Op het Klein Schietveld komt veel meer duingrond voor, en zijn de potenties dus ook veel ruimer aanwezig.

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-3 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

Trend

Tabel 1. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van habitat (in ha)

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)****
Groot Schietveld	0 ha		Ca. 3 ha
Klein Schietveld	53.38 ha		Ca. 210 ha
Totaal	53.38 ha		**Ca; 213 ha**

* Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 2. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 2310 Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten

2310	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator dwergstruiken:* dwergstruiken (Struikhei) zijn codominant aanwezig → B	**B**
	Indicator ouderdomsstructuur Struikhei : 2 tot 3 stadia Struikhei (pionierstadium, ontwikkelingstadium, climaxstadium en degeneratiestadium) zijn aanwezig → **B**	**B**
	Indicator naakte bodem : het aandeel open zand bedraagt 1- 10 % → **B**	**B**
	Indicator moslaag : de bedekking met mossen en korstmossen (excl. Grijs kronkelsteeltje) bedraagt 1 - 10 % → **B**	**B**
Verstoring	*Indicator vergrassing/verruiging* : 30 - 50% van de oppervlakte is vergrast → **B**	**B**
	Indicator verbossing : 5 – 30 % van de oppervlakte is verbost → **B**	**B**
	Indicator invasieve exoten: minder dan 10 % van de oppervlakte wordt ingenomen door invasieve exoten (m.n. Grijs kronkelsteeltje) → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* naast Struikhei zijn meer dan 2 sleutelsoorten (Zandzegge, Zandstruisgras, Buntgras, Vroege haver, Heidespurrie, Dwergviltkruid en Kruipbrem) minstens occasioneel aanwezig → **A**	**A**
Fauna	De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone is net iets ruimer dan 50 ha maar gezien de sterke vergrassingsgraad (30-50%) is deze oppervlakte niet volledig relevant voor de fauna. Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, Roodborsttapuit, Boompieper, Groene zandloopkever en Rugstreeppad zijn soorten die voor het gebied kenmerkend zijn voor dit habitattype en die het relatief goed doen. Levendbarende hagedis en Heivlinder zijn eveneens habitattypische soorten waar het evenwel minder goed mee gaat. Er zijn daarmee voldoende habitattypische soorten aanwezig in duurzame populaties.	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

→ **B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding en scoort (net) voldoende voor alle criteria. Anderzijds is het habitattype belangrijk als leefgebied voor Rugstreeppad, Boomleeuwerik en Nachtzwaluw. Om te voldoen aan de kwaliteitseisen van deze soorten moeten volgende criteria 'goed' scoren en vergen dus speciale aandacht voor het behouden van een goede kwaliteit:

- structuur: behoud van open zand,
- verstoring: beperken van vergrassing en
- fauna: beperkte oppervlakte en voor enkele habitattypische soorten zijn er negatieve trends (b.v. heivlinder).

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlaktedoelstelling ↑

Locaties die - rekening houdend met de aanwezigheid van en de uitbreidingsdoelen voor andere habitats - in aanmerking komen voor uitbreiding van de oppervlakte landduinhabitats, zijn: Groot Schietveld, omgeving Huikven (beperkt), Klein Schietveld duinengebied en achter Munitiedepot. Uitbreiding met ca. 8 – 12 ha.

Motivering:

De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze habitats. Het habitattype bevindt zich in een goede tot uitstekende staat van instandhouding, maar lokale versterking is nodig. Met name verbinding van de gescheiden liggende oppervlaktes is cruciaal voor het realiseren van aaneengesloten complexen en is ook noodzakelijk voor het bereiken/handhaven van een goede staat van instandhouding van voor dit habitat habitattypische soorten.

kwaliteitsdoelstelling ↑

Nastreven van de verschillende typische successiestadia op landduinen door een beheer gericht op de creatie van plekken open zand (plaggen)

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Boomleeuwerik
- Nachtzwaluw
- Roodborsttapuit
- Boompieper
- Levendbarende hagedis
- Heivlinder
- Groene zandloopkever

Motivering:

Op Groot Schietveld is één van de twee plekken waar het habitattype voorkwam volledig vergrast. Herstel is daar aan de orde, maar de oppervlakte ervan is beperkt.

Op het Klein Schietveld zijn er nog mogelijkheden in de vergraste delen van het duinengebied. Verbinding van aparte habitatplekken is op het Klein Schietveld mogelijk, door het herstellen van het habitattype in de Munitiedepot en het verbinden ervan met het duinengebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen

Het actuele voorkomen

Op het Groot Schietveld komt het habitattype heel lokaal voor op landduinen (subtype Buntgrasverbond, ca. 2 ha). Op de brandwegen komt wel het subtype Dwerghaververbond voor.

Op het Klein Schietveld komt het habitattype niet als dusdanig voor, de vegetaties die daartoe gerekend zouden kunnen worden, worden beschouwd onderdeel uit te maken van het habitattype 2310 – psammofiele heide. Onderstaande beoordelingstabel is dus enkel van toepassing op vegetaties voorkomend in het Groot Schietveld. Voor de actuele verspreiding van dit habitattype wordt verwezen naar Kaart 4-3 in Bijlage 4.

Potenties

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-4 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

Potenties voor het subtype Buntgrasverbond zijn enkel op landduinen aanwezig, en lopen daarmee samen met de potenties voor habitattype 2310. In het Klein Schietveld zijn de potenties zeer geschikt in het duinengebied. In het Groot Schietveld zijn de potenties slechts beperkt aanwezig.

De potenties voor het subtype Dwerghaververbond zijn zowat overal in het terrein te vinden (pioniersvegetatie op droge zandgronden).

Trend

Tabel 3. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen- ***subtype Dwerghaververbond***

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)****
Groot Schietveld	1,9 ha		Zeer ruim aanwezig
Klein Schietveld	0 ha		Zeer ruim aanwezig
Totaal	**1,9 ha**		**Zeer ruim aanwezig**

* Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone. Voor het subtype dwerghaververbond zijn de potenties zeer ruim aanwezig.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 4. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen – subtype Dwerghaververbond

2330_dw	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator eenjarigen:* eenjarige soorten komen minder dan codominant voor → C	**C**
	Indicator verbossing : 5 – 10 % van de oppervlakte is verbost → **B**	**B**
	Indicator invasieve exoten: Grijs kronkelsteeltje is op minder dan 10 % van de	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	oppervlakte aanwezig → **B**	
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* 3 sleutelsoorten (Vroege haver, Dwerviltkruid en Zandblauwtje) zijn minstens lokaal frequent aanwezig → B	**B**
Fauna	De totale oppervlakte van dit (habitattype) in de speciale beschermingszone is niet te bepalen uit de habitatkaart, maar is zeker meer dan 0,5 ha Er werden voor het subtype geen habitattypische soorten door de expertgroep bepaald. Voor het habitattype kunnen dezelfde soorten beschouwd worden als voor habitattype 2310. → **B**	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het subtype dwerghaververbond is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

Volgend criterium vergt speciale aandacht voor het bereiken van een goede kwaliteit:

- aandeel eenjarigen

Het subtype buntgrasverbond komt in nauw complex voor met het habitattype psammofiele heide en wordt daarom niet apart gescoord.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlakte-doelstelling **=**

Brandwegen zijn een belangrijke groeiplaats voor het subtype Dwerghaververbond. Het open karakter van de brandwegen dient hiervoor behouden te blijven.

Locaties waar het subtype Buntgrasverbond in wisselwerking met habitattype2310 behouden moet blijven zijn: Groot Schietveld, omgeving Huikven (beperkt), Klein Schietveld duinengebied en achter Munitiedepot.

Motivering:

Enkel in Klein Schietveld zijn er potenties aanwezig voor uitbreiding van het subtype Buntgrasverbond.

De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze habitats. Het habitattype bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, maar gezien de beperkte potentie en de quasi onmogelijkheid tot herstel van duurzame stuifzandwerking wordt voor de landduinen de nadruk gelegd op habitattype 2310. Lokaal zal habitattype2330 dan ook altijd aanwezig blijven.

kwaliteits-doelstelling **=**

Behoud van de aanwezige vegetaties, in wisselwerking met habitattype 2310.

Behoud van de aanwezige vegetaties van het subtype Dwerghaververbond op brandwegen en andere open zandige plekken die geen duinzand zijn.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Boomleeuwerik
- Nachtzwaluw
- Roodborsttapuit
- Boompieper
- Levendbarende hagedis
- Heivlinder
- Groene zandloopkever

Motivering:

Kwaliteitsvolle uitbreiding van het subtype Buntgrasverbond is niet mogelijk gezien de beperkingen op stuifzandwerking en het zeer beperkt voorkomen van duingronden in het Groot Schietveld.

INFORMATIEF DOCUMENT

3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoëto-Nanojuncetea

Het actuele voorkomen

Het voorkomen van habitat 3130 is beperkt tot het Groot Schietveld waar volgens de habitatkaart de E19–plas in zijn geheel tot dit habitattype gerekend wordt, hoewel de kenmerkende vegetaties enkel in sommige delen van de oeverzone van deze plas worden aangetroffen. Het in rekening brengen van de volledige oppervlakte van de plas (> 20 ha) geeft ook de verklaring geeft waarom het speciale beschermingszone volgens de G-IHD 'essentieel' is voor dit habitattype. Buiten de E19-plas komt het habitattype slechts beperkt voor. Het 'essentieel' zijn wordt daarmee voor dit speciale beschermingszone gerelativeerd.

Bovendien is het voorkomen van de kenmerkende vegetaties in de oeverzones van de E19-plas te wijten aan een kunstmatig gegeven, m.n. het doorbreken van de scheidende kleilaag onder de plas, waardoor mineralenrijker kwelwater in de plas terecht komt en daardoor het water licht buffert.

Van nature komt het habitattype hier maar in beperkte mate voor in een aantal vennetjes.

Voor de aanmeldingsgegevens wordt verwezen naar Bijlage 1

Potenties

Omdat PotNat niet geschikt is voor waterhabitats is er geen potentiekaart voor dit habitat.

De potenties voor venhabitats in de beide Schietvelden wijzen voornamelijk in de richting van habitattype 3160 (zie aldaar).
Een grootschalige nastreving van ventype 3130 lijkt minder opportuun. Garantie op een duurzame instandhouding is slechts beperkt aanwezig.

Trend

Tabel 5. Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van habitat (in ha) 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflora en/of Isoëtes-Nanojuncta

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
E19-plas	Ca. 23 ha		/
Vennetjes Groot en Klein Schietveld	4,25 ha		
Totaal	29.13 ha		

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 6a. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflora en/of Isoëtes-Nanojuncta, voor de vennetjes waarin het habitattype van nature voorkomt.

3130 (vennetjes)	***Be2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator horizontale structuur* : de vegetatievlek (= vegetatie waarin sleutelsoorten meer bedekken dan andere soorten) heeft een oppervlakte van gemiddeld 1–10 m² → **B**	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator ruime oeverzone zuidwestzijde : de afstand tussen de oever en aaneengesloten bomenrijen aan de zuidwestzijde van de plas bedraagt meer dan twee keer de hoogte van de bomen → B	**B**
	Indicator doorzicht : geen data voor handen;	**X**
Verstoring	*Indicator verzuringsindicatoren* : verzuringsindicatoren (Vensikkelmos, Knolrus & veenmossen) nemen 10 à 30 % van de oppervlakte in →	**B**
	Indicator eutrofiëringsindicatoren : eutrofiëringsindicatoren (enkel Pitrus) nemen ongeveer 10 % van de oppervlakte in →	**B**
	Indicator vergrassing : 10 à 30 % van de oppervlakte is vergrast →	**B**
	Indicator invasieve exoten : invasieve exoten zijn afwezig →	**A**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* Moerashertshooi (Hypericum elodes), Duizendknoopfonteinkruid (Potamogeton polygonifolius), Witte waterranonkel (Ranunculus ololeucos) & Vlottende bies (Scirpus fluitans) →	**B**
Fauna	De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt ca. 4 ha →	**B**

Tabel 6b. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflora en/of Isoëtes-Nanojuncta, voor de E19-plas.

3130 (E19-plas)	***Be2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator horizontale structuur* : de vegetatievlek (= vegetatie waarin sleutelsoorten meer bedekken dan andere soorten) heeft een oppervlakte van ≥ 1–10 m² → **A**	**A**
	Indicator ruime oeverzone zuidwestzijde : bomen staan tot op de oever → **C**	**C**
	Indicator doorzicht : < 3, 2 meter dus C.	**C**
Verstoring	*Indicator verzuringsindicatoren* : verzuringsindicatoren (Vensikkelmos, Knolrus & veenmossen) nemen < 10% van de oppervlakte in → A	**A**
	Indicator eutrofiëringsindicatoren : eutrofiëringsindicatoren nemen < 10% van de oppervlakte in → A	**A**
	Indicator vergrassing : grassen nemen < 10% van de oppervlakte in→ A	**A**
	Indicator invasieve exoten : invasieve exoten zijn afwezig → A	**A**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* Moerashertshooi (Hypericum elodes), Duizendknoopfonteinkruid (Potamogeton polygonifolius), Pilvaren (Pilularia globulifera), Vlottende bies (Scirpus fluitans), Nitella gracilis → B	**B**
Fauna	De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt ca. 23 ha →	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

INFORMATIEF DOCUMENT

Invasieve exoten zijn afwezig in de 3130-plassen zelf, maar binnen het speciale beschermingszone zijn wel grote populaties van Waterteunisbloem (Ludwigia grandiflora), Grote waternavel (Hydrocotyle ranunculoides) en Parelvederkruid (Myriophyllum aquaticum) aanwezig.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

a. vennen

Oppervlak-tedoelstel-ling **=**

Behoud van de huidige oppervlakte in vennen.

Motivering:

Het habitattype is slechts zeer beperkt aanwezig in het speciale beschermingszone, en er zijn gezien de abiotische omstandigheden ook geen grote potenties aanwezig.

kwaliteits-doelstelling =

Behoud van de aanwezige vegetaties, open houden van venoevers.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Poelkikker
- Libellen

Motivering:

Herstel van vegetaties kan enkel op die plaatsen waar de abiotische vereisten aanwezig zijn.

INFORMATIEF DOCUMENT

b. E19-plas

Oppervlaktedoelstelling =(↓)

Behoud van de huidige oppervlakte voor zover die aanwezig is de oeverzone van de E19-plas, tenzij een oppervlaktevermindering verantwoord is om een verbetering van een habitattype met een hogere prioriteit te kunnen realiseren.

Motivering:

De Schietvelden zijn essentieel genoemd voor dit habitattype, met de kanttekening dat dit het gevolg is van het inbrengen van de gehele oppervlakte van de E19-plas als habitattype, waar de vegetaties enkel in de oeverzone voorkomen. Het voorkomen van het habitattype is het gevolg van het aanwezig zijn van een kwelvenster in de bodem van de plas, waarlangs mineralenrijker water toestroomt. De toestroming van dit kwelwater gaat echter ten koste van de kweltoevoer naar het Moerken, waar zeer kwetsbare soorten uit de vegetatie verdwenen zijn, waarschijnlijk ten gevolge van het wegvallen of verminderen van toestromende kwel. Voor de mildering van de negatieve effecten van de drinkwaterwinning van Pidpa wordt het plaspeil van de E19 plas verhoogd, wat de drainage van het gebied moet temperen. Tegelijkertijd zal de waterdruk op het kwelvenster hierdoor toenemen, met verminderde kwelinvloed in de plas en gedeeltelijk herstel van kwelstroming richting Moerken tot gevolg. De vegetaties van het habitattype zullen hierdoor mogelijk beïnvloed worden. Daarnaast blijft op termijn ook de optie open om het kwelvenster te dichten, om de hydrologie van het Moerken te kunnen herstellen.

kwaliteitsdoelstelling =(↓)

Doel:

Behoud van de aanwezige vegetaties, tenzij het habitattype in aanmerking komt om omgevormd te worden tot een habitattype met een hogere prioriteit voor dit speciale beschermingszone, of tenzij een kwaliteitsvermindering van het habitattype verantwoord is om een kwaliteitsverbetering van een habitattype met een hogere prioriteit te kunnen realiseren.

Motivering:

Zie motivering oppervlaktedoelstelling.

INFORMATIEF DOCUMENT

3140 - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties

Het habitattype hoort van nature niet thuis in de speciale beschermingszone. De expertgroep is van oordeel dat het voorkomen ervan berust op eerder toevallige factoren die geen duurzaam karakter kennen. Er wordt voor geopteerd dit habitattype niet verder mee te nemen.

3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition

Het habitattype hoort van nature niet thuis in de speciale beschermingszone. De expertgroep is van oordeel dat het voorkomen ervan berust op eerder toevallige factoren die geen duurzaam karakter kennen. Er wordt voor geopteerd dit habitattype niet verder mee te nemen.

3160 - Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Het actuele voorkomen

Ten gevolge van atmosferische depositie zijn de meeste vennen in zowel Groot als Klein Schietveld verzuurd waardoor de sleutelsoorten verdwenen zijn. Daarom werd het overgrote deel van de vennen op de habitatkaart gekarteerd als “geen habitat_verzuurd ven (gh_ao).

Potenties

De potenties voor venhabitats in de Schietvelden wijzen voornamelijk in de richting van habitattype3160.
Voor de potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-5 in Bijlage 4. Deze kaart geeft de actueel aanwezige vennen weer, met uitzondering van diegene die tot een ander habitattype behoren.

Trend

Tabel 7. Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van habitat (in ha) 3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	Ca. 1 ha		Ca. 47 ha
Klein Schietveld	Ca. 0,30 ha		Ca. 11 ha
Totaal	**Ca. 1,3 ha**		**Ca. 58 ha**

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 8. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

3160	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator algemeen :* lage, voedselarme begroeiing, geen beschaduwing → **A**	**A**
	Indicator diversiteit aan groeivormen: < 4 groeivormen aanwezig: → **C**	**C**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator dynamiek: voldoende dynamiek om versneld dichtgroeien te voorkomen → **A**	**A**
Verstoring	*Indicator verzuringsinidicatoren* : verzuringsindicatoren (Knolrus) nemen 10 - 50 % van de oppervlakte in → **B**	**B**
	Indicator eutrofiëringsindicatoren : eutrofiëringsindicatoren (enkel Pitrus) nemen minder dan 10 % van de oppervlakte in → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* in enkele vennen komt Klein blaasjeskruid nog/terug voor. In de meeste vennen komen minder dan 3 habitattypische soorten voor → **C**	**C**
Fauna	Geen indicatoren gedefinieerd. Volgens de beoordeling van de expertgroep zijn in het speciale beschermingszone voldoende habitattypische soorten aanwezig in duurzame populaties. Doen het goed: Dodaars, Wintertaling, Boomvalk, Heikikker, Poelkikker, Rugstreeppad, Venwitsnuitlibel en Koraaljuffer. Van Maanwaterjuffer en Vinpootsalamander kan de situatie onvoldoende worden ingeschat. → **A**	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

Het belangrijkste probleem is het verdwijnen van de sleutelsoorten ten gevolge van verzuring.

Volgende criteria vergen speciale aandacht voor het bereiken van een goede kwaliteit:

- aantal sleutelsoorten
- aantal groeivormen
- pH
- Vergrassing oevers

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlaktedoelstelling

↑Toename van de oppervlakte 3160-vennen.

Motivering:

Van nature zijn de Schietvelden één van de meest geschikte plaatsen in Vlaanderen voor het ventype 3160.

kwaliteitsdoelstelling

↑

Tegengaan van verzuring van de vennen door het verder laten afnemen van verzurende deposities o.m. via de vergunningverlening (externe maatregel).

Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen door verwijderen Pijpenstrootje- en/of Pitrusgordel.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Dodaars
- Wintertaling
- Boomvalk
- Heikikker
- Poelkikker
- Rugstreeppad
- Venwitsnuitlibel
- Koraaljuffer
- Maanwaterjuffer
- Vinpootsalamander

Motivering:

Ten gevolge van verzuring zijn in de meeste vennen de sleutelsoorten verdwenen.

INFORMATIEF DOCUMENT

3260 - Submontane - en laaglandrivieren met vegetaties behorende tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*

Het actuele voorkomen

Er is een kennislacune omtrent het voorkomen van dit habitattype. Mogelijk komt het voor in de Weerijs, m.n. in de herstelde delen van de beek.

Potenties

Bij voldoende waterkwaliteit zijn de potenties voor dit habitattype in de Weerijs aanwezig.

4010 - Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

Natte heide komt in de Schietvelden wijdverbreid voor. In het Klein Schietveld wordt het habitat vnl. aangetroffen in het noordelijke vennengebied, in de depressies in het duinengebied en aan de westzijde van het vliegveld. Historisch (Van Hecke 1972) was de zone met natte heide van het noordelijk vennengebied groter, en kwam ook ten westen van de Bondgenotenlei nog heel wat natte heide voor. Deze zone wordt nu ingenomen door naaldhout. Op het Groot Schietveld komt natte heide buiten de beboste delen en de weilanden en vagen in het Marum vrijwel overal voor.

Voor beide deelgebieden werd in totaal ca 475 ha gekarteerd als natte heide. Sommige polygonen op de habitatkaart zijn gekarteerd als 4010u,4030u of als 2310u,4010u of 4010,rbbsm m.a.w. als een mengvorm van vochtige heide met andere heidevegetaties (meestal in gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding). Van de totale oppervlakte werd meer dan de helft (ca. 210 ha) als 'gedegradeerd' gekarteerd, hoofdzakelijk te wijten aan sterke tot complete vergrassing.

Potenties

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-6 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

In de beide Schietvelden zijn er grote potenties voor dit habitat, gezien het voorkomen van uitgestrekte oppervlaktes zandbodem met drainageklasse d en e (bron: ongepubliceerde bodemkaarten).en uiteraard ook gezien het ruime voorkomen van dit habitattype over (zeer) grote delen van het terrein.

Trend

Tabel 9. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	389.27 ha		Zeer ruim aanwezig, > 400 ha*
Klein Schietveld	86.43 ha		Ruim aanwezig, > 100 ha*
Totaal	475.7 ha		Zeer ruim aanwezig, > 500 ha*

* Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van de speciale beschermingszone.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 10. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

4010	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator dwergstruiken:* dwergstruiken (Gewone dophei, Struikhei) zijn in de goed ontwikkelde stukken abundant aanwezig, maar aangezien de (sterk) vergraste stukken in oppervlakte overheersen is het totaalbeeld onvoldoende → **C**	**C**
	Indicator veenmoslaag: een veenmoslaag komt niet lokaal frequent voor → **C**	**C**
	Indicator horizontale structuur : een afwisseling tussen Dopheibulten en nattere slenken komt voor op minder dan de helft van de oppervlakte → **C**	**C**
Verstoring	*Indicator vergrassing* : meer dan 50 % van de oppervlakte is vergrast → **C**	**C**
	Indicator verbossing : 10 - 30 % van de oppervlakte is verbost → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* er zijn meer dan 3 sleutelsoorten (excl. veenmossen) aanwezig, maar ook hiervoor geldt dat ze slechts voorkomen op minder dan de helft van de oppervlakte, door de sterke vergrassing in het grootste deel van het terrein. → **C**	**C**
	Indicator aantal veenmossoorten : meer dan 2 veenmossoorten komen voor, waaronder Kussentjesveenmos (Sphagnum compactum) en Zacht veenmos (Sphagnum tenellum), maar wel slechts nog in de goed ontwikkelde delen.	**C**
Fauna	Er komen voldoende habitattypische soorten in duurzame populaties voor. Soorten die het relatief goed doen zijn: Roodborsttapuit, Adder, Poelkikker, Heideblauwtje, Rugstreeppad, Koraaljuffer, Heidesabelsprinkhaan en Groentje. Soorten die het minder goed doen zijn: Gentiaanblauwtje, Wulp en Levendbarende hagedis. De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt per deelgebied meer dan 75 ha, vandaar beoordeling: → **A**	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een <u>gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.</u>

Het belangrijkste knelpunt voor de natte heide op het Groot Schietveld is de sterke vergrassing. Bijna de helft van de oppervlakte is matig tot sterk vergrast, wat ook een directe impact heeft op de criteria voor structuur en soortensamenstelling. In deze oppervlaktes is de vereiste structuur (dwergstruiken, veenmoslaag) en soortensamenstelling niet voldoende. Hoewel er op het Groot Schietveld zeker ook goed ontwikkelde vochtige heide te vinden is waarin de sleutelsoorten nog goed vertegenwoordigd zijn, moet het geheel als gedegradeerd beschouwd worden. De oppervlakte voor fauna (min .75 ha aaneengesloten) wordt wel bereikt.

Op het Klein Schietveld is de kwaliteit van het habitattype in het noordelijke vennengebied beter, aangezien er daar minder sterke vergrassing optreedt. Er zijn vragen bij de grote polygoon in het duinengebied, de aangegeven oppervlakte aan natte heide die daarvoor wordt meegerekend wordt als te groot beschouwd. De natte heide in het Klein Schietveld is beduidend soortenarmer dan in het Groot Schietveld (o.a. vrijwel geen Beenbreek, zeer weinig Klokjesgentiaan). Dit kenmerk scoort dus onvoldoende. Aan de westzijde van de Bondgenotenlaan wordt een grote oppervlakte onterecht mee ingetekend (HAB2, 2310u,4010u). De oppervlakte voor fauna (min .75 ha aaneengesloten) wordt hier eveneens bereikt.

INFORMATIEF DOCUMENT

Het habitat scoort dus onvoldoende voor de criteria habitatstructuur en vegetatie, en goed voor het criterium fauna (hoewel dit niet wil zeggen dat alle typische fauna-elementen ook in duurzame populaties aanwezig zijn, dit is een aandachtspunt)!.

Volgende criteria vergen dan ook speciale aandacht voor het bereiken van een goede kwaliteit:

- vergrassing

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlakte-doelstelling ↑

Uitbreiding van de oppervlakte door omvorming met 30-40 ha. Hiervoor werden reeds inrichtingswerken gerealiseerd via LIFE-project Danah door plaggen en open kappen.

Motivering:
De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als essentieel gebied voor dit habitat. Dit habitat bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, dus versterking is nodig. Uitbreiding van de oppervlakte is ook noodzakelijk voor het bereiken of handhaven van een goede tot uistekende staat van instandhouding van voor dit habitat habitattypische soorten.

kwaliteitsdoel-stelling ↑

Tegengaan van vergrassing via tegengaan van verdroging, verzuring en eutrofiëring

Herstel van de lokale hydrologie (stijghoogte van het grondwater) door het verminderen van drainages en grondwaterwinningen in de omgeving

Verder laten afnemen van verzurende en eutrofiërende atmosferische deposities o.m. via de vergunningverlening (externe maatregel).

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Wulp
- Heikikker
- Poelkikker
- Rugstreeppad
- Levendbarende hagedis
- Koraaljuffer
- Heidesabelsprinkhaan
- Gentiaanblauwtje
- Heideblauwtje
- Groentje

Specifiek voor Groot Schietveld ook een duurzame populatie van Adder (komt niet voor in Klein Schietveld).

Motivering:

Vergrassing van de vochtige heide met Pijpenstrootje is een groot probleem in de Schietvelden. Verdroging, verzuring en vermesting liggen hier ten grondslag aan.

INFORMATIEF DOCUMENT

4030 - Droge Europese heide

Het actuele voorkomen

Dit habitat komt minder voor in de Schietvelden dan vochtige heide (4010), Van deze 350 ha werden echter meer dan 200 ha gekarteerd als 'gedegradeerd' vnl. te wijten aan te sterke vergrassing en onvoldoende soortensamenstelling. Bij de beoordeling werd dezelfde filosofie gevolgd als aangegeven onder habitattype 4010.

Sommige polygonen op de habitatkaart zijn gekarteerd als 4010u,4030u of als 4010u,4030u,bos, m.a.w. als een mengvorm van vochtige en droge heide (in gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding). In totaal gaat het om een oppervlakte van ca. 30 ha. Omdat de Schietvelden veel meer potenties hebben voor vochtige heide dan voor droge heide, worden deze polygonen tot habitat 4010 gerekend.

Potenties

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-7 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

De potenties van de beide Schietvelden voor droge heide volgens PotNat en niet-gepubliceerde bodemkaarten zijn veel minder groot dan deze voor vochtige heide (drainageklassen d en e overheersen sterk). Op het Groot Schietveld zijn geschikte gebieden vnl. te vinden op de drogere ruggen, in het Klein Schietveld situeren zich geschikte gebieden t.h.v. Grote Heide en het noordelijke deel van Bos West.

Trend

Tabel 11. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 4030 Droge Europese heide

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	323.21		Niet te kwantificeren, >350 ha*
Klein Schietveld	24.75		Niet te kwantificeren, ca. 50–100 ha*
Totaal	347.96		Niet te kwantificeren*, > 400 ha

* Potenties zijn niet exact te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 12. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 4030 Droge Europese heide

4030	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator dwergstruiken:* dwergstruiken (Struikhei) zijn op de goed ontwikkelde plaatsen codominant aanwezig, maar gezien het overwicht van te sterk vergraste zones wordt het geheel toch als gedegradeerd beschouwd → **C**	**C**
	Indicator ouderdomsstructuur Struikhei : 2 tot 3 stadia Struikhei zijn aanwezig → **B**	**B**
Verstoring		**C**
	Indicator vergrassing/verruiging : meer dan 50 % van de oppervlakte is ver-	

INFORMATIEF DOCUMENT

	grast met Pijpenstrootje → **C**	
	Indicator verbossing : 10 tot 30% van de oppervlakte is verbost → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* meestal is enkel Struikhei aanwezig, → **C**	**C**
Fauna	De polygonen liggen wel ver uit elkaar zodat er problemen kunnen zijn met de connectiviteit (vooral in het noorden van de speciale beschermingszone). Er komen voldoende habitattypische soorten in duurzame populaties voor. Soorten die het goed doen zijn: Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, Roodborsttapuit, Boompieper en Adder. Soorten die het minder goed doen zijn: Levendbarende hagedis en Heivlinder. De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt meer dan 50 ha (oppervlakte HAB1 = ca 60 ha), vandaar beoordeling: → **A**	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

Het habitat scoort onvoldoende voor de criteria habitatstructuur, verstoring en vegetatie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlakte-doelstelling ↑

Uitbreiding met 30-40 ha door omvorming.
Hiervoor werden reeds inrichtingswerken gerealiseerd via LIFE-project Danah door plaggen en open kappen en omzetting vanuit naaldbos.

Motivering:

Uitbreiding is nodig in functie van realiseren van verbindingen en in functie van het behoud van een voldoende grote oppervlakte.

kwaliteits-doelstelling ↑

Nastreven van het voorkomen van alle ouderdomsstadia van Struikhei (van pionier- tot degeneratiestadium) in functie van een hoge structuurrijkdom en van een aantal habitattypische soorten.

Verbetering van de kwaliteit vond reeds plaats door beheerwerken van LIFe- Danah.

Tegengaan van vergrassing via tegengaan van verzuring en eutrofiëring en beheer gericht op het terugdringen van vergrassing.

Verder laten afnemen van verzurende en eutrofiërende atmosferische deposities o.m. via de vergunningverlening (externe maatregel)

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Boomleeuwerik
- Veldleeuwerik
- Nachtzwaluw
- Roodborsttapuit
- Boompieper
- Levendbarende hagedis
- Heivlinder

Specifiek voor Groot Schietveld ook een duurzame populatie van Adder (komt niet voor in Klein Schietveld).

Motivering:

Vergrassing van droge heide is het grootste probleem in beide Schietvelden om een goede lokale staat van instandhouding te kunnen bereiken. Daarnaast blijft ook de soortensamenstelling een heikel punt

INFORMATIEF DOCUMENT

6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Het actuele voorkomen

Het Klein Schietveld is het belangrijkste deelgebied voor dit habitattype. De oppervlakte op het vliegveld is aanzienlijk, en groter dan op de habitatkaart staat ingetekend. Ook de oostzijde en de noordelijke zijde van het centrale vliegplein kan tot het habitattype gerekend worden (o.a. voorkomen Hondsviooltje). De soortensamenstelling is zeer goed, en de verstoring is beperkt. De oppervlakte voor fauna is voldoende. Er wordt opgemerkt dat het habitattype voorkomt op het vliegveld doordat de bodem er bij de aanleg van het vliegveld sterk verstoord is geweest. Uit de niet-gepubliceerde bodemkaarten is dit echter niet af te leiden (Zdg noordelijk deel, Zcg zuidelijk deel).

Op het Groot Schietveld komt het habitattype voor in de randzone van de vliegstrip. De soortensamenstelling is er minder dan op het vliegveld van het Klein Schietveld, maar toch voldoende. De oppervlakte is beperkt maar voldoende.

Potenties

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-8 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

De potenties voor de droge variant zijn gelijk aan de potenties voor droge heide, en dus gelokaliseerd. De potenties voor de natte variant zijn gelijklopend met de potenties voor natte heide, en dus veel ruimer aanwezig.

Trend

Tabel 13. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 6230 soortenrijk heischraal graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	1.21		Niet te kwantificeren***,** maar zeer ruim aanwezig, > 500 ha
Klein Schietveld	11.32		Niet te kwantificeren*, maar zeer ruim aanwezig > 250 ha
Totaal	12.53		Niet te kwantificeren*, maar zeer ruim aanwezig, > 750 ha

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van de speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 14. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 6230 soortenrijk heischraal graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

6230	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator hoog opschietende soorten:* minder dan 10% → **B**	**B**
Verstoring	*Indicato verruiging* : minder dan 10% is verruigd → **B**	**B**
	Indicator strooisellaag: minder dan 10% → **B**	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator verbossing/verstruweling : minder dan 10% van de oppervlakte is verbost → **B**	**B**
	Indicator vervilting: minder dan 30% is vervilt → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* op Klein Schietveld meer dan 6 sleutelsoorten op meer dan 30% van de oppervlakte. Op Groot Schietveld minder. → **A**	**A**
Fauna	De totale oppervlakte van dit habitattype bedraagt zowel op Klein Schietveld als op Groot Schietveld meer dan 0,5 ha Er komen voldoende habitattypische soorten in duurzame populaties voor. Soorten die het goed doen zijn: Veldkrekel en Knopsprietje. Het vliegveld vormt ook een belangrijk onderdeel van het landhabitat van de Rugstreeppad. Er is momenteel onvoldoende zicht op de toestand van de populaties Aardbeivlinder en Snortikker, mogelijk doen zij het ook goed. → **B**	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

Het habitat scoort voldoende voor de criteria habitatstructuur, verstoring en fauna, en goed voor het criterium vegetatie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlak-tedoelstel-ling ↑

Uitbreiding van de oppervlakte in Klein Schietveld op het vliegveld (zuidelijk deel) en op het Groot Schietveld in de vagen door aangepast beheer. Voor het Klein Schietveld geldt een minimale oppervlaktedoelstelling van 20-ha. Dit impliceert uitbreiding met min. 9 - 10 ha ha, door omvorming vanuit ander graslandtype.

Motivering:

De speciale beschermingszone Klein en Groot Schietveld is cfr. de G-IHD essentieel voor dit habitattype. Ook het voorkomen van uitzonderlijke soorten is hierbij van belang. De aanwezigheid van Aardbeivlinder op het Klein Schietveld verantwoordt de minimale oppervlaktedoelstelling.

kwaliteits-doelstelling ↑

Behoud en kwalitatieve verbetering van de aanwezige oppervlakte heischraal grasland. Verbetering kan met name nog op het Groot Schietveld plaatsvinden.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in (een van) beide deelgebieden:

- Rugstreeppad (landhabitat)
- Veldkrekel
- Aardbeivlinder
- Snortikker
- Knopsprietje

Motivering:

Kwaliteitsverbetering is haalbaar door een dat beheer meer op dit habitattype wordt toegespitst.

INFORMATIEF DOCUMENT

6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

Het actuele voorkomen

Het habitattype komt niet voor. De vegetaties die hiernaar neigen zijn onder te brengen in het regionaal belangrijk biotoop.

6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)

Het actuele voorkomen

Het habitattype komt niet voor..

7110 - Actief hoogveen

Het actuele voorkomen

In het speciale beschermingszone komt actief hoogveen niet als dusdanig voor. Er zijn hoogveen-elementen aanwezig in het Lavendelven en in het Moerken, maar beide venen worden gerekend tot de oligotrofe variant van het habitattype 7140 – Overgangs- en trilveen.

Potenties

De beste potenties voor actieve hoogveenvorming zijn aanwezig in het Lavendelven, waar tot in de jaren 1960 vegetaties voorkwamen die tot het hoogveen gerekend moeten worden (dominantie van Eenarig wollegras en bultvormende veenmossoorten). Daarnaast zijn er ook potenties in het Moerken, en in vennen die een verlanding met veenmossen kennen.

INFORMATIEF DOCUMENT

7140 - Overgangs- en trilveen

Het actuele voorkomen

In Groot Schietveld komt dit habitattype voor in het Lavendelven en in het Moerken, in beide met vormen van hoogveenontwikkeling. Het gaat daarbij in feite om 2 types:
1. overgangsveen Moerke: venige dopheide Ass. Ericetum tetralicis sphagnetosum, gedeelte met Narthecium variant, met slenken Sphagno-Rhynchosporetum (Ass. van Veenmos en Snavelbies),
2. trilveen Lavendelven: Ass. van Veenmos en Snavelbies (slenken) en Ass. van Gewone dophei en Veenmos (Erico-Sphagnetum magellanici: hoogveenvegetatie; bulten).

Naar soortensamenstelling en structuur stelt zich geen probleem, echter wel naar verstoring. In het Lavendelven treedt Gagel op als verstorende soort, in het Moerken is dat Riet. Van beide locaties is geweten dat de laatste decennia wijzigingen en de soortensamenstelling zijn opgetreden, wat eveneens op verstoring wijst, mogelijk in gang gezet door wijzigingen in de hydrologie en de waterkwaliteit. Voor beide locaties zou het nuttig zijn de veenmossen verder te onderzoeken om zekerheid te krijgen over de voorkomende soorten. Daarnaast komen sterk gelijkende vegetaties ook voor in de randzones van vennen en in sterk venige heide. Daar worden deze vegetaties echter gerekend tot habitattype 4010 – natte heide.

Het habitattype komt actueel niet voor in het Klein Schietveld. Wel zijn nog een aantal interessante vegetatierelicten terug te vinden die doen vermoeden dat hier hoogveenachtige vegetaties aanwezig waren: éénarig wollegras en Sphagnum rubellum (Rood veenmos).

Potenties

Het potentieel voor uitbreiding van het habitattype in het speciale beschermingszone KGroot Schietveld is eerder beperkt, in de randzone van het Lavendelven kan de standplaats mogelijk worden uitgebreid door opgeschoten bos te verwijderen, of door de oorspronkelijke venconfiguratie te herstellen (verwijderen brandweg). Voorafgaand gedetailleerd hydrologische onderzoek en opvolging zijn hierbij noodzakelijk.

Trend

Tabel 15 Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 7140 Overgangs- en trilveen

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	8.48 ha		Niet te kwantificeren*, maar **>**8.5 ha
Klein Schietveld			Niet te kwantificeren*
Totaal	8.48 ha		Niet te kwantificeren*, maar **>**8.5 ha

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 16. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 7140 Overgangs- en trilveen

7140	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator oppervlakte habitatvlek:* de oppervlakte van de habitatvlekken bedraagt gemiddeld meer dan 0,1 ha → **A**	**A**
	Indicator oppervlakte moeras : de oppervlakte van het 'moeras' (in dit geval	**A**

INFORMATIEF DOCUMENT

	natte heide) rond de habitatvlek is groter dan 1 ha → **A**	
	Indicator aanwezigheid hoogveenontwikkeling : hoogveenontwikkeling is aanwezig → **A**	**A**
	Indicator drijflaag en open water : hoogveenontwikkeling is aanwezig → **A**	**A**
	Indicator veenmos: veenmos 30-50% → **B**	**B**
	Indicator strooisellaag: ≤ 30%→ **A**	**A**
Verstoring	*Indicator verbossing (incl. kiemplanten)* : minder dan 10 % van de oppervlakte is verbost → **A**	**A**
	Indicator vergrassing - haarmosontwikkeling: Haarmosontwikkeling is beperkt, maar vergrassing treedt wel op, tot 30 % van de oppervlakte → **B**	**B**
	Indicator verruiging : in beide gebieden treedt verruiging op, in Moerken met Riet en in Lavendelven met Gagel, tot meer dan 10 % van de oppervlakte → **C**	**C**
	*Indicator structuurschade:*er is geen of nauwelijks structuurschade → **A**	**A**
Vegetatie	*Indicator aantal sleutelsoorten :* er komen meer dan 3 sleutelsoorten voor met bedekking < 70% → **B**	**B**
Fauna	De totale oppervlakte die door het habitattype wordt ingenomen is per habitatvlek > 2,5 ha Er zijn meerdere habitattypische soorten aanwezig waarvan minstens één in een duurzame populatie voorkomt. Soorten die het goed doen zijn Adder en (waarschijnlijk) Geelgerande oeverspin. Er is momenteel onvoldoende zicht op de toestand van de populaties Noordse witsnuitlibel en Zwarte goudoogdaas. → **B**	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding en scoort onvoldoende voor het criterium verruiging.

Volgende criteria vergen dan ook speciale aandacht voor het bereiken van een goede kwaliteit:

- Hydrologie is de één van de meest bepalende factor voor de indicatoren vergrassing, open water, oppervlakte moeras, …
- Verruiging

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlaktedoelstelling ↑

Beperkte uitbreiding van de oppervlakte op 1 tot 1,5 ha, deels ook in samenhang met de uitbreiding van de oppervlakte vochtige heide (zie doelen voor habitat 4010)

Motivering:

De Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk voor dit habitattype, wat vnl. betrekking heeft op het Groot Schietveld (Lavendelven, Moerken). Beperkte uitbreiding is mogelijk, bij herstel van hydrologische vereisten.

kwaliteitsdoelstelling ↑

Herstel van de lokale hydrologie (stijghoogte en kweldruk van het grondwater) via de vermindering van drainage en grondwateronttrekkingen in de omgeving.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten:

- Adder
- Noordse Witsnuitlibel
- Geelgerande oeverspin
- Zwarte goudoogdaas

Motivering:

Zowel Lavendelven als Moerken hebben vertonen verstoringsindicaties en een aantal kanmerkende soorten zijn er ook uit verdwenen ten gevolge vn hydrologische veranderingen. Herstel van beide systemen is essentieel voor het behoud van dit habitattype.

INFORMATIEF DOCUMENT

7150 - Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

Het actuele voorkomen

Voor habitattype7150 dient onderscheid gemaakt te worden tussen natuurlijke en kunstmatige standplaatsen. Als natuurlijke standplaats worden die plaatsen beschouwd die door natuurlijke waterpeilschommelingen in een permanent pionierstadium gehouden worden, i.c. de randzones van vennen en grachten. Herstel van deze zones (i.e. tegengaan vergrassing, verbossing en verbiezing) leidt tot een duurzame instandhouding van het habitattype. Dit in tegenstelling tot de kunstmatige standplaatsen (plagplekken, brandgangen enz.) die na verloop van tijd evolueren tot vochtige heide en bos en waar dus beheer moet worden uitgevoerd om het habitattype in stand te houden.

Er wordt geen kaart gegeven van de actuele verspreiding van dit habitat omdat het onvoldoende afgeleid kan afgeleid worden uit de habitatkaart.

Potenties

Omdat PotNat niet geschikt is voor hoogdynamische systemen is er geen potentiekaart voor dit habitat.

Het potentieel voor herstel van de natuurlijke standplaats van het habitattype wordt in het speciale beschermingszone KGroot Schietveld als zeer groot beschouwd, gezien de ruime aanwezigheid van vennen en overgangszones naar de omringende heide.

Trend

Tabel 17. Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)***
Groot Schietveld	3.23 ha		Niet te kwantificeren*
Klein Schietveld	0.15 ha		Niet te kwantificeren*
Totaal	3,38 ha		Niet te kwantificeren*

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 18. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

7150	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator oppervlakte habitatvlek:* de oppervlakte van de habitatvlekken bedraagt gemiddeld 0,01 tot 0,05 ha → **B**	**B**
	Indicator oppervlakte moeras : de oppervlakte van het 'moeras' (in dit geval	**A**

INFORMATIEF DOCUMENT

	natte heide) rond de habitatvlek is groter dan 1 ha → **A**	
	Indicator open plekken : afhankelijk van de ouderdom van de plagplek nemen open plekken 50-70 of meer dan 70 % van de oppervlakte van de habitatvlek in → **A of B**	**A / B**
Verstoring	*Indicator verbossing (incl. kiemplanten)* : minder dan 10 % van de oppervlakte is verbost → **A**	**A**
	Indicator heideontwikkeling: op 10 - 30 % van de oppervlakte is er heideont-wikkeling→ **B**	**B**
	Indicator vergrassing : minder dan 10 % van de oppervlakte is vergrast → **B**	**B**
	*Indicator haarmosontwikkeling:*er is geen of nauwelijks haarmosontwikkeling → **A**	**A**
	Indicator verruiging: minder dan 1 % van de oppervlakte is verruigd → **A**	**A**
Vegetatie	*Indicator soortenrijkdom en abundantie :* er komen meer dan 3 sleutelsoorten voor waarvan minstens 2 frequent → **B** Frequent: Kleine zonnedauw, Witte snavelbies, Bruine snavelbies Sporadisch: Ronde zonnedauw, Moeraswolfsklauw	**B**
Fauna	De totale oppervlakte die door het habitattype wordt ingenomen situeert zich in de vork 5-75 ha → **B**	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding en scoort voldoende voor alle criteria.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlak-tedoelstel-ling ↑

Behoud en herstel van periodiek overstroomde zandige oevers van sommige vennen.

Uitbreiding van de oppervlakte met 2 tot 5 ha in samenhang met de uitbreiding van de oppervlakte natte heide (zie doelen voor habitat 4010)

Motivering:

Beide Schietvelden werden in de G-IHD aangeduid als essentieel gebied voor dit habitat. Er wordt gestreefd naar een uitbreiding van dit habitat in complex met de vennen (3160) en met de natte heide (4010).

kwaliteits-doelstelling ↑

Herstel van de lokale hydrologie (stijghoogte van het grondwater) via de vermindering van drainages en grond-wateronttrekkingen in de omgeving.

Herstel van open oeverzones voor de vestiging van het habitattype.

Motivering:

Herstel van oeverzones die nu vaak volledig vergrast zijn biedt kansen op een duurzaam herstel van dit habitat-type .

INFORMATIEF DOCUMENT

9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)

Het actuele voorkomen

Dit habitat is beperkt tot enkele habitatvlekken in het Marum, in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs. De totale actuele oppervlakte van dit habitat volgens de habitatkaart bedraagt ca 1,6 ha. Het betreft één van de oudste bosgedeelten van het habitatrichtlijngebied en de climaxvegetatie op die plaats. Er komen een aantal typische oud-bosplanten voor die zeldzaam zijn in de kempen.

Voor de aanmeldingsgegevens wordt verwezen naar Bijlage 1.

Potenties

Voor de potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-8 in Bijlage 4. De potenties voor uitbreiding van dit habitat zijn gering. Een kwaliteitsverbetering van de huidige habitatvlekken heeft wel een grote potentie.

Trend

Tabel 19. Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van habitat (in ha) 9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)****
Totaal	1.82 ha	/	Niet te kwantficeren, maar beperkt

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 20. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)

9120	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator oppervlakte* : de oppervlakte is kleiner dan het Minimum Structuur Areaal (40 ha) → **C**	**C**
	Indicator verticale structuur : niet alle vegetatielagen (boom-, struik, kruid- en moslaag) zijn aanwezig; de struiklaag ontbreekt nagenoeg → **C**	**C**
	Indicator horizontale structuur : de variatie in horizontale structuur ontbreekt → **C**	**C**
	Indicator groeiklassen : er zijn minder dan 3 groeiklassen aanwezig en zeer dikke bomen (diameter ≥ 80 cm) ontbreken → **C**	**C**
	Indicator aandeel dood hout : het volume dood hout bedraagt minder dan 4 % van het totaal volume → **C**	**C**
	Indicator hoeveelheid dik dood hout : er is minder dan 1 dood exemplaar/ha → **C**	**C**
	Indicator bosconstantie : de beuken of zomereiken zijn meer dan 100 jaar oud; → **B of A**	**B**
Verstoring	*Indicator invasieve exoten* : het aandeel invasieve exoten is kleiner dan 10 % → **B**	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator verruiging : 10 - 30% is verruigd → **B**	**B**
	Indicator ruderalisering: soorten die wijzen op ruderalisering zijn beperkt aanwezig → **B**	**B**
	Indicator vergrassing 10 -30% is vergrast (aan de randen en hier en daar op lichtere plekken wat Pijpenstrootje) → **B**	**B**
Vegetatie	*Indicator boomlaag :* de boomlaag neemt 70 tot 90 % van het grondoppervlak in; eik neemt minstens 10 % in → **B**	**B**
	Indicator kruidlaag : < 30% bedekking en minder dan 5 sleutelsoorten → **C**	**C**
Fauna	*De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt minder dan 30 ha* → **C**	**C**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding en de expertgroep is van oordeel dat het voorkomen van dit habitattype geen duurzaam karakter kent gezien de beperkte oppervlakte waarop het voorkomt en de beperkte potenties.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlak-tedoelstel-ling =

Behoud van de aanwezige oppervlakte.

Motivering:

Het habitattype is slechts zeer beperkt aanwezig, en er zijn weinig potenties tot uitbreiding.

kwaliteits-doelstelling =

Behoud van de aanwezige kwaliteit.

Motivering:

De bestaande bossen behouden.

INFORMATIEF DOCUMENT

9190 - Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten

Het actuele voorkomen

Voor dit habitattype is het criterium 'Oud bos' van belang.
Volgens de bosleeftijdskaart komen in Klein en Groot Schietveld ca. 85 ha bos voor die aan dit criterium voldoen, maar slechts een deel daarvan voldoet ook aan de andere criteria voor Oud zuurminnend eikenbos (veelal naaldbos).
Op het Groot Schietveld: ca. 20,8 ha vnl. op het Marum, in de omgeving van de E-19 plas en aan het Vossegat.
Op het Klein Schietveld ca. 10 ha in zone Essensteenweg (2 locaties) en 1,5 ha ten noorden van de Munitiedepot.
Voor beide deelgebieden scoort het habitattype onvoldoende op de criteria LSVI.

De G-IHD en het belang van het speciale beschermingszone voor dit habitattype moeten voor dit habitattype worden aangepast naar de gewijzigde oppervlakte.

Voor de actuele verspreiding van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-1 in Bijlage 4. De totale actuele oppervlakte van dit habitat bedraagt ca 30 ha.

Voor de aanmeldingsgegevens wordt verwezen naar Bijlage 1.

Potenties

De potenties voor dit habitat op de droge zure zandgronden lopen gelijk met de potenties voor droge heide (kaart 4-7 in bijlage 4). Lokaal komen dus ook zeer geschikte gebieden voor.

Gelet op het criterium 'Oud bos' komen in eerste instantie het bos in aanmerking die al oud bos zijn, maar geen zuurminnend eikenbos, en die op een locatie liggen die als 'zeer geschikt' voor dit habitattype benoemd worden.

Trend

Tabel 21. Actuele oppervlakte (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van habitat (in ha) 9190 Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandgronden

	Actuele opp. (ha)	**Aanmelding (%)**	***Potenties (ha)****
Totaal	Max. 30,5 ha	/	Niet te kwantificeren*, > 400 ha

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone. De Potenties lopen voor dit habitattype gelijk met de potenties voor droge heide (habitattype 4030).

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 22. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 9190 Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandgronden

9190	***BE2100016***	
Habitatstructuur	*Indicator oppervlakte:* de bosoppervlakte is kleiner dan het Minimum Structuur Areaal (50 ha) → **C**	**C**
	Indicator verticale structuur : alle vegetatielagen (boom-, struik, kruid- en moslaag) zijn aanwezig, de struiklaag is minder abundant → **B**	**B**
	Indicator groeiklassen : er zijn ten minste 3 groeiklassen aanwezig, maar zeer dikke bomen (diameter ≥ 80 cm) ontbreken → **B**	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator aandeel dood hout : het volume dood hout bedraagt minder dan 4 % van het totaal volume → **C**	**C**
	Indicator hoeveelheid dik dood hout : er is minder dan 1 dood exemplaar/ha → **C**	**C**
	Indicator bosconstantie : de bosleeftijdklasse geeft bos > 100 jaar→ **B**	**B**
Verstoring	*Indicator invasieve exoten* : het aandeel invasieve exoten (Amerikaanse vogelkers en rododendron) is kleiner dan 10% → **B**	**B**
	Indicator verruiging : minder dan 10 % is verruigd → **A**	**A**
	Indicator ruderalisering: soorten die wijzen op ruderalisering zijn slechts beperkt aanwezig → **B**	**B**
	Indicator vergrassing : meer dan 30 % is vergrast → **C**	**C**
Vegetatie	*Indicator boomlaag :* de boomlaag ((ruwe of zachte) Berk, Zomereik, plaatselijk Grove Den, Lijsterbes en Sporkehout) neemt meer dan 90 % van het grondoppervlak in en Zomereik en (ruwe of zachte) Berk vertegenwoordigen minstens 10 % ervan → **A**	**A**
	Indicator kruidlaag : in de kruidlaag zijn minder dan 4 sleutelsoorten aanwezig (vooral Pijpenstrootje, plaatselijk Struikhei) en hun bedekking is kleiner dan 30 % → **C**	**C**
Fauna	*De totale oppervlakte van dit habitattype in de speciale beschermingszone bedraagt ca 8,5 ha, en dan nog verspreid over verchillende locaties*→ **C**	**C**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding. Zowel de oppervlakte als de indicator dood hout vertoont een gedegradeerde staat van instandhouding. De kruidlaag herbergt weinig sleutelsoorten en is onderhevig aan vergrassing.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlak-tedoelstel-ling ↑

Laten ontwikkelen van naaldhoutbestanden naar zuurminnende Eiken-berkenbossen op een oppeervlakte van ca. 150 – 175 ha.

Motivering:

De bestaande bossen kunnen zoveel mogelijk omgevormd te worden naar streekeigen zuurminnende Eiken-berkenbossen (9190). Een aantal is al goed op weg (.v. Marum, Klein Schietveld noord) en kan via nulbeheer verder ontwikkelen. In andere bestanden zijn nog dunningen nodig (b.v. Schietstanden Groot Schietveld).

kwaliteits-doelstelling ↑

Kwaliteitsverbetering door:
Bestrijding van invasieve exoten (Amerikaanse vogelkers, rododendron, …)

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Zwarte specht
- Wespenief
- Bonte vliegenvanger
- Kleine bonte specht
- Boommarter
- Vleermuizen (sp.)
- Eikenpage
- Bont dikkopje
- Bruine eikenpage

Motivering:

De aanwezigheid van invasieve exoten vormt vooral nog een groot probleem in Groot Schietveld, in Klein Schietveld vnl. nog opvolging door nabehandeling nodig.

INFORMATIEF DOCUMENT

91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

Het actuele voorkomen

Het habitattype komt enkel voor op het Groot Schietveld. De broekbossen in de vallei van het Moerken (onder E19-plas) werden niet opgenomen, en ook in de vallei van de Schaaps- en Schoordijkbeek komen delen broekbos voor.

Voor de actuele verspreiding van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-2 in Bijlage 4.

Voor de aanmeldingsgegevens wordt verwezen naar

Potenties

Voor de (gedeeltelijke) potentiekaart van dit habitat wordt verwezen naar Kaart 4-9 in Bijlage 4. Aanvullende informatie wordt verschaft via kaart 4.10, ongepubliceerde bodemkaart.

De potenties voor dit habitat zijn enkel aanwezig in de beekvalleien. Gezien de potenties in de rest van de vallei (buiten militair domein) mag worden aangenomen dat de potenties voor dit habitattype er zeer geschikt zijn.

Trend

Tabel 23. Actuele oppervlakte volgens de habitatkaart (in ha) en aangemelde oppervlakte (in % t.o.v. oppervlakte van de speciale beschermingszone) en potenties van (habitat) (in ha) 91E0 - Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

	Actuele opp. (ha)	Aanmelding (%)	*Potenties (ha)*
Groot Schietveld	52.93 ha		Niet te kwantificeren*
Klein Schietveld			Niet te kwantificeren*
Totaal	52.93 ha		Niet te kwantificeren*

* Potenties zijn niet te kwantificeren omwille van het ontbreken van het PotNat model voor het grootste deel van het speciale beschermingszone.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 24. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van habitattype 9190 Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandgronden

91E0	*BE2100016*	
Habitatstructuur	*Indicator oppervlakte:* de totale bosoppervlakte is groter of gelijk aan het Minimum Structuur Areaal (20 ha). Per beekvallei wordt dit getal echter niet gehaald. In de valleien van Schaaps- en Schoordijkbeek en in de vallei van het Moerken is de oppervlakte ruim onvoldoende. In de Vallei van de Weerijs wordt de oppervlakte nipt gehaald → **B**	**B**
	Indicator verticale structuur : alle vegetatielagen (boom-, struik, kruid- en moslaag) zijn aanwezig, de struiklaag is minder abundant → **B**	**B**
	Indicator groeiklassen : er zijn ten minste 3 groeiklassen aanwezig, maar zeer dikke bomen (diameter ≥ 80 cm) ontbreken → **B**	**B**
	Indicator aandeel dood hout : het volume dood hout bedraagt 4 -10% van het	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	totaal volume → **C**	
	Indicator hoeveelheid dik dood hout : 1-3 exemplaren/ha of > 3, maar diameterverdeling lager dan die van de levende bomen	**B**
	Indicator bosconstantie : het bos is merendeels tussen 30 en 100 jaar oud → **B**	**B**
Verstoring	*Indicator invasieve exoten* : het aandeel invasieve exoten (o.a. reuzenbalsemien) is kleiner dan 10% → **B**	**B**
	Indicator verruiging : meer dan 30 % is verruigd → C	**C**
	Indicator ruderalisering: ruderalisering is aanwezig op > 30% van de oppervlakte → **C**	**C**
Vegetatie	*Indicator boomlaag :* 90% grondvlak waarvan 2 of meer boomsoorten minstens 10% innemen → **A**	**A**
	Indicator kruidlaag : in de kruidlaag zijn lokaal voldoende sleutelsoorten aanwezig (maar gezien verruiging en rudelarisering op onvoldoende oppervlakte) → **C**	**C**
Fauna	De oppervlakte van dit habitattype bedraagt in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs >15ha (maar minder in de andere beekvalleien)→ **B**	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.. Structuur, soortensamenstelling en oppervlakte voor fauna zijn voldoende, ook op het gebied van verstoring scoort het habitattype onvoldoende vanwege een soms verregaande verruiging en ruderalisering.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Oppervlaktedoelstelling =

Behoud van de oppervlakte broekbossen in de valleien met overgangen van mesotroof naar oligotroof.

Motivering:

In de beekvalleien zijn de overgangen van voedselarme heide naar voedselrijker broekbos, met tussenliggende gagelstruwelen en voedselarm berkenbroekbos – op enkele plaatsen nog aanwezig, wat op Vlaamse schaal eerder een rariteit is. DE combinatie met de (deels) herstelde waterloop (habitattype 3260) maakt het beekvalleiecosysteem volledig.

kwaliteitsdoelstelling ↑

Herstel van de hydrologie van de beekvalleien (stijghoogte van het grondwater, overstromingsregime waterlopen) via de vermindering van drainages en grondwateronttrekkingen in de omgeving en verbetering waterkwaliteit van de waterlopen.

Duurzame populaties van volgende habitattypische soorten in beide deelgebieden:

- Kleine bonte specht
- Matkop
- Nachtegaal

Motivering:

De aanwezige verruiging vormt een belangrijk knelpunt. Herstel van de natuurlijke hydrologie is een noodzaak.

INFORMATIEF DOCUMENT

De soorten van bijlage II en III

In deze paragraaf worden de verschillende voorkomende Europees te beschermen soorten opgelijst en worden daarvoor volgende aspecten toegelicht:

- Het actueel voorkomen;
- De potenties voor de soort binnen het gebied dat het rapport beslaat;
- De trend;
- De beoordeling van criteria en indicatoren aan de hand van de LSVI-tabellen.

Voor het actueel voorkomen van een soort wordt vertrokken van de beschikbare gegevens (zie hoger). Hierbij wordt in het rapport indicatief aangegeven, via zogenaamde kwartierhokkaarten, aangegeven waar de verschillende populaties zich bevinden. Kwartierhokkaarten geven aan dat de soort voorkomt in het aangeduide hok van 1 km op 1 km. Vlaanderen werd daartoe in een raster van dergelijk hokken opgedeeld.

Voor de potenties voor de soort binnen het gebied wordt vertrokken van de gegevens die beschikbaar zijn over het leefgebied van dergelijke soort. Vertrekkend van de ecologie van de soort wordt dan aangegeven waar verwacht wordt dat de soort in kwestie nog zou kunnen voorkomen.

De trend is de evolutie van het voorkomen van de soort in de tijd. Vaak zullen er geen monitoringsgegevens aanwezig zijn en zal een inschatting gebeuren op basis van de evolutie van het voorkomen van het de ecotopen die onderdeel uitmaken van e leefgebieden van de soort.

Voor verschillende criteria zal aan de hand van bepaalde indicatoren nagegaan worden wat de leefgebiedgeschiktheid voor de soort is. De evaluatie van de criteria en indicatoren wordt per soort beschreven in voor alle leefgebieden in het habitatrichtlijngebied samen. Enkel indien zulks relevant geacht wordt, worden in deze tabel specificaties van bepaalde deelgebieden opgenomen. Beoordeling van criteria en indicatoren leidt tot een conclusie aangaande de actuele staat van instandhouding.

Bepaalde soortengroepen worden samengenomen omwille van hun sterk gelijkend leefgebied (bijvoorbeeld de vleermuizen die foerageren boven water) of omdat de gegevens niet toelaten om een onderscheid toe te laten tussen de verschillende soorten (bijvoorbeeld het dwergvleermuizencomplex).

Bij het uitwerken van de bovenstaande punten wordt vertrokken van voor Vlaanderen algemeen basismateriaal. Omwille van de schaal of het detailniveau van dit basismateriaal wordt dit gecontroleerd en aangevuld door lokale experten uit onder andere het Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Omwille van dit expertoordeel kunnen de conclusies afwijken van het basismateriaal, waarop ook de kaarten zijn gebaseerd.

Afgesloten wordt met een eerste formulering van ecologische doelen voor de habitats vertrekkend van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en de analyses uit deze bijlage.

INFORMATIEF DOCUMENT

Brandts vleermuis / Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii / Myotis mystacinus

Het actuele voorkomen

Komt zowel in het Fort als in verspreide bunkers op het Groot Schietveld als overwinteraar en zwermend[55] voor. Tot voor kort werd er geen onderscheid gemaakt tussen deze soorten tijdens de wintertellingen. Tijdens de telling in december 2010 werd wel zoveel mogelijk het onderscheid tussen beide soorten gemaakt en kon in het fort slechts 1 zeker Brandts vleermuis vastgesteld worden, naas vele tientallen Gewone baardvleermuizen.

Tabel 25: beoordeling van Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus

	Groot Schietveld	**Klein Schietveld**
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – kolonies	X1	X1
Habitatkwaliteit – winter	**C**	B
Habitatkwaliteit – zomer	X1	X1
Habitatkwaliteit - jachtgebied	X1	X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreid liggende bunkers potenties voor overwintering van deze soorten. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1990- 2009.

Franjestaart - Myotis nattereri

Het actuele voorkomen

Wordt in België vnl. in winterverblijven gevonden. Komt zowel voor in het Fort van Brasschaat als in verspreide bunkers op het terrein. De soort wordt zowel overwinterend als zwermend[56] aangetroffen.

---

[55] *Gewonen baardvleermuis, De Keukeleire en jansen, in prep*
[56] *De Keukeleire en jansen, in prep*

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 26: beoordeling van Franjestaart - Myotis nattereri

	Groot Schietveld	Klein Schietveld
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit - winter (fort en bunkers)	**C?**	B
Habitatkwaliteit – winter (bomen)	**C?**	**C?**
Habitatkwaliteit – zomer		X1
Habitatkwaliteit – jachtgebied		X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreide bunkers potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1990 – 2009.µ

Gewone grootoorvleermuis / Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus / austriacus

Het actuele voorkomen

Wordt overwinterend aangetroffen in Fort van Brasschaat en in verspreid liggende bunkers, steeds in kleine aantallen. De tellingen van de laatste jaren betreft steeds Gewone grootoor, daarvoor werd er geen onderscheid gemaakt.

Tabel 27: beoordeling van Gewone grootoorvleermuis/Grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/austriacus

	Groot Schietveld	Klein Schietveld
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	

INFORMATIEF DOCUMENT

Habitatkwaliteit – kolonies	X1	X1
Habitatkwaliteit - winter (fort en bunkers)	**C?**	B
Habitatkwaliteit – winter (bomen)	**C?**	**C?**
Habitatkwaliteit – zomer	X1	X1
Habitatkwaliteit – jachtgebied	X1	X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat en de verspreide bunkers potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Gezien de ecologie van deze soort kan je geen trend afleiden uit overwinteringsdata.

Heikikker - Rana arvalis

Het actuele voorkomen

Heikikkers doen het in beide deelgebieden (terug) beter (o.a. Guido Bulteel 2004).

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 1.

INFORMATIEF DOCUMENT

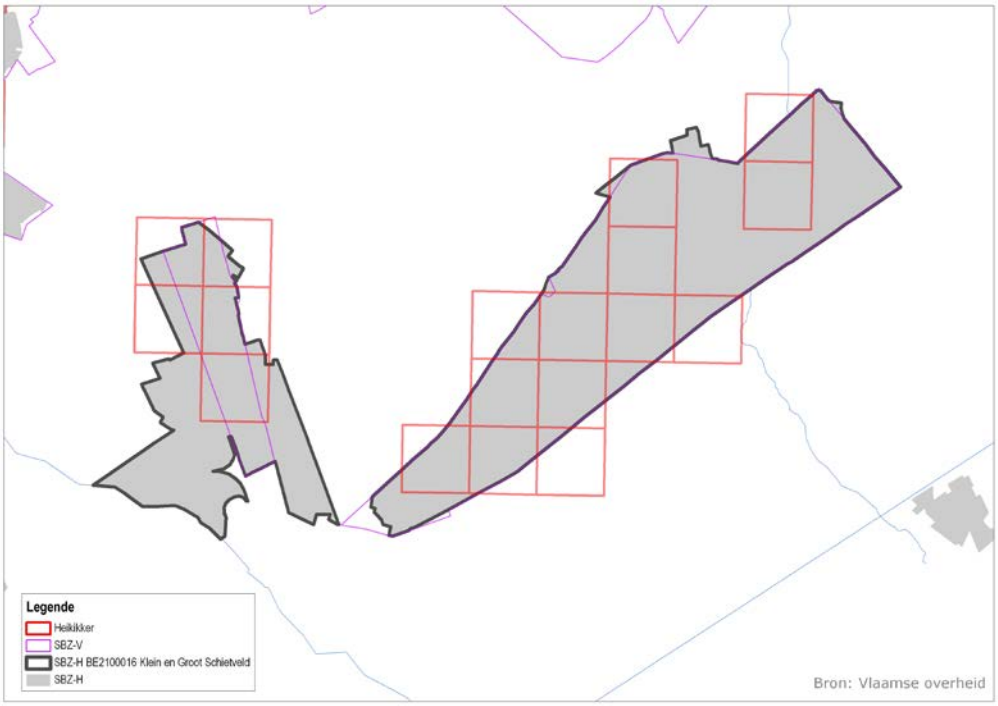

Figuur 1. Verspreiding van de Heikikker (Rana arvalis)

Potenties

De Heikikker is strikt gebonden aan voedselarme milieus zoals vochtige heidevelden, laagveengebieden en voedselarme moerassen en bossen. Vooral terreinen met een permanent hoge grondwaterstand zijn geschikt. Als voortplantingsplaatsen gebruikt de Heikikker vennen, grachten, kleine vijvers en depressies die zwak zuur, voedselarm tot matig voedselrijk water bevatten. De beide Schietvelden vormen dus zeer geschikte gebieden voor deze soort.

De Schietvelden hebben zeker potenties voor een uitbreiding van de populaties en een verbetering van het leefgebied van deze soort indien de grondwaterstand terug kan stijgen en de verzuring van de vennen wordt tegengegaan.

Trend

De trend is terug positief, na een zeer sterke terugval in de laatste decennia van de 20^{e} eeuw.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 28. Globale beoordeling van de staat van instandhouding van de Heikikker (Rana arvalis)

Heikikker	***BE2100016***	
Toestand populatie	Indicator relatieve populatiegrootte : De Heikikker is in het Klein en Groot Schietveld een vrij algemene soort. Op zeer veel vennen worden roepkoren en eiklompen vastgesteld (zie Bulteel 2004).	**A**
	Indicator voortplanting : Gegevens over foeragerende juvenielen (= geslaagde voortplanting) zijn vrij schaars waarschijnlijk omwille van de verborgen levenswijze van de soort.	**A**

INFORMATIEF DOCUMENT

	In de beide Schietvelden zijn er talrijke voortplantingsplaatsen, zowel in de oeverzone van grote vennen als in plassen van enkele vierkante meter.	
	Indicator afstand nabije populatie : De afstand tussen de verschillende populaties bedraagt minder dan 1 km.	**A**
Habitatkwaliteit		
Waterhabitat	Indicator aantal en grootte van de waterpartijen : In de beide Schietvelden komen meerdere grote plassen (> 250 m^2) voor. Daarnaast zijn er ook verscheidene kleinere plassen (< 250 m^2).	**A**
	Indicator voedselrijkdom : De (meeste) vennen in de speciale beschermingszone zijn oligotroof.	**A**
	Indicator zuurtegraad : Volgens beperkt waterkwaliteitsonderzoek in Klein Schietveld en Groot Schietveld zijn de meeste vennen (iets) te zuur (pH < 4,5).	**C**
	Indicator oeverzone : 25-50 % van de omtrek van de vennen is erg ondiep (< 25 cm)	**B**
	Indicator beschaduwing : Er is nagenoeg geen beschaduwing van de vennen.	**A**
	Indicator permanentie : De (meeste) vennen bevatten water tot begin juli.	**B**
	Indicator vissen : In de vennen is geen vis aanwezig.	**A**
Landhabitat	Indicator biotoop : vochtige heide met slenken en overgangsveen komt voldoende als biotoop voor.	**A**
	Indicator grondwaterstand : Er zijn redelijk sterke schommelingen in de grondwaterstand tussen winter en zomer.	**B**
	Indicator oppervlakte (aaneengesloten gebied) : In de Schietvelden is meer dan 100 ha aaneengesloten vochtige heide met slenken en overgangsveen aanwezig.	**A**
	Indicator afstand tot waterbiotoop : De afstand tot het waterbiotoop bedraagt (meestal) minder dan 200 m.	**A**
	Indicator verkeerswegen in/grenzend aan habitat : De Kampweg (baan Brecht – Wuustwezel) doorkrusit het Groot Schietveld. De impact hiervan op de Heikikkerpopulatie is ongekend.	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding, door het criterium zuurtegraad, aangezien de pH van de vennen te laag is.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling =↑

Behoud en uitbreiding van de huidige populatie.

Motivering:

INFORMATIEF DOCUMENT

Heikikkers zijn terug in veel vennen en grachten aanwezig., maar uitbreiding is reëel bij verdere kwaliteitsverbetering.

kwaliteits-doelstelling ↑

Behoud en uitbreiding van de huidige populatie door kwalitatieve verbetering van de vennen:

Tegengaan van verzuring van de vennen door het verder laten afnemen van verzurende deposities o.m. via de vergunningverlening (externe maatregel).

Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen door verwijderen Pijpenstrootje- en/of Pitrusgordel.

Creeëren van verbindingen tussen de bestaande populaties en tussen land- en waterhabitat.

Motivering:

De pH van de meeste vennen is nog steeds te zuur. Herstel van de oeverzones biedt betere paaikansen.

Populaties van de deelgebieden zijn actueel gescheiden, wat verhoogde kans geeft op lokaal uitsterven.

Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus

Het actuele voorkomen

Van de Ingekorven vleermuis is een Midden- en Zuid-Europese soort waarvan sporadisch overwintering wordt vastgesteld in het Fort van Brasschaat.

Tabel 29: beoordeling van Ingekorven vleermuis – Myotis emarginatus

	Groot Schietveld	Klein Schietveld
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – winter		C
Habitatkwaliteit – zomer		X1
Habitatkwaliteit - jachtgebied		X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

INFORMATIEF DOCUMENT

Potenties

Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: sporadisch aanwezig in lage aantallen in periode 1990-2009.

Kamsalamander - Triturus cristatus

Het actuele voorkomen

De Kamsalamander is enkel waargenomen in een brandgracht in het Groot Schietveld, waar de populatie reeds lang gekend is. Recente inventarisaties leverden hier ook resultaat op, zij het niet van grote aantallen. Daarnaast zijn er nog (voorlopig) onbevestigde meldingen van het voorkomen van Kamsalamander in enkele iets eutrofere poeltjes in de doelenzone. Exacte populatiegegevens zijn niet bekend. De meest nabijgelegen populatie komt voor in de natuurreservaten De Kooldries en De Hoofsweer te Brecht.

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 2.

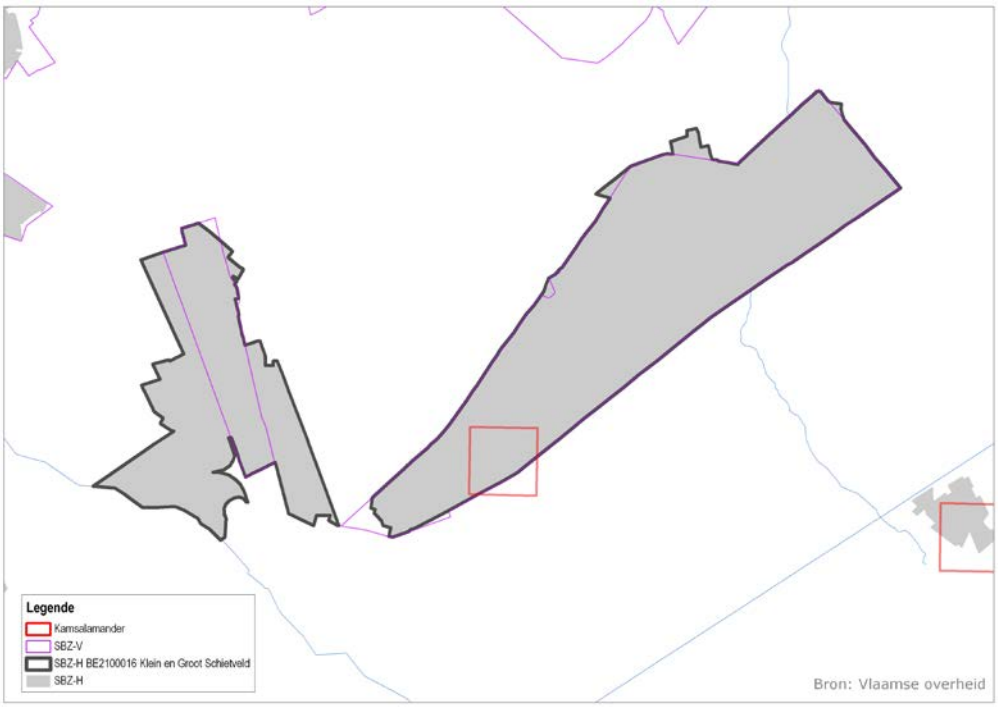

Figuur 2. Verspreiding van de Kamsalamander (Triturus cristatus)

Potenties

De brandgracht waar de soort actueel in voorkomt is wellicht het enige geschikte leefgebied voor de Kamsalamander in de heideterreinen van het Groot Schietveld. Het gevaar op calamiteiten met direct negatieve impact op de gehele populatie van het speciale beschermingszone is dus groot.

Het Marum is het gebied bij uitstek met potenties voor Kamsalamander. Aanleg van een cluster van poelen aldaar zou meer duurzame potenties bieden voor de instandhouding van de soort en het gevaar op lokaal uitserven sterk beperken. De afstand tot de meest nabijgelegen populatie van de Kooldries is daar ook kleiner (maar ook sterk gefragmenteerd).

Trend

Niet gekend: populatie waarschijnlijk stabiel maar mogelijk beperkt in aantal.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 30. Globale beoordeling van de Kamsalamander (Triturus cristatus)

Kamsalamander	***BE2100016***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : Kamsalamander komt met zekerheid voor op het Groot Schietveld, maar de totale populatiegrootte is niet gekend.	**B**
	Indicator voortplanting : geen gegevens beschikbaar	**?**
	Indicator afstand nabije populatie : De afstand tussen het Groot Schietveld en de populatie in de Kooldries te Brecht bedraagt meer dan 2 km. Er is dus geen uitwisseling mogelijk.	**C**
Habitatkwaliteit		
Waterhabitat	Indicator aantal en grootte van de waterpartijen : In het Groot Schietveld zijn er meer dan 5 permanente kleine poelen (<100 m2) aanwezig.	**A**
	Indicator voedselrijkdom : De trofie van de brandgracht is vermoedelijk mesotroof tot matig eutroof.	**B**
	Indicator zuurtegraad : pH onbekend.	**?**
	Indicator vegetatie : Minder dan 10% van de oppervlakte van de brandgracht heeft een dichte ondergedoken of drijvende vegetatie.	**C**
	Indicator beschaduwing : De oevers van de brandgracht zijn sterk verbost met veel overschaduwing tot gevolg.	**C**
	Indicator permanentie : De brandgracht valt niet droog.	**A**
	Indicator vissen : In de brandgracht is waarschijnlijk geen vis aanwezig.	**A?**
Landhabitat	Indicator biotoop : In omgeving van de brandgracht zijn er weinig of geen lineaire landschapselementen (ruigtevegetaties, houtwallen, …) aanwezig.	**C**
	Indicator afstand tot waterbiotoop : De afstand is kleiner dan 300 m.	**A**
	Indicator verkeerswegen in/grenzend aan habitat : De omgeving van de brandgracht wordt niet doorkruist door verkeerswegen.	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Diverse indicatoren wijzen hierop en dienen verbeterd te worden om een voldoende staat van instandhouding te bereiken:

- Afstand nabije populatie
- Vegetatie en beschaduwing

INFORMATIEF DOCUMENT

- Biotoop: geen lineaire kleine landschapselementen aanwezig.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling ↑

Toename van de huidige populatie, door uitbreiding van het leefgebied. Creatie van een netwerk van poelen en metapopulatie. De weilanden in het Marum zijn heirvoor aangewezen.

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De soort komt momenteel slechts in 1 gracht voor, en heeft in de onmiddellijke nabijheid ook geen ander leefgebied. Uitbreiding van het leefgebied is absoluut nodig om te vermijden dat de populatie ten onder gaat door calamiteiten of genetische verarming. Introductie in poelen op Marum vanuit huidige of meest nabijgelegen populatie moet onderzocht worden.

kwaliteits-doelstelling ↑

Verbeteren van de habitatkwaliteit van de huidige leefomgeving door geleidelijk openkappen van de oeverzones.

Motivering:

Kwalitatieve verbetering avn de huidige leefomgeving door openkappen van de oevers.

Laatvlieger - Eptesicus serotinus

Het actuele voorkomen

Laatvliegers worden in kleine aantallen overwinterend aangetroffen in het Fort van Brasschaat.

Tabel 31: beoordeling van Laatvlieger – Eptesicus serotinus

	Groot Schietveld	**Klein Schietveld**
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit - winter	nvt	nvt
Habitatkwaliteit – zomer	X1	X1
Habitatkwaliteit - jachtgebied	A	A

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.

INFORMATIEF DOCUMENT

De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat slechts beperkte potenties voor overwintering van deze soort omdat deze soort slechts occasionaal in Forten overwinterd. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: enkelingen sporadisch aanwezig in periode 1990-2009.

Meervleermuis - Myotis dasycneme

Het actuele voorkomen

Tabel 32: beoordeling van Meervleermuis – Myotis dasycneme

	Groot Schietveld	**Klein Schietveld**
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – winter		B
Habitatkwaliteit – zomer		X1
Habitatkwaliteit – jachtgebied		X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten.

De soort wordt ook zwermend aangetroffen[57].

Potenties

Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat en de verspreide bunkers potenties voor overwintering van deze soort. Verkiest grote waterplassen, rivieren en kanalen en aanliggende open moerassen of graslanden in de zomer. In die zin bieden beide gebieden weinig potenties voor deze soort. De verbindingen via de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: sporadisch aanwezig in lage aantallen in periode 1990-2009.

[57] *De Keukeleire en jansen, in prep*

INFORMATIEF DOCUMENT

Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis - Pipistrellus species

Het actuele voorkomen

Gewone dwergvleermuis

De Gewone dwergvleermuis is een cultuurvolger en een algemene soort in Vlaanderen. Voor deze soort wordt zwermgedrag vastgesteld[58]. Deze soort wordt nog niet overwinterend aangetroffen en overwinterd in regel niet in bunkers.

Tabel 33a: beoordeling Gewone dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus

	Groot Schietveld	**Klein Schietveld**
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – kolonies	X1	X1
Habitatkwaliteit - winter (fort en bunkers)	**onbekend**	B
Habitatkwaliteit – winter (bomen)	**nvt**	**nvt**
Habitatkwaliteit – zomer	X1	X1
Habitatkwaliteit - jachtgebied	X1	X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting bieden het Fort van Brasschaat potenties voor overwintering van deze soorten, die ook in de zomer aanwezig zijn. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: aanwezige aantallen stabiel in periode 1990-2009.

Ruige dwergvleermuis

Tabel 33b: beoordeling van Ruige dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii

[58] *De Keukeleire en jansen, in prep*

INFORMATIEF DOCUMENT

	Groot Schietveld	Klein Schietveld
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – kolonies	X1	X1
Habitatkwaliteit – winter	**C?**	**C?**
Habitatkwaliteit – zomer	**C?**	**C?**
Habitatkwaliteit - jachtgebied	X1	X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Deze soort overwintert niet in bunkers en nauwelijks in forten, maar wel in holle bomen. Potenties stellen zich in het kader van een aangepast bosbeheer. Deze soorten zijn ook in de zomer aanwezig. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

Trend

Fort Brasschaat: aanwezige aantallen stabiel in periode 1990-2009.

Watervleermuis - Myotis daubentonii

Het actuele voorkomen

Komt zowel in het Fort als in verspreide bunkers op het Groot Schietveld voor. De talrijkst aangetroffen vleermuizensoort in het fort en de bunkers. Ook zwermgedrag[59] wordt waargenomen.

Tabel 34: beoordeling van Watervleermuis – Myotis daubentonii

	Groot Schietveld	Klein Schietveld
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – kolonies	X1	X1
Habitatkwaliteit – winter	**C?**	B
Habitatkwaliteit – zomer		X1

[59] *De Keukeleire en jansen, in prep*

INFORMATIEF DOCUMENT

Habitatkwaliteit - jachtgebied	X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

Bij optimale inrichting biedt het Fort van Brasschaat nog betere potenties voor overwintering van deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk jacht- en verbindingselement.

Trend

Fort Brasschaat: gestage toename in periode 1990-2009.

Rosse vleermuis - Nyctalus noctula

Het actuele voorkomen

Tabel 35: beoordeling van Rosse vleermuis –N yctalus noctula

	Groot Schietveld	**Klein Schietveld**
Toestand populatie	dient op Vlaams niveau beoordeeld te worden	
Habitatkwaliteit – winter	**C?**	**C?**
Habitatkwaliteit – zomer		X1
Habitatkwaliteit - jachtgebied		X1

X1: criterium kan niet beoordeeld worden door ontbreken gegevens over de kolonieplaatsen of door ontbreken gegevens over de vliegroutes.
C?: kwaliteit van de overwinteringplaats op Groot Schietveld: enkele verspreide bunkers scoren zeker een C;
C?: holle bomen zijn niet ruim voorradig gezien het nagenoeg ontbreken van oud bos.
De meeste andere criteria (zomerbiotoop, jachtgebied) houden rekening met afstand tot kolonieplaats, abiotiek van de kolonieplaats, vliegroutes,... deze gegevens werden niet ter beschikking gesteld, zomerhabitat ligt soms buiten het speciale beschermingszone (vnl. voor soorten van kerkzolders ...) en zijn dikwijls zelfs niet geweten

Potenties

De Rosse vleermuis is gebonden aan moerassen en open water als foerageergebied, en jaagt ook boven bos en mogelijk ook boven heide. De zomerverblijfplaatsen zijn oude bomen met holten en spleten. Hieruit kan afgeleid worden dat de Schietvelden geschikt leefgebieden zijn voor deze soort. De verbindingen tussen de gebieden onderling zijn van groot belang, en ook de Antitankgracht vormt een zeer belangrijk landschappelijk element.

INFORMATIEF DOCUMENT

Aangepast bosbeheer, waardoor voldoende geschikte bomen met holten en spleten behouden worden.

Trend

Geen gegevens gekend.

Vale vleermuis – Myotis myotis

Het actuele voorkomen

In 2010 werd in fort van Brasschaat een schedel van een Vale vleermuis (Myotis myotis) gevonden. Er zijn geen andere waarnemingen waardoor er voor deze soort kennislacunes m.b.t. de actuele staat van instandhouding, de trend en de potenties zijn. Er worden bijgevolg geen doelstellingen opgesteld.

Poelkikker - Rana lessonae

Het actuele voorkomen

Poelkikkers zijn sterk toegenomen in beide gebieden (o.a. Guido Bulteel 2004).

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 3.

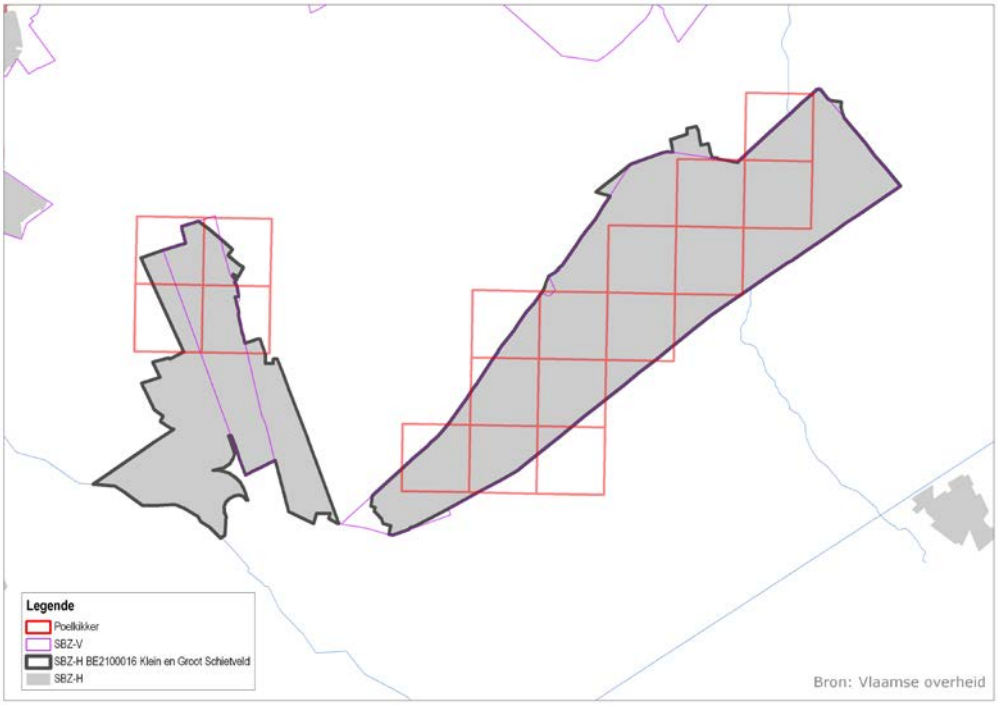

Figuur 3. Verspreiding van de Poelkikker (Rana lessonae)

DOCUMENT

Potenties

De Poelkikker is een zon- en warmteminnende soort die zich tijdens het ganse jaar in of nabij een waterpartij ophoudt. De soort lijkt in Vlaanderen vooral gebonden aan voedselarme milieus zoals vochtige heidevelden, laagveengebieden en voedselarme moerassen. Vennen, grachten, kleine vijvers en depressies die matig voedselrijk (mesotroof) water bevatten, vormen de voortplantingsplaatsen. De Schietvelden vormen dus geschikte gebieden voor deze soort.

Trend

Poelkikkers zijn thans zeer talrijk geworden in de heide, wat voorheen niet het geval was (toename sinds 1985), en hebben sindsdien zeer veel van de natte biotopen op het KGroot Schietveld gekoloniseerd.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 36. Globale beoordeling van de Poelkikker (Rana lessonae)

Poelkikker	***BE2100016***	
Toestand populatie	Indicator relatieve populatiegrootte : Nagenoeg alle vennen zijn gekoloniseerd door Poelkikker.	**A**
	Indicator voortplanting : voortplanting wordt op die vennen vastgesteld waar de kikkers zich verzamelen in zogenaamde roepkoren.	**A**
	Indicator afstand nabije populatie : De afstand tussen de verschillende populaties in de Schietvelden bedraagt minder dan 2 km.	**A**
Habitatkwaliteit		
Waterhabitat	Indicator aantal en grootte van de waterpartijen : Er komen meerdere grote plassen (>250 m^2) voor. Daarnaast zijn er ook verscheidene kleinere plassen (<250 m^2).	**A**
	Indicator voedselrijkdom : De (meeste) vennen zijn oligotroof en dat speelt in het voordeel van poelkikker.	**A**
	Indicator beschaduwing : Er is nagenoeg geen beschaduwing van de vennen.	**A**
	Indicator permanentie : De (meeste) vennen bevatten het ganse jaar water. Aanwezigheid van permanente waters is noodzakelijk voor de soorten van het groene kikker-complex.	**B**
	Indicator oeverzone : De meeste vennen liggen in open terrein, sommige worden voor een groot deel omringd door bos. In het algemeen kan gesteld worden dat 25-50% van de omtrek van de vennen bedekt is met abundante vegetatie.	**B**
Landhabitat	Indicator verkeerswegen in/grenzend aan habitat : De Kampweg (baan Brecht – Wuustwezel) doorkruist het Groot Schietveld. De impact hiervan op de Poelkikkerpopulatie is ongekend.	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling **=**

Behoud van de huidige populatie.

Motivering:

De populatie kent een positieve trend, en is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

kwaliteits-doelstelling **=**

Behoud van de huidige populatie.

Motivering:

De populatie kent een positieve trend, en is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

Rugstreeppad – Bufo calamita

Het actuele voorkomen

De Rugstreeppad komt algemeen voor in de Schietvelden (Bulteel 2004).

Potenties

De Rugstreeppad bewoont duin- en heidegebieden, waar landactieve dieren zich vooral ophouden op gestabiliseerde, zonbeschenen duinen met een schrale begroeiing van korstmossen, grassen en Struikhei. Als voortplantingsplaats worden bij voorkeur erg ondiepe, zonbeschenen oeverzones en uitlopers van grotere vennen gebruikt. De beide Schietvelden vormen dus zeer geschikte gebieden voor deze soort.

Aangezien de Rugstreeppad een gravende levenswijze heeft, is het belangrijk dat er terug meer plaatsen met open zand komen.

Trend

De soort wordt jaarlijks waargenomen sinds 1975 maar de evolutie van de aantallen is onbekend. Bulteel (2004) uit evenwel de mogelijkheid dat het hier één van de grootste Vlaamse populaties betreft.
De Rugstreeppad is gevoelig voor verzuring van het water (aantasting legsels).

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 37. Globale beoordeling van de Rugstreeppad (Bufo calamita)

Rugstreeppad	***BE2100016***

INFORMATIEF DOCUMENT

Toestand populatie	Indicator relatieve populatiegrootte : Roepende mannetjes worden in heel veel vennen vastgesteld en het aantal wordt op meer dan 200 geschat.	**A**
	Indicator voortplanting : Voortplanting wordt regelmatig vastgesteld.	**A**
	Indicator afstand nabije populatie : De afstand tussen de verschillende populaties in de Schietvelden bedraagt minder dan 1 km.	**A**
Habitatkwaliteit		
Waterhabitat	Indicator aantal en grootte van de waterpartijen : In de Schietvelden komen meerdere grote plassen (>250 m^2) voor. Daarnaast zijn er ook verscheidene kleine plassen (<100 m^2).	**A**
	Indicator diepte : De grote vennen in de speciale beschermingszone hebben (meestal) een brede ondiepe (< 25 cm) oeverzone.	**A**
	Indicator vegetatie : In de vennen zijn geen of weinig waterplanten aanwezig (totale bedekking < 10%).	**A**
	Indicator beschaduwing : Er is nagenoeg geen beschaduwing van de vennen.	**A**
Landhabitat	Indicator biotoop : In de Schietvelden komen open terreinen met zandige bodem (landduinen en heiden) voor.	**A**
	Indicator successie/verbossing : verbossing van heide is sterk teruggedrongen door het LIFE-Danah project.	**B**
	Indicator schuilplaatsen : In de Schietvelden komt in beperkte mate zandige, mulle bodem voor.	**B**
	Indicator afstand tot waterbiotoop : De afstand tot het waterbiotoop bedraagt minder dan 500 m.	**A**
	Indicator verkeerswegen in/grenzend aan habitat : De Kampweg (baan Brecht – Wuustwezel) doorkruist het Groot Schietveld. De impact hiervan op de Rugstreeppadpopulatie is ongekend.	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling = (↑)

Behoud en uitbreiding van de huidige populatie.

Motivering:

Uitbreiding van de populatie is reëel bij verdere kwaliteitsverbetering.

kwaliteits-doelstelling

Doel:

Kwaliteitsverbetering met betrekking tot de zuurtegraad van het water.

Tegengaan van verzuring van de vennen en paaiplaatsen door het verder laten afnemen van verzurende deposities o.m. via de vergunningverlening (externe maatregel).

INFORMATIEF DOCUMENT

Herstel van de natuurlijke oeverzones van de vennen door verwijderen Pijpenstrootje- en/of Pitrusgordel.

Creeëren van verbindingen tussen de bestaande populaties en tussen land- en waterhabitat.

Motivering:

Verzuring heeft een impact op het paaisucces.

Open, vegetatieloze plassen en oeverzones zijn uitgelezen paaiplaatsen voor de soort.

Populaties van de deelgebieden zijn actueel gescheiden, wat verhoogde kans geeft op lokaal uitsterven.

INFORMATIEF DOCUMENT

De vogelsoorten van bijlage IV

De jaarlijkse monitoringrapporten van de werkgroep Ornithologie vormen een zeer degelijke basis voor de inschatting van het aantal broedparen van de opgelijste soorten voor de Schietvelden. Voor de rest van het vogelrichtlijngebied zijn er minder gedetailleerde gegevens aanwezig.

Zwarte specht - Dryocopus martius

Het actuele voorkomen

Gezien het beperkt voorkomen van oud bos en dreven in het speciale beschermingszone komt de Zwarte specht slechts in lage aantallen in de Schietvelden voor. De soort is buiten de Schietvelden aanwezig in het Sterbos (Lisec 2004).

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 4.

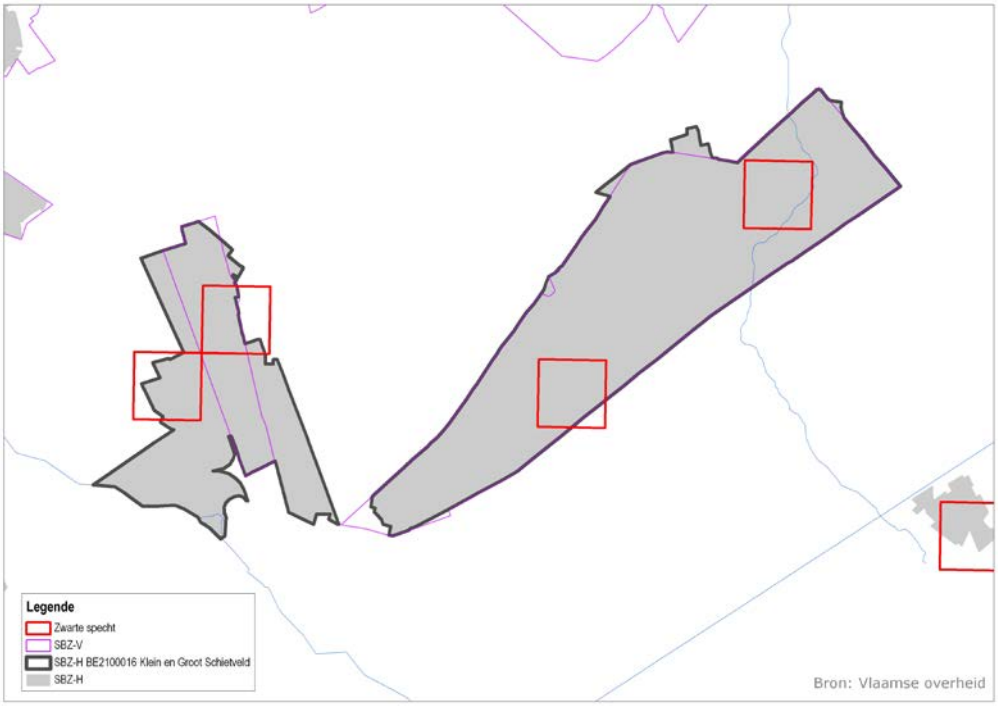

Figuur 4. Verspreiding van de Zwarte specht (Dryocopus martius)

Potenties

Het vogelrichtlijngebied heeft an sich onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie van de Zwarte specht. Het is belangrijk in de toekomst voldoende staand dood (naald)hout en dreven te behouden. Een uitbreiding van het aantal broedparen is vermoedelijk niet haalbaar.

Trend

De soort is aanwezig in lage aantallen, stabiele trend.

INFORMATIEDOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 38a. Globale beoordeling van de Zwarte specht (Dryocopus martius) voor de Schietvelden

Zwarte specht	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : In het speciale beschermingszone zijn maar een beperkt aantal broedparen aanwezig, ruim onvoldoende voor een kernpopulatie. In de omgeving komt de soort ook voor in de Kalmthoutse Heide en het Grenspark. Gezien de kernpopulatie zich tot daar uitstrekt zijn er wel voldoende broedparen.	**A**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : kleinere percelen bos (met naaldbomen) tot op ca. 4 km van groot, aaneengesloten bos voor de Schietvelden.	**B**
	Indicator vegetatie(structuur) : bomenrijen langs brand-, veld- of verkeerswegen (in niet te dichte bossen).	**B**
	Indicator aanwezigheid soorten (positief) : beuken en andere boomsoorten (vooral naaldhout) van 40 tot 150 cm dik	**B**
	Indicator oppervlakte : Loofbos en gemengd bos: < 200 ha geschikt loofbos per broedpaar; Naaldbos: < 100 ha geschikt naaldbos per broedpaar	**C**
	Indicator pesticiden : geen gebruik van pesticiden in het bos	**A**
	Indicator verstoring : in het Groot Schietveld meer dan enkel zachte recreatie (fietsen, wandelen, …) in de wijde omgeving van de broedplaats (gewestweg, inslagzone).	**C**

Tabel 38b. Globale beoordeling van de Zwarte specht (Dryocopus martius) voor het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Zwarte specht	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : De waargenomen individuen maken deel uit van dezelfde populatie als deze van de Schietvelden.	**B**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : Het Sterbos en Baantjesheide vormen samen een vrij groot bosrijk landschap (ca. 300 ha met niet aaneengesloten bos). Dit bos is tussen de 80 en de 160 jaar oud.	**B**
	Indicator vegetatie(structuur) : bomenrijen langs brand-, veld- of verkeerswegen (in niet te dichte bossen).	**B**
	Indicator aanwezigheid soorten (positief) : beuken en andere boomsoorten (vooral naaldhout) van 40 tot 150 cm dik	**B**
	Indicator oppervlakte : De oppervlakte aan geschikt bos per broedpaar is beperkt (≤200 ha) . De aanwezige bossen worden gedomineerd door dichte bossen met slechts weinig open plekken.	**C**
	Indicator pesticiden : geen gebruik van pesticiden in het bos	**A**
	Indicator verstoring :	**?**

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Als afzonderlijke populatie worden de criteria helemaal niet bereikt. Als onderdeel van de kernpopulatie rond de Kalmthoutse Heide wordt wel aan een aantal criteria voldaan, maar in de leefgebieden in de Schietvelden zijn de oppervlaktes geschikt bos te beperkt en de verstoring te ruim aanwezig. Ook in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide is de oppervlakte geschikt bos per broedpaar te beperkt.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Klein en Groot Schietveld

=

Behoud van de huidige populatie

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het voorkomende aantal broedparen is stabiel.

kwaliteits-doelstelling Klein en Groot Schietveld

↑

Laten verouderen van de bestaande loofbossen
Behoud van een deel van de naaldhoutbestanden
Behoud van voldoende staand dood (naald)hout

Motivering:

Voor een goede staat van instandhouding dient er per broedpaar dubbel zoveel geschikt loofbos of gemengd bos beschikbaar zijn dan geschikt naaldbos. De soort broedt vooral in dode naaldbomen en eiken- of beukendreven.

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

=

Instandhouden van één broedpaar in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide Hiervoor is een uitbreiding van de geschikte bosoppervlakte tot minimum **400 ha** met elkaar verbonden gemengd bos noodzakelijk.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het voorkomende aantal broedparen is stabiel maar verkeert in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Bossen met voldoende variatie aan (loofboom) soorten, voldoende oude bomen, dreven en open plekken.

Het beheer van de bossen moet voldoen aan de criteria duurzaam bosbeheer.

Deze doelstellingen overlappen met de doelstellingen voor Wespendief.

Motivering:
Voor een goede staat van instandhouding dient er per broedpaar voldoende geschikt loofbos of gemengd bos beschikbaar te zijn. De soort broedt vooral in dode naaldbomen en eiken- of beukendreven. Het speciale beschermingszone is in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort en de soort verkeert in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Door een (spontane) evolutie van de aanwezige naaldhoutbestanden naar een mengeling van niet te dicht beuken- en naaldbos met open plekken en voldoende

INFORMATIEF DOCUMENT

hoge bomen met gladde stam (Beuk, Eik, Den, Es, Els) zal geschikt habitat voor Zwarte specht stijgen.

Blauwborst - Luscinia svecica

Het actuele voorkomen

Blauwborst is een kenmerkende soort van verrruigde rietvelden, rietsloten en gevarieerde moerassen. Het is geen habitattypische soort voor de Schietvelden maar wel voor De Maatjes (speciale beschermingszone-V). Er zijn een 15 broedparen aanwezig.

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 4-11.

Potenties

Omwille van het ontbreken van grote rietvelden of moerassen zijn de potenties voor Blauwborst in de Schietvelden beperkt. De soort broedt er in een voor haar marginaal biotoop. In de toekomst zal de Blauwborst wellicht stand weten te houden op een laag niveau.

In de Maatjes (speciale beschermingszone-V) broedt de soort wel in een voor haar geschikt milieu. Het gebied bevat rietvelden en rietsloten, waartussen open vegetaties aanwezig zijn. Indien het habitat kan uitbreiden, zijn er potenties om de populatie uit te breiden.

Trend

Niet van toepassing.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 39a. Globale beoordeling van de Blauwborst (Luscinia svecica) voor de Schietvelden

Blauwborst	***BE2101437 - KGroot Schietveld***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : In de Schietvelden inclusief het vogelrichtlijngebied Wuustwezelheide zijn minder dan 50 broedparen aanwezig. Ook indien de omgeving van het Grenspark wordt meegerekend wordt vereiste aantal broedparen niet bereikt.	**C**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : verlandingszones van vennen aanwezig	**B**
	Indicator vegetatie(structuur) : 30 – 50 % struiken per ha, struiken (wilgen) van 1 tot 2 m hoog, …	**B**
	Indicator vegetatiehoogte : vegetatie tussen 50 cm en 2 m hoog	**A**
	Indicator waterniveau : onstabiel waterpeil (fluctuaties groter dan 10 cm tijdens het broedseizoen)	**C**
	Indicator oppervlakte : minder dan 1,5 ha rietland of moerassige vegetatie aanwezig	**C**
	Indicator verstoring : enkel zachte recreatie (wandel- en fietspaden) in de wijde omgeving van de nestplaats tijdens het broedseizoen	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 39b. Globale beoordeling van de Blauwborst (Luscinia svecica) voor het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Blauwborst	***BE2101437 - Maatjes***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : in het volledige vogelrichtlijngebied zijn minder dan 50 broedparen aanwezig. Ook indien de omgeving van het Grenspark wordt meegerekend wordt hetvereiste aantal broedparen niet bereikt.	**C**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : in de Maatjes zijn zowel ruigtes, rietvelden en modderstroken aanwezig.	**A**
	Indicator vegetatie(structuur) : minder dan 30% struiken per ha. Open plekken tussen vegetatie.	**A**
	Indicator vegetatiehoogte : vegetatie grotendeels tussen 50 cm en 2 m hoog.	**B**
	Indicator waterniveau: Fluctuaties < 10 cm tijdens het broedseizoen.	
	Indicator oppervlakte : meer dan 2 ha rietland of moerassige vegetatie aanwezig.	**A**
	Indicator verstoring : enkel zachte recreatie (wandel- en fietspaden) in de wijde omgeving van de nestplaats tijdens het broedseizoen. In de zomer wordt het gebied ook gebruikt door *paramotors* om te vliegen en te landen.	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

In de Maatjes scoort Blauwborst slecht op de populatiegrootte en in de Schietvelden voor wat betreft de habitatkwaliteit. De soort is in een gedeeldelijk aangetaste staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwezelheide

↑

Uitbreiden van de bestaande populatie tot **50 broedparen**. *De vereiste 75 – 100 ha overlapt met de doelstellingen voor Bruine kiekendief.*

Motivering:

Het gebied wordt vanuit de G-IHD als belangrijk aangemeld voor de Blauwborst en er wordt een behoud van de Vlaamse populatie voor de Blauwborst vooropgesteld. De soort verkeert wegens een te kleine populatiegrootte echter in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwezelheide

↑

Habitatkenmerken rietmoeras:
- minder dan 30% struiken per ha
- vegetatie tussen de 50 cm en de 2m
- open plekken met slik tussen de vegetatie

Motivering:

De kwaliteit van het leefgebied is momenteel voldoende en uitbreiding van de oppervlakte

INFORMATIEF DOCUMENT

kwaliteitsvol leefgebied voor de blauwborst is gewenst.

Wespendief - Pernis apivorus

Het actuele voorkomen

De Wespendief is jaarlijkse broedvogel in lage aantallen (2bp).

Potenties

De Wespendief zal profiteren van een omvorming van een deel van het naaldhout naar gemengd Eiken-Berkenbos (habitattype 9190). Gezien de grote oppervlakte die een paar bezet, lijkt een uitbreiding van het aantal paren in de Schietvelden slechts beperkt mogelijk.

Door uitvoering van het beheerplan voor Baantjesheide en de criteria duurzaam bosbeheer voor de Wolfsheuvel en Sterbos zullen er binnen het gebied Wuustwezelheide (Baantjesheide, Wolfsheuvel en Sterbos) wel potenties zijn voor een extra broedgeval van de Wespendief.

Trend

Trend stabiel, aanwezigheid in lage aantallen.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 40a. Globale beoordeling van de Wespendief (Pernis apivorus) voor de Schietvelden

Wespendief	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : In de Schietvelden zijn veel minder dan 20 broedparen aanwezig. Gezien ook het Grenspark inclusief het vogelrichtlijngebied Brabantse Wal tot de kernpopulatie kunnen gerekend worden, zijn wel voldoende aantallen broedparen bereikt.	**B**
Habitatkwaliteit	Indicator landschap : mozaïek van bos in open landschap; 30 – 60 % bosbedekking binnen 2,5 km^2	**B**
	Indicator biotoop :	
	Nestplaats: natuurlijk naaldbos	**B**
	Foerageergebied: mozaïek van grote bossen met landbouwgrond en enkele grachten of vijvers	**A**
	Indicator vegetatie(structuur) : bossen met verschillende open plekken waar de boombedekking lager is dan 50 %	**B**
	Indicator vegetatiehoogte : het merendeel van de bomen is hoger dan 8 m tijdens het broedseizoen	**A**
	Indicator oppervlakte :	
	Broedgebied: meer dan 100 ha geschikt aaneengesloten bos per broedpaar	**A**
	Foerageergebied: meer dan 2500 ha geschikt mozaïeklandschap per broedpaar	**A**
	Indicator verstoring : enkel zachte recreatie (fietsen, wandelen, …) in de wijde omgeving van de nestplaats	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 40b. Globale beoordeling van de Wespendief (Pernis apivorus) voor het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Wespendief	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : De waargenomen individuen behoort tot dezelfde populatie als deze in de Schietvelden.	**B**
Habitatkwaliteit	Indicator landschap : mozaïek van bos in open landschap; 30 – 60 % bosbedekking binnen 2,5 km^2	**B**
	Indicator biotoop : Nestplaats: natuurlijk naaldbos/ Foerageergebied: mozaïek van grote bossen met landbouwgrond en enkele grachten of vijvers	**B**
	Indicator vegetatie(structuur) : bossen met verschillende open plekken waar de boombedekking lager is dan 50 %	**B**
	Indicator vegetatiehoogte : het merendeel van de bomen is hoger dan 8 m tijdens het broedseizoen	**A**
	Indicator oppervlakte : Broedgebied: meer dan 30 ha geschikt aaneengesloten bos per broedpaar / Foerageergebied: aangezien de bosoppervlakte binnen het vogelrichtlijngebied ca. 300 ha bedraag is het aandeel bos in het mozaïeklandschap onvoldoende voor het instandhouden van een extra broedpaar binnen het vogelrichtlijngebied.	**C**
	Indicator verstoring : herhaalde of langdurige verstoring door jacht.	**C**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort verkeert in een **gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.** Het aandeel bos in het aanwezige mozaïeklandschap in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide is onvoldoende om een broedpaar in stand te houden en de aanwezige broedparen worden verstoord door jacht.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Schietvel-den

=

Behoud van de huidige populatie.

Motivering:

De Schietvelden zijn een eerder klein gebied voor deze soort zodat een toename van de populatie niet realistisch is.

kwaliteits-doelstelling Schietvel-den

↑

Laten verouderen van de bestaande loofbossen.

Omvormen van een deel van de naaldhoutbestanden naar zuurminnend Eiken-berkenbos (9190)

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Eén broedpaar Wespendief in de omgeving van het Sterbos. Hiervoor is bovenop de doelstellingen voor Zwarte specht **50 ha bosuitbreiding** noodzakelijk**.**

Motivering:

Het speciale beschermingszone is belangrijk voor Wespendief en de soort is in een voldoende staat van instandhouding. Voor het vogelrichtlijngebied zijn er potenties voor een bijkomend broedpaar Wespendief. De doelstellingen voor Zwarte specht zorgen voor een oppervlakte van 400 ha bos. Om aan een aandeel van 30% bos in het foerageergebied (1500 ha) te bereiken is er nog 50 ha bijkomend bos noodzakelijk. Deze bosuitbreiding zou de verbinding met het bosrijk gebied in het NO van het vogelrichtlijngebied moeten verwezenlijken en zorgen voor een mozaïeklandschap.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

De doelstellingen voor Wespendief overlappen met de doelstellingen voor Zwarte specht.

Motivering:

Zie hierboven.

INFORMATIEF DOCUMENT

Boomleeuwerik - Lullula arborea

Het actuele voorkomen

De Boomleeuwerik komt op de schietvelden verspreid voor, gebonden aan open zandige plaatsen als brede brandwegen en duingebieden. Het merendeel van de potentiële broedplaatsen wordt bezet. De Schietvelden zijn in hoofdzaak natte heideterreinen en het potentieel voor Boomleeuwerik is er dan ook beperkter dan op uitgestrekte droge terreinen met veel open zand. Het is nog onduidelijk in hoeverre recreatie en een invloed heeft op de evolutie van het aantal broedparen, maar de literatuur is hieromtrent pessimistisch.

In de rest van het vogelrichtlijngebied worden er geen broedparen van Boomleeuwerik vastgesteld.

Voor de verspreidingsgegevens, zie figuur 5.

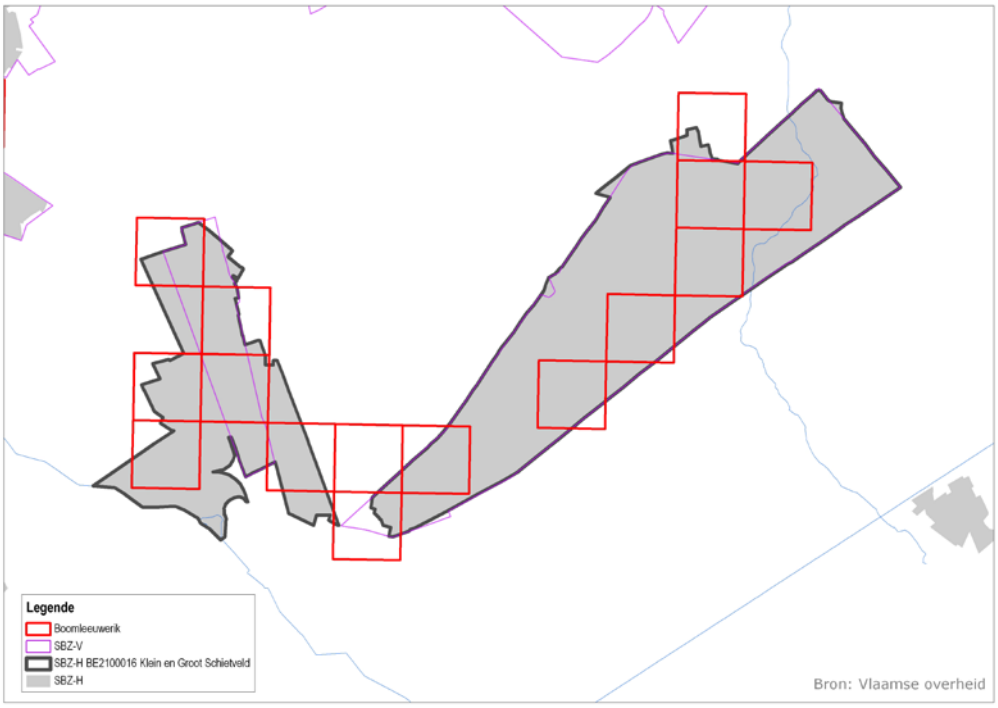

Figuur 5. Verspreiding van de Boomleeuwerik (Lullula arborea)

Potenties

De Boomleeuwerik zal profiteren van een uitbreiding en een kwaliteitsverbetering door aangepast beheer (open houden) van open heide- en duingebieden en specifiek voor de Schietvelden ook van brandwegen. Er zal hierbij steeds moeten gezorgd worden voor de aanwezigheid van enkele verspreide bomen (berken, dennen) als noodzakelijke zangposten.

Bij de uitvoering van het beheerplan voor de Baantjesheide wordt er een bijkomende heideplek gecreëerd. In combinatie met brandwegen en bosranden ontstaan er potenties voor een broedpaar Boomleeuwerik.

Bijkomende winst kan geboekt worden door de bosranden zodanig in te richten dat er zachtere overgangen ontstaan van bos naar heide (bosranden zeer sterk dunnen met het laten staan van enkele overstaanders).

INFORMATIEDOCUMENT

Trend

Heideherstelwerken zorgen voor een positieve trend.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 41a. Globale beoordeling van de Boomleeuwerik (Lullula arborea) in de Schietvelden

Boomleeuwerik	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : In beide Schietvelden zijn onvoldoende broedparen aanwezig voor een kernpopulatie. Indien ook het Grenspark inclusief het vogelrichtlijngebied Brabantse Wal wordt meegeteld zijn wel meer dan 60 broedparen aanwezig.	**A**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : relatief open, droog en zonnig terrein dat schaars begroeid is met lage kruiden: heidegebieden, brandwegen en kapvlaktes met verspreide boomgroei op droge zandige bodems Vooral de aanwezigheid van open zand is een belangrijke factor. Daarom situeren de meeste broedparen zich in de nabijheid van brandwegen en open zand in heide- en duingebieden.	**A**
	Indicator vegetatie(structuur) : mix van korte graszoden, hogere vegetatie en kale plekken	**A**
	Indicator oppervlakte : 5 – 10 ha geschikt habitat per broedpaar	**B**
	Indicator verstoring : enkel zachte recreatie	**B**
	Indicator beheer : geen begrazing	**A**

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 41b. Globale beoordeling van de Boomleeuwerik (Lullula arborea) in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Boomleeuwerik	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : De populatie behoort tot dezelfde populatie als deze in de Schietvelden.	**A**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : De bossen in het vogelrichtlijngebied hebben onvoldoende open plekken.	**C**
	Indicator vegetatie(structuur) : Bijna exclusief gesloten naaldbossen met onvoldoende brede zandpaden.	**C**
	Indicator oppervlakte : geen broedparen aanwezig.	***/***
	Indicator verstoring : geen broedgebied aanwezig	***/***
	Indicator beheer :	**?**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is in de Schietvelden in een voldoende staat van instandhouding. Het habitat is in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Schietvel-den

= (↑)

Behoud tot lichte stijging van de huidige populatie.

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt in belangrijke mate reeds benut. Door herstelmaatregelen voor de habitattype's 2310 en 4030 zal beschikbaar habitat nog licht stijgen zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.

kwaliteits-doelstelling Schietvel-den

↑

Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van de heide- en landduinhabitats (2310 en 4030).

Behoud van het open zandig karakter van een aantal brandwegen.

Inrichten van de bosranden zodat er een zachtere overgang is van bos naar heide

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort.Vooral de aanwezigheid van open zand is een belangrijke factor.

populatie-doelstelling gebied Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Populatie van **1 of 2** broedparen in het vogelrichtlijngebied (zonder KGroot Schietveld).

Uitbreiding van de oppervlakte open zandrijke heidevegetaties met **10 – 20 ha** .

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Door creatie van heideplekken in o.a. in Baantjesheide en op de Wolfsheuvel zal het beschikbaar habitat licht stijgen zodat een beperkte uitbreiding met één of twee broedparen mogelijk is. Per broedpaar is een 5 à 10 ha zanderige heide vereist.

kwaliteits-doelstelling gebied Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Heidevegetaties met voldoende kale plekken.

Droge zandrijke (naald)bossen met aanwezigheid van:
- stukken kapvlakten of jonge aanplanten met droge zandige bodem tussen rijen bomen;
- afwisseling van kale, zandige of schaars begroeide stukken met verspreide jonge bomen;
- rijen van bomen afgewisseld met voldoende brede zandpaden (≥ 50 m)

Motivering:

De Schietvelden en de rest van het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. Vooral de aanwezigheid van open zand is een belangrijke factor.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bruine kiekendief - Circus aeruginosus

Het actuele voorkomen

Bruine kiekendief is geen broedvogel in de schietvelden, komt wel voor in Vlaams natuurreservaat De Maatjes (zelfde speciale beschermingszone-V). Tot 1954 broedde er regelmatig een koppel. Momenteel is er wel een broedgeval in het Nederlands deel van het moerasgebied en de soort wordt regelmatig in het Vlaamse deel van het moerasgebied waargenomen.

Potenties

Het vereiste habitat is in de Schietvelden niet voorhanden. In het Vlaams natuurreservaat de Maatjes zijn er, indien het aanwezige rietmoeras uitgebreidt wordt, wel potenties voor een broedpaar Bruine Kiekendief.

Trend

Trend stabiel, aanwezig in lage aantallen.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 42. Globale beoordeling van de Bruine kiekendief (Circus aeruginosus)in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Bruine Kiekendief	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : Indien de verspreiding van de Bruine kiekendief in Vlaanderen (en Nederland) bekeken wordt, is de aanwezige populatie waarschijnlijk een sattelietpopulatie van de populatie rond het Schelde-estuarium. Deze populatie telt voldoende broedparen.	**A**
	Indicator Broedsucces: geen broedgeval van Bruine kiekendief in het vogelrichtlijngebied (wel jaarlijkse broedgeval in aangrenzende Matjens in Nederland)	**C**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : Het biotoop betreft een combinatie van intensieve landbouwgebieden zonder geschikte randzones/rietkragen en een open landschap met moerasvegetaties en natte weilanden. Meer dan de helft van de noodzakelijke oppervlakte is intensief landbouwgebied.	**C**
	Indicator vegetatie(structuur) : minder dan 10 bomen per ha	**B**
	Indicator waterniveau : fluctuaties meer dan 10cm tijdens het broedseizoen	**C**
	Indicator oppervlakte : De oppervlakte geschikt foerageergebied (rietvelden, moerassen en graslanden met voldoende aanwezigheid van vogels en kleinere zoogdieren) is kleiner dan 100 ha.	**C**
	Indicator verstoring : Zachte verstoring binnen een 600m van de mogelijke nestplaats (paramotors, zachte recreatie, …)	**B**
	Indicator beheer : 100% van het rietveld is ongeveer zes jaar oud.	**C**

Conclusie actuele staat van instandhouding

Bruine kiekendief verkeert in het vogelrichtlijngebied in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Vooral de kwaliteit en de oppervlakte van het foerageergebied zijn onvoldoende. Bovendien treedt er binnen het Vlaams natuurreservaat de Maatjes te veel verstoring (Paramotors, zachte recreatie, …) op.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling vogelrichtlijngebied ↑

Populatie van **1 broedpaar.**

Hiervoor is een uitbreiding van de oppervlakte **moerasgebied tot 100 ha** noodzakelijk. De vereiste uitbreiding van 90 ha kan voor minstens 25- 50 ha gerealiseerd worden door omvorming.

Uitbreiding van de oppervlakte open extensieve vochtige weilanden (met veel prooidieren) tot 100 ha. Dit kan voor minstens 25-50 ha gerealiseerd worden door omvorming.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Momenteel wordt er echter geen broedgeval van Bruine kiekendief op Vlaams grondgebied vastgesteld. Indien het moerasgebied uitgebreidt wordt, zijn er potenties voor deze soort. Bruine kiekendief heeft per broedpaar een oppervlakte van 200 ha als foerageergebied nodig.

Omdat 200 ha moerasgebied maatschappelijk niet haalbaar is binnen het vogelrichtlijngebied en omdat door verstoring (wegen) een deel van de oppervlakte niet effectief meegeteld kan worden, is er een extra oppervlakte structuurrijk, vochtig weiland (veel prooidieren) noodzakelijk.

Deze doelstelling is in overeenstemming met het natuurstreefbeeld dat geformuleerd wordt in het Grensoverchrijdend Ecologisch Basisplan.

kwaliteits-doelstelling vogelrichtlijngebied ↑

Onverstoord moerasgebied met aanwezigheid van open water met stabiele en voldoende hoge waterpeilen in het broedseizoen.

Verbetering van het voedselaanbod in de aanwezige weilanden.

Motivering:

Zie hierboven

INFORMATIEF DOCUMENT

Nachtzwaluw - Caprimulgus europaeus

Het actuele voorkomen

De jaarlijkse monitoringgegevens blijkt dat het aantal broedparen van de Nachtzwaluw op de Schietvelden toeneemt , o.a. ook ten gevolge van beheerwerken. De impact van recreatie (o.a. loslopende honden) is op Klein Schietveld mogelijk belangrijk.

Hoewel de soort wel wordt waargenomen in het gebied Wuustwezelheide, zijn er geen gekende broedgevallen.

Potenties

De Nachtzwaluw heeft een duidelijke voorkeur voor overgangszones tussen verschillende habitats of mozaïeklandschappen zoals open bosgebieden en bosranden, kapvlakten, structuurrijke heide-terreinen en zandverstuivingen met gediversifieerde overgangen naar open bos. In de Schietvelden is voldoende plaats voor een kernpopulatie met 20-30 broedparen.

De Nachtzwaluw zal profiteren van het meer open maken en omvormen van een deel van het naaldhout in gemengd Eiken-Berkenbos (habitattype 9190). Voor deze soort is het belangrijk om in het bos open corridors te voorzien en open te houden.

Bijkomende winst kan geboekt worden door de bosranden zodanig in te richten dat er zachtere overgangen ontstaan van bos naar heide (bosranden zeer sterk dunnen met het laten staan van enkele overstaanders).

Er bestaan zowel op de Schietvelden als in de Baantjesheide en de Wolfsheuvel potenties voor deze soort.

Trend

Heideherstelwerken zorgen voor een positieve trend.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 43a. Globale beoordeling van de Nachtzwaluw (Caprimulgus europaeus) op de Schietvelden

Nachtzwaluw	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : In de Schietvelden waren in 2008 21-22 broedparen aanwezig (voldoende voor B). Indien ook het Grenspark inclusief het vogelrichtlijn-gebied Brabantse Wal tot de kernpopulatie gerekend wordt zijn er meer dan 30 broedparen aanwezig.	**A**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : structuurrijke heidelandschappen met een geleidelijke overgang naar open tot halfopen (dennen)bossen op zandgrond met brede zandpaden	**A**
	Indicator vegetatie(structuur) : verspreide bomen en struiken in heidevelden (10 – 50 jonge bomen tot 3 m hoog per ha, minder dan 50 % boombedekking en open plekken met een diameter van 80 tot 100 m)	**A**
	Indicator vegetatiehoogte : bepaalde delen van de kruidlaag zijn minder dan 60 cm hoog	**A**
	Indicator randzone : randzone tussen bos en heidegebied van 20 tot 100 m breed over meer dan 30% van de rand van het broedgebied.	**B**
	Indicator oppervlakte : 25 – 50 ha mozaïek van heide en naaldbossen per broed-paar (lokaal in geschikt habitat kunnen de dichtheden vele malen hoger liggen)	**B**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Indicator verstoring : enkel zachte recreatie (wandelen, …) in de wijde omgeving van de nestplaats, lokaal is verstoring mogelijk door militaire activiteiten.	**B**

Tabel 43b. Globale beoordeling van de Nachtzwaluw (Caprimulgus europaeus) in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Nachtzwaluw	***BE2101437***	
Toestand populatie	Indicator populatiegrootte : De waargenomen individuen in het vogelrichtlijngebied behoren tot dezelfde populatie als de populatie op de Schietvelden.	**A**
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : In het vogelrichtlijngebied zijn vooral monotone dennenbossen aanwezig.	**C**
	Indicator vegetatie(structuur) : gesloten biotoop, met te weinig kale plekken (< 10% van het terrein)	**C**
	Indicator vegetatiehoogte :	**?**
	Indicator randzone : momenteel geen heidegebied aanwezig.	**C**
	Indicator oppervlakte : geen mozaïek van heidebossen aanwezig.	**C**
	Indicator verstoring : geen broedpaar aanwezig	***/***

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is op de Schietvelden in een voldoende staat van instandhouding. Het habitat verkeert in het gebied Wuustwezelheide in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling schietvel-den

= (↑)

Behoud tot lichte stijging van de huidige populatie

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt in belangrijke mate reeds benut. Door herstelmaatregelen voor de habitattype's 2310 en 4030 zal beschikbaar habitat nog licht stijgen zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.

kwaliteits-doelstelling schietvel-den

↑

Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van de heide- en landduin-habitats (2310 en 4030).

Inrichten van de bosranden zodat er een zachtere overgang is van bos naar heide

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort.

INFORMATIEF DOCUMENT

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Stijging van de populatie met **1 of 2 broedparen.** Hiervoor is per broedpaar 25 - 50 ha mozaïek van heide en naaldbossen (met brede zandpaden) noodzakelijk.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. Het potentieel broedgebied wordt nog niet benut. Door herstelmaatregelen voor de soorten Zwarte specht, Wespendief en Boomleeuwerik zal beschikbaar habitat stijgen zodat een beperkte uitbreiding mogelijk is.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Aanwezigheid van bosranden met een geleidelijke overgang van (naald)bos naar heide of zand.

De doelstellingen overlappen met de doelstellingen voor Boomleeuwerik.

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als belangrijk gebied voor deze soort. De soort is net als Boomleeuwerik afhankelijk van halfopen (dennen)bossen op zandgrond met brede zandvlakten of -paden; open, zandige ruimten en onbegroeide plekken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Roerdomp – Botaurus stellaris

Het actuele voorkomen

Roerdomp is een historische broedvogel in de Maatjes, maar komt momenteel niet meer tot broeden. De soort wordt wel sporadisch waargenomen.

Potenties

De Roerdomp broedt bij voorkeur in uitgestrekte, voldoende natte rietmoerassen met zuiver water en een stabiele waterstand. In de winter komt hij ook in grote zeggenvegetaties en natte ruigtes voor. Hij houdt zich overdag goed verscholen in de moerasvegetatie waar hij volledig vertrouwt op zijn verenkleed om onopgemerkt te blijven. Bij benadering neemt hij bovendien een paalhouding aan zodat hij volledig opgaat in de omgeving. Het foerageren gebeurt 's morgens vroeg en 's avonds langs meer open water. Het voedsel bestaat vooral uit visjes, amfibieën en ongewervelden.

Indien het rietmoeras uitgebreid wordt, voldoende nat is en er voldoende open water aanwezig is, zijn er potenties voor enkele broedparen roerdomp.

Trend

Verdwenen als broedvogel.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 44. Globale beoordeling van het Roerdomp (Botaurus stellaris)

Roerdomp	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : De moerasgebieden zijn te klein, te weinig aangesloten en met de weinig rietoevers → **Gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Structuur: De structuur van het aanwezige rietland is vrij goed, maar de oppervlakte is veel te klein en in vele plassen ontbreken moeras- en rietvegetaties. → **Overwegend gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Randzones: Er zijn onvoldoende rand- en oeverzones met waterriet. → **Overal gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Openheid: Er zijn in het vogelrichtlijngebied open plassen (visvijvers), maar niet alle plassen hebben rietkragen. → **Overal gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Diepte: De meeste vijvers binnen het gebied zijn visvijvers en bijgevolg te diep zonder ondiepe randzones. → **Overwegend gedegradeerd**	**C**
	Indicator Waterhuishouding: het waterpeil kan kunstmatig geregeld worden maar is meestal te laag. → **Overwegend gedegradeerd**	**C**
	Indicator Waterkwaliteit: (vrij) helder water aanwezig. → **Overwegend voldoende tot goed**	**B**
	Indicator Oppervlakte: Er is te weinig geschikt moeras- en rietland per broedkoppel. → **Overal gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Verstoring: er is verstoring aanwezig door paragliders. → **Overal gedegradeerd.**	**C**
	Indicator Beheer: De aanwezige rietvelden zijn slechts beperkt beheerd. → **Overwegend gedegradeerd.**	**C**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort komt niet tot broeden en het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

INFORMATIEF DOCUMENT

Korhoen - Tetrao tetrix

Het actuele voorkomen

Het Korhoen komt verspreid voor in Europa, met Scandinavië als zwaartepunt, maar in de periode 1970-1990 namen de aantallen sterk af. Destijds werden voor het vogelrichtlijngebied 6 broedparen aangemeld. In Vlaanderen is de soort uitgestorven sinds 1997, hoofdzakelijk als gevolg van habitatverlies (uitgestrekte heidevelden met nabijgelegen extensief beheerde kleinschalige landbouwgebieden).

Potenties

De oorzaak van het verdwijnen van het Korhoen in de Schietvelden is te wijten aan verschillende factoren: het verdwijnen van de kleinschalige heidelandbouw is de voornaamste habitatreden van achteruitgang, en rustverstoring heeft ook een sterk negatieve impact. Predatie door de vos kan mogelijk lokaal een populatie decimeren. Mogelijk komen er in de omgeving te kleine populaties voor die niet langer als metapopulatie functioneren (in Nederland komt de soort nog op één plaats voor (in het nationaal park Sallandse Heuvelrug in de provincie Overijssel) en in de Hoge Venen is er nog een zeer bedreigde relictpopulatie van minder dan 100 exemplaren).

Gezien de algemene terugval van het Korhoen in vrijwel geheel West-Europa en de lage mobiliteit van deze soort is een terugkeer van het Korhoen als broedvogel onwaarschijnlijk.

Trend

Niet van toepassing.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 44. Globale beoordeling van het Korhoen (Tetrao tetrix)

Korhoen	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : In het Grenspark is de overgang van bos naar open landschap nog aanwezig. Het actuele heidebiotoop lijkt evenwaardig aan de historische toestand met broedgevallen. Het door de soort vereiste kleinschalig cultuurland nabij de broedplaatsen (ruige graslanden; natte, kruidenrijke en weinig bewerkte weilandpercelen en braakliggende graanakkers (geen mais)) – waar de soort haar voedsel vond - is echter zo goed als volledig verdwenen.	**C**
	Indicator vegetatie(structuur) : De bedekking van opslag van berken op heide bedraagt (dankzij begrazing) minder dan 30%.	**A**
	Indicator vegetatiehoogte : In sommige delen van de Schietvelden is de heidevegetatie in de zomer 40 – 60 cm hoog.	**B**
	Indicator verstoring .	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De soort is uitgestorven en het habitat is in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekkende en overwinterende vogels

Blauwe kiekendief – Circus cyaneus

Het actuele voorkomen

Blauwe kiekendief komt enkel als wintergast voor. Het biotoop is op het Groot Schietveld zeker voorhanden, Voedselaanbod, buiten het militair domein en in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide, is mogelijk eerder beperkend.

Potenties

De potenties voor Blauwe kiekendief kunnen toenemen bij een toename van het voedselaanbod in de omgeving van het speciale beschermingszone. Een groot aanbod aan Veldmuizen en zangvogels moet tijdens de winter beschikbaar zijn wat inhoudt dat voldoende geschikt habitat (niet te dichte ruigtes, permanent grasland, ruige akkerranden en stoppelvelden) moet voorzien zijn in agrarisch gebied. Bij een meer natuurgericht beheer van de weilanden in het Noorden van het Groot Schietveld en in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zou dit ten dele kunnen worden ingevuld.

Trend

Overwinterend in lage aantallen. Trend stabiel.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 45a: beoordeling van Blauwe kiekendief – Circus cyaneus in de Schietvelden

Blauwe kiekendief	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : [foerageergebied] open landschappen met mozaïek van zeer open wei- en akkerland, moerasgebieden, heidevelden, venen is aanwezig	**A**
	Indicator voedselaanbod: voedselaanbod in de omliggende gebieden van het Groot Schietveld is onbekend, maar door intensieve landbouw mogelijk beperkt.	**C?**
	Indicator vegetatiehoogte: In sommige delen van de Schietvelden is de heide en gras in de zomer 60– 100m hoog.	**B**
	Indicator verstoring: verstoring in omgeving slaapplaatsen is waarschijnlijk beperkt	**B**

Tabel 45b: beoordeling van Blauwe kiekendief – Circus cyaneus in het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Blauwe kiekendief	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : [foerageergebied] open landschappen met mozaïek van zeer open wei- en akkerland, moerasgebieden, heidevelden, venen is aanwezig	**A**
	Indicator voedselaanbod: Het voedselaanbod in de winter is onbekend. Door de aanwezigheid van intensieve landbouw is de aanwezigheid van ≥ 50% geschikt habitat niet aanwezig.	**C?**
	Indicator vegetatiehoogte: In het gebied Maatjes en Wuustwezelheide zijn er eveneens locaties met voldoende hoge vegetatie.	**B**
	Indicator verstoring: verstoring in omgeving slaapplaatsen is waarschijnlijk zeer beperkt	**A?**

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie actuele staat van instandhouding

De staat van instandhouding voor deze soort is onbekend. De habitatkwaliteit van het vogelrichtlijngebied is door het geringe voedselaanbod en een te laag aandeel geschikt landschap te laag. Er kan echter niet met zekerheid vastgesteld worden of de Schietvelden in combinatie met het gebied Maatjes en Wuustwezelheide voldoende voedsel bieden.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Schietvel-den

= (↑)

Behoud tot lichte stijging van de huidige winterpopulatie

Motivering:

De Schietvelden werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort. .

kwaliteits-doelstelling Schietvel-den

↑

Behoud van de huidige kwaliteit van de slaapplaats. Verbetering van het voedselaanbod.

Motivering:

Het voedselaanbod vormt waarschijnlijk de beperkende factor voor deze soort, mogelijk ook voor het behoud van de huidige aantallen. Met name de weilanden bieden potentieel voor het verhogen van het winteraanbod aan veldmuizen ed.

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

= (↑)

Behoud tot lichte stijging van de huidige winterpopulatie.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD aangeduid als zeer belangrijk gebied voor deze soort.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Behoud van de huidige kwaliteit van de slaapplaats. Verbetering van het voedselaanbod.

Motivering:

Het voedselaanbod vormt waarschijnlijk de beperkende factor voor deze soort, mogelijk ook voor het behoud van de huidige aantallen. Met name de weilanden bieden potentieel voor het verhogen van het winteraanbod aan veldmuizen ed.

INFORMATIEF DOCUMENT

Regenwulp – Numenius phaeopus

Het actuele voorkomen

Regenwulp komt in Groot Schietveld als doortrekker voor. De vereiste slaapbiotoop is ruim aanwezig, maar foerageergebieden zijn verdwenen. De afwezigheid van grote groepen doortrekkers die in het verleden wel voorkwamen heeft hier mee te maken, en mogelijk deels ook met grote inrichtingswerken in Nederland (Markiezaat) of met verlegde trekroutes.

Ook in in de omgeving van het Vlaams natuurreservaat de Maatjes komt Regenwulp als doortrekker voor[60].

Potenties

De potenties voor Regenwulp zijn zeker aanwezig als de foerageergebieden hersteld worden. Toename van de soort is ook van andere factoren afhankelijk (o.. trekroutes, preferentiële gebieden in wijde omtrek).

Trend

Trend sterk negatief. De Regenwulp kwam vroeger in grote aantallen als wintergast

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 46a: beoordeling van Regenwulp – Numenius phaeopus voor de Schietvelden

Regenwulp	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : uitgestrekte heidegebieden aanwezig, foerageergebieden ontbreken.	**C**
	Indicator verstoring: weinig of geen verstoring op < 100 m van foeragerende of rustende vogels	**?**

Tabel 46b: beoordeling van Regenwulp – Numenius phaeopus voor het gebied Maatjes en Wuustwezelheide

Regenwulp	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : Het gebied kent een gemengd ruimtegebruik (maïsakkers en weilanden).	**C**
	Indicator verstoring: weinig of geen verstoring op < 100 m van foeragerende of rustende vogels	**A**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De conclusie van de G-IHD (essentieel) kan moeilijk worden ingeschat. Voor het vogelrichtlijngebied is het aandeel aangesloten weilanden te laag om van een groot aaneengesloten weilandcomplex te spreken. De soort verkeert in een **gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.**

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

[60] www.waarnemingen.be,

INFORMATIEF DOCUMENT

populatie-doelstelling Schietvel-den

= (↑)

Behoud tot stijging van de huidige winterpopulatie. Hiervoor is een groot nat en extensief weilandencomplex noodzakelijk.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD als essentieel aangeduid voor deze soort en de soort wordt jaarlijks waargenomen. In de LSVI-tabel voor deze soort wordt de oppervlakte en de kwaliteit van het weilandcomplex niet nader gespecifieerd. Op basis van de vereisten van de andere vogelrichtlijnsoorten en andere habitattypische soorten (weidevogels als Tureluur, Wulp, Zomertaling, Smient, …) kan hieraan wel invulling gegeven worden.

kwaliteits-doelstelling Schietvel-den

↑

Verbetering van de kwaliteit van het foerageergebied tot een groot aangesloten weilanden-complex zonder akkers.

Dit lfoerageergebied omvat extensieve graslanden, die tot einde april plas-dras staan.

Motivering:

De soort wordt jaarlijks waargenomen en is aangemeld voor dit vogelrichtlijngebied. De aantallen zijn echter dalende. Het gebied vertoont potenties voor grotere aantallen voor deze soort.

populatie-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

= (↑)

Behoud tot stijging van de huidige winterpopulatie. Hiervoor is een groot weilandencom-plex noodzakelijk dat voldoet aan de vereisten *zoals gesteld bij de doelstellingen voor Bruine kiekendief, Blauwe kiekendief, Kemphaan.*

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd in de G-IHD als essentieel aangeduid voor deze soort en de soort wordt jaarlijks waargenomen. In de LSVI-tabel voor deze soort wordt de oppervlakte en de kwaliteit van het weilandcomplex niet nader gespecifieerd. Op basis van de vereisten van de andere vogelrichtlijnsoorten en andere habitattypische soorten (weidevogels als Tureluur, Wulp, Zomertaling, Smient, …) kan hieraan wel invulling gegeven worden.

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Verbetering van de kwaliteit van het foerageergebied tot een groot aangesloten weilanden-complex zonder akkers.

De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor Kemphaan, Blau-we kiekendief, Zwartkopmeeuw en ten dele met de doelstellingen voor Bruine kiekendief.

Motivering:

De soort wordt jaarlijks waargenomen en is aangemeld voor dit habitatrichtlijngebied. De aantallen zijn echter dalende. Het gebied vertoont potenties voor grotere aantallen voor deze soort.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kemphaan – Philomagus pugnax

Het actuele voorkomen

In het vogelrichtlijngebied in de omgeving van het Vlaams natuurreservaat de Maatjes komt Kemphaan als doortrekker voor[61].

Potenties

De potenties voor Kemphaan zijn zeker aanwezig. Toename van de soort is in belangrijke mate ook van andere factoren afhankelijk (o.. trekroutes, preferentiële gebieden in wijde omtrek).

Trend

De aantallen Kemphaan zijn gedaald t.o.v. de aanmelding. De oppervlakte geschikt foerageergebied is achteruit gegaan.

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 47: beoordeling van Kemphaan – Philomagus pugnax

Kemphaan	***BE2101437***	
Habitatkwaliteit	Indicator biotoop : Zeer open landschap met graslanden. De graslanden buiten het Vlaams natuurreservaat zijn echter onvoldoende drassig, worden onvoldoende overstroomd en vertonen te weinig reliëf en plassen.	**B**
	Indicator vegetatiehoogte: Grashoogte ook in de winter hoger dan zes cm.	**C**
	Indicator diepte: Weinig plassen aanwezig in Vlaams natuurreservaat en deze zijn grotendeels dieper dan 3 cm	**C**
	Indicator oppervlakte: 13 – 100 ha geschikt foerageergebied.	**B**

Conclusie actuele staat van instandhouding

De conclusie van de G-IHD (essentieel) kan moeilijk worden ingeschat. De soort verkeert in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. De aantallen zijn de laatste jaren gedaald en de vegetatiehoogte en het aantal plassen scoren onvoldoende.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling Vogelrichtlijngebied = (↑)

Behoud tot stijging van de huidige winterpopulatie. Hiervoor is **100 ha drassige en structuurrijke weilanden** als foerageergebied vereist.

De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor Regenwulp, Blauwe kiekendief, Zwartkopmeeuw en Bruine kiekendief.

Motivering:

Het vogelrichtlijngebied werd aangemeld voor deze soort en de soort wordt jaarlijks waar-

[61] www.waarnemingen.be,

INFORMATIEF DOCUMENT

genomen.

De soort foerageert in zeer open landschappen op drassige weilanden en in ondiepe plassen. De aantallen zijn echter dalende. Het gebied vertoont potenties voor grotere aantallen voor deze soort en van andere vogelrichtlijn en habitattypische soorten (weidevogels als Tureluur, Wulp, Zomertaling, Smient, …)

kwaliteits-doelstelling Maatjes en Wuustwe-zelheide

↑

Verbetering van de kwaliteit van het foerageergebied tot een (zeer) open landschap met 100 ha reliëfrijke drassige weilanden.

Minstens 13 ha met een grashoogte ≤ 6cm.

De doelstellingen voor deze soort overlappen met de doelstellingen voor Regenwulp, Blauwe kiekendief, Zwartkopmeeuw en Bruine kiekendief.

Motivering:

Zie hierboven

INFORMATIEF DOCUMENT

Regionaal belangrijke biotopen

Regionaal belangrijk biotopen zijn vegetaties of habitats die weliswaar niet Europees te beschermen zijn, maar die van belang zijn voor het Vlaamse natuurbehoud. Deze vegetaties worden beschermd door de Vlaamse natuurbehoudwetgeving in brede zin.

Voor deze habitats zullen verderop op zich geen doelen worden geformuleerd, maar het is van belang voor het Vlaamse natuurbeleid om te weten waar deze liggen en er bij het formuleren van doelen rekening mee te kunnen houden. Bovendien zijn deze regionaal belangrijk biotopen vaak een leefgebied van een Europees te beschermen soort.

In onderstaande tabel word de actuele oppervlakte van de regionaal belangrijke biotopen weergegeven, wordt aangegeven voor welke Europees te beschermen soorten dit biotoop deel uitmaakt van het leefgebied en de potentiële oppervlakte ervoor is in het gebied.

Tabel 48. Samenvattende tabel met het voorkomen van de regionaal belangrijke biotopen, de Europees te beschermen soorten waarvoor dit biotoop leefgebied is en de potentiële oppervlakte ervoor.

	Actuele opp. (ha)	**Leefgebied voor:**	***Potenties (ha)***
Rietmoeras (rbbmr)	6,7 ha	Bruine Kiekendief, Blauwborst, …	> 100 ha
Gagelstruweel (rbbsm)	2,04 (ook in mozaïek met 4010)		overgang van heide naar beekvallei
Vochtig wilgenstruweel op venige of zure bodem (rbbso)	2,43 ha		beekvalleien en voedselarme, natte depressies
moerasbos van breedbladige wilgen (rbbsf)	2,35 ha		beekvalleien
moerasspirearuigte met graslandkenmerken (rbbhf)	2,1 ha		beekvalleien
Dotterbloemgrasland (rbbhc)	1,27 ha		Graslanden in beekvalleien

Algemeen:

De biotoop 'gagelstruweel' is het belangrijkste RBB voor het speciale beschermingszone.

Voor gagelstruweel is de aangegeven oppervlakte minimalistisch, omdat het ook voorkomt in combinatie met het habitattype 4010 (vochtige heide met *Erica tetralix*). De gagelstruwelen hebben een afwijkende fysiognomie ten opzichte van het habtitattype 4010; floristisch zijn ze in het algemeen veel soortenarmer dan voormeld habitattype. Gagelstruwelen zijn 1 à 2 m hoge, uitgesproken soortenarme vegetaties waarvan het aspect volledig bepaald wordt door Wilde gagel (Myrica gale) en Pijpenstrootje (Molinia caerulea). Door achterstallig beheer of een verlaging van grondwatertafel treedt struweelvorming van habtitattype 4010 met Wilde gagel op. Het gevoerde beheer en de grondwaterstand zullen bepalen in welke mate de successie van vochtige heide naar gagelstruweel optreedt.

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor de moerasspirearuigtes specificeert de EU-manual dat recent verruigde valleigraslanden niet tot het habitattype (6430) behoren. Daardoor worden alle ruigtevegetaties in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs op het Groot Schietveld gerekend.

Specificaties per regionaal belangrijke biotoop:

Gagelstruweel (rbbsm)

De verspreiding van dit RBB overlapt ten dele met dat van habitattype 4010 (vochtige heide, zie hoger), maar het komt ook als afzonderlijk biotoop voor. Gagelstruweel komt enkel voor op het Groot Schietveld, gebonden aan de beekvalleien.

Vochtig Wilgenstruweel op venige of zure bodem (rbbso)

Dit RBB is beperkt aanwezig in de beekvallei van de Kleine Aa of Weerijs op het Groot Schietveld. Er komen ook minder algemene wilgensoorten in voor (b.v. Amandelwilg – Salix triandra).

moerasbos van breedbladige wilgen (rbbsf)

Ook dit RBB komt slechts beperkt voor in het speciale beschermingszone-H, eveneens in de beekvallei van de Kleine Aa of Weerijs op het Groot Schietveld, en in de zuidoostelijke hoek van het Klein Schietveld.

Moerasspirearuigte met graslandkenmerken (rbbhf)

De verspreiding van dit RBB is eveneens beperkt tot de beekvalleien op het Groot Schietveld. Het vegetatietype komt er voor langs de Weerijs.

Dotterbloemgrasland (rbbhc)

Dotterbloemhooiland komt actueel slechts beperkt voor in de vallei van de Kleine Aa of Weerijs, waar de weilanden langs de beek bij voldoende herstel van de hydrologie nog potenties hebben voor dit type.

Rodelijstsoorten

Regionaal belangrijke soorten zijn soorten die op Vlaams niveau belangrijk zijn voor het natuurbehoud. Vaak betreft het soorten die zeer zeldzaam zijn in Vlaanderen en op een Vlaamse Rode lijst staan. Ze worden in dit rapport besproken omdat deze habitattypische soorten -soms mits enige bijkomende maatregelen- in deze SBZ effectief kunnen voorkomen in één **van de aanwezige Europese habitattypen**. Deze soorten liften mee met de doelstellingen voor de habitattypes en zijn een kwaliteitsindicator voor deze habitattypes.

Boommarter

Adder

Gentiaanblauwtje

Heideblauwtje

Aardbeivlinder

Bont dikkopje

Eenarig wollegras

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 3 – De aanmeldingsgegevens

Artikel 8, §1, eerste lid 2° van het besluit dat de procedure regelt, stelt dat er bij de bepaling van de actuele staat van instandhouding rekening moet worden gehouden met de aan de Europese Commissie aangemelde gegevens bij de eerste vaststelling.

De aangemelde gegevens van habitats en soorten bij de eerste vaststelling van de habitatrichtlijngebieden had tot doel deze vaststelling en afbakening van gebieden te argumenteren. Het gaat hierbij om de gegevens die, ten gevolge van de beslissing van de Vlaamse Regering op 4 mei 2001, werden aangemeld bij de Europese Commissie als in aanmerking komend als speciale beschermingszone. De commissie wil dat deze gegevens bij de definitieve aanwijzing van het gebied als speciale beschermingszone, in de praktijk dus op basis van het IHD-proces, worden geüpdate.

In deze bijlage wordt eerst de aanmeldingsgegevens zelf aangegeven, waarbij in dezelfde tabel de nieuwe gegevens voor de aanmelding aan de commissie worden beschreven. Daarna wordt dieper ingegaan op de betekenis, rol en interpretatie van deze gegevens.

De habitats van bijlage I

2310	**Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 3%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	
Algemeen	uiterst waardevol	

2330	**Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 3%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	

INFORMATIEF DOCUMENT

Algemeen	uiterst waardevol

3110	**Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten met amfibische vegetatie: Lobelia, Littorella en Isoëtes**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 3%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	
Algemeen	uiterst waardevol	

3130	**Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflora en/of de Isoëtes-Nanojunctea**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 3%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	
Algemeen	uiterst waardevol	

3160	**Dystrofe natuurlijke poelen en meren**

INFORMATIEF DOCUMENT

	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Europees prioritair	-	
Oppervlakte	-	
Aandeel ten opzichte van de Belgische oppervlakte	-	
Beschermingsstatus	-	
Representativiteit	-	
Algemeen	-	

4010	**Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 12%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > é%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	
Algemeen	uiterst waardevol	

4030	**Droge Europese heide**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca 12%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	
Representativiteit	uitstekende representativiteit	
Algemeen	uiterst waardevol	

INFORMATIEF DOCUMENT

6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	-	
Oppervlakte	-	
Rel. oppervlakte	-	
Behoud	-	
Representativiteit	-	
Algemeen	-	

7140	Overgangs- en trilveen	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Europees prioritair	-	
Oppervlakte	-	
Aandeel ten opzichte van de Belgische oppervlakte	-	
Beschermingsstatus	-	
Representativiteit	-	
Algemeen	-	

7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Prioritair	nee	
Oppervlakte	ca <1%	
Rel. oppervlakte	15% >= p > 2%	
Behoud	uitstekende instandhouding	

INFORMATIEF DOCUMENT

Representativiteit	uitstekende representativiteit
Algemeen	uiterst waardevol

9120	**Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Europees prioritair	-	
Oppervlakte	-	
Aandeel ten opzichte van de Belgische oppervlakte	-	
Beschermingsstatus	-	
Representativiteit	-	
Algemeen	-	

9190	**Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvlakten**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Europees prioritair	-	
Oppervlakte	-	
Aandeel ten opzichte van de Belgische oppervlakte	-	
Beschermingsstatus	-	
Representativiteit	-	
Algemeen	-	

91E0	**Overblijvende of relictbossen op alluviale grond (Alni-on glutinoso – incanae)**	
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Europees prioritair	Ja	
Oppervlakte	Ca. 3%	
Aandeel ten opzichte van	15% >= p > 2%	

INFORMATIEF DOCUMENT

de Belgische oppervlakte	
Beschermingsstatus	uitstekende instandhouding
Representativiteit	uitstekende representativiteit
Algemeen	uiterst waardevol

De soorten van bijlage II

Kamsalamander - Triturus cristatus		
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Aandeel ten opzichte van de Belgische populatie	15% >= p > 2%	
Behoud	Goede instandhouding	
Isolatie	niet geïsoleerde populatie aan de rand van het areaal	
Algemeen	waardevol	

Meervleermuis – Myotis dasycneme		
	Oude gegevens (2001)	Nieuwe gegevens
Aandeel ten opzichte van de Belgische populatie	15% >= p > 2%	
Behoud	Goede instandhouding	
Isolatie	niet geïsoleerde populatie aan de rand van het areaal	
Algemeen	waardevol	

Het criterium voor isolatie is bij alle soorten hetzelfde, meer bepaald 'niet-geïsoleerde, door de rest van het areaal omsloten populatie'. Let wel, dit criterium betreft de mate van isolatie van de populatie ten opzichte van het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort in Europa en niet op lokale versnipperingsverschijnselen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Interpretatie van de aanmeldingsgegevens

De aangemelde gegevens van habitats en soorten bij de eerste vaststelling van de habitatrichtlijngebieden had tot doel deze vaststelling en afbakening van gebieden te argumenteren. Vlaanderen heeft hierbij verkozen de voor de betreffende Habitatrichtlijngebied belangrijkste habitattypen en soorten aan te melden.

<toelichting>

Habitats

Oppervlakte (gegeven in % ten opzichte van de totale oppervlakte van de speciale beschermingszone-H)

<toelichting>

Relatieve oppervlakte (in percentageklasse ten opzichte van de totale Belgische oppervlakte)

Hoewel voor de prioriteitstelling in de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen dezelfde drempelwaarden gehanteerd worden is er geen rechtstreekse vergelijking mogelijk, gezien het in de IHD gehanteerd percentage ten opzichte van het Vlaamse grondgebied is, en deze van de aanmelding aan Europa diende verrekend te worden ten opzichte van het totale Belgische grondgebied en dus rekening houdende met de door Wallonië en Brusselse Hoofdstedelijk gewest ingeschatte oppervlakten.

Mogelijke relevante verschillen of overeenkomsten, dit wil zeggen deze die enkel zouden verklaard moeten worden op basis van de situatie in Vlaanderen, zijn reeds geduid onder oppervlakte.

Behoud

Deze op de AGIV-website weergegeven term heet in de officiële Europese regelgeving "**beschermingsstatus**" en wordt verkregen door de integratie van drie subcriteria:

- mate van instandhouding van de structuur (te vergelijken met lokale staat van instandhouding); deze kan "uitstekend", "goed bewaard" of "passabel of gedeeltelijk aangetast" zijn;
- de vooruitzichten (potenties en slaagkans) voor de instandhouding van de structuur; deze kan "uitstekend", "goed" of "passabel/ongunstig" zijn;
- de herstelmogelijkheid; deze kan "gemakkelijk", "mogelijk zonder buitensporige inspanningen" of "moeilijk of onmogelijk" zijn.

Verder is de officiële weergaven van de beoordeling verwarrend door verwijzing naar de term "instandhouding", gezien deze in een andere regeling (de verplichte zesjaarlijkse rapportage van de regionale staat van instandhouding van de habitattypen en habitatrichtlijnsoorten) een andere betekenis heeft.

Hou bij de interpretatie van de beoordeling in de aanmeldingsgegevens rekening met de reële betekenis ervan, met name[62]:

- **uitstekende** "*instandhouding"* = uitstekende beschermingsstatus:
  - uitstekende structuur, ongeacht de vooruitzichten of de herstelmogelijkheden; of
  - goed bewaarde structuur en uitstekende vooruitzichten, ongeacht de herstelmogelijkheden
- **goede** "*instandhouding"* = goede beschermingsstatus:
  - goed bewaarde structuur en goede vooruitzichten, ongeacht de herstelmogelijkheden; of
  - goed bewaarde structuur en passabele/ongunstige vooruitzichten, waarbij herstel gemakkelijk of zonder buitensporige inspanningen mogelijk is; of
  - passabele of gedeeltelijk aangetaste structuur, goede vooruitzichten en gemakkelijk herstel;

[62] *Zie REF website*

INFORMATIEF DOCUMENT

Een goede beschermingsstatus is dus mogelijk met een slechte structuur (slechte lokale staat van instandhouding) zolang de vooruitzichten **of** de herstelmogelijkheden maar gemiddeld tot goed zijn.

- **passabele of verminderde** "*instandhouding"* = passabele of verminderde beschermingsstatus:
    - o goed bewaarde structuur, maar passabele/ongunstige vooruitzichten **en** herstel moeilijk of onmogelijk; of
    - o passabele of gedeeltelijk aangetaste structuur met gemiddelde tot slechte vooruitzichten **en** gemiddelde tot slechte herstelmogelijkheden.

Bij de aanmelding is in Vlaanderen vooral gekeken naar de vooruitzichten en de herstelmogelijkheden. Bij gemakkelijk herstel en goede tot uitstekende vooruitzichten is dan, onafhankelijk van de toestand van de structuur gekozen voor een uitstekende instandhouding (ondanks bovenvermelde richtlijn).

Ermee rekening houdende dat in de instandhoudingsdoelstellingen herstel vooropgesteld wordt voor de meeste habitattypen, zijn, rekening houdende met bovenstaande, de aanmeldingsgegevens conform met de huidige bevindingen.

Representativiteit

Mogelijke waarden zijn: uitstekende, goede of beduidende representativiteit en "aanwezig maar verwaarloosbaar". Deze laatste categorie slaat dan op een kwantitatief aspect.

Dit criterium geeft weer in hoeverre er overeenstemming is met de, zij het zeer globale, omschrijving in de interpretatiegids van de Europese Commissie (European Commission, DG Environment (1999)). Gezien het globale karakter van die interpretatiegids, het zeer onvolledig zijn op vlak van regionale variatie van een habitattype, … telt in de beoordeling ervan de mate van instandhouding van de structuren (en dus de lokale staat van instandhouding) mee. Gezien dit overlapt met het vorige criterium wordt ermee niet verder rekening gehouden in de instandhoudingsdoelstellingen.

In de aanmelding is dit gegeven vooral belangrijk omwille van de beoordelingscategorie "aanwezig maar verwaarloosbaar", omdat dan de overige criteria (oppervlakte, relatieve oppervlakte, behoud niet beoordeeld worden).

Algemeen (Algemene beoordeling)

Mogelijke waarden zijn: uiterst waardevol, waardevol en beduidend.

Dit criterium is een integratie van alle voorgaande.

Soorten

Populatie (in percentageklasse ten opzichte van de totale Belgische populatie)

Mogelijke waarden: 100% ≥ p > 15%, 15% ≥ p > 2%; 2% ≥ p > 0%; populatie verwaarloosbaar.

Hoewel voor de prioriteitstelling in de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen dezelfde drempelwaarden gehanteerd worden, is er geen rechtstreekse vergelijking mogelijk, gezien het in de instandhoudingsdoelstellingen gehanteerde percentage ten opzichte van de totale Vlaamse populatie is, en deze van de aanmelding aan Europa diende verrekend te worden ten opzichte van de totale Belgische populatie en dus rekening houdende met de door Wallonië en Brusselse Hoofdstedelijk gewest ingeschatte populaties.

Behoud

Deze op de AGIV-website weergegeven term heet in de officiële Europese regelgeving "**bescherming**" en wordt verkregen door de integratie van 2 subcriteria:

- mate van instandhouding van de elementen van de habitat die van belangrijk zijn voor de betrokken soort; mogelijke waarden zijn "elementen volkomen gaaf", "elementen goed geconserveerd" en "elementen in matige conditie of gedeeltelijk aangetast"

INFORMATIEF DOCUMENT

- herstelmogelijkheid; deze kan “gemakkelijk”, “mogelijk zonder buitensporige inspanningen” of “moeilijk of onmogelijk” zijn.

Het “*behoud*” of de bescherming is:
- **uitstekend bewaard**:
  - elementen volkomen gaaf, ongeacht de beoordeling van de herstelmogelijkheid
- **goed bewaard**:
  - elementen goed geconserveerd, ongeacht de beoordeling van de herstelmogelijkheid; of
  - elementen in matige conditie of gedeeltelijk aangetast **en** herstel gemakkelijk;
- **matig of minder goed bewaard**:
  - elementen in matige conditie of gedeeltelijk aangetast **en** herstel mogelijk zonder buitensporige inspanningen of hertstel moeilijk of onmogelijk

Bij gemakkelijk herstel, wat vaak is vooropgesteld bij de aanmelding is de bescherming per definitie goed of zelfs uitstekend, onafhankelijk van mate van instandhouding van de elementen.

Ermee rekening houdende dat in de S-IHD herstel vooropgesteld wordt voor alle/de meeste habitattypen, zijn, rekening houdende met bovenstaande, de aanmeldingsgegevens conform met de huidige bevindingen.

Isolatie

Mogelijke waarden zijn: “(vrijwel) geheel geïsoleerde populatie” (hoogste score!); “niet-geïsoleerde populatie aan de rand van het areaal”; “niet-geïsoleerde, door de rest van het areaal omsloten populatie”.

Dit criterium is een manier om bij benadering zowel de kwetsbaarheid van de beschouwde populatie als de bijdragen van die populatie aan de genetische diversiteit van de soort te bepalen. Sterk vereenvoudigd kan men stellen dat hoe meer een populatie geïsoleerd is, hoe belangrijker haar bijdrage tot de genetische diversiteit van die soort. De term slaat zowel op soorten (endemen, ondersoorten, variëteiten en rassen) zelf, als op deelpopulaties van een metapopulatie.

Algemeen (Algemene beoordeling)

Mogelijke waarden zijn: uiterst waardevol, waardevol en beduidend.

Dit criterium is een integratie van alle voorgaande.

Referenties

- *Decleer, K. (red.), 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen, Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2007.01, Brussel, 584 p.*

- *European Commission, DG Environment (1999). Interpretation maunal of European union habitats EUR 15/2*

- *Europese Commissie, 1996, beschikking van de Commissie van 18 december 1996 betreffende het informatieformulier voor als natura2000-gebieden voorgestelde gebieden (97/266/EG), Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*

- *Paelinckx D., Adriaens D., Louette G. & Hoffmann M., 2009. Vergelijking van de gegevensbank habitatrichtlijngebieden met de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD). Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2009.66. Brussel, 53 pp.*

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 4 – De expertgroep

Voor het aanboren van de lokale ecologische kennis binnen de Vlaamse overheid en wetenschappelijke instellingen werd een expertgroep opgericht. Deze expertgroep werd samengesteld uit leden van het Agentschap voor Natuur en Bos, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en andere administraties en instellingen. Deze experten beschikken over kennis over het gebied, de daar voorkomende soorten en habitats en ecologische kennis in het algemeen, noodzakelijk voor de correcte opmaak van dit rapport.

Samenstelling

- Guy Heutz (auteur Klein en Groot Schietveld), Agentschap voor Natuur en Bos
- Klaas Rykaert (auteur Maatjes en Wuustwezelheide), Agentschap voor Natuur en Bos
- Harry Thys, Agentschap voor Natuur en Bos (Groot Schietveld)
- Dirk Leyssens, Agentschap voor Natuur en Bos (Klein Schietveld)
- Marc Schuermans, Agentschap voor Natuur en Bos (Groot Schietveld)
- Bert Goyens, Agentschap voor Natuur en Bos (De Maatjes)
- Danny Daelemans, Agentschap voor Natuur en Bos (Wuustwezelheide)
- Steven De Saeger, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
- Guy Laurijssens, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
- Philippe Hannon (Defensie)
- Guido Bulteel, onafhankelijk onderzoeker Groot en Klein Schietveld
- Katja Claus, onafhankelijk onderzoeker Groot Schietveld
- Marieke Bervens, onafhankelijk onderzoeker Groot en Klein Schietveld

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 5 – Kaartenbijlage

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 6 – Rapportage landbouwgevoeligheidsanalyse

“Rapport xxx “

Deze analyse werd opgesteld door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM, 2009).

INFORMATIEF DOCUMENT

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 7 – Methodiek waardering drinkwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening

Het betreft enerzijds oppervlaktewaterwinningen en anderzijds grondwaterwinningen die instaan voor de openbare drinkwatervoorziening. Particulier vergunde winningen worden niet meegenomen in de analyse.

Voor oppervlaktewaterwinningen zijn de percelen waarop de installaties zijn gelegen, inclusief de watervangen, infiltratievoorzieningen en waterbekkens, van waarde. De waarde voor de percelen waarop deze installaties staan wordt vastgesteld op 5.

Voor grondwaterwinningen zijn niet alleen de percelen met installaties van belang, maar ook de percelen die bijdragen aan de kwantiteit en kwaliteit van het opgepompte water. Percelen waarop de installaties gelegen zijn, inclusief infiltratievoorzieningen en waterbekkens krijgen de waarde 5. Concreet betekent dit dat alle percelen binnen de beschermingszone I een waarde 5 krijgen aangevuld met percelen met installaties gelegen buiten zone I.

Voor grondwaterwinningen speelt ook de mate waarbij het perceel bijdraagt aan de winning. Om die waarde te bepalen voor grondwaterwinningen is van de bovenste watervoerende laag de afpompingskegel van de winning bij de vergunde capaciteit berekend. Percelen met een grote afpomping dragen veel bij aan de winning en zullen een hogere waarde krijgen. Percelen met een lage afpomping krijgen een lagere waarde. Afpompingskegels worden berekend op basis van het vergund jaardebiet.

Het kan gebeuren dat een waterwinning niet gelegen is in een gebied, maar dat een aantal percelen van het gebied bijdragen tot de kwantiteit en kwaliteit van de winning. Ook van deze waterwinningen wordt de afpompingskegel bepaald zodat de overlap met het gebied inzichtelijk gemaakt kan worden. Er wordt van uitgegaan dat voor artesische winning de bijdrage van de omliggende percelen gering zal zijn gezien die weinig of niet bijdragen aan de winning. Toch zal voor de volledigheid ook hiervan de afpompingskegel bepaalt worden.

Waardeschaal grondwaterwinningen

Waarde = 5 voor de percelen waarop de installaties gelegen zijn, inclusief infiltratievoorzieningen en waterbekkens, de percelen gelegen binnen beschermingszone I en voor de percelen met een afpomping > 1m

Waarde = 4 voor de percelen met een afpomping > 0.75 m en < 1 m

Waarde = 3 voor de percelen met een afpomping > 0.50 m en < 0.75 m

Waarde = 2 voor de percelen met een afpomping > 0.20 m en < 0.50 m

Waarde = 1 voor de percelen met een afpomping > 0.10 m en < 0.20 m

Afpompingskegels van verschillende winningen kunnen overlappen. De mogelijke impact en waarde op de overlappende percelen kan hierdoor hoger zijn. Het gecumuleerde effect/waarde' wordt bepaald door een "som" te maken van de afzonderlijke waarden van de afpompingskegels van de verschillende betrokken winningen. Aan deze "som" wordt de waarde toegekend die zo goed mogelijk overeenkomt met de afpompingsrange zoals hierboven bepaald en met een maximum score van 5. Twee overlappende zones met waarde 1 (= afpomping > 0.10 m en < 0.20 m), geven bijvoorbeeld een gecumuleerde waarde 2 (= afpomping > 0.20 m en < 0.50 m) voor die overlappende zone)

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 0-1. Overzicht van de vergunde waterwinningen in of nabij het gebied

Deel-gebied	Code	Omschrijving activiteit via NACEBEL	klasse	gemeente	Ligging	Begindatum vergunning	Einddatum vergunning	Vergund dagde-biet (m³)	Vergund jaar-debiet (m³)	grondwater	regime
2	ANT-gw2/3688	Overige dieren-fokkerijen	2	Wuustwe-zel		6/03/2000	6/03/2010	0,00	1500,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
2	ant-gw1-1450	Gemengd land-bouwbedrijf	1	Brecht	Wuustwezel-sesteenweg 8	22/03/2007	22/03/2027	25,00	4000,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
2	ANTgw1/937vl	Winning, zuive-ring en distributie van water	1	Brecht	Brecht-Wuustwezel	15/12/2005	19/08/2025	10000,00	2920000,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	artesisch
Buiten gebied	ANT-Z1004233	Winning, zuive-ring en distributie van water	C	Kapellen		21/12/1988	1/01/2019	15000	5475000	Centrale zanden van de Kempen, freatisch	semi-artesisch
SBZ-V	ANT-gw2/4545	Veeteelt	2	WUUST-WEZEL	kalmthout-sesteenweg 140a	25/04/2005	25/04/2025	0,00	2700,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	onbekend
SBZ-V	ANT-gw2/4231	Veeteelt	2	WUUST-WEZEL	Wolkenven-weg z/n	8/07/2002	17/10/2015	0,00	3010,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4147	Rundveehouderij	2	WUUST-WEZEL		17/06/2001	14/03/2014	0,00	5500,00	Noordelijke Zan-den van de Kem-pen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw1/1393	Rundveehouderij	1	WUUST-WEZEL	Slijkstraat 63	15/03/2007	15/03/2027	8,00	2820,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/2902	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		7/02/2001	7/02/2011	80,00	8000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw1/437	Varkenshouderij	2	WUUST-WEZEL	Moleneind z/n	12/07/2001	1/01/2019	27,00	8100,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/2901	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		7/02/2001	1/01/2019	7,00	2500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANTgw1/1294vl	Varkenshouderij	1	WUUST-WEZEL	Molenstraat 19	7/09/2006	7/09/2026	20,00	6000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	freatisch
SBZ-V	ANTgw1/1182vl	Veeteelt	2	WUUST-WEZEL		20/04/2006	20/04/2026	25,60	9350,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-Z1000297		A	WUUST-WEZEL		17/08/1993	1/01/2019	6,75	2463,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3247	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		18/05/1999	18/05/2019	5,00	1700,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw1/613	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	2	WUUST-WEZEL		28/11/2002	19/01/2018	0,00	4700,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1030	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		6/03/1995	6/03/2010	4,00	1500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/2031	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		13/10/1997	13/10/2017	4,00	1398,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3252	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		18/05/1999	18/05/2019	12,00	3000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4648/vl	Gemengd landbouwbedrijf	2	WUUST-WEZEL	kruisweg 3	28/11/2005	28/11/2025	10,00	2900,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4867	Rundveehouderij	2	WUUST-WEZEL	Heistraat 4	15/01/2007	15/01/2027	0,00	1156,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	Onbekend
SBZ-V	ANT-gw2/1983	Rundveehouderij	A	WUUST-WEZEL		8/09/1997	7/09/2017	7,00	2500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1249	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		18/09/1995	18/09/2010	9,50	3467,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw2/1180		A	WUUST-WEZEL		29/05/1995	1/01/2019	6,00	2250,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	gw1-1884vl	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	1	WUUST-WEZEL	Tolberg 9a	18/09/2008	18/09/2028	15,00	4000,00		
SBZ-V	ANTgw1/1221vl	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	2	WUUST-WEZEL	Tolberg9	24/05/2006	24/05/2026	28,00	8600,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3544	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		19/07/1999	19/07/2019	10,00	2000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/510	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL	Kruisweg z/n	21/02/1994	1/01/2019	16,00	1560,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1970	Gemengd landbouwbedrijf	A	WUUST-WEZEL		26/08/1997	25/08/2017	20,00	2920,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3700	Groenteteelt; bloementeelt; boomkwekerijen	2	WUUST-WEZEL	nieuwmoersesteenweg	16/12/2004	16/10/2012	0,00	28800,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1014	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		21/08/1995	21/08/2010	41,00	15000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw2/586	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		21/02/1994	1/01/2019	13,00	5000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3105	Gemengd landbouwbedrijf	A	WUUST-WEZEL		6/09/1999	1/01/2019	6,00	1500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/2309	Gemengd landbouwbedrijf	A	WUUST-WEZEL		16/02/1998	16/02/2018	9,00	1100,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw1/1300	Veeteelt	2	WUUST-WEZEL	Veldvoort 16	21/09/2006	21/09/2026	16,00	5540,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ant-gw2-4731	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	2	WUUST-WEZEL	Veldvoort 14	19/06/2006	1/09/2011	1,70	613,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3057	Rundveehouderij	A	WUUST-WEZEL		3/05/1999	3/05/2019	5,00	1600,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/3102	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		23/08/1999	23/08/2019	7,00	2500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1239	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		17/07/1995	17/07/2010	15,00	5475,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw2/520	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		10/01/1994	1/01/2019	3,00	110,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	Freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4813	Akkerbouw en tuinbouw	2	WUUST-WEZEL	Engelsbaantje z/n	28/08/2006	28/08/2026	900,00	22500,00	onbekend	Onbekend
SBZ-V	gw1-1854vl	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Heistraat 50a	21/08/2008	26/07/2027	30,00	7000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw1/1396	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Veldvoort 28	22/03/2007	22/03/2027	25,00	5000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/2764	Rundveehouderij	A	WUUST-WEZEL		4/01/1999	4/01/2019	10,00	3500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	gw1-1829vl	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Noordwateringsweg 26	10/07/2008	10/07/2028	35,00	12500,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4706	Rundveehouderij	2	WUUST-WEZEL	Hoofdbaan Watering 20	1/07/1996	1/07/2011	10,00	2190,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	WAT-GW1-1674	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Noordwateringsweg 21	20/12/2007	20/12/2027	15,00	5000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw1/919	Winning, zuivering en distributie van water	1	WUUST-WEZEL	Wuustwezel	10/02/2005	10/02/2025	12000,00	4380000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/957	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		14/11/1994	1/01/2019	3,00	1095,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ant-gw1-1939	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Berkendreef 23	20/11/2008	20/11/2028	4,00	1000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/1643	Akkerbouw en tuinbouw	A	WUUST-WEZEL	Hoofdbaan-watering	30/12/1996	30/12/2016	50,00	250,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ant-gw1-1939	Veeteelt	1	WUUST-WEZEL	Berkendreef 23	20/11/2008	20/11/2028	6,00	1550,00		Onbekend
SBZ-V	gw1-1947vl	Varkenshouderij	1	WUUST-WEZEL	Engelsbaan-tje z/n	20/11/2008	20/11/2028	11,00	3388,00		
SBZ-V	aNTgw1/1155vl	Varkenshouderij	2	WUUST-WEZEL	Veldvoort 40	20/04/2006	20/04/2026	13,00	4800,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT gw2/4807vl	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	2	WUUST-WEZEL	Berkendreef z/n	4/09/2006	4/09/2026	0,00	20000,00	onbekend	Onbekend
SBZ-V	ANT-gw2/1835	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		2/06/1997	2/06/2017	13,00	2570,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	ANT-gw2/2765	Landbouw, jacht en aanverwante diensten	A	WUUST-WEZEL		4/01/1999	1/01/2019	60,00	18000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/819		A	WUUST-WEZEL		18/07/1994	1/01/2019	7,50	2757,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw2/4447	Groenteteelt; bloementeelt; boomkwekerijen	2	WUUST-WEZEL	polderstraat	21/06/2004	21/06/2024	85,00	11000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	onbekend
SBZ-V	ANT-gw2/3027	Veeteelt	A	WUUST-WEZEL		3/05/1999	3/05/2019	8,00	3000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ant-gw2-5141	Akkerbouw en tuinbouw	2	KALMT-HOUT	Spreeuw-straat 7	19/05/2008	19/05/2028	15,50	4207,60	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-Z1000354		A	WUUST-WEZEL		7/02/1994	1/01/2019	8,00	3000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ANT-gw1/472	Varkenshouderij	2	WUUST-WEZEL		6/12/2001	20/06/2022	8,00	3000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch
SBZ-V	ant-gw2-5296	Rundveehouderij	2	WUUST-WEZEL	Huisheuvel-straat 58	2/03/2009	2/03/2029	8,00	3000,00	Noordelijke Zanden van de Kempen, freatisch, plaatselijk semi-freatisch	niet-freatisch

INFORMATIEF DOCUMENT

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 8 – Landschapsecologie: theorie en principes

De landschapsecologie richt zich op de studie van de samenhang tussen enerzijds de abiotische en biotische processen op landschapsniveau en anderzijds de manier hoe de mens dit landschap mee vorm heeft gegeven.

De landschapsecologie integreert verschillende wetenschappelijke disciplines: de fysische geografie en de ecologie.

De fysische geografie bestudeert de niet-levende wereld: geologie, geomorfologie, bodemkunde en de waterhuishouding van het landschap. De ruimtelijke verspreiding van deze verschijnselen is een belangrijk onderzoeksonderwerp. Deze verschillende abiotische kenmerken en hun ruimtelijke configuraties stellen een eerste belangrijke basisvoorwaarde voor het functioneren van een habitat.

De ecologie bestudeert het geheel aan levenloze en levende natuur en bijhorende processen. De nadruk wordt gelegd op de functies die de verschillende componenten voor elkaar vervullen.

<u>De landschapsecologie integreert de ruimtelijke benadering van de fysische geografie met de functionele benadering van de ecologie.</u>

Een belangrijke ontwikkeling in de landschapsecologie was de aandacht voor versnippering van populaties in het landschap en dit geïnspireerd door de 'eilandtheorie'. Een wetmatigheid die vanuit deze theorie naar voren werd geschoven luidt: 'hoe groter het eiland, des te groter het aantal soorten' en 'hoe geïsoleerder het eiland des te kleiner het aantal soorten'. De eilandtheorie werd overgeheveld naar het vasteland, waar habitatplekken als eilanden in een voor een soort niet geschikte matrix ('zee') werden beschouwd.

Een belangrijk begrip is ook de 'netwerkpopulatie'. Verscheidene habitatplekken die voor de individuen van een welbepaalde soort onderling overbrugbaar zijn vormen samen een netwerk. Of habitatplekken onderling overbrugbaar zijn is soortafhankelijk. In dat verband wordt gesproken over de 'dispersieafstand'. Een individu van een soort met een kleine dispersieafstand kan enkel habitatplekken bereiken op korte afstand van de habitatplek waar het leeft.

In een netwerk zijn grotere en kleinere habitatplekken gelegen. Het voorkomen van één of enkele grote plekken, groot en goed genoeg voor een zogenaamde 'kernpopulatie', die slechts een geringe kans heeft om uit te sterven, verhoogt de overlevingskans van de totale netwerkpopulatie van de soort.

<u>1) Basiswetmatigheden in de landschapsecologie</u>

In de landschapsecologie wordt vertrokken van bepaalde wetmatigheden (zie onderstaande figuur) zoals:

- Een grote habitatplek is beter dan een kleine habitatplek;
- Een grote habitatplek is beter dan vele kleine habitatplekken;
- Onderling verbonden habitatplekken zijn beter dan niet verbonden habitatplekken;
- De configuratie van habitatplekken is des te beter naarmate de habitatplekken nauwer op elkaar aansluiten en onderling makkelijker bereikbaar zijn.

INFORMATIEF DOCUMENT

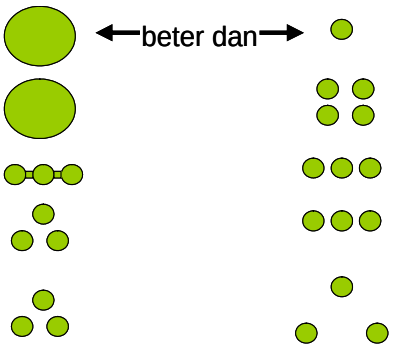

Figuur 0- 1: Wetmatigheden in de landschapsecologie.

2) Metapopulatietheorie

Heel wat soorten en soortgroepen functioneren in West-Europa en in Vlaanderen in metapopulatieverband. Een metapopulatie van een soort is een verzameling van populaties, waarbij de onderlinge uitwisseling tussen de populaties de kans op uitsterven van de totale metapopulatie op lange termijn tot een minimum beperkt.

Vaak wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen kernpopulaties en satelietpopulaties. Een kernpopulatie komt voor waar een ruime oppervlakte aanwezig is van het geschikte leefgebied van de soort. Kernpopulaties zijn de grootste populaties in een netwerk en de soort kan er elk jaar worden aangetroffen.

De satelietpopulaties zijn veel kleinere populaties, die niet afzonderlijk kunnen blijven bestaan op lange termijn. De habitat is er immers te klein om lange termijngaranties te beiden voor het voortbestaan van de soort. Doordat zij echter in verbinding staan met andere sateliet- en kernpopulaties, kunnen zij na een tijdelijk verdwijnen van de soort opnieuw gekoloniseerd worden. Omgekeerd kunnen zij na jaren van succesvolle voortplanting zorgen voor populatietoenames in andere satelietpopulaties of kernpopulaties. Essentieel voor het functioneren van een metapopulatie is dat de onderlinge uitwisseling tussen de kern- en de satelietpopulaties steeds mogelijk blijft. Dit kan doordat de kwaliteit van het tussenliggende landschap geleidelijke migratie toelaat tussen de populaties (via verbindingen en stapstenen) of doordat de afstand tussen de populaties direct overbrugbaar is voor de soort, zonder gebruik van stapstenen en verbindingslementen.

In het bijzonder in een zeer stek versnipperd landschap, zoals in de meeste regio's van Vlaanderen het geval is, is het van belang om bij het formuleren van doelen, rekening te houden met de randvoorwaarden voor het functioneren van metapopulaties van soorten.

3) Landschapsecologisch functioneren van soorten en soortgroepen, nuances op vlak van mobiliteit en schaalniveau

Het dient wel opgemerkt te worden dat soorten en soortgroepen onderling verschillen vertonen. Sommige soorten zijn meer gebaat bij het voorkomen van meerdere habitatplekken i.p.v. één grote habitatplek. Dit geldt bij voorbeeld in het bijzonder voor soorten die op microschaal van een heel complexe combinatie van abiotische en ecologische randvoorwaarden afhankelijk zijn. De kans dat op deze schaal – zelfs op natuurlijke wijze – iets fout loopt en het lokale uitsterven tot gevolg heeft is immers erg groot (vb vroegtijdige droogte, laattijdige vorst, nauwelijks bloeien van een waardplant, etc…). Ook de behoefte aan onderlinge verbondenheid van habitatplekken verschilt van soort tot soort. Over de grond kruipende soorten hebben meer behoefte aan continue corridors waarlangs andere habitatplekken kunnen worden bereikt. Vliegende soorten – zoals vlinders - behoeven eerder kleine habitatplekken tussen de grotere leefgebieden. Deze worden dan in het vakjargon 'stapstenen' genoemd. Vogelsoorten behoeven op het eerste zicht helemaal geen stapstenen noch corridors, alhoewel alles weer afhangt van de schaal van het landschap dat we beschouwen. Op een grote schaal behoeven alle soorten tussenliggende leefgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Hieronder trachten we dit te illustreren met figuren die verschillende modellen voorstellen naargelang de beschouwde ideaaltypische soort.

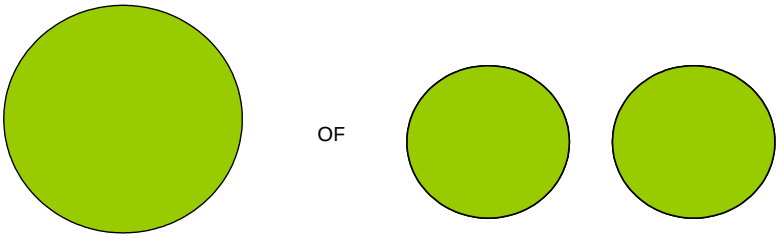

(a) Leefgebiedmodel voor soorten met grote territoria die zeer mobiel zijn: vogels; 1 of enkele grote kerngebieden.

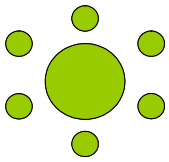

(b) leefgebiedenmodel voor kleinere soort, met kleinere ruimtebehoefte, kan zich verplaatsen over kleine afstanden door gebied dat geen typisch leefgebied is: vele vlindersoorten; kernpopulatie en meerdere satelietpopulaties. Wanneer dit model op een heel ruime landschapsschaal wordt toegepast (bv. schaal van een hele ecoregio), geldt dit type model ook voor bepaalde diersoorten met vrij grote territoria zoals een Kwartelkoning of Roerdomp.

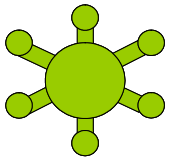

(c) leefgebiedenmodel voor kleinere soort, met kleinere ruimtebehoefte, kan zich moeilijk of niet verplaatsen door gebied dat geen typisch leefgebied is: vele amfibieënsoorten; kernpopulatie en meerdere satelietpopulaties, onderling verbonden

Uit hoger staande tekst blijkt duidelijk dat het denken rond soorten een belangrijke plaats inneemt binnen de landschapsecologie. Niettemin zijn de principes die naar voren worden gedragen evengoed nuttig wanneer doelen worden geformuleerd op niveau van Europese habitattypes. Het is immers duidelijk dat het streven naar een goede of uitstekende staat van instandhouding voor het habitattype ook rekening moet houden met de soorten die aan het habitattype verbonden zijn (de habitattypische soorten).

<u>4) Concrete invulling van de verbeteropgaven op basis van de landschapsecologische principes en kenmerken van de habitattypische soorten.</u>

Als in een IHD-rapport tot de conclusie wordt gekomen dat habitattypes of soorten voor een verbeteropgave staan, dan helpen landschapsecologische overwegingen om te bepalen HOE en WAAR deze versterking dient te worden gerealiseerd.

De manier HOE in de behoefte van versterking moet worden voorzien, kan worden gespecificeerd via de drie V-termen:

1. Verbeteren (= werken aan kwaliteit);
2. Versterken (=uitbouwen van bestaande kernen);
3. Verbinden.

<u>'Verbeteren'</u> refereert naar het werken aan de kwaliteit van bestaande ecotopen. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

INFORMATIEF DOCUMENT

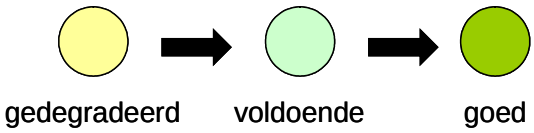

Omvorming is een term die in dit verband gebruikt wordt en waarbij specifiek wordt bedoeld dat niet habitatwaardige ecotopen door gericht beheer worden omgezet in Europese habitattypes. Voorbeelden zijn:

- Gericht beheer van Pijpestrootjesgraslanden om natte heiden te realiseren;
- Gericht beheer om populierenbossen om te vormen tot elzenbroekbossen.

Verbeteren is ook een belangrijk issue wanneer habitatvlekken of leefgebieden belangrijke vormen van verstoring vanuit hun omgeving zouden ondervinden (eutrofiëring, verdroging, geluidsverstoring, visuele verstoring, …). Bufferstroken omheen habitatvlekken kunnen bijdragen aan verbetering.

'Versterken' refereert naar de effectieve uitbreiding van bestaande habitatvlekken van Europese habitattypes of leefgebieden van soorten door aansluitend op deze gebieden actief nieuwe ecotopen te gaan creëren die resp. als habitattype of leefgebied gelden. 'Versterken' kan verschillende vormen aannemen. Naast het vergroten van een bestaande habitatvlekken kan ook een habitatvlek worden bijgemaakt of kunnen rond een habitatvlek kleine nieuwe habitatvlekken worden gerealiseerd. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

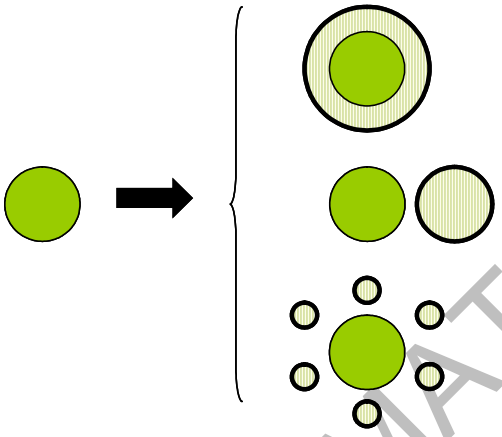

Vergroten is bijvoorbeeld een voor de hand liggende optie wanneer geïsoleerde boskernen – ingebed in een intensief landbouwlandschap - steeds kleiner blijken te zijn als het Minimum Structuur Areaal, dat het voorkomen van natuurlijke processen kan garanderen.

'Verbinden' refereert naar het overbrugbaar maken van naburige habitatvlekken / leefgebieden. Hierin kunnen twee verschillende mogelijkheden worden onderscheiden;

a. Werken met stapstenen;
b. Realisatie van ecologische corridors.

Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

INFORMATIEF DOCUMENT

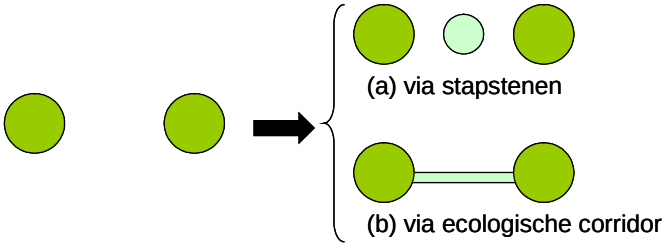

Het werken met stapstenen impliceert dus het overbrugbaar maken van habitatvlekken (leefgebieden) door in het weefsel tussen bestaande habitatvlekken nieuwe habitatvlekken te gaan realiseren. Werken met stapstenen is relevant wanneer in een richtlijngebied habitatvlekken voorkomen waar habitattypische vlindersoorten voorkomen (bv. Gentiaanblauwtje, Aardbeivlinder) die echter op een te grote afstand van elkaar gelegen zijn om overbrugd te kunnen worden.

De realisatie van ecologische corridors betekent dat er in het landschap duidelijk herkenbare, lijnvormige elementen tussen bestaande habitatplekken (leefgebieden) worden gerealiseerd. Aanleg van houtkanten of houtwallen om bossen met elkaar te verbinden doorheen een open landschap zijn het klassieke voorbeeld. Omgekeerd kunnen ook open corridors worden gerealiseerd in bossen om open landschappen (met habitattypes/leefgebieden van Europese soorten) met elkaar te verbinden.

De vraag WAAR versterking dient te worden voorzien hangt van verschillende factoren af:

1. Het ecologisch doel dat wordt nagestreefd en zijn ecologische en abiotische kenmerken/randvoorwaarden;
2. Maatschappelijke afwegingen.
3.

Het ecologisch doel:

Als het ecologisch doel is om de laatste populatie – vaak relictpopulatie genoemd - van een zeldzame amfibieënsoort te versterken dan spreekt het voor zich dat dit in de nabijheid dient te gebeuren van deze relictpopulatie. Zouden nieuwe leefgebieden vele kilometers van de relictpopulatie gerealiseerd worden, dan zouden deze niet bereikt kunnen worden. De eigenheid van de tot doel gestelde soort determineert dus al in hoge mate WAAR actie ondernomen dient te worden.

Ook de abiotiek van een gebied determineert in hoge mate WAAR welke habitattypes of leefgebieden tot stand kunnen komen. In feite hebben we het hier over de fysisch geografische component van de landschapsecologie. Nemen we als voorbeeld een vallei die omgeven wordt door heuvels met op de koppen arme zandgronden en met op de hellingen een lemige ondergrond. Het spreekt dan voor zich dat versterking van uitgebreide natte ecotopen (broekbossen, moerassen, …) nergens kan gelocaliseerd worden dan in de vallei. Eiken-haagbeukenbossen worden bereikt op de hellingen van de heuvels. Voor eiken-berkenbossen en eiken-beukenbossen dienen de kansen gezocht op de koppen van de heuvels.

<u>Maatschappelijke afwegingen</u>

Vaak zijn er – gegeven een welbepaald ecologisch doel - verschillende ruimtelijke keuze mogelijkheden waarop de verbeteropgave kan wordt ingevuld. Belangrijk is te noteren dat de keuzes die worden gemaakt sturend kunnen werken op het ruimtebeslag dat samenhangt met het gestelde doel. In onderstaande figuur trachten we dit te illustreren.

INFORMATIEF DOCUMENT

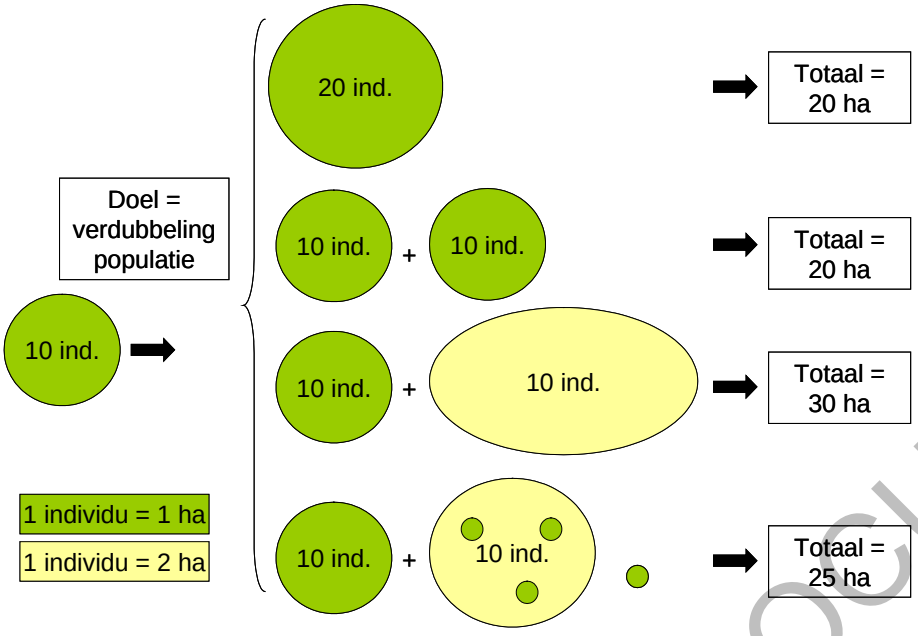

In de figuur wordt gewerkt met het hypothetisch voorbeeld van een soort die 1 ha behoeft voor 1 individu. 20 individuen worden voor het gebied tot doel gesteld, er zijn er nu 10. Om het doel te bereiken kan een leefgebied worden vergroot of er kan één worden bijgemaakt. Dit betekent al dat er verschillende ruimtelijke mogelijkheden, met elk hun ruimtelijke repercussies, zijn. Er kan ook voor gekozen worden om een deel van de doelstelling te realiseren in voor de soort suboptimale ecotopen of gebieden. Gezien hier echter lagere dichtheden worden bereikt (1 individu behoeft 2 ha i.p.v. 1 ha) is de ruimtebehoefte groter. Dit zou bv. het geval kunnen zijn als beslist wordt dat een deel van de doelstelling gerealiseerd wordt in een gebied met een andere hoofddoelstelling dan natuur (dus in multifunctionele ruimten).

Zoals duidelijk zal worden in de doelenformulering in dit hoofdstuk zullen ruimtelijke keuzes voor het bereiken van doelen niet altijd worden gemaakt. Doelen worden gelocaliseerd indien:

- Er geen andere ruimtelijke mogelijkheden zijn om het doel te realiseren;
- Er een voor de hand liggende verkiesbare mogelijkheid is om het doel te realiseren.

Voor andere doelen zullen verschillende mogelijke ruimtelijke scenario's naar voren worden gedragen. Hierop kan worden aangegrepen in het maatschappelijk debat over de vraag waar doelen gerealiseerd zullen worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 9 – Afkortingen- en begrippenlijst

Afkortingen:

ANB: Agentschap Voor Natuur en Bos
BBP: Bekkenbeheerplan
GEN: Grote Eenheden Natuur
GENO: Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling
IVON: Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk
MSA: Minimum Structuurareaal
NVBG: Natuurverbindingsgebieden
NVWG: Natuurverwevingsgebieden
N2000: Natura-2000
RBB: Regionaal Belangrijke Biotopen
SBZ: Speciale Beschermingszone
SBZ-H: Habitatrichtlijngebied - speciale beschermingszones in het kader van de Habitatrichtlijn
SBZ-V: Vogelrichtlijngebied - speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn
VEN: Vlaams Ecologisch Netwerk

Begrippenlijst:

Agentschap Voor Natuur en Bos: Het Agentschap voor Natuur en Bos is het Agentschap van de Vlaamse Overheid dat instaat voor het beleid, het duurzaam beheren en versterken van natuur, bos en groen in Vlaanderen, samen met alle partners

Bekkenbeheerplan: Het bekkenbeheerplan bepaalt het integraal waterbeleid voor het desbetreffende bekken. Het is een beleidsplan dat tevens de voorgenomen acties, maatregelen, middelen en termijnen bepaalt om de doelstellingen ervan te bereiken. Het geeft nadere uitvoering aan de waterbeleidsnota en, in voorkomend geval, het toepasselijke stroomgebiedbeheerplan

Doortrekkende en overwinterende watervogels: Niet-broedende watervogelsoorten die regelmatig of occasioneel in internationaal belangrijke aantallen voorkomen in Vlaanderen en/of die opgenomen zijn op de Bijlage I van de Vogelrichtlijn

Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk: Voor de instandhouding, ondersteuning en versterking van de natuurkernen wordt voorzien in de afbakening van Natuurverwevingsgebieden. Zij vormen als het ware een beschermende jas voor de natuurkernen. Voor de verbinding van de verschillende natuurkernen worden natuurverbindingsgebieden afgebakend. Samen vormen deze gebieden het IVON: het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk. In deze gebieden worden bijkomende kansen gegeven aan planten en dieren. Andere functies zoals landbouw, recreatie, bosbouw, wonen, … mogen hierdoor niet in het gedrang komen.

Grote Eenheden Natuur: Een grote eenheid natuur is een aaneengesloten gebied met hoge biologische waarde en hoge biologische potentie, waar de natuurfunctie bovengeschikt is aan de andere functies. Deze gebieden vormen samen met de 'Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling' het Vlaams Ecologisch Netwerk

Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling: Een grote eenheid natuur is een aaneengesloten gebied met minder hoge biologische waarde of een sterk versnipperde natuur met hoge waarde, maar steeds met een hoge biologische potentie. De natuurfunctie is bovengeschikt is aan de andere functies. Door geschikt beheer kan dit gebied evolueren naar een gebied met hoge biologische waarde. Deze gebieden vormen samen met de 'Grote Eenheden Natuur' het Vlaams Ecologisch Netwerk

Habitatrichtlijn: Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
Deze richtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Aan de lidstaten wordt opgelegd om speciale beschermingszones aan te duiden voor bepaalde habitats en soorten van communautair belang, die worden opgesomd in de Bijlagen I en II van de richtlijn. Deze zones worden Habitatrichtlijngebieden genoemd of, afgekort, SBZ-H (speciale beschermingszones in het kader van de Habitatrichtlijn)

Habitatrichtlijngebied: Zie Habitatrichtlijn

Habitats van de Bijlage I: Dit zijn de natuurlijke habitats van Bijlage I van het decreet Natuurbehoud waarvoor de aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is (= Bijlage I van de Habitatrichtlijn)

Minimum structuurareaal
De oppervlakte die noodzakelijk is om alle ontwikkelingsfasen van een bepaald bostype te kunnen omvatten

Natura-2000: Alle speciale beschermingszones (SBZ) samen vormen een Europees ecologisch netwerk, 'Natura 2000' genaamd. In deze Speciale Beschermingszones moeten deze Europees te beschermen soorten en habitats op een duurzame manier in stand gehouden worden, zo mogelijk in harmonie met de traditionele vormen van landgebruik waaraan hun aanwezigheid niet zelden te danken is. In Vlaanderen werden 104.888 ha speciale beschermingszone op basis van de Habitatrichtlijn en 98.423 ha op basis van de Vogelrichtlijn aangemeld bij Europa. Door de overlap vormt dit samen een netwerk van 166.187 ha

Natuurverbindingsgebieden: De natuurverbindingsgebieden worden aangeduid in die gebieden die van belang zijn voor de migratie van dieren en zelfs planten tussen de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Vaak zijn ze lijnvormig of strookvormig. Ze bestaan vooral uit een aaneenschakeling van kleine landschapselementen zoals houtkanten en hagen, beken en poelen. Vleermuizen bijvoorbeeld volgen netwerken van hagen, bomenrijen en dergelijke terwijl ze 's nachts van hun slaapplaatsen naar hun jachtterreinen vliegen.
Het beleid van de overheid is er dan ook vooral opgericht om die verbindingsfunctie te bewaren en te verbeteren. Zo kan ze stimulerende maatregelen treffen om die kleine landschapselementen en kleine natuurelementen beter te onderhouden, te herstellen of opnieuw aan te leggen.
De afbakening en invulling van deze natuurverbindingsgebieden is de verantwoordelijkheid van de provincies

Natuurverwevingsgebieden:
In natuurverwevingsgebieden kan de natuur duurzaam in stand gehouden worden zonder dat dit zware gevolgen heeft voor andere functies zoals landbouw, bosbouw of recreatie. Deze functies verdringen op hun beurt de bestaande natuurwaarden niet. In natuurverwevingsgebieden is de natuur dus evenwaardig aan de andere functies. Voorbeelden hiervan zijn recreatiebossen, overstromingsgebieden, weidevogelgraslanden en kleinschalige landbouwlandschappen met verspreide, meestal kleinere natuurgebieden.
Vaak sluiten deze natuurverwevingsgebieden aan op de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Door hun ligging vormen ze dan een buffer tegen nadelige invloeden van buitenaf voor de belangrijkere en/of kwetsbaardere gebieden van het VEN.
De natuurverwevingsgebieden vormen samen met de natuurverbindingsgebieden het Integraal Verwevend en Ondersteunend Netwerk (IVON)

Regionaal Belangrijke Biotopen: Biotopen die niet opgenomen zijn in de Bijlage I van de habitatrichtlijn maar die in Vlaanderen wel een bescherming genieten, ondermeer via de regelgeving rond het verbod en de vergunningsplicht voor vegetatiewijziging

Soorten van de Bijlage II: Dit zijn de dier- en plantensoorten van Bijlage II van het decreet Natuurbehoud die voorkomen in Vlaanderen (= Bijlage II van de Habitatrichtlijn)

Soorten van de Bijlage III: Dit zijn de Europees bedreigde plant- en diersoorten van Bijlage III van het decreet Natuurbehoud die over het hele grondgebied moeten worden beschermd (= soorten uit de bijlage IV van de habitatrichtlijn)

Soorten van de Bijlage IV: Vogelsoorten van Bijlage IV van het decreet Natuurbehoud waarvoor speciale beschermingszones moeten worden aangewezen (=Vogelsoorten uit de Bijlage I van de Vogelrichtlijn)

Speciale Beschermingszone: Zie Natura-2000

INFORMATIEF DOCUMENT

Vlaams Ecologisch Netwerk: De Vlaamse overheid neemt op dit moment tal van initiatieven voor het behoud en de ontwikkeling van onze omgeving. Om de open ruimte in de toekomst veilig te stellen, wordt door de Vlaamse overheid onder meer een Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) uitgetekend. Een geheel van de mooiste plekjes natuur in Vlaanderen waar de natuur extra beschermd wordt en gebruikers en eigenaars bijkomende middelen en mogelijkheden krijgen om mee te bouwen aan een natuur- en mensvriendelijke omgeving.
Het VEN vormt met haar grote aaneengesloten gebieden de ruggengraat van de toekomstige natuurlijke structuur (netwerken) in Vlaanderen. Het bestaat uit de Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)

Vogelrichtlijn: Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.
In 1979 zag een eerste Europese richtlijn inzake natuurbehoud het levenslicht: de Vogelrichtlijn. Deze richtlijn is gericht op de instandhouding van alle vogelsoorten die natuurlijk in het wild voorkomen op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Zij heeft betrekking op de bescherming, het beheer, de regulering en de exploitatie van deze soorten.
Europa legt haar lidstaten op om speciale beschermingszones aan te duiden voor bepaalde soorten die worden opgesomd in Bijlage I van de richtlijn. Deze zones worden Vogelrichtlijngebieden genoemd of, afgekort, SBZ-V (speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn)

Vogelrichtlijngebied: Zie Vogelrichtlijn

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 10 – Kwaliteitsbeoordeling Fort van Brasschaat en aantallen overwinterende vleermuizen

Statuut

- Eigenaar: Min. van Defensie
- Gewestplan: militair gebied
- Beschermd monument/landschap: Beschermd landschap
- Beheerovereenkomst: met Natuurpunt vzw (sinds 2000) voor het volledige fort.

Object

- Type: een fort in ongewapend beton in de buitengordel (Wetten van 1906, 2de orde met aangehechte revercaponnière)
- Bouwperiode: 1909-1912
- Stabiliteit: voldoende voor de aanwezige vleermuissoorten. Eind de jaren '70 is wel een gang van de linkervleugel van het fort gesloopt.

Gebruik

- *Gebruik*: enkel in gebruik als vleermuisreservaat. Wel zijn er soms nog militaire activiteiten.
- *Toegankelijkheid*: niet toegankelijk.
- *Knelpunten*: zonevreemde recreatie binnen en buiten de gebouwen, ongewenste gebouwen, vandalisme rond het fort en aanwezigheid invasieve waterplanten in fortgracht. Toenemende lichtpollutie en mogelijk verlies van foerageer- en connectiegebied door toenemende bebouwing vlak naast het habitatrichtlijngebied.

Omringend landschap

Het fort is gelegen in een bosrijk gebied dat deels is verkaveld. In het westen ligt het uitgestrekt bosgebied gevormd door De Uitlegger, Oude Gracht, Wolvenbos en Mastenbos en in het oosten is het uitgestrekt bos- en heidegebied van het Klein Schietveld aanwezig dat verder aansluiting geeft op onder meer het Groot schietveld (beperkte barrièrewerking van N117 en N1). Ten zuiden van het fort liggen de bosrijke verkavelingen van Brasschaat. In de omgeving van het fort zijn er geen belangrijke barrières aanwezig.

Ook hier vormt de Antitankgracht een belangrijke landschappelijke verbinding voor vleermuizen, onder andere Watervleermuis.

Vleermuizen

Een erg belangrijk overwinteringsobject met een overwinteringspopulatie tot 850 dieren met vooral Watervleermuis (tot meer dan 500 ex.) en in mindere mate Franjestaart en Baard/Brandts vleermuis. Jaarlijks overwinteren er enkele Meervleermuizen en worden er onregelmatig ook enkele Ingekorven vleermuizen aangetroffen. De vleermuizen overwinteren verspreid over het gehele fort, met omvangrijke aantallen in de afwateringsgangen.

*Tabel 1. Beoordeling van criteria en indicatoren habitatkwaliteit – **Fort Brasschaat**.*

Winterhabitat	
- temperatuur	Drie t°-klassen in voldoende mate aanwezig **-> A**
- luchtvochtigheid	Over grote delen een luchtvochtigheid >90% aanwezig **-> A**

INFORMATIEF DOCUMENT

- luchtcirculatie	Beperkt tocht aanwezig **-> B**
- verstoring	Zowel binnen als buiten de gebouwen door militaire activiteiten en zonevreemde recreatie, vandalisme **-> C**
Zomerhabitat	
- verlichting kolonieplaats	Geen zomerkolonie meer aanwezig
- holle loofbomen met diameter >40 cm	>2% holle bomen in ruime omgeving **-> B**
Jachthabitat	
- open water, kwaliteit oevervegetatie	Fortgracht aanwezig met boszones errond, wel aanwezigheid van invasieve waterplanten **-> B**
- opgaande lineaire landschapselementen of watergangen (>2,5 m) in omgeving	Aanwezig, geen onderbrekingen **-> A**
- bos- en parkgebieden in omgeving	Aansluiten of in directe omgeving aanwezig **-> A**
- lichtpollutie vliegroutes	Gelegen in weinig verstedelijkt gebied, beperkte lichtverstoring nachtlandschap (o.a. door straatverlichting) **-> B**
- lichtpollutie jachtplaatsen	geen lichtverstoring **-> A**
Zwerm- en paarhabitat	
- lichtpollutie op zwermplaats	geen gegevens
- verstoring zwerm- en paarhabitat	Watervleermuis, Gewone baardvleermuis, Meervleermuis, Franjestaart en Gewone dwergvleermuis worden waargenomen. Het is niet bekend of deze soorten verstoord worden tijdens het zwermen.

Conclusie

Het fort bevindt zich in een *gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding* als vleermuizenhabitat.

Potenties

In het fort is de overwinteringspopulatie sinds de inrichting als vleermuisreservaat sterk toegenomen. Indien de verstoring binnen het fort verder kan worden beperkt en de fortdelen verder kunnen worden ingericht, heeft het fort belangrijke potenties tot een toename van de overwinteringspopulatie. Het vestigen van een vaste en grotere overwinteringspopulatie van Meervleermuis en Ingekorven vleermuis behoort tot de mogelijkheden, naast een eventuele verdere toename van bosgebonden soorten als Franjestaart en Baard/Brandts vleermuis.

In de ruime omgeving dienen de ecologische verbindingen naar de grotere bosgebieden (Mastenbos, Kapellenbos, …) en natuurgebieden (Groot Schietveld) behouden te blijven en moeten bijkomende barrères als bvb. verlichting in de omgeving van Antitankgracht worden vermeden.

Doelstellingen

- *Landschapsecologisch*: zie S-IHD rapport van Habitatrichtlijngebied BE21000016.
- *Gebruik*: het gebruik blijft beperkt tot vleermuisreservaat. Opstellen van een zoneringsplan conform de werkwijze die gesteld wordt in het S-IHD-rapport 17 (Fortengordels).
- *Inrichting*: beter afsluiten van het fortdomein en de fortgebouwen zelf. Betere vleermuisvriendelijke inrichting is nodig.

  Bestrijden van invasieve waterplanten in de fortgracht om dichtgroeien ervan te vermijden (ongunstig voor jagende Watervleermuizen).

Aantallen

Soort	**Aantal**	**Soort**	**Aantal**
Watervleermuis	539	Franjestaart	218
Grootoorvleermuis	10	Ingekorven vleermuis	2
Baard/Brandts vleer-	91	Dwergvleermuis	76

INFORMATIEF DOCUMENT

muis			
Myotis sp.	21	Meervleermuis	2

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 – Referentielijst

- Ameeuw G.; Adriaans P; Devos K.; Adriaens D.; Anselin A.; Spanoghe G. (2008) Biotoopomschrijving en densiteiten van enkele oppervlaktebehoevende Europese Richtlijnsoorten in Vlaanderen. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.A.2008.191 15 pp

- ADRIAANS, D. , ADRIAANS T, AMEEUW G. (red) , Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten, Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (35), Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel

- ADRIAANS P & AMEEUW G (red), Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (36), Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel

- ANSELIN A. & BAUWERS D. *Basisdocumentatie voor de fiches van Bijlage II soorten van de Europese Habitatrichtlijn*. Advies Instituut voor Natuurbehoud, Brussel. 2003a;

- ANSELIN A. & BAUWERS D. *Basisdocumentatie voor de fiches van Bijlage IV soorten van de Europese Habitatrichtlijn*. Advies Instituut voor Natuurbehoud, Brussel. 2003b;

- BAUWENS D. & CLAUS, K., *Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen*, De Wielewaal, Turnhout. 1996;

- DECLEER, K., Devriese, H., Hofmans, K., Lock, K., Barenburg, B. & Maes, D., *Voorlopige atlas en Rode Lijst van de sprinkhanen en krekels van België.* Werkgroep Saltabel i.s.m. IN en KBIN, Brussel, 2000;

- DEVOS, K., ANSELIN, A. & VERMEERSCH, G. (2004). Een nieuwe Rode Lijst van de broedvogels in Vlaanderen (versie 2004). In: VERMEERSCH, G., ANSELIN, A., DEVOS, K., HERREMANS, M., STEVENS, J., GABRIËLS, J. & VAN DER KRIEKEN, B. (2004). Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, p. 60-75.

- HEUTZ, G. & PAELINCKX, D 2005. *Natura 2000 habitats: doelen en staat van instandhouding. Versie 1.0 (ontwerp).* Instituut voor Natuurbehoud en AMINAL Afdeling Natuur;

- LAURIJSSENS G., DE BLUST G., DE BECKER P. en HENS M. 2007. Opmaak van een standaardprotocol voor het herstelbeheer van natte heide en vennen en toepassing ervan op Groot en Klein Schietveld, Tielenkamp en Tielenheide. Deel I. Standaardprotocol en Deel II. Toepassing. INBO.R.2007.31 i.o.v. Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen.

- LICZNER Y., SCHOENMAECKERS M., VAN BALLAER B., BACKX H., VAN PELT D; & VAN DIGGELEN R. (in prep.). Onderzoek ecologisch potentieel graslanden Antwerpse Kempen. Universiteit Antwerpen, Onderzoeksgroep ECOBE i.o.v. ANB Antwerpen

- MAES, D. & VAN DYCK, H. – *Dagvlinders in Vlaanderen. Ecologie, Verspreiding en behoud.* Stichting Leefmilieu/Antwerpen ism IN en Vlaamse Vlinderwerkgroep/Brussel. 1999;

- Paelinckx, D. et al Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen – versie van 07/08/2009 afgedrukt ten behoeve van de adviserign door de adviesraden

- Panis J. (2009). Methodiek voor het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor een Speciale Beschermingszone. Nota Agentschap voor Natuur en Bos, Brussel.

INFORMATIEF DOCUMENT

- STERCKX G. en Paelinckx D. *Beschrijving van de Habitattypen van Bijlage I van de Europese Habitatrichtlijn*. Advies Instituut voor Natuurbehoud, Brussel. 2003;
- STERCKX, G., PAELINCKX, D., DECLEER, K. & DE SAEGER, S. (2007). Habitattypen bijlage I Habitatrichtlijn. In: Decleer, K. (red.), Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch gedeelte van de Noordzee. Habitattypen | Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.01, Brussel, pp. 59-359.
- SWAENEN, D. (2002). Groot en Klein Schietveld Fort van Brasschaat. Verslag vleermuizenonderzoek 2002. Publicatie van Natuurpunt Antwerpen Noord vzw, Ekeren, 64p.
- T'jollyn, F., Bosch, H., Demolder, H., De Saeger, S., Leyssen, A., Thomaes, A., Wouters, J., Paelinckx, D. & Hoffmann, M. (2009). Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de NATURA 2000-habitattypen, versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2009 (46).Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- VAN THUYNE, G. (2007). Verspreiding Kleine modderkruiper in Vlaanderen (1996-2006), gegevens verzameld in het kader van het 'Meetnet Zoetwatervis', INBO.
- VANDELANNOOTE, A., YSEBOODT R., BRUYLANDTS B., VERHEYEN R; & al. – *Atlas van de Vlaamse Beek- en Riviervissen,* Water-Energik-Vlario, Wijnegem, 1998;
- VERGUNNINGHOUDERS KLEIN EN GROOT SCHIETVELD & ANB 2008: Jaarverslag Klein en Groot Schietveld 2007. Uitgave Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen.
- VERGUNNINGHOUDERS KLEIN EN GROOT SCHIETVELD & ANB 2009: Jaarverslag Klein en Groot Schietveld 2007. Uitgave Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen.
- VERGUNNINGHOUDERS KLEIN EN GROOT SCHIETVELD & ANB 2010: Jaarverslag Klein en Groot Schietveld 2007. Uitgave Agentschap voor Natuur en Bos Antwerpen.
- VERKEM, S. & VERHAGEN, R. *Bescherming Vleermuizen ,* RUCA, 2000;
- VERKEM,S. , DE MAESENEER,J., VANDENDRIESSCHE, B., VERBELEN, G. & YSKOUT, S. *Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002*. Natuurpunt Studie & JMM-Zoogdierwerkgroep, Mechelen & Gent, 2003;
- VERMEERSCH G., Anselin A., DEVOS K., HERREMANS M., STEVENS J., GABRIËLS J. & VAN DER KRIEKEN B., 2004. *Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002*. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud, Brussel;
- VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM) 2009. Zure regen in Vlaanderen, depositiemeetnet verzuring 2008.

INFORMATIEF DOCUMENT